HOMEROVA ODISEJA

PREVEO

T. MARETIĆ

TREĆE (MATIČINO DRUGO) IZDANJE

U ZAGREBU
IZVANREDNO IZDANJE „MATICE HRVATSKE"
1915.
TISAK DIONIČKE TISKARE U ZAGREBU.

HOMEROVA ODISEJA.

PREVEO

T. MARETIĆ.

TREĆE (MATIĆINO DRUGO) IZDANJE

U ZAGREBU.
IZVANREDNO IZDANJE »MATICE HRVATSKE«.
1915.

TISAK DIONIČKE TISKARE.

PREDGOVOR.

Kad ja danas u ruke uzmem prvo izdanje svoga prijevoda Homerove Odiseje (Zagreb 1882.) i Ilijade (Zagreb 1883.), ne osjećam mnogo zadovoljstva s tim svojim poslom, jer vidim, da je pun nedostataka što u samom prijevodu, što u jeziku, a osobito u građi stihova. Tješim se, što je to posao mojih mladih dana, a mladi književnici slabo misle na ono Horacijevo : nonum prematur in annum.

Drugo — biogradsko — izdanje moga prijevoda (Odiseja 1904., Ilijada 1905.) pokazuje u svakom pogledu znatan napredak i veću spremnost, ali ni u njemu još nijesu svi stihovi onako dotjerani, kako bi trebalo, jer ja priređujući II. izdanje još nijesam bio dovršio svojih studija o građi stihova u našoj narodnoj poeziji i tako nijesam opazio nekih dodirnih točaka između naše narodne metrike i Homerove. Moj posao o građi stihova u našoj narodnoj poeziji štampan je g. 1907. pod natpisom „Metrika narodnih naših pjesama" u „Radu jugoslav. akademije" knj. 168. i 170.

Kad je došlo vrijeme, da se priređuje i treće izdanje moga prijevoda, nijesam htio, da se II. izdanje naprosto preštampa, jer to ne bi bio nikakav napredak. Kako mi pored drugih mojih poslova nije moguće bilo, da Ilijadu sam priredim za štampu, učinio je to na moju molbu mladi moj prijatelj i bivši učenik (na sveučilištu) g. S. Ivšić, i tako III. izdanje Ilijade iziđe na svijet u Zagrebu 1912. A sada evo trećega izdanja i Odiseje, koje sam sam priredio.

Ako ja i nijesam u svoje mlade dane bio dovoljno spreman za onako teški posao, kakav je valjani prijevod Homera, ali sam već onda bio na pravom putu u tome, što sam Homera preveo heksametrima. Ja sam već onda

*

bio uvjeren isto onako kao i danas, da Ilijadu i Odiseju treba prevesti heksametrima, a ne prozom ili desetercima, ako prevodilac hoće, da mu posao ima književnu vrijednost. To svoje od onda pa do danas nepromjenito uvjerenje ja sam ukratko opravdao u pristupu II. izdanja Odiseje na str. XIII. i XIV.

Što sam ja bio na pravom putu upotrebivši već u prvom izdanju heksametre, otud još ne izlazi, da su svi stihovi u tome mojem poslu valjani. Znatnome broju rđavo načinjenih heksametara u I. izdanju glavni je uzrok u tome, što je prije onoga moga posla bilo u našoj književnosti vrlo malo pjesama (izvornih i prevedenih) složenih u heksametrima, a što ih je i bilo, već sam onda uviđao, da su ti heksametri ponajviše loši, i zato se nijesam mogao u njih ugledati. Vidi, što o tome piše S. Ivšić u pogovoru III. izdanja Ilijade na str. 440—442. Ja dakle gradeći heksametre g. 1879—1881. za prvo izdanje Odiseje i Ilijade bio sam upućen gotovo sam na se i na svoju snagu, koja u ono vrijeme nije mogla biti velika, i tako nije čudo, što sam onda dosta načinio rđavih heksametara.

Ono, što g. Ivšić na str. 431—434. svoga pogovora piše o cezuri (odmoru) i o svršetku heksametara, on je to sastavio u dogovoru sa mnom i s osobitim obzirom na pomenutu moju radnju o metrici narodnih naših pjesama. Razumije se dakle samo sobom, da ja to odobravam i da sam u ovom izdanju Odiseje nastojao prema razlaganju g. Ivšića stihove dotjerati, o čemu će se čitatelji lako uvjeriti, ako ovo izdanje isporede s drugim. Nije moja namjera ovdje ponavljati i razvlačiti razlaganje Ivšićevo, nego ću mu dodati samo nekoliko svojih napomena.

Držeći, da na kraju nikakvoga stiha, dakle ni na kraju heksametra, ne smiju stajati riječi, koje u običnom govoru ne mogu stajati na kraju nijedne naše rečenice, nastojao sam, da se o to pravilo nigdje ne ogriješim. Ako se gdje nađe stih protivan tome pravilu, neka čitatelj zna, da mi je utekao — po slabosti ljudskoj — pored sve moje pažnje. Takovi su stihovi:

nego bi na polju ležo daleko od grada, *te bi*
ptice ga trgale i psi... 3, 259.
samo ruke i noge nad zavorom katarke *nek ti*
drugovi svežu... 12, 50.

Sad vidim, da bi se moglo bolje reći:

nego bi na polju ležeć daleko od grada bio
od ptica trgan i pasa...
samo ruke i noge nad zavorom katarke druzi
neka ti svežu...*)

Rečenom pravilu ne protive se stihovi:

nego učini ovako, — ta mislim, pametan *da si*. 6, 258.
ne dođem, gdje mi se mjesto učinilo najbolje *da je*. 7, 281.

S riječima *da si, da je* ne može se, istina, u običnom govoru svršivati nijedna rečenica, ali u navedenim se stihovima svršuje, samo što su poradi metričkih razloga metnute na kraj stiha.

Nastojao sam, da pri kraju stiha tik pred šestom stopom nigdje ne bude jači p r i r o d n i odmor (što ga na pismu naznačujemo jačom kakvom interpunkcijom). Tako je u II. izdanju bilo:

i žrtvu izliju...
sjajnokoj Zeusovoj kćeri navlastito, — *i noć*
čitavu brza lađa i u zoru lomljaše vale. 2, 431.,

a sad je to popravljeno, kako treba. — Nije mi milo, što je u III. izdanju Ilijade ostalo podosta takovih stihova nepopravljenih, na pr.:

al' daj veliko srce ukroti, Ahileju; *nije*
lijepo, nemilo srce da imaš... 9, 496.
ali ga pljuskajuć voda od sebe odbija; — *sve je*
ostalo zavito njim... 12, 285.

Starao sam se, da bude što manje stihova, u kojima je relativna zamjenica sama (bez prijedloga) tik pred cezurom ili na svršetku stiha, kako je na pr.:

i pođe k šumi, *koju* na pogledni na mjestu nađe. 5, 475.
na kćer junačine divnog Ikarija Iftimu, *kojom*
Eumel... oženio nekad se bio. 4, 797.

---

*) Takav mi se jedan stih potkrao i u 19. pjevanju; vidi među popravcima na kraju knjige.

S relativnom zamjenicom svagda se počinje nova rečenica, dakle je pred njom p r i r o d n i odmor, a taj smeta na pomenutim mjestima, osobito na svršetku stiha. Manje smeta, kad se pred relativnom zamjenicom nađe kakav prijedlog, na pr.:

.....upitati viteza starca
možeš Laerta, *za kojeg* da u grad ne dolazi, kažu. 1, 189.
koliko mnogo pretrpjeh i uništih kuću, *u kojoj*
zgodno se može stanovat... 4, 95.

U tim i sličnim stihovima prirodni odmor ne stoji tik pred zamjenicom i zato se lakše podnosi.

Osobito sam pazio, da se u ovome izdanju ne nađe stihova, kakvih je nekoliko umaklo g. Ivšiću u III. izdanju Ilijade, na pr.:

vidjet želite, hoće l' Kronijon vas rukom zakrilit. 4, 249.
oni pristupe, divni Odisej pred njima bješe. 9, 192.
koliko ridahu, svjetlost sunčana ih bila bi zašla. 23, 154.

Takvi stihovi zato nijesu dobri, što p r i r o d n i odmor stoji tik pred onom stopom, u kojoj je cezura.

Ali kad je p r i r o d n i odmor slab, on se može nalaziti ne samo na takvim mjestima, nego i tik pred šestom stopom, na pr.:

kad me upituješ, stranče, i kada razbiraš za to. 1, 231.
odlazi, starče, kući i ondje dječici svojoj
pogađaj... 2, 178.
i drugog smoka, što kralji, gojenci Zeusovi, jedu. 3, 480.
čitave dane ja se naslađujem kukajuć, tužeć. 19, 513.

Tako mislim, da može podnijeti i stih:

a za Atrida i sami, daleko premda ste, znate. 3, 193.,

tu je pred *znate* slab prirodni odmor, jer stoji iza kratke umetnute rečenice.

Vrijedno je istaknuti, da se u nedopuštanju prirodn o g a odmora tik pred onom stopom, u kojoj je cezura, i pred posljednjom, lijepo slaže Homerova metrika s metrikom naših narodnih pjesama; isto se tako te dvije metrike slažu u tome, što ne dopuštaju na rečenim mjestima riječi, koje ne mogu stajati na kraju nikakve rečenice. O tim podudaranjima jedne i druge metrike mogao bi se napisati poučan članak.

Nije čist odmor u stihu, koji se u Odiseji često ponavlja:

čedo božansko, domišljat Odiseju, sine Laertov;

tu bi odmor onda bio čist, kad bi se riječ *domišljat* logički i gramatički vezala s onim, što je pred njom, a ne s onim, što je za njom. Ali ja toga stiha nijesam znao bolje načiniti. S rečenoga razloga nijesu čisti odmori u Ilijadi:

jedni uz Kefisos, divnu rijeku, a jedni u gradu. 2, 522.
vođaše Rođane, ljute bojnike, u devet lađa. 2, 654.
tako rekavši mač povuče mjedeni oštri. 22, 306;

posljednji stih bolje glasi u Odiseji:

tako im reče i mač povuče mjedeni oštri. 22, 79.

Nijesu mi po volji stihovi, u kojima se na trećemu mjestu stope nalazi s n a ž n o naglašena jednosložna riječ (na pr. kakva imenica ili glagol), osobito ako joj je vokal dug, na pr.

idem, zaludan put mi, za koji vam kažem, *bit* ne će. 2, 318.
pred tobom riječi drske, ta prvi *put* došo je k tebi. 4, 159.

Partikule se i u običnom govoru izgovaraju ponajviše s manjom silom glasa negoli imenice ili glagoli; zato one (mislim da) mogu stajati na trećemu mjestu u stopi:

mnogo ptica *kud* koja pod zrakama sunčevim lete. 2, 181.
kukavna starca nemoj rastužit, *jer* sasvijem mrzak
blaženim bozima... nije. 4, 754.
i kad nadovolje jela i pića srce, *tad* počne
boginja besjedit ovo... 5, 201.
gdje će je naći, pred njega *još* postavi košaru i sto. 8, 69;

među takve slabije naglašene riječi može se brojiti i relativno *što*:

onog, *što* izgoni, zove, i ovaj se odzivlje onom. 10, 83.

Stihovi, kao što su oni 2, 318. i 4, 159, nalaze se u mene sasma rijetko, od velike nužde. Znatno ih više ima u Ilijadi (III. izd.), jer g. Ivšiću nijesu smetali; na pr.

rekav *to* svijetli Hektor sa zemlje kacigu uzme. 6, 494.
da se opasuju svi i na se *mjed* junačku metnu. 11, 16.

Ni meni ne smetaju stihovi, gdje snažno naglašena jednosložna riječ stoji iza naglašene riječi na drugom mjestu u stopi, na pr.

ali dakako *sve to* u krilu bogova leži. 1, 267.
dolazi *sin, kog* otac za mene se mučio mnogo. 4, 170.

U tim i sličnim stihovima mogu se dvije jednosložnice jedna do druge tako izgovarati, da je na prvoj veća sila glasa nego na drugoj.

Naša narodna metrika ne dopušta, da na kraju stiha stoji naglašena jednosložna riječ, a iza nje enklitika; nije dobar stih na pr.

što je reko, učinili *to su*,

nego treba da glasi:

što je reko, *to su* učinili.

Ja sam se takvim svršecima uklanjao, koliko sam mogao, ali ih je podosta ostalo, više, nego mi je milo, na pr.

slična se stvorivši orlu, i videći začude *svi se*. 3, 372.
naroda feačkoga čelovođe sjedile *tu su*. 7, 98.
svojega muža, koji jadovitu zamisli *smrt im*. 10, 115.

Narodne se pjesme takvim svršecima zato uklanjaju, jer njih ne podnosi ni obični govor na kraju malko duljih rečenica. Zato je dobro, ako se takvih svršetaka i u umjetnim stihovima nalazi što manje.

G. Ivšić kaže, da je po mojoj želji popravio u Ilijadi sve stihove, u kojima je prije stajao prijedlog između imenice i pridjeva, na pr. vojske *iz* danajske (ili između pridjeva i imenice, na pr sviju *od* ljudi) Nije rekao, koji je razlog toj mojoj želji, zato ga ja ovdje kažem: takav se namještaj riječi nalazi samo u onim narodnim pjesmama, koje su iz okoline dubrovačke; osobinu dakle prostorom tako ograničenu mislim da ne treba unositi u književnu poeziju. Razumije se samo sobom, da sam ja u ovome izdanju sve stihove s takvim namještajem popravio.

PRVO PJEVANJE.

BOGOVI VIJEĆAJU. ATENA HRABRI TELEMAHA.

Kazuj mi, Muzo, o onom o provrtnome junaku,
Koji se, svetu Troju razòrîvši, mnogo naluto,
Grade je vidio mnoge i spoznao ljudske je ćudi,
Mnoge je na moru jade pretrpio u srcu svojem
Za svoj se mučeći život, za povratak svojih drugóvâ.
Al' njih ni tako — spasti žeĺéći ih — nȅ spâse ipak,
Jer smrt nađoše sami zbog drskoga svoga grijeha
Jesti idući stado, budàle, Hiperióna
Helija, koji je dan povraćénja uzeo njima.
I nama o tom svemu pripòvjedi, Zeusova kćeri!
Koji se prijekoj smrti izmàkoše, oni su doma
Onda već bili svi ukloniv se ratu i moru,
Samo je njega željnog i povratka svojeg i žene
Držala gospođa nimfa Kalìpsa u prostranoj spilji,
Boginja ȕzoritâ, žeĺéći, muž da joj bude.
Ali kad minuše ljeta, te ona godina dođe,
Koje bogovi njemu odrediše nà otok doma
Itački vratiti se, — ni tamo med milima svojim
On se ne presta mučit — tad bozima bude ga žao,
Al' Posidónu ne; i bogòlikî dok se Odìsej
U zemlju ne vrati svoju, na njèga se srđaše ljuto.
Među Etìopce on je zaputio daleke bio
(Koji su sv'jeta na kràju i dvoji jesu, te jednim
Stan je, gdje zalazi bog Hiperìôn, — gdje uzlazi, drugim),
Tamo da volujsku on hekatòmbu i janjeću primi.
Tu se veselio sjedeć i časteć se, à drugî bozi
Tada se skupili bjehu u dvorima ȍlimpskôg Zeusa.
Med njima otac ljudi i bogova započne riječ,
Jer se nezázornôg sjeti Egìsta u srcu svojem,
Kog Agamèmnonov sin daleko glasoviti Orest
Ubi, — i njega se sjetiv progòvorî bozima vječnim:
„Aj koliko se tuže na bogove smrtnici ljudi

Govoreć, od nas zla da dolaze, à jade sami
Spremaju preko sudbìnê grijehom i drskošću sebi!
Tako se preko sudbìnê Atrídovôm vjenčanom ženom
Oženi Egist, a njega na povratku njegovu ubi
Znajući, da će i sam zaglaviti, jer smo mu rekli
Poslav skoroteču mi oštrovidnog Hermiju k njemu,
Neka se ne ženi njom i njena ne ubija muža,
Jer od Orêsta sina Atrídu će osveta doći,
Kad on u napon dođe i zemlje se svoje užêlî.
Tako mu Hermija reče, al' nije ga mogo odvratit
Dobro mu misleć, te za sve pretrpio kazan je Egist."
Sjàjnôkâ boginja njemu Aténa odgòvorî ovo:
„Oče Kronide naš, nad vladarima vladaru prvi,
I pravo jeste, što onaj sad mrtav po zasluzi leži,
I drugi pogini tako, tko učini takovo štogod!
Al' za Odìsejem hrabrim u mèni kida se srce,
Nesretnik od prijatéljâ daleko nevolje pati
Dugo na ostrvu već oblìvenôm odsvud, sredina
Gdjeno je morska, a na tom šumovitom ostrvu stanom
Ljutoga Atlasa kći se nastanila; dûbine morske
Tome su poznate sve, on stupove dugačke drži,
Koji razdvajaju nebo od zemlje. Kći mu jadníka
Sveđer ustavlja plačnog Odìseja, sveđer riječma
Mami ga ona ljupkim i umiljatim, da s uma
Kako Itaku smetne, — al' umrijet pripravan on je,
Kȍliko želi, da i dim od zemlje od svoje da vidi,
Kako se u vis diže. I tvoje, òlimpskî Zeuse,
Zar se ne kreće srce? Odìsej zar ti ugađo
Nije kod argejskih lađa na širokom trojanskom polju
Prinoseć žrtve? ta gnjevan na njega što si tolìkô?"
Njoj odgovarajuć Zeus nebésâ oblačitelj reče:
„Čedo, kakva ti riječ iz ograde zubne izmàče?
Gdje bih zaboravit ja Odìseja mogo božànskôg,
Koji je umom od ljudi odvojio! Žrtvovo on je
Obilno bozima vječnim, vladarima širokog neba.
Al' se neprestano na nj zemljomični srdi Posìdôn
Radi Kiklopa onog bogolikog, rad' Poliféma,
Kojem je izbio oko Odisej, a on jačinom
Od svih je Kiklopa prvi; Toósa ga rodila nimfa,
Koja je kći Forkína, vladara trepetljivom moru,
Pošto u prostranoj spilji obljubio nju je Posìdôn.

Od tad Odiseja udilj zemljotres Posìdôn od zemlje
Odgoni njegove rodne daleko, al' ubit ga ne će.
Nego se ovdje mî dogovòrimo sad, da Odisej
Vrati se u zemlju svoju! okanit će gnjeva se svoga
I sam Posìdôn, jer ne će i dȁljê srdit se moći
Svima bozima vječnim uz prkos, prekò voljê njihne".
Sjàjnôkâ boginja njemu Aténa odgovori ovo:
„Oče Kronide naš, nad vladarima vladaru prvi,
Ako je blaženim milo odlučiti bogom, da u dom
U svoj se veće vrati Odisej umni, a ono
Na Ogìgiju mi skoròteču sad provođača
Hermiju pošljimo odmah, nek ide ljepokosoj nimfi
On nepromjènitû volju objaviti povratka radi,
Da se mukotrpni veće Odisej povratiti ima;
A ja ću sama poći na Itaku te ću mu sina
Boljma potàći i srcu junáštva mu dati, nek u skup
On sazove Ahéjce dugovlase i neka svima
Proscima zaprijeti, što udilj mu sabite ovce
Kolju, sporohodne k tome krivoroge njegove vole.
Ja ću ù Spȃrtu poslat i Pilos pjeskoviti njega,
Neka za milog oca propitkuje, ne bi li čuo,
Ne bi li tako slavu i diku med ljudima steko".
Reče i na noge sveže Atena potplate krasne,
Zlatne, ambròsîjskê, koji po vodi i beskrajnoj zemlji
Tako nošahu nju, ko vjetar što dušući leti;
Koplje ubojno uzme s oštricem od mjedi ljute,
Veliko, teško i čvrsto; junákâ redove bije
Njime, na koje se kći silnovitog naljuti oca.
Vinuv se ȍlimpskȏj gori niz glavice boginja ode,
I na itačkom polju kod kapije kraljevske stane,
Dvora Odìsejeva na prȁgu s kopljem u ruci,
Slična se učini strancu: čelòvođi Tafljana Mentu.
Junačke prosce ondje zatèčê, pred vratima oni
Mećući kocke srce vesèlê svoje veseljem
Sjedeć na goveđih kožah, a goveda ubiše sami;
S brzijem slugama prosce glasníci zajedno dvore,
Jedni miješaju vodu i vino u vrčih, a drugi
Spužvama šupljikastim očišćaju stole i meću
Na mjesta svoja, a neki obìlatô meso sijeku.
Boginju prvi od svih bogoliki spazi Telêmah;
On se med proscima bio posadio u srcu bolan

Dičnoga oca na umu držéći, ne će li doći
On odáklê te prosce razagnati po kući svojoj
I čast kraljevsku dobit i dvorima svojim zavladat.
Sjedeći u toj misli med proscima spazi Atenu,
Upravo kapiji pođe u duši srdit, što dugo
Stranac pri vratima čeka, i odmah pristupi k njojzi,
Za ruku primi je desnu i koplje joj mjedeno uzme,
Besjedu započne s njom i prozbori krilate r'ječi:
„Zdravo da si, o strančе! počastit mi ćemo tebe,
Prije ćeš najesti se, a onda ćeš kazat, što želiš".
Reče joj pa je povede, i za njim pođe Atena;
Pa kad se u kući oni u visokoj oboje nađu,
Koplje, koje mu bješe u ruci, nasloni uz stup
Visoki spremnice glatke za kòplje, gdjeno su mnoga
Koplja mukòtrpnîka Odiseja stajala bila;
K stolici umjetnoj krasnoj Atenu povede te na nju
On je posadi platno razàstȓv, pod nogama bješe
Podnožje; sebi Telèmah privuče šaren naslonjač
Podalje od prosaca, med prkosnom čeljadi ručak
Strancu da omrzo ne bi od ljutnje na vrevu onu;
Tu ga naumi pitat za oca, koga mu nema.
Sluškinja ù krâsnôm, zlatnom ibríku, na kotliću što je
Stajao srebrnome, donese vode i gostu
Polije ruke i glatku protégnu trpezu za tim.
Časna ključarica hljeba donese i stavi, a k tome
I druga jela metne ponuđajuć, čega se našlo;
Mesa svakakvog pune mesosječa plitice uzme
Te ga i postavi njima i dade zlatne im čaše;
Jedan oglàsnîk okò njîh obilazeć točaše vino.
U to u kuću uđu i junački prosci; po redu
Na naslonjače sjednu i stolice oni, a vodu
Stanu glasnici tada lijevati na ruke njima,
Hljeba u košarama naslagaše robinje mnogo,
A dječaci krčáge do vrha napune vinom.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda im na druga opet veselja pomisli duša,
Pomisli na pjesmu, igru, jer ì tô pripada gozbi.
Prekrasnu kitaru tada oglàsnîk u ruke pruži
Femiju, koji je pjesme med proscima nagonjen pjevo.
Tada zacìlìknê pjevač i pjevati lijepo stane.

Sjajnokoj onda Ateni progovori ovo Telèmah
Glavu primaknuvši k njoj, da ne bi čuli ga drugi:
„Hoćeš se, strančе, i na me naljutiti, što ću ti reći?
Svima je ovima pjesma na umu i kitara samo;
Lako je njima trošeć imutak tuđ bez računa,
A gospodaru valj'da već odavno bijele kosti
Od kiše gnjiju na zemlji il' motaju vali ih morski.
Ali njega da vide, na Itaku gdjeno se vrati,
Zlatom ni ruhom ne bi bogatiji marili biti,
Nego bi samo sebi poželjeli hitrije noge!
Al' on propao zlom je sudbìnôm; bez utjehe mi smo,
Pa ma i rekao koji pozèmljâr čovjek, povratit
Da će se ikada on, — al' njemu povratka nema!
Nego deder mi kazuj i reci mi istinu pravu:
Tko si, otkud si? gdje ti je dom? gdje mati i otac?
Kakva li te je lađa donèsla? na Itaku došli
Kako su pomorci s tobom? ponosiše kojim se rodom?
Jer mi se misliti ne da, da pješke si došao do nas.
Ded odgovori mi pravo, da znadem, što te sad pitam,
Prvom li dolaziš amo, il' veće si prijatelj glavni
Bio i mome ocu? ta ì mnogî drugi tuđinci
Dom su pohodili naš, jer otac dôčekljiv bješe."
Sjàjnôkâ na to Atena ovako prihvati riječ:
„Evo ću sasvijem sve to po istini kazati tebi.
Mento sam ja i ocem Anhìjalom hrabrim se dičim.
K tome Tafljana ja sam vesloradih ljudi gospodar.
S druzima svojim dođoh na brodu amo, a brodim
Po moru iskričavom u Temesu poradi mjedi
K ljudma jezika drugog, a blistavo gvožđe im nosim.
Uz polje lađa je moja daleko od itačkog grada
Pod šumovitim Nejem u luci Ritarskoj stoji.
Mi se dičimo davno po ocima da smo već glavni
Prijani jedan drugom; upitati viteza starca
Možeš Laèrta, za kojeg da u grad ne dolazi, kažu,
Nego daleko živi na zaselku nevolje pateć
Skupa sa sluškinjom starom, što jelom ga dvori i pićem,
Kad se po vinogradu napuzio zavojnu dosta,
Te je koljena njemu umórnôst svladala teška.
A sad evo me ovdje. Za oca mi rekoše tvoga
Kod kuće da je, al' njemu ne dadu povratka bozi.
Lje još sa zemlje nije Odiseja nestalo divnog,

Već je na širokom moru zaosto na otoku od svud
Oblitome i tû ga u rukama svojim imadu
Divljani ljuti te njega prekò voljê njegove drže.
A sad da tebi ovdje prorèčêm, kako mi bozi
Meću u srce moje, i kakvu se nadam svršetku,
Premda nijesam prorok ni u ptice dobar pogađač:
Ne će ti dugo on od domájê drage izbivat,
Pa ma na njemu bili i gvozdeni okovi, dovit
On će se povratku znati, ta veliki on je domìšljan.
Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu:
Jesi li ti Odisejev sin, već momak tolìkî?
Čudno li si mu glavom i lijepim očima sličan!
Nas smo dvojica jedan sa drugijem bivali često,
Dok on ne òde u Troju, kud i drugi najbolji tad se
Opraviše Argejci u koritastijeh lađah;
Od onda ne vidjeh ja Odiseja niti on mene."
Razumni na to njoj Telèmah odgovori ovo:
„Evo ću sasvijem, stranče, po istini kazati tebi.
Mati mi veli, da sam Odisejev sin, al' ne znadem
Ja to, jer nitko ne zna po sèbi, tko li ga rodi.
Ej da mi sretnim sinom ma kakvu je čovjeku biti,
Koji je na svom sjedeć imánju dočeko starost!
Nego, koji je od svih nesretniji smrtnijeh ljudi,
Njemu me sinom kažu; da znadeš, kada me pitaš."
Sjajnoka na to Atena ovako prihvati riječ:
„Tebi dosudili bozi nijesu, da ti se za rod
Poslije ne zna, kad tebe Penèlopa takvoga rodi.
Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu:
Kakvi su gosti i kakva galáma? Čemu ti sve to?
Slaviš li svadbu il' gozbu? ta nije na općeni trošak
Gošćenje to, a drsko i ob'jesno reko bih da se
Goste u kući toj; rasrdio tu bi se svatko
Srâmote motreći mnoge, kad med njih bi pametan došo."
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
„Kad me upituješ, strance, i kada razbiraš za to,
Nekad svakako ova u časti bila je kuća,
Obilna bila, dok u njoj prebivao jošte je onaj;
Ali drukčije bozi odlučiše radeć nam o zlu,
Oni najvećma njega od sviju baciše ljudi
Ŭ nevîd, ja ga ni mrtva tolìkô žalio ne bih,
Da je med druzima svojim na trojanskom ostao polju

Il' da je poslije rata na rukama dragijeh umro;
Tad bi mu svi načinili grob Ahejci, i tako
Slavu bi ĭ sînu svom iza sèbe veliku steko,
Ali je u šake on neprodičen Harpijam dopo,
Neviđen propade on i nečuven, a plač i tugu
Ostavi meni; al za njim ne cvilim, ne uzdišem samo,
Nego mi bogovi još pripremiše i druge jade,
Jer kolìkô je gôd gospodara otokom silnih:
Sami, šumovitome Zakìntu, Dulìhiju jošte,
I koliko ih svih po brdovitoj Itaci vlada,
Svi ti mater mi prose i rastaču kuću cijelu;
A mati niti se može od udaje nećati mrske
Niti se udati može, a oni izjedaju kuću
Pa mi je troše, a brzo i mene će oni pogubit."
Palada njemu Atena progovori srdita vrlo:
„Aj, kolìkô bi sad ti Odiseja, kojega nema,
Trebalo; rukom bi on na prosce zamahnuo drske!
Kad bi došao on i kod vrata na ulazu stao,
Imajuć štit na sèbi i kacigu ĭ do dvâ koplja,
Kakav je bio onda, kad u kući našoj sam njega
Prvi put ugledao, gdje pije te se veseli;
Baš se iz Efire vraćo od Ila, Mermeru sina! —
Jer je u brzoj lađi i k njemu išo Odisej
Tražeći otrov ljudma smrtonosan, strìjele svoje
Mjedene njim da maže, — al' onaj ne htjede dati,
Jer se je bogova bojo vjekovitih, al' mu ga otac
Ipak dao je moj, jer veòma mu bijaše mio.
Da ti otac Odisej med prosce izađe takav,
Pr'jeki bi stigo ih udes i ogrkla svadba bi njima.
Ali dakako sve to u krilu bogova leži,
Dal' će se vratiti on i u kući kazniti svojoj
Prosce il' ne će, a tebi i samom velim, da smišljaš,
Kako bi iz kuće mogo izbacati prosce tolìkê.
Nego čujder me sada i pamti što ću ti reći:
Vitezove Ahéjce u skupštinu sjutra sazovi,
Volju im očituj svoju, svjedoci nek bogovi budu.
Tamo proscima reci, nek raspu se kućama svojim,
K tome materi reci, za udajom ide l' joj srce,
Neka se vrati veòma mogúćnu ocu u dvore,
Svadba će tamo njoj se priredit i vjenčanih dara
Pripravit sila, kolìkô za kćerkom ide ih milom.

Mudro ću još ja tebe uputiti, ako ćeš slušat:
Lađu pripremi sa dvaest veslača najbolju svoju,
Pođi, da doznaš za oca, što dugo veće ga nema,
Ne bi l' ti smrtnik koji dojavio, ne bi li čuo
Zeusovu kažu, što ljudma navlàstito donosi glase.
U Pil najprije idi i Nestora divnoga pitaj,
Otud k Mȩnèlaju ti plavokosom ȕ Spȃrtu hodi,
On je od Àhêjâcâ mjedènhâljâ posljednji došo.
Ako čuješ za oca da živi, da će se vratit,
Još se godinu jednu ustrpi, ma bila ti muka;
Čuješ li za nj da mrtav je već, da nema ga više,
Onda ti treba se vratit u očinsku ȕ milȗ zemlju,
Naspi spomenik njemu i s mnogijem častima mrtva
Ti ga, kako valjade, sahrani, à mâjku udaj.
A pošto poslove učiniš te i pošto ih svršiš,
U srcu onda i duši dovijati tebi se valja,
Kako bi u kući svojoj potúći mogao prosce,
Bilo s prijevarom to il' bjelòdano; prilično nije
Tebi, da djetinjiš još, kad malen više nijesi.
Ne znaš li, kakva je slava Orèsta zapala divnog
Među ljudima svim, što ubílca očinog smače,
Podmuklog onog Egìsta, što oca ubi mu dičnog?
I ti se, prijane, daj ojunači, — jer vidim te krasna,
I visoka te vidim, — da jednoć te hvale potomci.
Nego ću ja sad k brzoj otići lađi i k svojim
Druzima, koji su valj'da već zlovoljni čekajuć mene
A ti se brini za sve i pamti, što sam ti reko".
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
„Lijepo doista zboriš, o strančе, misleć mi dobro,
Kako bi otac sinu; zaboravit nikada ne ću.
Ali pričekaj malo, i ako ti hiti se na put,
Da se okupaš u nas, da svoje razveseliš srce.
Pa se u lađu vrati u duši veseo s darom
Čestitim, vrlo lijèpîm; nek bude ti spomen od mène,
Kako se prijatelji darivaju med sobom glavni".
Sjajnoka boginja njemu Atena odgovori ovo:
„Nemoj ustavljat mene, užèljeh se veće otići!
Ako l' ti srce veli, da dadeš kakovi dar mi,
Daj mi ga onda ponèsti, na povratku kada ti dođem;
Nego mi lijep izbèri, da uzdarja bude vrijedan".
Tako izrèkâvši riječ Atena sjajnoka ode

I kao ptica u vis polètje; Telemahu hrabrost
Ostavi u srcu ona i smionost te ga na oca
Boginja podsjeti jače no prije. I vidjevši sve to
On se udivi srcem i posluti, bog da je bio.
K proscima na to odmah bogoliki otiđe junak.
Njima pjevaše slavni veòma pjevač, a oni
Sjede múčêć, o povratku on o tužnome pjeva,
Što ga Palada zada Atena Argejcem iz Troje.
Iz gornje sobe je čula božanstvenu njegovu pjesmu
Kći tad Ikàrijeva Penèlopa mudra, i ona
Odmah se svojemu domu niz visoke niz ljestve skine,
Ali ne sama, već uz nju i dvorkinje išle su dvije.
Kada ženska dika Penelopa k proscima dođe,
Stade kraj dovratnika od dvòranê građene tvrdo,
Ispred obraza oba povukla je b'jeli prijevjes;
S obje joj stajaše strane po dvorkinja čestita jedna.
Zaplače na to ona i prozbori božjem pjevaču:
„Pjesama mnogo, o Femiju, znaš, što ljude vesele,
Ljudi i bogova djela, što pjesmom ih slave pjevači;
Takvu im zapjevaj pjesmu međù njima sjedeć, a oni
Pijući vino nek šute, a ove žalosne pjesme
Mahni se, koja mi srce u grudima uvijek tare,
Jer bez prebola tuga osvojila moju je dušu;
Muške glave mi nema, a jednako mislim na onog,
Kojem se slava daleko u Heladu razli i Argos."
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
„Majko, a šta milom pjevaču pjevati braniš,
Za čim mu srce se diže? nijesu krivi pjevači,
Nego je krivac Zeus, što radljivim ljudima daje
Svakome po volji svojoj, što ushtije. A tom pjevaču
Zamjere nije, što pjeva o zlopati danajske vojske;
Ta u svijetu ljudi pohvaljuju najviše pjesmu,
Koja, kad slušaju, svojom novotom im najviše ječi.
Deder se strpi srcem i dušom, slušaj pjevača,
Jer dan povratka nije Odisej izgubio samo,
I drugi propadoše junaci mnogi pod Trojom.
A sad u sobe pođi i svoje poslove tamo
Gledaj, preslicu, stan, i zapòvjedi, neka za poslom
Idu dvorkinje tvoje; muškarcima valja govorit
Svima, a najvećma meni, jer u kući ja sam gospodar."
Mati se udivi tome i opet se u sobe vrati,
Jerbo razumnu riječ sinòvljû u srce uze.

U sobe gornje ona za dvorkinjama uzàšâv
Plakati za mužem stade za svojim Odisejem dragim.
Dok joj sjajnoka sankom Atena ne ospe kanje.
A po sjenovitim tada po dvorima prosci uzàvrû,
Svakoga osvoji želja s Penelopom počinut mudrom.
Razumni na to njima Telemah započne riječ:
„Prosci ob'jesni vrlo i žestoki matere moje,
Sad iza gozbe se dajmo vesel'mo, nek ne viče nitko,
Jer je naslada prava pjevača slušat ovàkôg,
Kakav je ovaj po svojem po glasu bozima sličan.
A rano sjutra da smo u skupštini svi na sijelu,
Tamo ću vama ja bezobzìrkê kazat, iz ove
Da se selite kuće i gozbe spremate drugdje
Trošeć imutak svoj naizmjèncê po kućama svojim.
Ako l' vam pak se čini, ugodnije da je ì bolje
Čovjeka jednog rastočit imutak sve bez računa,
A vi ga troš'te, al' vječne zazivati bogove ja ću,
Ako li daje Zeus, te ima naplate djelu, —
Ne bi l' bez osvete vi u ovoj propali kući".
Tako im reče, a prosci ugrizu se za usne zubma
Smionim čudeći se Telemahovim riječma.
I sin Eupitov njemu Antìnoje prozbori ovo:
„Bogovi doista sami, Telemaše, tako te uče,
Da si sad oholòrek, da govoriš smiono tako.
Ne dao tebi Kronìôn, na itačkom ostrvu kraljem
Da nam uzbudeš ikad, po ocu kako te ide."
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Dal' ćeš se na me rasrdit, Antinoje, što ću ti reći?
Pa ja bih ì htio primit od Zeusa kraljevstvo ovo.
Ne misliš zâr, da kraljevstvo zlo na svijetu je prvo?
Nije kraljevati zlo, ta vladaru obogati brzo
Svakim obiljem kuća; od sviju je časniji vladar!
I drugih ahejskijeh imade dašto knezóvâ
Mnogo na itačkom ovom na ostrvu, starih i mladih.
Svaki bi od njih zavlado, kad umrije divni Odisej;
Nego u kući našoj gospodar ja ću da budem,
Kući i slugam, što divni Odisej mi zarobi nekad".
Njemu Polibov sin Eurìmah reče ovako:
„Tko će od Âhêjâcâ kraljevati jednoć na ovom
Ostrvu, to u krilu, Telemaše, bogova leži.
Budi imutak ti tvoj i u kući svojoj gospoduj.
Nema čovjeka toga, prekò voljê koji bi tvoje

Na silu mogo ti otet imutak, dok Itaka stoji.
Nego sada te želim upitat za onoga stranca,
Dragoviću oj moj, odakle je, kojom domájôm
Diči se on, i gdje mu je rod, gdje očinsko polje?
Nosi l' ti možda glase o ocu, da dolazi veće?
Il' ga je svoja nužda navela. da ovamo dođe?
Brzo je on odavde pohitio, počeko nije,
Da ga poznámo, a nije na rđava obrazom nalik".
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Povratak ocu se mom, Eurìmaše, zameo sasvim;
Dođu li glasovi otkud, već nikakvom vjerovat ne ću,
Niti ću mariti više za proroštva, ako mi mati
U kuću vrača kakvog pozove i pitat ga stane.
Tafljanin onaj je čovjek, po ocu mi prijatelj glavni.
Zove se Mento i ocem Anhìjalom hrabrim se diči,
K tome Tafljana on je vesloradih ljudi gospodar."
Tako reče Telemah i u srcu boginju spozna.
Prosci se na igru tada okrenuše ì pjesme ljupke,
Te se veseliše tako, dok nije ih večer zatèkla.
Kad u veselju ih večer u tòlikôm omrkne crna,
Onda spavati pođu, kud kojega bijaše kuća.
A sam Telemah pođe u visoku ložnicu svoju,
Na mjestu zaštićenom, što bješe u prekrasnom dvoru,
Pa on u postelju pođe promišljajuć u srcu mnogo.
S gorućim lučima njega sprovede Eurìklija vrla,
Kojano Opa kći Pisenórova sina je bila;
Svojim blagom je nju Laèrto kupio nekad,
Dok je u prvoj bila mladòsti, za volova dvaest,
I nju je u kući svojoj poštivo ko čestitu ženu.
Ali je nije nikad obljubio žene se bojeć.
Ona ga s gorućim lučma sprovede; ona ga od svih
Ròbînjâ ljubljaše više, malêna ga hranjaše ona.
On tad otvori vrata od ložnice građene čvrsto,
Za tim na postelju sjedne i svuče košulju meku,
Pa je pametnoj baki dodade u ruke tada.
Ona košulju složi i poravni, onda je o klin
Objesi, koji je stajo uz provrtan krevet, izà tog
Ona iz ložnice ode, biòčugom srebrnim vrata
Pritegne, za tim remen povuče, bravu da drži.
Čitavu noć Telemah ogrnuv se ovčinom misli
Mislio jeste o putu, što naznači njemu Atena.

DRUGO PJEVANJE.

ITAČANI VIJEĆAJU. TELEMAH ODLAZI NA PUT.

Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Mili Odisejev sin iz postelje poskoči brzo,
Nadjene haljine na se i nà pleći naoštren baci
Mač i na noge b'jele privezavši potplate krasne
Van iz ložnice ode ljepotom na boga nalik.
I on zapovjedi odmah glasníkom jasnogrlim svojim,
Neka u skupštinu sada dugovlase zovu Ahejce.
Zvahu glasníci, a narod veòma grnjaše brzo.
Kada se sàberû već i na iskupu kada se nađu,
S mjedenim kopljem u ruci Telemah zaputi u skup,
Ne pođe sam, već i psa brzíća do dva za njime.
Njega božanskom milotom Atena obaspe svega,
I kad stupaše bliže, tad diviše njemu se ljudi.
Sjedne na očin stolac, glavari se uklone njemu.
Med njima počne tada Egìptije vitez govorit,
Koga je pognula starost, al' premnogo pamćaše starac.
Sin mu s bogolikim nekad Odisejem pošo je mili
U lađah koritastih u Ilij, — gdje kažu lijepih
Konja, — sin mu Antif kopljometnik; divlji ga Kiklop
U spilji prostranoj ubi za posljednju večeru sebi.
Još je trojicu imo sinova, a od njih Eurìnom
S proscima družio se, a dvojica radiše ocu,
Ali je jadovo starac za onim i tužio svećer.
Za njim plačući on progovori ì reknê ovo:
„Čujte me, Itačani, što sada vam kazati hoću.
Nisu se zbirali ljudi na skupštinu ni na vijeće,
Otkad u koritastim Odisej lađama ode.
Tko li nas sakupi sad? mladiću nije li kojem
Skupit nas od nužde bilo, il' starijem kojemu možda?
Nije li čuo glas, da povraća naša se vojska,
Pa nam kazati hoće, jer dozna ga prvi od sviju?
Ili će narodni poso razložiti drugi i javit?

Čestit će, mislim, bit; blagoslòven da je, i dobro
Svakakvo dao mu Zeus, za čime srce mu ide!"
Reče, i znàmênju tom se Odisejev sin poveseliv
Ne htjede sjediti dulje, govoriti narodu htjede,
Pa sred skupštine stane, i u ruke onda mu žezlo
Puni razumnih misli Pisénor pruži oglàsnîk.
Besjedom takne svojom Telemah najprije starca:
„Onaj sam, blizu sam, starče, ta i sam ćeš vidjeti odmah,
Koji sam skupio ljude; veòma me snalazi žalost.
Niti sam čuo glas, da povraća naša se vojska,
Da vam ga kazati hoću, jer doznah ga prvi od sviju,
Niti ću narodni poso razložiti drugi i javit;
Moja me nagoni nužda govoriti, jer su se slegla
Dva zla na kuću moju: izgùbih valjanog oca,
Koji vam bijaše kralj, a dobar kako i otac;
Ali drugo je zlo još i veĉê, koje će brzo
Dom upropastiti moj i uništit sav mi imutak:
Mater mi prosci staše sal'jetat, a ona ih ne će;
Sve su sinovi to boljara našijeh mili.
Mrzi ìh, dà pôđû u dom Ikàrija, njezina oca,
Da on odredi dare za svoju kćer pa da dade
Onome nju, kom hoće, i koji mu prijatan bude;
Nego nam svaki dan u dvore dolaze naše,
Kolju goveda naša i ovce i pretile koze,
Gozbe gotove sebi, ispijaju žarkasto vino
Bez brige; propada mnogo, jer čovjeka nema onàkôg,
Kakav je bio Odisej, da s doma ukletvu skine,
A mi je skinuti kadri nijesmo, pa za cijelo
Bit ćemo slabi i od sad i nevješti junačkom poslu.
Samo da snage imađem, alà bih branio sam se!
Doista nesnosan razor, sramota prava je veće,
Kako mi propade dom! I sami se dajte rasrd'te,
Dajte se drugih ljudi zastidite, susjeda naših,
Koji žive okò nâs, i srdžbe se bogova bojte,
Na djela srditi zla da ne bi obrnuli na vas.
Tako vam olimpskog Zeusa i Temide tako vam one,
Koja razmeće ljudska vijeća, koja ih skuplja,
Man'te se, prijatelji, i pustite, neka me samog
Satire žalost i tuga, već ako uvr'jedi ljuto
Nazuvčare Ahejce Odisej, vrli mi otac,
Pa sad se svetite meni vrijèđajûći me ljuto,

Ove podbunjujuć na me. A meni bolje bi bilo,
Blago da moje vi trošíte i stada moja.
Kad biste izjeli sve, bez naknade ostao ne bih,
Jer bih išo po gradu i sviju bih vas se navezo
Tražeći svoje imanje, dok ne biste vratili sve mi;
A ovako mi dušu neprestanim punite jadom".
Tako im reče ljutit i žezlo na zemlju baci,
Suze mu iz oka navru, a narod obuzme žalost.
Svi zašutješe tada, usudio ne bi se nitko
Na to nemilu riječ Telemahu koju odvratit,
Nego Antìnoje sam odgòvorî njemu ovako:
„Što si, Telemaše, reko goropadan i oholòrek?
Čemu nas grdiš i hoćeš da ruglo prišiješ na nas ?
Ahejski prosci ništa nijesu ti krivi, već tvoja
Mati mila je kriva, u lukavstvu svakome vješta.
Već je godina treća, i četvrta brzo će doći,
Otkad zaluđuje ona Ahejcima srce u grudma,
Nade svakome daje, obećava svakome od nas.
Glasove šaljući svima, al' na drugo srce joj misli;
K tome lukavstvo ovo u umu zamisli svojem:
Namjesti veliki stan u svojoj sobi te uze
Tanko i široko tkati i ovo prozbori nama:
„„Mlađahni moji prosci, kad umrije divni Odisej,
Polako dan uskorujte taj, kad udat se imam,
Dok ja tkaninu grobnu Laèrtu vitezu svršim, —
Da mi uzalud pređa ne pogine, — dokle ga nije
Prebolna zgrabila smrt i sudbina strašna, da žena
Ahejska zamjerila u narodu ne bi mi koja,
Čovjek, što steče mnogo, da mrtav bez pokrova leži"".
Tako reče te nama nagovori junačko srce.
Od tad po danu tkaše uz veliki stan, a po noći
Opet bi sve razdriješila to uz goruće zublje.
Tako je troljetnom znala prijevarom varat Ahejce;
A kad se četvrto ljeto primàče i dođoše Hore,
Tada nam ženska jedna pripovjedi znajući pravo,
Te mi zatekosmo onu, gdje krasnu razdrešuje pređu.
Tako je prinudi nužda, i nerada dovrši poso. —
To ti je odgovor nas prosaca, nek znadeš i imaš
Sve to na umu, pa i svi Ahejci to neka znadu. —
Iz kuće otpravi mater i reci joj, neka se uda,
Za kog otac joj kaže i koji je po volji njojzi.

Ako li mučila bude i odsele ahejske sine
(Onijem vješta u duši, što odveć joj dade Atena,
Da zna prekrasna djela, i čestitu dade joj pamet
Pa i lukavstvo još; za ženu davnašnju takvu
Nikakvu ne čusmo mi, što pletenice nošahu krasne,
Ni za Mikenu, s krasnim vijencem, za Tiru, Alkmenu;
Pameću ne bješe od njih ni jedna Penelopi ravna,
Ali se svojemu dobru ni ona dovila nije), —
Dotle će tebi prosci izjedati blago i živež,
Dokle mislila bude ovàkô, kako joj bozi
U srce misao meću. Doduše veliku slavu
Time si stječe, al' tebi imutak veliki gubi;
A mi se ne ćemo razić na posle ni ikuda drukud,
Dokle ne pođe za kog Ahejca, za kojega hoće."
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Kako ću na silu onu, Antìnoje, iz kuće odgnat,
Kojano mene rodi i odgoji? Otac u zemlji
Tuđoj je živ ili mrtav; naplatit Ikàrija mučno
Bit će mi, ako mu sam svojevòljno pošaljem mater.
Tada mi eto jada od oca jednih, a druge
Bog će mi dati, kad mati zazove Erìnije strašne
Iz kuće izlazeći; od ljudi mi zamjere eto.
Za to joj riječi takve izustiti nikako ne ću.
A vas ako li možda u duši štogođer boli,
Iz kuće vi mi se sel'te i gozbe spremajte drugdje
Trošeć imutak svoj naizmjèncê po kućama svojim.
Ako l' vam pak se čini, ugodnije da je i bolje
Čovjeka jednog rastočit imutak sve bez računa,
A vi ga troš'te, al' vječne zazivati bogove ja ću, —
Ako li daje Zeus, te ima naplate djelu,
Ne bi l' bez osvete vi u mojoj propali kući."
Reče Telemah, i njemu gromoglasnog po volji Zeusa
Do dva orla sa vrha planine tada polètê.
Uz vjetar letješe oni obojica isprva leteć
Jedan uz drugog blizu na krilima vijuć se svojim.
Al' kad iznad sredine punoglasne skupštine dođu,
Oni zaokruže krug i učèstajû mahati krilma;
Pogledņu na glave svima i na zlo im slutiti stanu,
Noktima jedan drugom odrpaju šije i lica,
Za tim na desnu stranu polete viš' gradskijeh kuća.
Ljudstvo očima ptice kad opazi, čudit se stane

Te se u srcu svojem domišljat, što šćaše da bude.
Tada Mastorov sin Halitèrso, viteški starac,
Počne govoriti njima; vršnjáke nadmášio on je
Ptičji poznájûći let i budućnost umijuć kazat;
On im dobro želéći progovori i rekne ovo:
„Čujte me, Itačani, što kazati sada vam hoću,
Prosce najviše ja obavješćujem ì kâžêm njima:
Na njih se vâljâ strašna bijeda, jerbo Odisej
Nije od milih više daleko, već blizu je negdje
I svim ovima sprema ubistvo i smrt im svima;
Ali će ì drugî još bijede dopasti mnogi,
Što nas na Itaci živi na poglednoj. Nego ded prije
Mislimo, kako prosce da smirimo, ili nek sami
Oni se gledaju smirit, što svakako bit će im bolje.
Proroštvu nevješt nijesam, već proričem umijuć dobro;
Već se je sve u onom izvršilo, kako sam nekad
Njemu proricao ja, kad u Ilij ono Argejci
Krenuše; s njima je tamo Odisej dosjetljivi pošo;
Rekoh mu, da će mnogo pretrpjet i društvo izgubit,
Pa će se vratiti doma za dvadeset godina istom,
Nitko ga poznati ne će; — a sada se svršuje sve to".
Njemu Polibov sin Eurìmah reče ovako:
„Odlazi, starče, kući i ondje dječici svojoj
Pogađaj, da zlo ne bi zadèsilo kakvo ih od sad.
A sad ovo ću ja pogoditi bolje od tèbe.
Mnogo ptica kud koja pod zrakama sunčevim lete.
Ali od kobi sve nijesu; Odiseja veće
Nesta u tuđoj zemlji daleko, ej propao da si
I ti s njim te tolìkô prorico, govorio ne bi
I razdraživo ne bi Telemaha ljuta po sèbi
Od njeg se nadajući, obdario ne bi l' ti kuću.
Nego ću nešto ti reći, i tako će doista biti:
Ako li toga mladića podbôdêš naklapanjem svojim.
Znalče mnogijeh stvari i starih, na srdžbu, otèščat
Život će tada njemu baš samome najprije tijem,
Ali baš ništa ne će učiniti moći, — a ná te
Mi ćemo udarit globu, o starče, da ćeš se jedit
U srcu plaćajuć nju i tako ćeš jâdovat teško.
A Telemaha ja sad pred svima svjetujem evo:
Materi on nek reče, da k ocu se svojemu vrati;
Svadba će tamo njoj se priredit i vjenčanih dara

Pripravit sila, kolìkô za kćerkom ide ih milom,
Jer se drukčije meni ne čini, ahejski sini
Da će se prosidbe mučne okanit, — ta nikog, ni samog
(Kolikogòd je govorljiv) Telemaha strah nas lje nije;
Brige nas nije baš ni za proroštva, koja se zbiti
Ne će, a ti ih zboriš, i tako nam bivaš sve mrži.
Sav ćemo grdno izjest imutak, a naknade ne će
Biti tom, dok Ahejce Penelopa varala bude
S udajom svojom, a mi očekujuć zà njênôm sveđ se
Natječemo vrlinom, za ženama nejdemo drugim,
Kojom bi svakome nas vrijedno se bilo oženit."
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Čuj me, Eurìmaše, ti i ostali ponosni prosci
Ne ću vas više ja moljakati nit vam govorit,
Jer sve bogovi to i Ahejci sve to već znadu.
Nego mi dvadeset dajte drugara ì lâđu brzu,
Da ti drugari tamo i ovamo putuju sa mnom,
Jer ja u Spartu idem i u Pil pjeskoviti idem,
Ne bih li dozno za oca, što dugo nema ga veće,
Ne bi l' mi smrtnik koji dojavio, ne bih li čuo
Zeusovu kažu, što ljudma navlàstito donosi glase.
Ako čujem za oca da živi, da će se vratit,
Još ću se godinu jednu ustrpjet, ma bila mi muka;
Čujem li za nj da mrtav je već, da nema ga više,
Onda ću ja se vratit u očinsku ù milû zemlju,
Nasut ću spomenik njemu i s mnogim častima mrtva
Njega, kako valjade, sahranit ću, à mâjku udat."
To dorekavši sjedne Telemah, i med njima usta
Mentor, nezazornog drug Odiseja, kojino njemu,
Kada iđaše na put, cijelu povjeri kuću,
Starca da sluša on i u kući stalno sve čuva.
On im dobro želeći progovori i rekne ovo:
„Čujte me, Itačani, što kazati sada vam hoću.
Ne bio milostiv, blag i ne bio dobar od sada
Nikoj' žezlonoša kralj, ne poznavo u srcu pravde,
Nego bio zao, bezakonje gradio svako,
Kad se od sviju božànskôg Odiseja ne sjeća nitko,
Kojima vladaše on, a dobar im bješe ko otac.
Prosiocima ja ne mogu junačkim branit,
Zlovarni u srcu svome da nasilja gradili ne bi;
Glavom se igrajuć svojom Odiseju na silu kuću

Troše i vele za njega da vratiti više se ne će.
Nego ljudima drugim zamjeravam, koji sjedíte
Šuteći svi i nikoji vâs ukoriti ne zna
Šaku ovih prosaca, a tòlikâ vâs je množina".
Njemu Euénorov sin Liòkrit reče ovako:
„Što si, Mentore ludi i prkosni, reko te sada
Nukaš nas, da bismo se umirili? Ali je muka
Borit se oko gozbe, gdje ì višê ima junaka.
Sam da se Itačanin Odisej ovamo vrati,
Da nas ponosne prosce zateče, gdje se častímo
Te nas iz kuće htjedne izagnati, ne bi se žena,
Koja ga čekaše dugo, veselila, što joj je došo,
Nego bi grdni udes Odiseja snašao odmah,
Kad bi se s mnogima bio; nijesi rekao pravo.
Nego, narode, sad se raziđ'mo na poslove svoje,
Ovog će na put Mentor podbadati i Halitèrso,
Koji su drugovali i s ocem njegovim davno;
Al' ja mislim, Telemah na Itaci sjedit će dugo
Te će razbírati glase, a nikad zaputiti ne će".
Reče Liòkrit to i brzo skupštinu raspe,
Pa se kućama svi raspršaju, svaki ka svojoj;
U kuću tada božànskôg Odiseja otiđu prosci,
A Telemah pođe daleko na obalu morsku,
Opravši ruke u vodi u pjenastoj zazva Atenu:
„Čuj me, boginjo, tî, što u dom nam jučer si došla
Te mi u lađu ući naložila, da se zavèsti
Imam u plavetno more, da doznam, kad će se vratit
Otac, što nema ga dugo, al' zatežu sve to Ahejci,
Najvećma od svijeh prosci u svojoj zloj obijèsti".
Tako se pomoli on, i Atena se približi njemu,
Nalik uzrastom bješe na Mentora, nalik i glasom;
Besjedu započne s njim i progovori krilate r'ječi:
„Ne ćeš, Telemaše, biti nerazborit od sad ni plašljiv,
Ako se u srcu tvome utvrdila očina dična
Hrabrost, s kojom je on i radit i zboriti znao,
Onda ti put tvoj ne će bez uspjeha, zaludan biti.
A nijesi li njegov, Penelopin n'jesi li porod,
Ne mislim, da ćeš ono izvršiti, na što se spremaš.
Ocima svojim ravnih sinóvâ malo imade,
Više je, koji su gori od oca, boljih je manje.
Ako ne budeš plašljiv, nerazborit tî ni od sada

I uma ako je štogod Odisejeva u tebi,
Onda je nade, da hoćeš i ove izvršiti posle.
Zato se za volju i ćud prosaca bezumnih više
Brinuti nemoj, jer nisu ni pravični oni ni umni,
Za smrt ne znaju oni nit znadu za crnu Keru,
Koja je već im blizu, da za dan pomori sve ih.
A put, na koji se spremaš, otezati ne će se dulje,
Jer sam ti prijatelj ja po ocu tvojem i tebi
Brzu ću pripravit lađu, zaputiti skupa ću s tobom.
Nego idi sad kući i tamo s proscima opći,
Pripravi hrane za put i spremi u posuđe svu je,
Uzmi u vrčeve vino, a prekrupu, okrepu ljudsku,
U čvrste mješine stavi; po narodu ja dobrovoljce
Drugove skupit ću brzo. Na itačkom ostrvu ovom
Novih i starih lađa imade dosta, i od njih
Najbolju sam izabrat ću ja i brzo opremit,
Mi ćemo onda nju u široko porinut more".
Tako Zeusova kći Atena kaza, i stajat
Ne htjede dulje Telemah, kad začuje riječ božànskû.
I kući pođe svojoj, a u srcu bijaše bolan;
Po kući junačke on zateče prosce, gdje s koza
Gule kože i smude po dvoru debele svinje,
Nasmija se Antìnoj, u susret Telemahu pođe,
Stisne mu ruku i ovu izustivši besjedu reče:
„Nemoj, Telemaše, sada goropadan i oholorek
U srcu smišljati svome rijèčî ì djêlâ zlijeh,
Nego mi jedi i pij po pređašnjem svom običáju,
Sve će ti dobro učinit Ahejci i tebi opremit
Lađu i odabrane veslače, da dođeš što prije
U grad presveti Pil, da za oca ponosnog čuješ."
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Kakvi ste prkosni, vi, Antìnoju, šuteći s vama
Ja se gostit ne mogu ni miran se s vama veselit.
Ili nije l' vam dosta, o prosci, trošili što ste,
Dok bjeh ludo dijete, obìlatî krasni imutak?
A sad, kada sam velik i slušajuć riječi drugih
Kad sve razbiram sâm i u grudma mi srce se diže,
Gledat ću, kako bih na vas strahovite navuko Kere,
Il' ja otišo u Pil, il' osto u ovoj u zemlji.
Idem — zaludan put mi, za koji vam kažem, bit ne će —
Kao suputnik idem, jer nemam vesláčâ ni lađe,

Tako se valjada vama učinilo, da će bit bolje."
Reče i ruku on iz Antìnojevê iz ruke
Lako izvuče, a drugi po dòmu spremajuć gozbu
Njemu se rugahu tad i riječima dražahu njega.
Gdjekoji ob'jestan mladić ovako je rekao tada:
„Međer nama Telemah o glavi svijema radi!
Il' iz pjeskovitog Pila dovèst će brànìče kakve
Ili iz Sparte grada, kad tako navaljuje strašno!
Ili u rodno on će otići Efirsko polje,
Pa će odande kakvih dušogubnih otrova don'jet
Te ih usuti nama u vrčeve, sve nas pogubit!"
Drugi pak obijesni ovako je rekao mladić:
„U lađi koritastoj daleko bludeć od svojih
Tko zna, ne će li propast onako kao Odìsej?
Time bi samo on umnožio poslove nama,
Jer bismo onda imutak dijelili ì kuću dali
Njegovoj majci, a s njome i onom, za kog se uda."
Tako mu prosci reku, — Telemah u očinsku siđe
Široku, visoku klijet, gdje zlato u hrpama i mjed
Bješe i mirisnog ulja množina, u sanducih ruho;
Stajalo također tu u krčázima staro je vino
Pitko i slatko, napítak božànskî nem'ješan ni s čim;
Uza zid prislonjeni krčázi bjehu po redu,
Vrati l' se igda Odisej množinu pretrpjevši jada.
Bila su vrata tu na ključeve skopljena tvrdo
Dvokrilna vrata, i noću i danjom ključarica bješe
Tu i čuvaše sve vještinom i pameću svojom,
Kći Pisenórova Opa Eurìklija čuvaše sve to.
U klijet niu pozove Telemah i ovo joj reče:
„Majo, slatkoga daj mi u vrčeve napuni vina,
Kojega najboljeg imaš za onijem, što ga još čuvaš
Misleć na zlosretnika Odiseja, Zeusovo čedo,
Ne će l' umaći smrti i Kerama te se povratit.
Dvanaest vrčeva ti mi natoči ì sve ih pokrij,
K tome i prekrupe uspi u mjehove sašite dobro,
Dvadeset neka mjera samljèvenôg bungura bude.
Jedina za to znaj i spremi u hrpu sve to,
Jer ja ću na večer doći i uzeti, kada mi mati
Uzađe u sobe gornje na počinak misleći leći,
Jer ja u Spartu idem i u Pil pjeskoviti idem,
Da za miloga oca propitujem, bih li što čuo."

Tako joj reče, i na to Euriklija, dadilja mila,
Zakuka, jaučuć njemu progovori krilate r'ječi:
„Kakva se namisao u tvojemu rodila srcu,
Sinko o dragi? kud misliš jedinac, miljenik kuda
Krenut u široki svijet? ta Zeusovo čedo Odisej
Od domâjê daleko u zemlji je propao tuđoj.
Prosci će raditi tebi o glavi odmah kad odeš,
Da bi te nestalo himbom, a tvoje će sve podijelit.
Nego ostani ovdje na domu, ta nije ti sile
Po trepetljivom moru da lutaš trpeći jade."
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
„Ne boj se, majo, jer ovu imadem od boga miso.
Nego zakun' se, da ne ćeš govoriti materi miloj
Prije, nego li prođe jedanajsti, dvanajsti danak
(Ili me sama zažèlî, il' začuje, da joj otíđoh),
Plačem da ne bi svoje pokvarila obraze krasne."
Reče Telemah, a stara zakune se velikom božjom
Zakletvom; pa kad već se zakune i zakletvu svrši,
Odmah mu na to ona u vrčeve natoči vina,
Pa mu i prekrupe uspe u mjehove sašite dobro.
Onda u kuću uđe Telemah i zađe med prosce.
Sjàjnôka boginja tad se Atena domisli drugom,
Pa na Telemaha nalik po gradu hođaše svuda
I k junaku svakom pristupivši kaza mu riječ,
Da bi došao svaki večeras nà lâđu brzu.
Zamoli za lađu brzu Noémona — koji je bio
Fronijev dični sin, — i drage joj volje obeća.
Utone sunce, i svî se po redu zamrače puti;
Brzu otisne lađu Noémon u vodu i svom
Spravom je opremi on, što imadu je pokrite lađe,
Pa je učvrsti s kraja pri luci, a drugovi vrli
Kupom se kupiti stanu, a boginja hrabraše svakog.
Sjajnoka boginja tad se Atena domisli drugom,
Te u dvore božanskog Odìseja otiđe ona
I tu slatkijem snom obasuvši prosce pri piću
Stane im um pometat i čaše iz ruku izbijat.
Tad se po gradu razlètê na počinak, niti je koji
Sjedio dulje, jer svima već padaše na oči sanak.
A Telemahu tada Atena sjajnoka reče
Pozvavši iz kuće njega, u kojoj se stanuje zgodno,
Nalik uzrastom bješe na Mentora, nalik i glasom:

„Već pri veslima svi, Telemaše, gotovi sjede
Nazuvčari ti druzi i tebe čekaju samo,
Nego pođ'mo i smetnje ne čin'mo na polasku njima".
Palada tako reče Atena i njega povede
Hitro, te zā trāgom on božanskîm stane koračat.
A kad do lađe dođu, i dō mora, onda pri morskoj
Obali nađu drūge dugovlase, ì njima onda
Snažni i čili ovu Telemah besjedu reče:
„Ovamo, druzi, hranu dones'mo. U kući sve je
Skupljeno već, a o tom ne znade mati mi ništa
Niti sluškinje druge; tek jednoj je kazana riječ".
Reče Telemah i drūge povede, i oni će za njim.
Oni donesavši sve u pokritu pomeću lađu,
Kako je mili im sin Odisejev rekao bio.
Tada u lađu stupi Telemah, a pred njim Atena;
Ona se posadi sama na krmi, uz nju Telemah
Sjedne, a drugovi tad odvezaše uža, i sami
Stupe u lađu oni i ušav med klinove sjednu.
Sjajnoka boginja pusti Atena zgodan im vjetar,
Zefira oštrog, što uji po iskričavome moru.
Drugove podjari tada Telemah ì njima reče,
Da se oruđa late, i poslušaju ga oni.
Jelovu katarku oni tad dignu, utaknu za tim
U izdúbenu motku i užima svežu te jedra
Bijela remenjem dobro isplètenîm potegnu u vis.
Vjetar zadune tad po srijedi jedra, uz brvno
Šumni ujaše val, dok brza se kretaše lađa;
I lađa hićaše brzo niz vale putujuć dalje.
Kada već sprave sve povezaše po lađi crnoj,
Onda poređaju vrče do vrha nalite vinom
I žrtve stanu vječnim i besmrtnim bozima liti
Sjajnokoj Zeusovoj kćeri Ateni navlàstito lijuć.
Lađa čitavu noć i ū zoru lomljaše vale.

TREĆE PJEVANJE.

ŠTA SE RADI U PILU.

U to se Helije digne i iz krasne iziđe vode
Na nebo mjedeno u vis, da besmrtnim bozima sjaji,
A i na zemlju da sja žitorodnu ljudima smrtnim.
U to prispiju oni vrijeme pod Nelejev Pilos,
Pod grad uređeni. Na obali žrtvuje narod
Crne crncate bike zemljotrescu mrkijeh vlasa.
Sjedišta bijaše devet redóvā i u svakom pet je
Stotina sjedilo ljudi, a pred svakim bikova devet
Bješe; baš jeo se drob i bogu se palila stegna,
Oni doplove tad; na jednakih bokova lađi
Jedra dignu i sviju, osidrajū lađu i iz nje
Iziđu svi i s njima Telemah, a pred njim Atena.
Sjajnoka boginja njemu Atena prozbori prva:
„Ne treba ni malo tebi, Telemaše, stidjet se sada,
Jer si u more zato zaplovio, za svog da oca
Doznaš, gdje zemlja ga krije i kakav je dočeko udes.
Nego k Nestoru ti sad konjokroti pravce pristupi,
Viđ'mo, kakvu li miso u svojim grudima krije.
Sam ga moliti imaš, da istinski kaže ti posve;
Laži ne će ti reći, jer razuman on je veòma."
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
„Mentore, kako da idem i kako l' da pozdravim njega,
Kada nijesam vješt ni iskusan ù mūdrôm zboru,
A mladića je stid ispitivati čovjeka starog."
Sjajnoka boginja na to Atena prihvati riječ:
„Umom ćeš svojim se sam, Telemaše, nečemu dovit,
Nešto će bog te uputit, jer nikako ne mislim za te
Rođen i odgojen da si prekò voljê bogova vječnih."
Palada tako reče Atena i njega povede
Hitro, te za tragom on božanskim stane koračat.
Tako med Piljane dođu, na iskupu sjeđahu oni;
Sjeđaše tu i Nestor sa sinima; okolo druzi

Spremahu gozbu na ražanj nabadajuć meso i pekuć.
Kada spaze tuđince, u skupu iziđu pred njih
Rukama zdraveć se s njima i za tim ir reknu, da sjednu.
Najprije Nestorov sin Pisìstrat pristupi k njima,
Za ruke oboje primi, na runo ih meko iza tog
Sjedne, gdje bijaše gozba, na morskom ih sjedne pijesku]
Uz svog upravo oca i ùz brata svog Trasiméda.
Droba im dade dijelke i vina im nalije tada
U zlatni tas i ovako Ateni Paladi kćeri
On egidònošê Zeusa progovori zdraveć se s njome:
„Gospodu daj Posidónu, o tuđinče, ti se pomoli,
Jer baš na gozbu ste došli na njegovu stigavši amo;
A kad učiniš izliv i molitvu, kako je zakon,
Medenog, slađahnog tas i ovome podajder vina,
Neka izlije bogu, jer mislim i za njga da vječnim
Bogovima se moli, ta svakom ih čovjeku treba.
Nego mlađi je on, i meni vršnjak će biti,
Za to zlaćeni tas naslužujem prvome tebi."
Reče i u ruke dade Ateni slađahnog vina
Tas, i junak Atenu razveseli pravedni, umni,
Jerbo zlaćeni tas naslužio njojzi je prvoj.
Gospodu ona se tad Posidonu moljaše vrlo:
„Čuj nas, o Pòsidône, zemljomični bože, i podaj,
Koji se molimo tebi, da posao svršimo ovaj.
Najprije Nestoru ti i sinima sreću ud'jeli,
Za tim narodu pilskom i ostalome cijelom
Naknadi lijepo tî hekatòmbu predičnu ovu.
Daj, da se vratimo ja i Telemah kući izvršiv,
Za čim smo na lađi crnoj i brzoj ovamo došli."
Tako se molila ona, a sama činila sve je;
Onda lijepi tas Telemahu dvoušni pruži;
I mili tako se sin Odisejev moljaše bogu.
Kada već speku meso i s ražnjeva kada ga skinu,
U d'jele podijele i častiše slavnom se časti.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda im besjedu počne Gerénjanin konjanik Nestor:
„Sada je ljepše goste upitat i od njih razabrat,
Tko li su, pošto su se počastili po volji u nas.
Koji ste, stranci, i otkle doploviste stazom vodênôm?
Jeste li došli poslom, il' ȕtoma bludite možda,

Kao što gusari blude po vodama slanijem glavom
Igrajući se svojom, tuđincima noseć bijedu?"
Razumni na to riječ Telemah odgovori njemu
Slobodno, jer mu vrgnu Atena u srce smjelost,
Starca da o svom pita o ocu, kojeg mu nema,
Ne bi li tako slavu i diku med ljudima steko:
„Nestore, Nelejev sine, o ahejska velika diko,
Pitaš nas, otkle smo mi, pa kazati sve ću ti pravo.
Mi smo ovamo došli iz Itake, grada pod Nejem;
Nije narodni poso, već moj je, što ću ti reći.
Idem, da raširen glas mukotrpnog divnoga svoga
Oca Odiseja čujem, za kojega vele u boju
S tobom da bijaše nekad, razorio grad da je Troju,
Za druge čuli smo sve, s Trojancima koji se biše,
Gdje li je kojega njih jadovitom nestalo smrću,
Ali za njegovu smrt ne dádê doznat Kronìôn,
Jer za nj nitko ne znádê, gdje poginu, kazati pravo,
Da li na suhu gdjegod pogubiše njega dušmáni,
Il' u Amfitritinîm u valma ga u moru nesta.
Za to ti koljena grlim, o jadovnoj njegovoj smrti
Ne bi l' mi kazati htio, dal' očima vidje ga svojim
Ili si od drugog dozno, da poteže još mi se otac,
Ta veòma se jadan od matere rodio svoje!
Ne žali ništa mene, ne štéd' me nit besjedu blaži,
Već mi istinu kazuj, što ugleda očima svojim.
Molim te, ako je tebi Odisej, valjatni otac
Moj, obećánje djelom il' besjedom svršio koje
Na polju trojanskome, gdje mučiste muke Ahejci,
Toga se sad opomeni i reci deder mi pravo."
Na to odgovori njemu Gerénjanin konjanik Nestor:
„Kad si mi, dragi, jade spomenuo, koje na onom
Polju pretrpjesmo mi goropadni ahejski sini,
Il' kad plavetnim morem zaputivši štogod plijenit
Bludismo, kud nas je sam Ahìlej voditi znao,
Ili kad ȍko grâda vladara Prijama bismo
Bojeve, tu su prvi junaci ubiti mnogi!
Tamo mrtav Ahìlej i Ajas ubojni leži,
Tamo bozima ravni svjetòvâč leži Patròklo,
Tamo i mili sin moj nezázornî leži i hrabri,
Moj Antìloh, u trku i borbi hitri veòma.
I druga mnoga zla pretrpjesmo; tko li bi mogo

Od smrtnih ljudi sve ispričati, kako je bilo!
Godina pet ili šest da ostaneš i da me pitaš,
Kakva li ondje zla pretrpješe divni Ahejci,
Ti bi se prije ljutit u očinsku vratio zemlju.
Ustrajno devet smo ljeta Trojancima radili o zlu
S različnìm lukavstvima, dok nè dade jedva Kronìôn.
Nitko se tada nije ispòredit mogao umom
S njime, jer otac je tvoj Odisej odvajo daleko
Različnim lukavstvima od sviju, — ako si čedo
Zbilja negovo ti. Obuzima čudo me motreć!
Odista riječ je slična, i nitko rekao ne bi,
Da će mlađi čovjek govoriti tòliko slično.
Onda nikada ja ni Odisej divni nijesmo
Zborili protivne r'ječi u skupštini ni u vijeću,
Nego jednodušni bjesmo i savjetom mudrijem mi smo
Gledali, kako će sve za Argejce najbolje biti.
A kad Prijamov grad razorismo napokon strmi,
Odjedrismo, a neko božanstvo rasu Ahejce,
Zeus Argejcima tada jadòvitî povratak smisli
U srcu, jer ni mudri ni pravedni bili nijesu
Svi, i zato zla je sudbina snašla ih mnoge,
Jer se sjajnoka kći silnovitog srđaše oca
Ljuto te zavadu vrže med obadva brata Atrída.
Oni dvojica sve Ahejce u skupštinu zovnu
Ludo, — ne bi u redu pozivat, kad zalazi sunce, —
I u skupštinu dođu Ahejci teški od vina.
Riječ reku Atrídi, zbog čega skupiše narod.
Tada Menèlaje reče, Ahejcima svima da treba
Sada na povratak mislit po širokom plećatom moru.
Ne bješe po volji to Agamèmnonu, koji je narod
Htio zadržati još, hekatòmbe da žrtvuje svete,
Ne bi li kako gnjev umirio strašni Atenin,
Ludak, kad nije znao, da njojzi se ne će umolit,
Jer se ne obraća brzo vjekovitih bogova volja.
Tako su stajali tada riječma se svađajuć ljutim
Jedan i drugi brat; nazuvčári tada Ahejci
Skoče s golemom vikom, kad protivnih bijahu misli.
Noć prenoćismo misleć u duši nevolje ljute
Jedni drugim, jer b'jedu i nevolju Zeus je pripremo.
U zoru rinusmo divnu u pučinu lađe, u koje
Bijasmo metnuli blago i žene pojasa niskih,

Naroda svega jedna polovina ostane ondje
Kod Agamèmnona, ljudma pastira, Atreju sina;
Druga se u more pola zavèzosmo; brzo odándê
Odosmo, a bog nam bješe urávnio bezdano more.
Došav do Teneda vječnim prikazasmo bozima žrtve
Kući se žureć, al' nije dosudio nemili Zeus-bog
Vratit se, već on svađu među nama zavrgne novu.
Jedni okrenu lađe na obadva uzvite kraja
I s Odisejem hrabrim, vladarom svaštoznanim pođu
K Agamemnonu opet Atridu, da ugode njemu;
A ja s lađama tada sabìjenîm, što sam ih imo,
Bježah videć, gdje bôg nam dosuđuje nevolju hudu;
Bježaše drugove dignuv i ubojni Tidejev sinak,
Za njima stizaše kasno Menelaj plavokosi i on
Zatekne nas na Lezbu, gdje na put mišljasmo dugi,
Dal' bismo iznad Hija gredovitog ùz otok pošli
Psirski, a Hij na strani izà nậs pustili l'jevoj,
Il' bismo ispred Hija, uz Mimant vjetroviti iduć.
U boga pitasmo znak, i objavi bog nam te reče,
Da nam lađama valja posrêd mora valove sjeći
Sve do Eubéjê, što brže utekli da bismo jadu.
Digne se vjetar zazújâv, zapírîv, ì lâđe prođu
Ribljivim morem brzo veòma, i do Gerèsta
Pod noć dođemo mi; Posidónu volujska stegna
Metnemo mnoga na oltar, što pr'jeđosmo veliku vodu.
Četvrti bio je dan, Dioméda konjokrote, sina
Tidejeva, drugari pred Argosom ustave lađe
Jednakih boka, a jâ sam put Pilosa držo, jer vjetar
Nije utolio, od kad mu bog zapoviđe pirit.
Tako se, dragi o sinko, povratih ne čuvši ništa,
Ne znam ti, koji su živi Ahejci, koji li mrtvi.
A što čujem sjedeć u svojoj kući, zatajit
Ne ću ti to, već sve ćeš obaznati, kako je pravo.
Za Mirmidónce vele kopljonoše, došli su sretno,
Sin Ahileja njih je junačine vodio sv'jetli;
Svijetli Peasov sin Filòktêt sretno je došo;
I Idomènej sve je na Kretu doveo drûge,
Koji umakoše ratu, i ne ote nikog mu more.
A za Atrida i sami, daleko premda ste, znate,
Kako je došo i kako jadovitu smrt mu Egìsto
Smisli, al' nemilice i ovaj platio to je.

Kako je dobro, kad ostane sin za umrlim ocem!
Kako se očinome ubílcu osvetio onaj
Podmuklom onom Egìstu, što oca ubi mu dičnog.
I ti se, prijane, daj ojunači, — jer vidim te krasna,
I visoka te vidim, — da jednoć te hvale potómci.
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Nestore, Nelejev sine, o ahejska velika diko,
Baš se je ljuto onaj osvetio, te će Ahejci
Njegovu slavu raznosit, da znadu i unuci za nju!
Ej da i mene snagom tolìkôm bozi obuku,
Prosce da uzmognem kaznit za njihova nedjela teška,
Koji u obijèsti bezakonja svakakva grade!
Al' ne usudiše bozi tolìkê sreće ni ocu
Mome ni meni samom, već trpjeti sve nam valjádê".
Na to odgovori njemu Gerénjanin konjanik Nestor:
„Kad si mi, dragi, to spomenuo, kada si reko,,
Kažu, da je množina prosaca zbog matere tvoje
U kući tvojoj tebi uz prkos nedjela gradeć.
Reci mi, rado l' se tome podvrgavaš, ili na tèbe
Narod onamo mrzi božànskôme poslušan glasu?
Ali tko zna, dal' ne će Odisej doći i platit
Nasilje to il' došavši sam il' s Ahejcima svima?
Da te milovat hoće Atena sjajnoka tako,
Kako se naočitim Odisejem brinula onda,
Kada na trojanskom polju Ahejci mučismo muke,
— Nikad ne vidjeh još, da bogovi javno kog ljube,
Kako je Palada njemu Atena pomagala javno, —
Da te milovat hoće i starat se za te tolìkô,
Mnogi bi jamačno prosac na ženidbu prestao mislit!"
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Tvoja ne mislim, starče, izvršiti da će se riječ,
Jer si previše reko, sve čudim se, niti će nada
Moja se ispuniti, i sami kad bozi bi htjeli".
Sjajnoka na to Atena ovako prihvati riječ:
„Kakva, Telemaše, r'ječ ti iz ograde zubne izmàče?
Lako je bogu, kad hoće, ma otkle čovjeka spasti!
Ja bih se volio bar natrpjeti nevolja mnogo,
Pa se vratiti doma i ugledat dan povraćenja,
Nego li doć i na ognjištu svom izgubiti glavu
Ko Agamèmnon divni, prijevarno kog je Egìsto
Smako s njegovom ženom. Al' jednake krvnice smrti

Ni bozi ne mogu sami odvratit od čovjeka milog,
Kada ga prebolno zgrabi skončanje i strašna sudbina."
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
„Mentore, kòd jâdâ našijeh svih ne govòrimo o tom;
On zacijelo se ne će povratiti, odavno njemu
Besmrtni bogovi smrt odrediše ì cr̂nû Keru.
Nego ću Nestora drugo upitat i od njeg razabrat,
Ta on od svih je ljudi pametniji, mudriji od svih,
Jer pripov'jedaju za nj da u tri je koljena vlado,
Te mi se čini sve ko besmrtnog boga da motrim.
Nestore, Nelejev sine, o reci mi istinu pravu:
Kako je Atrejev sin Agamèmnon silan daleko
Umr'o, a gdje bješe Menèlaj? podmúkalac Egist
Kako mu pripravi smrt i junaka boljega smače?
Nije u Argosu valj'da Menèlaje ahejskom bio,
Već se potezo po sv'jetu, kad umori drznik mu brata?"
Na to odgovori njemu Gerenjanin konjanik Nestor:
„Evo ću i to ti, sinko, po istini kazati pravoj.
I ti se domišljaš sam onako, kako je bilo.
Da je plavokosi junak Menelaje došav iz Troje
Zateko jošte živa Egìsta u bratovoj kući,
Nitko ga grobnom zemljom ni mrtva zasuo ne bi
Nego bi na polju ležo daleko od grada te bi
Ptice ga trgale i psi, i nikakva Ahejka ne bi
Oplakala Egìsta, jer učini strašno zločinstvo.
Dok smo se onamo mi pod Trojom borili mnogo,
Dotle je spokojno on sred Arga, konjogojne zemlje,
Agamemnona ženu riječma zaluditi gledo.
Plemenita je to Klitemnèstra isprva djelo
Ružno odbijala bila, jer srca bješe valjána.
Uz nju je bio i pjevač, a polazeć Atrid u Troju
Dobro prikriči tome pjevaču, da ženu mu čuva.
Ali kad nju božja sudbina u nesreću sape,
Onda Egìsto pjevača povèdê nà otok pusti,
Pa ga ostavi plijen i hranu pticama ondje,
I nju hoćak hoćku odvèdê u kuću svoju,
Na oltarima svetim sažèžê stegana mnogo,
Priloge objesi mnoge u hramima, tkanine, zlato.
Veliko djelo izvršiv, što nikada nije se nado.
Mi otplovismo skupa od Troje polazeć natrag,
Ja i Atrejev sin; u ljubavi bijasmo nas dva.

Al' kad se k Suniju svetom približismo, k atenskom rtu,
Onda Feb Apòlôn Menelaju ubi krmara
Blagim strijelama svojim pristupivši k njemu ; u rùkû
Baš je krmilo lađe hitroplovke držao krmar
Frontis, Onétorov sin, što med ljudma bješe na glasu,
Da zna krmiti lađom, kad udare u nju olúje.
Tako porèd svê hitnje zadrži se ondje Menelaj,
Druga da ùkopâ svoga i sahrani s mrtvačkim častma.
Nego po moru hiteć po iskričavom kad dođe
U lađah prostranih on do Malskoga strmenog brda,
Onda gromoglasni Zeus strahoviti pripravi njemu
Put te vjetrove pusti, da po moru dušu i zvižde.
K tome se vali nadmu gromoradni brdima slični.
Zeus mu razdvoji lađe i Kreti pritjera jedne,
Gdje je Kidonski narod uz Jardanske živio vode,
Nizbrdita se hrid i glatka spuštava tamo
U more plavetno gradu Gortínu pri kraju, gdje Noto
Na brijeg lijevi vale uzbacuje velike k Festu,
Ali litica mala odrivava velike vale.
Onamo lađe dođu i momci se izbave jedva
Od smrti, jer su im vali o grebene razbili lađe,
Pet mrkokljunih lađa izmed njih vjetar i voda
Goniti stanu te ih do Egipta prignaju zemlje.
Skupljajuć tamo Menelaj i živeža i zlata mnogo
Lutaše u lađah svojih med ljudima jezika drugog.
Dotle kod kuće smisli Egisto nesretno djelo
Te Agamèmnona ubi i pritisnu poda se narod ;
Sedam vladaše ljeta Mikenom obilnom zlatom,
Ali u zo čas osmog Orèsto dođe mu divni,
Vrativ se iz Atene ubilca očinog smače,
Podmuklog onog Egìsta, što oca ubi mu dičnog.
Kada ga ubi Oresto, Argejce počasti daćom
U spomen matere strašne i nejunaka Egista.
Istoga dana se vrati Menelaje, grlati bojnik,
Blago dovezavši silno, kolikô ga u lađe stade. —
Od kuće, prijane moj, ni daleko lutaj ni dugo,
Kad ti je kod kuće blago i tòliko prkosni ljudi ;
Oni među se sve podijeliti tvoje bi blago
Mogli i izjesti ga, te uzalud put bi ti bio.
Nego svjetujem tebi i kažem, k Menelaju idi,
Jer se nedavno on povratio sa svoga puta

Između ljudi, odáklê ni nade vratit se nije
Onome, koga bace oluje u tòlikô more,
Koliko bijaše ono, prekò kôg u godini dana
Nì ptice ne mogu prijeć, — ta veliko, strašno je more.
Nego u lađi k njemu otiđi s družinom svojom ;
Ako li hoćeš po suhu putovati, eno ti konji
I kola, evo ti mojih sinóvâ, koji će pratit
U Lakedèmon te divni, plavokosi gdje je Menelaj.
Sam ga moliti imaš, da istinski kaže ti posve ;
Laži ne će ti reći, jer razuman on je veòma".
Izrekne to, i nastane mrak, jer zađe već sunce.
Med njima sjajnoka tada Atena prihvati riječ :
„Sve si, o starče, to i valjano i pravo reko.
Nego žrtvene jezike sad rasijec'te i vina
Sm'ješajte, da ga mi Posidónu i bozima drugim
Lijemo u čast i na san da mislimo, jer je vrijeme.
Svjetlost je već u tamu zamàkla, a nije u redu
Sjediti dugo pri gozbi božanskoj, nego otići".
Tako će Zeusova kći, i posluša njena se riječ.
Tada im vodu glasníci lijevati na ruke stanu,
A dječaci krčage do vrha napune vinom,
Tasove razdijele natočiv ih žrtvenog vina ;
Jezike bace u oganj i stojeć poliju vinom,
A kad poliju već i po svojoj se napiju volji,
Onda se digne Atena, bogoliki s njome Telemah,
U lađu koritastu otići zajedno htjednu,
Ali ih ne pusti Nestor i ukori oboje on ih :
„Ne dao toga Zeus ni ikoji besmrtnik drugi,
Da vi na brzu lađu od mène odete sada
Kao od velikog kakvog golòva il' prosjaka kakvog,
Koji u kući nema ni struka ni jastuka nema,
I sam da može zaspat na mèkôm i njegovi gosti ;
Ali jastuka krasnih i struka ima u mène !
Ne će mili sin Odiseja junačkog ići,
Dokle sam ja u životu, u potkrovak spavat ladjènî,
Dokle u kući jošte imadem svojih sinova,
Da mi ugoste gosta, u dvore koji mi dođe."
Sjajnoka na to Atena ovako prihvati riječ :
„Pravo si rekao to, o ljubazni starče, i valja,
Da se pokori tebi Telemah, jer tako je ljepše.
On će zajedno s tobom sad poći, da u kući tvojoj

Spava, a ja evo odilazim na crnu lađu,
Društvo da umirim naše, da odredim, kako što treba,
Jer se jedini dičim, među njima vremešan da sam,
A druga mlađa momčad od ljubavi pošla je same,
Svi su junačini oni Telemahu teke vršnjaci.
Tamo pri lađi crnoj pri koritastoj ću leći,
A sjutra među Kaukóne junačine u zoru idem,
Gdje mi podosta duga već odavno nekoji ljudi
Duguju, a ti ovog na kolima sa sinom svojim
Pošlji, kad ti je došo u dvore; podaj mu konje,
Koji su najbrži od svih u trku i najjači snagom."
Tako izrekavši riječ Atena sjajnoka ode
Slična se stvorivši orlu, i videći začude svi se,
Starac se zadivi tome, kad očima opazi svojim,
Ruku Telemahu primi i ovo izustivši reče:
„Ne mislim, dragi moj, da nejunak ćeš biti i plašljiv,
Kada tebe mlada tolikô bogovi prate!
Jer od olimpskih to domara ne bješe drugi
Nitko do Zeusova kći kod Tritona rođena, slavna,
Oca valjatnog tvog med Argejcima čašćaše ona.
Nego se, boginjo, smiluj, prodiči me slavom i dikom
Mene i djecu moju i ženu čestitu moju,
Pak ću ti junicu zaklat jednoljetnu širokog čela,
Ne upregnuh je još, nit pod jaram je dovede itko;
Tu ću ti žrtvovat ja obàsûv joj rogove zlatom."
Tako se molio on, i Atena ga Palada čula.
One povede tada Gerénjanin konjanik Nestor,
Sinove, zetove svoje povèdê u dvorove krasne.
A kad u preslavne oni u dvore vladareve dođu,
Na naslonjače tada i stolice sjednu po redu,
Pitkog i slatkoga tad u krčagu im pom'ješa starac
Vina, što otvori ga ključarica poklopac skinuv,
Pošto je ležalo ljeta jedanaest. Tog u krčagu
Vina pom'ješa starac, i moljaše mnogo Atenu,
Kćer egidònošê Zeusa, izlivajuć vino joj u čast.
A kad izliju već i po svojoj se napiju volji,
Onda spavati pođu, kud kojega bijaše stanak;
Ondje položi sam Gerenjanin konjanik Nestor
Miloga sina božànskôg junaka Odiseja tada
Ispod bučnog trijema u provrtani u krevet,
Uza nj Pisìstrata sina kopljometnog, glavu junákâ,

Koji mu jedini sin u domu neoženjen bješe,
A sam spavati leže unútra u visokim dvorma,
Gdje mu je gospođa žena za počinak spremila krevet.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Brzo iz postelje skoči Gerenjanin konjanik Nestor,
Pa kad iziđe iz nje, na glàtkê kamene sjedne,
Koji pred visokijem pred vratima bjehu mu vani,
Bijahu svi bijeli i od ulja sjajni, a nekad
Sjeđaše na njima Nelej svjetovač bozima ravni,
Al' ga je već savladala smrt te ode k Aídu;
A sad sjeđaše Nestor Gerenjanin, ahejski branič,
Žezlo u rukama držeć, na iskup se kupljahu sini
Dolazeć iz ložnîcâ: Ehèfron mu dođe i Stratij,
S njima Persej i Aret, bogòlikî s njima Trasìmêd,
Šesti iza njih dođe Pisìstrat vitez, dovedu
Sa sobom sličnoga bogu Telemaha i sjednu njega.
Onda im besjedu počne Gerenjanin konjanik Nestor:
„Brže moju želju izvršite, ljubazna djeco,
Od svih bogova da bih Atenu ublažio prvu,
Koja mi očito dođe na obilnu gozbu božànskû.
Nego nek u polje koji po junicu ode, što prije
Da je dotjera amo govèdâr, dà budê ovdje;
Jedan nek k lađi crnoj Telemaha junačkog ode.
Ovamo drûge mu sve nek dovede bez dvojice samo;
A pozlatara Laèrka nek jedan amo pozove,
Da bi junici on optočio rogove zlatom.
Drugi ostan'te ovdje na iskupu i vi nared'te,
Neka nam robinje gozbu u predičnoj gotove kući,
Stolice neka donesu i drva i bistre vode".
Reče, i prionu svi oko posla. Junica dođe
S polja; Telemaha druzi junačine iz lađe brze
I jednakòbokê dođu; pozlatar također dođe
Mjedeno oruđe noseć, pomagala umještva svoga,
Nakovanj noseć i čekić i građena vješto kliješta,
Čim sve kovaše zlato; Atena također dođe,
Žrtvu da primi svetu, a Nestor konjanik zlato
Dâ pozlataru, i ovaj optakati vještački stane
Junici roge, da vidi, veseli se boginja žrtvi.
Divni Ehefron i Stratij za rogove vodiše kravu,
Iz kuće iziđe Aret, u kotliću šarenu cv'ijećem
Noseći za ruke vode, a u drugoj on je u ruci

Košaru nosio s ječmom. Trasìmêd, ustrajni ratnik,
S oštrom sjekirom stupi, da junicu ubije njome,
Persej pak za krv zdjelu pridȑžî, a konjanik Nestor
Prvi opere ruke i obaspe junicu ječmom
Moleć se mnogo Ateni, u oganj bacajuć dlake
S glave ; kad pomole svi se i ječmom obaspu žrtvu,
Onda Nestorov sin Trasìmêd, prehrabri junak,
Junicu pritjera bliže i sjekirom vratne joj žile
Prekine, junica klone, i tada pociknu kćeri
Nestorove i snahe i s njima Eurìdika žena
Čestita, Klimenu kći najstarija. Podignu oni
Žrtvu sa zemlje tad širokostazne pa je pridrže,
Onda je zakolje odmah Pisìstrat, glava junákâ.
Crna kad krv joj potèčê i iziđe duša iz kòstî,
Brzo je tad rasijeku i komade stegana iz nje
Izrežu, kako valja, a onda to pretilìnôm
Obviju u dva savítka i pokriju mesnim komádma.
Sve to paljaše starac na glavnjama žarkasto vino
Lijući ; vilice mlađi u rukama imahu uza nj.
Kada se spale stegna, kad utrobe kušaše oni,
Razrežu i drugo sitno i nataknu za tim na ražnje
I stanu peći u rùkû držeći oštro'rte ražnje.
U to Telemaha opra ljepotica već Polikàsta,
Koja najmlađa kći Nelídu Nestoru bješe ;
I kad ga opere ona i namaže blistavim uljem,
Tada u košulju njega obuče i krasan ogrtač.
Iz banje iziđe on na bogove uzrastom nalik,
K Nestoru pođe te sjedne do njega, ljudma pastira.
Pošto već speku meso i s ražnjeva pošto ga skinu,
Sjednu, da goste se njim, a posluže valjatni sve ih
Momci tada vino u tasove točeći zlatne.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda besjedu počne Gerenjanin konjanik Nestor :
„Sada, sinovi moji, upregnite u kola dajte
Naše ljepogrive konje Telemahu, na put da ode".
Reče, te besjedu oni i čuju i pokore njoj se
I brzo oni konje upregoše u kola hitre.
U tome hljeba i vina ključarica njima donese
I drugog smoka, što kralji, gojénci Zeusovi, jedu.
Tad se u Nestorova Telemah prekrasna kola
Popne ; Nestorov sin Pisìstrat, glava junaka,

S njim se također popne i rukama uhvati uzde,
Ošine konje, da bježe, i oni hoćko polete
Poljem i ostave grad iza sèbe vrletni Pilski.
Onaj se čitav dan na konjima tresaše jaram.
Utone sunce, i svî se po redu zamrače puti,
Kada dođu oni u Feru k Diòkleja kući,
Kojem je otac Orsìloh, a ovaj Alfejev sin je;
Tamo prenoće noć i dobiju gostinske dare.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Oni upregnu konje i u kola šarena sjednu;
Kola iz kapije jurnu i ispod bučnoga tr'jema,
Ošinu konje da bježe, i oni hoćko polete.
Na polje pšenicom rodno izvezu se, i put se njihov
Dovrši tada, jer tako brzonogi grabiše konji !
Utone sunce, i svî se po redu zamrače puti.

ČETVRTO PJEVANJE.

ŠTA SE RADI U LAKEDEMONU.

Oni u razdolje tad Lakedèmona rasjelog dođu,
I tu se naočitom Menèlaju u dom uvezu;
Nađu ga, a on baš s prijatèljima mnogima slavi
U kući svojoj sina i kćeri nezázornê svadbu;
Sinu je razbivojske Ahileja spremao kćerku,
Jer se pod Trojom bješe privolio, obreko bješe
Dati je njemu, i sada izvršiše svadbu im bozi.
Sad je Menèlaje s konjma i s kolima šiljaše na put
Gradu mirmìdônskôm slavnom veòma, gdje vladaše zet mu] ;
Sina pak ženjaše kćerju Alèktora iz grada Sparte,
Čiloga sina svog Megàpenta, koga mu pozno
Robinja rodi, jer bozi ne pustiše Heleni drugog
Poroda, pošto je kćer Hermìonu rodila milu ;
Zlaćene Afrodítê ljepota bijaše u te.
Tako slavljaše svadbu u velikom visokom domu
Naočiti Menelaj sa susjedma i s prijatèljma;
Veselo bješe, i njima božànskî ciličuć pjevač
Pjevaše pjesme, a do dva među njima bjehu igrača;
Pjevač začinjaše, a oni se vrćahu sred njih.
Vitez tada Telemah i Nestorov svijetli sinak
Stajahu s konjima svojim pri kapiji kraljeva doma;
Iziđe i spazi njih Eteónej, nastojnik slúgâ,
Subojnik naočitog Menelaja brzi, i ode
U kuću te će ih kralju, pastiru ljudi, prijavit
I stav pred njega ove progovori krilate r'ječi:
„Tu su, gojenče Zeusov, Menelaje, do dva tuđinca,
Do dva junaka, a rodom od velikog kanda su Zeusa;
Nego ded reci, konje ispréći dal' ćemo njima,
Ili ih drugamo poslat, da traže, tko će ih primit".
Vrlo ozlovoljen reče plavokosi njemu Menelaj :
„Sine Boétojev tî Eteóneju, prije nijesi

Ludovo nikad, a sada budalasto, djetinjski zboriš !
I nas se dvojica sami povratismo ovamo s puta
Mnogih se gozba nagostiv u ljudi; — možda će odsad
Zeus nas sačuvati od zla; — već konje tima ispregni
Strancima, pa ih amo dovedi, neka se časte".
Reče Menelaj i iz kuće tad Eteónej istrči
I druge brze sluge pozove, za njim da idu.
Oni od kola konje ispregnuše znojne, a za tim
Uz jasle konjske njih privezaše i njima uspu
U jasle pira i ječma prim'ješaše bijelog piru,
Pa uz zidove b'jele i preb'jele prislone kola,
A njih u dom božanski povedu, i oni se stanu
Čuditi vidjevši kuću gojenca Zeusova kralja;
Jer sjaj kakav je sunca il' mjeseca, takvim se sjajem
Naočitoga sjala Menelaja visoka kuća.
Kad se nadovolje već i nagledaju se svega,
Onda se obadva pođu okupat u laštene káde.
Kada ih robinje veće okupaju, namažu uljem,
Tada u košulje njih obuku i runjave struke;
I njih obojica tad uz Menelaja sjednu Atrida.
Sluškinja u krasnom, zlatnom ibriku, na kotliću što je
Stajao srebrnome, donese vode i gostom
Polije ruke i glatku protégnu trpezu za tim.
Časna ključarica hljeba donese i stavi, a k tome
I druga jela metne ponuđajuć, čega se našlo ;
Mesa svakakvog pune mesosječa plitice uzme
Te ga i postavi njima i dade zlatne im čaše.
Zdraveć se s njima Menelaj plavokosi ovo im reče :
„Dete uzmite jela i veseli bud'te, a tko ste,
Onda ću pitat vas tek, kad budete obadva siti ;
Nije vam valjada mati i otac propalog roda,
Već su vam ocevi kralji, gojénci Zeusa, što nose
Žezlo u rùkû, ta ne bi prostaci rodili takvih".
Reče i volujski hrbat, što sam je počašćen njime,
Tusti i pečeni primi i onoj dvojici dade.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni;
Pa kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda Nestora sinu Telemah progovori ovo
Glavu primaknuvši k njemu, da ne bi čuli ga drugi :
„Gledaj, Nestorov sine, o premili srcu mi druže,
Kako li mjed po ovoj po gromotnoj blista se kući,

Kako l' se elektron blista, bjelòkôst, zlato i srebro.
Takovi negdje su dvori iznutra olimpskog Zeusa!
Kȍliko blaga je tu! obuzima čudo me motreć".
Njegov začuje govor plavokosi junak Menelaj,
Besjedu započne s njima i prozbori krilate r'ječi:
„Gdje će se, draga o djeco, sa Zeusom smrtnik nadmètat ?
Besmrtan njegov je dom i besmrtno sve, što imade.
Ali ljudi se mogu nadmètati i ne nadmètat
U blagu sa mnom, jer mnogo pretrpjeh te se nalutah,
Dok ga u lâđama svojim dovèzoh za osam ljeta;
Kiprom i Feničkom zemljom i Egiptom ja se nabludih,
Ja k Etìopcem dođoh, k Sidóncem, u Erembsku zemlju
I u Libijsku dođoh, gdje s rozima leže se jagnjad;
Ovce se jagnje ondje do konca godine tri put.
Tamo se gospodaru ne premiče, a ni pastiru
Mesa ni sira nikad, ni slatkoga nikad mlijeka.
Jer se stado daje bez prekida uvijek musti.
Dok ja onuda bludih sakupljajuć golemo blago,
Dotle mi brata drugi iznebuha ubi i krišom,
A sve po lukavštini proklètnicê njegove žene.
Tako vam nemam veselja imutkom vladajuć ovim.
Bit ćete valjada čuli od oceva, koje imate,
Kȍliko mnogo pretrpjeh i uništih kuću, u kojoj
Zgodno se može stanovat, obìlatû svakakvim dobrom.
O da trećinu imah od ovog pa u kući ostah
I da junákâ ja ne pogubih, kojih pod Trojom
Širokom nesta daleko od Arga, konjogojne zemlje!
Često sjediti znam u dvorima svojim i tada
Za njima svima ja i tužim i jadujem mnogo;
Sada plačem grudi naslađujem, a sad mi opet
Prestaje plač, jer njegove sit strahote sam brzo.
Al' ni za kojim od njih ne túžîm jadan tolìkô,
Kȍliko samo za jednim, što i jelo i san mi truje,
Kad ga se sjetim, jer nije Ahéjac pretrpio muka
Nikakav, što ih pretrpje Odisej i pȍdnese divni;
Njemu su suđene muke, a meni, bez prebola za njim
Dà žalîm, otkad se već ne povraća; ne znamo ništa,
Živ li je ili mrtav, a za njim jaduju negdje
Starac Laèrto i umna Penèlopa i sin Telemah,
Kojega odlazeći u domu ostavi sitna".

Reče i pobudi tim u Telemaha žudnju, za ocem
Dà plačê; od kanja suze potèkû mu na zemlju čuvši
Očevo ime i struku objeručke crvenu metne
Sebi pred oči on. Menèlaje tada ga pozna,
Pa se zatim u duši i u srcu zamisli, hoće l'
Pustit, Telemah sam za oca da spomene svoga,
Il' će ga pitati prije i okušat sa svijeh strana.
Dok je u duši on i u srcu tako promišljo,
U to Helena dođe iz visoke mirisne sobe,
Boginji s preslicom zlatnom Artèmidi bijaše nalik.
Lijepo složen naslonjač Adrèsta joj postavi odmah,
Prostirku od vune meke za njome Alkipa nosi,
Srebrnu košaru Fila u ruci drži, što nekad
Bješe je Heleni dala Alkàndra, Polibu žena,
Koji u Tebi živje u Egiptu, gdjeno su kuće
Pune svakoga blaga; Menelaju Polib je dao
Dvije srebrne káde i tronoga dva i još deset
Talenta zlatnih, a žena obdarila Helenu divno:
Zlatnu joj preslicu dade, s kotačići košaru prida,
Koja je bila od srebra, a pozlaćen bješe joj obod.
Tu joj sluškinja Fila donese košaru punu
Umjetne pređe, a nad njom dugàčka preslica bješe,
Oko koje je opet obvijala plava se vuna.
Helena sjedne na stolac, i podnožje metnu podà njû
O svačem uzme tad ispitivati svojega muža:
„Znamo li veće, mi, Menèlaje, gojenče Zeusov,
Što se ponose ovi došljaci, tko li su oni?
Hoću li krivo reći il' pravo? al' veli mi srce.
Ta još čovjeka nikad nijesam tòliko slična
Vidjela ili ženu, — obuzima čudo me motreć, —
Kol'ko Telemahu sinu Odiseja junačkog taj je
Sličan, kojega otac u domu ostavi sitna
Odlazeć, kad vi Ahéjci zbog mène, besramne kučke,
Pođoste pod grad trojski na bojak se spremajuć ljuti".
Na to odgovori njoj plavokosi junak Menelaj:
„Tako se, ženo, čini i meni, kako ti misliš.
Takve su njegove noge i takve su njegove ruke,
Pogled je očiju isti i glava i vlâsi na njoj.
I kad otòič spomenuv Odiseja začeh o njemu
Nešto govorit, kolikô za mene muka pretŕpje,
Ispod obrva onda potekoše gorke mu suze,

I tad crvenu struku objèručkê pred oči metnu".
Njemu Nestorov sin Pisìstrat reče ovako:
„Atride, gojenče Zeusov, Menèlaje, narodna glavo,
Ovo je doista sin Odisejev, kako si reko,
Ali je pametan on i u duši se stidi govorit
Pred tobom riječi drske, ta prvi put došo je k tebi;
Koji nas kao bog razveseljuješ besjedom svojom.
Mene je ovamo poslo Gerenjanin konjanik Nestor,
Da mu pratilac budem, jer željaše vidjeti tebe,
Ne bi l' ga riječ ti naučio koju il' djelo,
Jer sin je na muci mnogoj u domu, kad mu je otac
Gdjegod daleko i nitko pomoćnik kada mu nije;
Sad je Telemahu tako, gdje oca mu nije, gdje nikog
U svem narodu nema, da odbija jade od njega."
Na to odgovori njemu plavokosi junak Menelaj:
„Ao čovjeka milog veòma u kuću moju
Dolazi sin, kog otac za mene se mučio mnogo!
Zato sam reko, da više od svakoga ja ću Argéjca
Ljubit ga, pošto se vrati, gromoglasni olimpski Zeus-bog
Ako nam po moru dâ u lađama vratit se brzim;
Ja bih mu dao grad u Argu i kuću sazido,
Doveo njega bih ja iz Itake sa svim imutkom,
Sa sinom, s narodom svim, ispraznio grad bih mu jedan,
Koji je tu u blizini i kojemu ja sam gospodar.
Mi bismo ovdje često u društvu obojica bili,
Ljubavi naše i našeg veselja razlučilo ne bi
Ništa, dok ne bi smrtni ogrnuo oblak nas crni.
Ali nam neki bog pozavidje sve to i njemu
Ne dade jadnu samu od sviju vratit se kući."
Reče i u njih žudnju, da plaču, pobudi tijem;
Zaplače Helena odmah iz Argosa, Zeusova kćerka,
Zaplače i Telemah i s njime Atrid Menelaj,
Očiju suhih nije ni Nestorov imao sinak,
Jer se Antiloha brata nezazornog u srcu sjeti,
Kojeg je svijetli sin Eójê ubio sjajne.
Sjetiv se njega ove progovori krilate r'ječi:
„Tebe, Atrejev sine, od ljudi mudrijeg sviju
Nestor veljaše starac, kad u kući mî bi se našoj
Sjetili tebe i stali da pitamo mî se koješta.
Nego, ako je kako moguće, poslušaj mene,
Nerado jadujem ja iza večere; hoće i opet

Nastat ranoranka zora; od mène zamjere nema,
Da se za mrtvim plače i onim, što snađe ga sudba;
Još je jedina čast jadnícima smrtnim, da ljudi
Strigu za njima vlasi, od obraza suze da liju.
I moj je umr'o brat, a među Argéjcima nije
Najgori bio, ta njega poznavo si valj'da; ne sastah
Nikad ga ja ni vidjeh, a vele, da je Antìloh
Druge previsio hitar u trku i borbi veòma."
Na to odgovori njemu plavokosi junak Menelaj:
„Reko si, dragoviću, onako, kako će čovjek
Pametan reć i učinit i koji stariji jeste.
Ta sin si takova oca, te uvijek pametno zboriš.
Lako je poznati porod čovjèka, kojemu sreću
Kronov usudi sin, kad ženi se i kad se rodi,
Kako je Nestoru dao, da jednako iz dana u dan
Udobno stari u svojem u dvoru, a sinovi da mu
Budu pametne glave, prvaci da budu na koplju.
Sad se okanimo plača, u koji se dasmo otòič,
Opet se večere sjet'mo, nek na ruke nama se voda
Lije; i u jutru rano za razgovor vremena meni
I Telemahu bit će, da jedan zborimo s drugim."
Reče, i njima tad Asfaliôn polije ruke,
Naočitog junaka Menelaja službenik brzi.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.
Helena, Zeusova kći, tad nečem se domisli drugom:
Nekakav ustuk baci u vino, od kojega piše,
Ustuk od tuge, od srdžbe, od spomena svakakvih zala.
Tko bi gucnuo njega iz vrča, gdje se smiješo,
Tome cio se dan odronila ne bi niz lice
Suza ni jedna, ni otac da umre njemu il' mati,
Il' da miloga sina pred njime mačem sijeku
Ili njegova brata, i očima sve to da gleda.
Takove ustuke moćne i dobre Zeusova kći je
Imala, koje je njoj Polidàmna, Tonova žena,
Bila u Egiptu dala, gdje zemlja žitorodna nosi
Ustuke mnoge ljudma na dobro, mnoge i na zlo,
Gdjeno svakoji ljekar nadvisuje umješťvom svojim
Ostale ljude, jer tamo ljekari su rod Peeónov.
I kad ustuka uli, zapovjedi točiti vino,
Onda započne riječ ovako počev govorit:
„Atride, gojenče Zeusov, Menelaje, i vi otaca

Sinovi valjatnijeh, — sad ovome Zeus, a sad onom
Dobro podjeljuje i zlo, jer svašta učiniti može;
Sad se gostite tu u dvorima sjedeć i dušu
Pričanjem zabavljajte; pripovjedit nešto ću zgodno.
Ne bih vam sve izbrojila ja, iskazala ne bih,
Koje mukotrpni sve je Odisej bojeve bio,
Nego što je snažan uradio, podnio što je
Na polju trojanskome, gdje mučiste muke Ahejci.
Pošto se istuko sam i nagrdio udarci sebe,
Oko raménâ ružne navuče krpetine ko rob,
Uđe u dušmanski grad, gdje širokih ulica kažu,
Tajeć se, tko je, a nalik na čòvjeka drugog se stvori,
Prosjaka, kakova nikad kod ahejskih ne bješe lađa.
Nalik na takova uđe u Troju, a slutio nitko
Nije, tko je, al' jâ ga i u tom ruhu prepòznah,
Pa ga pitah koješta, al' lukavo izmicat stane.
Nego kada ga dadoh okupat i namazat uljem
I u haljine druge obúći, kad zavjerih tvrdom
Njemu se vjerom, prokazat da ne ću njega Trojancem,
Dok se ne vrati on do šatora i brzih lađa,
Tad mi iskaza sve, što Ahejci mislìše činit.
Mačem dugo'rtim mnoge Trojance pobi i onda
Vrati se među Argejce i obav'jest mnogu donese.
Trojanke tada glasno zacvile, a moje se srce
Stalo veselit, jer volja okrenula već se u meni
Kući se vratit, i ludost već žaljah, što Afrodíta
Dade, te mene iz zemlje izvedoše očinske mile,
I kćer ostavih svoju i ložnicu î mûža svoga,
U kog imade svega, imade ljepote i uma".
Na to odgovori njoj plavokosi junak Menelaj:
„Zaista pravo si sve i valjano rekla, o ženo;
Mnogih sam ljudi ja i mnogih junaka sam do sad
Poznao i volju i ćud, jer mnoge sam prošao zemlje.
Ali očima svojim ne ugledah čovjeka takvog,
Kakav je bio Odisej mukotrpni, kakvo mu srce,
Što li je onda snažan učinio, podnio što l' je,
Kada je bio u konju u istesanom, u kojem
Najbolji bjesmo Argejci Trojancem na pogubu i smrt.
I ti si onamo došla, a naveo valjada na to
Bog te je neki, što slavu Trojancima podati šćaše,
Za tobom, kada si íšla, bogoliki Dejfob je išo.

Ti si tri put obìšla i pipala tri put si šuplju
Onu zasjedu ti; poimèncê si najbolje zvala
Danajce nasljedujuć u glasu njihove žene.
Onda sam čuo ja i Tidid i divni Odisej
Sjedeći u sredini dozivanje tvoje, te Tidid
I ja već smo se bili požurili, gotovi bjesmo
Ili izíći iz konja il' iz njeg se tebi oglasit,
Al' nas uzdr̀žî Odisej i ustavi, ako i htjesmo.
Tada i ostali svi zašutješe ahejski sini,
Samo Antiklo htjede odazvat se besjedom tebi,
Ali Odisej divni stiskivati uzme mu čvrsto
Usta rukama krepkim i izbavi tako Ahejce,
Pa ga stiskivo, dok tebe Atena odándê ne krénu".
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Atride, gojenče Zeusov, Menèlaje, narodna glavo,
Naopako, kad ni to jadovitoj ne ote smrti
Njega i otelo ne bi, da gvozdeno imaše srce!
Nego u postelju nâs obojicu sada otprem'te,
Da se počinka slatkog nadovoljimo ležéći."
Reče, te robinjama zapovjedi Argejka odmah
Helena, pod trijem one da postave krevet i krasne
Porfirne jastuke metnu, odozgo da prostirke prostru,
Runjave struke da stave, da imaju čim se ogrnut.
Robinje iz sobe pođu, u rukama luči im bjehu,
Krevete nastru one, a glasnik goste izvede;
Onda spavati oba u kućnome ondje trijemu
Legnu vitez Telemah i Nestorov svijetli sinak;
Atrejev zaspi sin unutra u visokim dvorma,
Uza nj ženska dika dugohaljka Helena leže.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Grlati bojnik Menelaj iz postelje poskoči brzo,
Nadjene haljine na se i nâ pleći naoštren baci
Mač i na noge b'jele privezavši potplate krasne
Van iz ložnice ode ljepotom na boga nalik,
Sjedne k Telemahu i r'ječ izustivši prozbori njemu:
„Koja viteže, tebe, Telemaše, dovodi nužda
U Lakedemon divni po širokom plećatom moru?
Dolaziš narodnim poslom il' tvojim? Govori mi pravo."
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Atride, gojenče Zeusov, Menèlaje, narodna glavo,
Dođoh, ne bi li tî mi o ocu rekao štogod.

Kuća se izjeda moja i nestaje rodnih mi polja,
Neprijatéljâ pun mi je dom, neprestàncê mi kolju
Moje sporohodne vole krivoroge, sabite ovce;
To su ob'jesni vrlo i žestoki majke mi prosci.
Za to ti koljena grlim, o jađovnoj njegovoj smrti
Ne bi l' mi kazati htio, dal' očima vidje ga svojim,
Ili si od drugog dozno, da poteže još mi se otac,
Ta veòma se jadan od matere rodio svoje!
Ne žali ništa mene, ne šted' me nit besjedu blaži,
Već mi istinu kazuj, što ugleda očima svojim.
Molim te, ako je tebi Odisej, valjatni otac
Moj, obećanje djelom il' besjedom svršio koje
Na polju trojanskome, gdje mučiste muke Ahejci,
Toga se sad opomeni i reci deder mi pravo".
 Vrlo ozlovoljen reče plavokosi njemu Menelaj:
„Ao kako su željni veòma u krevetu spati
Čovjeka srčanoga, a sami su svi nejunaci!
Kao što košuta svoju u guštari jakoga lava
Kada uspava lanad, još sisavčad, tek ih izlégâv
I kad uvale stane razgledati i trâvnê klance
Pasući, a lav međù tîm u svoju guštaru dođe
I njima i njoj on sudbinu grdnu donese:
Tako i onima grdnu Odisej sudbinu će don'jet.
Ej da otac Zeus i Atena dâ i Apòlôn,
Kakav je bio Odisej na uređenome Lezbu,
Kad je izìšâvši u boj nadbijo se s Filomelídom
Pa ga srušio snažno Ahejcima svim na veselje, —
Da ti otac Odisej med prosce iziđe takav,
Pr'jeki bi stigo ih udes i ogrkla svadba bi njima!
A što sada me pitaš, što mološ, tome se ne ću
Uklanjat niti ću drugo govoriti nit ću te varat,
Nego što mi je reko starìna istini morski,
Od tog ti ništa ne ću zatajiti nit ću ti sakrit.
 Bozi ne pustiše još me iz Egipta, vratit se željna,
Jer hekatombe nijesam prikazao uspješne njima
(Bozi hoćahu vazda, da naloge čovjek im pamti).
U moru šumnom veoma imade ostrvo neko
Baš pred Egiptom samim, a Faros zovu ga ljudi
Tako daleko od njega, kolìkô preplovi za dan
Prostrana lađa, za kojom i zuji i duše vjetar;
Ima i zgodna luka, iz koje potiskuju ljudi

Jednakih bokova lađe, kad crne zagrabe vode.
Dvadeset dana me tu zadržaše bozi, jer vjetri
Ne htješe od kopna duhat uz morsku vodu, a bez njih
Ne mogu nikuda lađe po širokom plećatom moru.
Tada bi nestalo hrane i srca momčadi mojoj,
Da mi se smilovala i spasla me boginja nije
Jedna, Idòteja zvana, starìnê morskoga kćerka
Jakog Proteja, koju u duši najvećma ganuh.
Tâ me sasta, kad jednoć daleko od družine bludih;
Oni su vrljali vazda po ostrvu loveći ribu
Kukama svinutijem, jer glâd im je utrobu trgo.
Ona stane kraj mene, progovori i kaže ovo:
„Ili si ti, o tuđinče, lud i nesmotren vrlo,
Ili okl'jevaš rado i godi ti patiti jade,
Kad si već tòliko dugo na otoku ovom i koncu
Još se doviti ne znaš, a društvu ti nestaje srca".
Tako mi ona reče, a jâ joj za odgovor kazah:
„„Sve ću ti ja iskazat, ma koja boginja jesi;
Ovdje ti drage volje ne boravim, nego sam valj'da
Besmrtnim zgr'ješio što vladarima širokog neba.
Nego mi reci daj, — ta znadu bogovi za sve —
Koji mi besmrtnik put prepriječio, koji zavezo?
Reci mi, kako bih mogo povratit se po moru ribnom"".
 Rekoh, i ùzoritâ odgovori boginja meni:
„Sasvim ću pravo ti reći, o strančе: običaj ima
Dolazit amo Protej, starina istini morski,
Besmrtnik, Egipćanin, — što u moru svem je dubljina,
Njemu su poznate sve, Posidónov on je poslùšnîk.
On me je, kako vele, porodio, on mi je otac.
Njega da ti je kako moguće uvrebat i zgrabit,
Da bi ti rekao put i putòvânja dâljinu tvoga
I reko, kako bi mogo povratit se po moru ribnom!
On bi ti, bude l' te volja, o Zeusov gojenče, reko,
Kakvo se zlo il' dobro u dvoru dogodilo tvome,
Od kad te nema već sa puta teškog i dugog".
Tako mi ona reče, a jâ joj za odgovor kazah:
„„Kako bih starca božànskôg uvrebao, smislider sama.
Da mi pobjego ne bi unaprijed vidjev i doznav,
Jer je smrtnome teško čovjèku prisilit boga"".
 Rekoh, i ùzoritâ odgovori boginja meni:
„Evo ću sasvijem, strančе, po istini kazati tebi.

Kada je sunce već do sredine nebeske došlo,
Kada popiruje Zefir, starìna istini morski
Iz mora ide, a crni vodènî ga obvija lelij ;
A kad iziđe već, u prostranoj pećini leži,
Okolo njega spe Halosìdnê ljepotice djeca
Foke u skupu izišav iz vode sivkaste morske
I ljut izdišu vonj veòma dubokog mora.
Kako osvane zora, povèsti tamo ću tebe
Pa ću te staviti u red med foke, i tri ti valja
Najbolja druga odabrat, što imaš kod pokritih lađa;
A sad ja ću ti svu sad podmúklòst starčevu reći.
Najprije foke će brojit i med njima proći te svê ih
Pošto prebroji po pet i pregleda dobro, usrêd njîh
Onda će leći on ko čoban u ovčijem stadu.
Kada ga ugledate, da usnu, odmah se snage
I sile sjetite svoje i ondje zgrabite njega
Makar se otimo kako i nastojo, da vam uteče ;
On će se u sve stvarat, da utekne, u sve, što živa
Ima na zemlji, u vodi i ognju, silno što buknja,
Al' vi ga držite čvrsto, pritiskujte njega sve jače.
A pošto on te sam u oblíku upita onom,
Kakav je bio u času, kad usnu, te ste ga vid'li,
Onda silu svoju odustavi pa ga odveži,
Viteže, ì pîtâj starca, od bogova koji se na te
Srdi, i kako bi mogo povratit se po moru ribnom".
Tako mi reče i tada u valovno zaroni more
A ja k lađama pođem, gdje stajahu još u pijesku.,
Pođem, i srce sve se u meni mućaše mnogo.
A kad se primaknem moru i k svojoj pridođem lađi,
Večeru zgotovimo, al' noć već ambrosijska pade,
Te mi legnemo svi, gdje vali o obalu biju.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veče,
Tad širokobrodnom moru uz obalu hodati stanem
Mnogo se bozima moleć, povedoh do tri drugara,
Koji mi od svih bjehu uzdànijî u svakom poslu.
Pošto u široka morska Idòteja zaroni njedra,
Ona nam četir' donèsê od foka iz mora kože
Sa njih odrte tek prijevaru smišljajuć ocu.
Ona nam ležišta tad u pijesku ìskopâ morskom
I sjedne čekat, a mî se približismo njojzi veoma.
Ona nas povali redom i baci na svakog kožu..

To bi nas ležanje tad upropastilo, jer nas je strašno
Preljuti morio vonj od foka, poroda morskog,
Ta uz grdosije morske usudio tko bi se spati?
Nego nas spasla je ona i dovi se pomoći pravoj :
Svakome pod nos metnu ambròsijê, koja je vrlo
Vonjala milo i zadah uklonila od nas je strašni.
Čitavo jutro srca ustrpljiva čekasmo ondje,
Iz mora iziđu tada na gomiie foke i legnu
Ondje po redu sve, gdje vali o obalu biju,
A sam iz mora starac o podne izìšâvši nađe
Debele foke pa onda obíđe ih, prebroji sve ih.
I nas med foke prve ubrojivši ne spazi ništa,
Kakva prijevara to je, te i sam spavati legne.
Tad mi cikćući na nj zaletímo se î rûke na njga
Bacimo, ali se svog umijèća lukavog starac
Sjeti i lavom on se dugogrivim pretvori odmah,
Zmajem i pardalom za tim i velikim stvori se veprom,
Vodom tekućicom posta i drvetom, u vis što lista ;
Al' mi njega srca ustrpljiva držasmo čvrsto,
Pa kad dosadi sve to starìni podmuklom veće,
Onda zapita mene započevši s besjedom ovom :
„Koji te, Atrejev sine, naputio bog, da na mène
Vrebaš i pograbiš mene prekò voljê moje? što hoćeš?"
Tako mi starac reče, a jâ mu za odgovor kazah :
„„Znadeš, o starče, pa zašto zavrzuješ i pitaš mene?
Koliko dugo sam već na otoku ovom i koncu
Još se doviti ne znam, u grudma mi nestaje srca.
Nego mi reci daj, — ta znadu bogovi za sve, —
Koji mi besmrtnik put prepriječio, koji zavezo?
Reci mi, kako bih mogo povratit se po moru ribnom.""
Tako mu rekoh, i odmah za odgovor starac mi kaza]:
„Ti si imao Zeusu i ostalim bozima krasne
Žrtvovat klanice pri svom pri polasku, da bi što prije
Došo na svoju domaju po iskričavome moru,
Jer ti suđeno nije, da svoje ugledaš drage,
I dođeš u dom uređen svoj i u očinsku zemlju,
Dokle se ne vratiš opet k rijeci, što iz neba teče,
Egiptu r'jeci i kod nje ne prikažeš sam hekatombe
Svete bozima vječnim, vladarima širokog neba.
Tad će ti bogovi put udijeliti, kojeg si željan".

Tako mi reče, i tada u meni prepukne srce,
Jer mi veljaše, opet otplovit da plavetnim morem
Imam k Egiptu r'jeci, dugàčkîm i mučnim putem.
Nego besjedu ipak za odgovor kazah mu ovu:
„„„Sve ću učiniti tako, o starče, kako mi veliš;
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu:
Jesu l' u lađama svi se Ahejci vratili zdravo,
Koje ostavih ja i Nestor iduć od Troje?
Ili je u lađi koji zaglavio nemilom smrti?
Ili je poslije rata na rukama dragijeh umro?" "
Tako mu rekoh, i odmah za odgovor starac mi kaza:
„Šta me, Atrejev sine, ispituješ? nije ti nužno
Što ja znadem, da saznaš i poznaš, i velim ti evo:
Brzo ćeš zaplakati, kad pravo sve to saznadeš.
Mnogi od onih živi nijesu, à mnogî jesu;
Vojvode Ahejaca mjedenhalja samo su dvije
Umrle na povraćáju, a bio si i sam u ràtu;
Živ samo jedan se još na širokom nalazi moru.
Ajas je ù lâđama dugoveslim propao svojim;
Najprije nagnao ga Posìdôn k velikim Girskim
Hridima bješe i tako iz vode izbavi njega
Pa bi i mrzak buduć Ateni, uteko smrti,
Prkosnu riječ da nije izustio ljuto zgriješiv;
Reko je, da je prešo prekò voljê bogova vječnih
Veliku bezdanu morsku, al' oholu riječ Posìdôn
Čuvši odmah se maši za ostvama rukama jakim,
U Girsku udari hrid, i ona se raspadne od tog,
Dio je ostane ondje, a odlomak u more pade,
Na kom je sjedio Ajas, kad upravo zgriješi ljuto;
Odlomak njega ponèsê po valovnom bezmjernom moru.
Tako poginu on utonuvši u slanoj vodi.
A brat se Kerama tvoj uklonio; on je u svojih
Prostranih pobjego lađah, jer gospođa Hera ga spasla.
A kad se hoćaše već približiti strmenom brdu
Malskome, onda se diže oluja i pograbi njega,
Pa ga po moru ribnom ponèsê, te stenjaše teško;
Na kraj ga polja nanèsê, gdje življaše nekad Tièsto,
A tad je živio tu Egìsto, sinak Tièstov.
Kad Agamèmnonu otud zasínu povratak sretan,
Bozi okrenuše vjetar, i kući s družinom stiže
Brat tvoj te on stupi na očinsku veseo zemlju

I tla se primi domájê te ljubit ga stane i ronit
Tople započne suze, jer radostan ugleda zemlju.
Na straži spazi ga stražar, što podmukli tamo Egìsto
Metnu ga talenta dva mu obèćâvši zlatna, te stražar
Gledaše godinu dana, da kradom ne dođe onaj,
I da Egisto se sjeti žestine tad i junáštva;
Stražar u kuću ode pastiru narodnom javit.
Na to lukavu odmah Egisto prijevaru smisli:
On u narodu dvaest junaka najboljih izbra,
Zasjedu spremi i gozbu zapovjedi gotovit drugim
I pođe narodnoga pastira s kolima, s konjma
Tad Agamémnona zvati na gozbu grdilo snujuć;
Nije ni slutio zla Agamèmnon, a Egist zavuče
Njega i ubi po gozbi, ko vola kad uz jasle kolju.
Od drugova iz pratnje Atríđovê nitko ne osta,
Ni od drugova Egìsta, već u kući pobiti biše".
Tako mi reče, i tada u meni prepukne srce,
Sjedeći u pijesku ne prestah plakat, i duša
Ne htjede više mi živjet i motriti svjetlost sunčânû.
A kad se naplakah sit, kad navaljah sit se po zemlji,
Onda mi riječ morski progovori istini starac:
„Nemoj plakati sad bez prestanka, Atrejev sine,
Jer s tim ne ćemo ništa polučiti, nego što prije
Gledaj, kako ćeš se u očinsku vratiti zemlju;
Ili ćeš zastati živa Egista, il' ga je Orest
Ubio već, pa doći na pòkop mogo bi njegov".
Tako mi reče, i tada u grudma se razgali mojim
Duša i junačko srce, ožalošćen premda sam bio;
Besjedu započnem opet i riječi krilate rečem:
„„„Već za dvojicu znam, pa kaži i za trećeg meni,
Koji se jedini još na širokom nalazi moru,
Ili je mrtav, al' hoću da doznam, makar i tužan"".
Tako mu rekoh, i odmah za odgovor starac mi kaza:
„To je Laertov sin, na Itaci što mu je kuća:
Njega na otoku vidjeh, gdje suze proljeva bujne
U kući nimfe Kalìpsê; od sebe ona mu ne da,
I on ne može tako u očinsku vratit se zemlju,
Jer nit imade lađa veslačica niti drugova,
Koji bi pratili njega po širokom plećatom moru.
Tebi, o gojenče Zeusov, Menelaje, bozi ne vele
Umr'jet i dočekat udes u onom konjogojnom Argu,

Već u Elìsij će tebe odvèsti besmrtni bozi,
Gdje je svijeta kraj, plavokosi gdje je Radàmant
I gdje najlakši život imadu, koji su tamo.
Snježnoga pometa ondje, oluje nema ni zime,
Nego Okean vazda vjetrìce onamo pušta
Zefirske, koji zujeć popiruju ì hlâdê ljude,
Jer ti je Helena žena i Zeusu zet si po njojzi".
Tako mi reče i tada u valovno zaroni more,
A ja s druzima svojim bogolikim k lađama pođem,
I srce moje sve se u meni mućaše mnogo.
Kad se primakosmo moru i k lađi dođosmo veće,
Večeru zgotovimo, al' nôć već ambrosijska pade,
Te mi legnemo svi, gdje vali o obalu biju.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda najprije lađe u pučinu rinemo divnu,
Jedra i katarke tad jednakobokim dignemo lađam;
U lađe drugovi stupe i stupiv med klinove sjednu,
Pjenasto more sjedeć po redu pljuskahu vesli.
Opet u Egiptu vodi, što teče iz neba, lađe
Ustavim, prikažem tad hekatombe uspješne bogom.
I kad bogova, vječnih vladara, umirim srdžbu,
Grob Agamenmonu naspem, da vječita slava mu bude.
To izvršivši krenem, a bogovi besmrtni dadu
Vjetar i u milu mene domáju otprate brzo. —
Negô ostani daj u dvorima mojima jošte,
Dokle jedanaesti, il' dvanajsti ne dođe danak,
Pak ću te otpravit onda obdariv te darima sjajnim:
Tri ću ti dati konja i glatka dat ću ti kola,
Dat ću ti lijep kondir, da besmrtnim bozima žrtvu
Izlijevaš iz njega, da dovijek sjećaš se mene".
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Nemoj me, Atrejev sine, kod sèbe ustavljat dugo!
Ja bih godinu dana kod tèbe sjediti mogo
Te ti se roditelja ni doma uželio ne bih,
Jer mi pričanje tvoje veoma slušati godi.
Nego druzima mojim dosadilo već je u gradu
Presvetom Pilskom čekat, a tî me ne puštaš dugo.
A dar, što ćeš mi dati, nek zaklad kakovi bude;
Kónjâ na Itaku vodit ne mogu, već ću ih tebi
Ostavit ovdje na diku, jer širokim kraljuješ poljem,
Na kom perònjikê ima i djeteline i k tome

Pšenice, pira i s klasjem sa širokim bijelog ječma.
Širokih trkališta ni livada Itaka nema,
Goji nam koze, ne konje, i milija nama je tako,
Jerbo nikakav otok, što na moru leži, za vožnju
Nije nit livada ima, a Itaka najmanje ima".
Reče, i grlati bojnik Menèlaj nasmije se na to,
Rukom ga pogladi i r'ječ izustivši prozbori njemu:
„Krvi si, dijete drago, valjánê, govoriš pravo,
Zato ću dar ti ja promijenit, jer nije mi teško.
Dat ću od sveg imanja, što leži u mene u dvorma,
Najčestitije tebi i najljepše, štogod imadem:
Dat ću ti ubavi krčag, od srebra on ti je čitav,
Njegov je pozlaćen obod, načinio njega je Hefest.
Mene je vitez Fedim obdario nekada njime,
Sidonski kralj, kad jednoć u dvorma sam njegovim bio
Dočekan putujuć kući, a sada tebi ga dajem".
Dok su se obadva njih razgovarali besjedeć tako,
Dotle u kuću kralja božànskôga zvanice dođu,
Sa sobom vođahu ovce i nošahu junačkog vina,
Žene povèzâčâ krasnih izà njîh nošahu hljeba;
Tad se užûrbaše svi oko gozbe u kraljevu dvoru.
U to vrijeme prosci pred dvorom Odiseja divnog
Bacahu kolutove i džilite, gdje su i do sad,
Na tlima utabanim za zabavu, ob'jesti puni.
Sjeđahu samo Antìnoj i bogu slični Eurìmah,
Izmed prosaca prvaci, junâštvom najbolji od svih.
Njima se Fronijev sin Noémon prikuči blizu
I Antinoju riječ progovori pitajuć njega:
„Znamo li u srcu svom, Antinoje, ili ne znâmo,
Kad će se vratit Telemah iz Pila pjeskovitog grada?
Pošo je u lađi mojoj, a sada treba je meni,
Da u široku odem u Elidu, gdje mi je dvanajst
Kobila, tegleće koje mazgòve goje; još nisu
Ujarmljeni, a želim da dognam i ujarmim kojeg".
Tako reče Noémon, a oni se u čudu nađu,
Jer su mnili, da u Pil u Nelejski nije Telemah
Pošo, već na polju da je il' kod stada il' kod svinjara.
Onda Eupitov sin Antìnoje prozbori njemu:
„Istinu reci mi pravu, i kada je òtišo, i s njim
Koji su odabrani po Itaci momci, il' sluge
To su mu ili težaci? učiniti i to bi mogo.

Ded odgovori mi pravo, da znadem, što te sad pitam:
Je li ti silom lađu prekò voljê oteo tvoje,
Il' si mu rado dao, kad molbom se tebe navezo?"
Njemu Fronijev sin Noem on reče ovako:
„Sâm sam mu rado dao; pa što bi uradio drugi,
Kada bi zaisko što u njega nevoljan čovjek,
Kakav je bio on? ne ud'jelit bilo bi teško!
A s njim je momčad otišla, u narodu prvi junaci,
Što ih među nama ima; a vođu, vidjeh, imadu
Mentora ili boga, na kojega posve je nalik.
Nego se nečemu čudim: zamòtrih Mentora ovdje
Jučer u jutru rano, a u Pil se zavezo onda!"
Tako im reče on i u kuću očinu ode,
A srce junačko onoj obojici udari u gnjev,
U hrpu posade prosce i prestat im reku od igre.
Onda Eupitov sin Antinoje prozbori njima
(Zlovoljan, njegovo srce veòma se napuni gnjeva
Mračno, a oči ognju žarkovitu budu mu slične):
„Aj Telemah je svoj izvršio posao drsko!
Ode na put, a mî smo govorili, nikad da ne će!
Izmed tolikih nas prekò voljê naše se ukro
Momčić i spremio lađu, po narodu najbolje obro.
On će nam o zlu radit i poslije; nego mu snagu
Slomio Zeus, dok nije u napon došao jošte!
Nego mi dvadeset dajte drugara ì lâđu brzu
Da međ gredovitom Samom i Itakom njeg u uzini,
Kada se vraćao bude, uvrebat i spaziti mogu,
Neka mu ne bude milo za svojim broditi ocem."
To im reče, a oni povlađujuć nukat ga stanu,
Za tim ustanu opet i u dom Odisejev odu.
Sve je Penelopa to za vrijeme dočula malo,
Što su govorili prosci o glavi Telemahu radeć.
Jer joj je javio Medon oglàsnîk, koji je čuo
Stojeć pred dvorom, kad v'jeće unutra snovahu oni.
I on u kuću ode Penelopi sve to prokazat.
Kada on na prag stupi, Penelopa zapita njega:
„Za što te ponosni prosci do mène, glasniče, šalju?
Valjada sluškinjama božànskôg Odiseja kazat,
Poso da prestanu radit i gozbu da gotove njima?
O da me prosili nikad nijesu nî bîli ovdje
I da gozba zadnja i posljednja bude im ovo!

Često se kupite ovdje i živeža mnogo trošite
I Telemaha hrabrog imanje. Vi od otaca
Svojih ne čuste nikad kazivat, dok bijaste djeca,
Kakav je bio nekad Odisej med ocima vašim;
Nikad u narodu nikom učinio nepravde nije
Ni reko nikakve on; ta božànskîh je običaj kralja
Jednog čovjeka smrtnog da ljube, da na drugog mrze;
Nikad bezakonje on učinio nikome nije,
A vi srce svoje pokazujuć i djela ružna
Poslije dobročinstva ne znadete nikakve hvale!"
Razuma puni Medon odgovori kraljici ovo:
„Ej da je, kraljice, zlo u domu najveće to ti!
Nego i mnogo veće i strašnije stali su drugo
Smišljati zlo, al' ne do im bog izvršit Kroniôn!
Britkom su mjeđu prosci Telemaha nakani ubit,
Kada se vrati, a ôn je za oca svoga da čuje,
U Lakedèmon divni i u Pil presveti pošo."
Ona kad začuje to, tad koljena i srce njeno
Klonu, te za dugo bude nijema, ì oči obje
Pune budu joj suza, i besjeda zapne joj bujna.
Kasno prihvativ riječ progovori sluzi ovako:
„Zašto je òtišao, o glasniče, sin mi? ta nije
Nužde mu bilo vodom zaplovit u lađama brzim,
Koje su ljudma kola i konji, te pučinom idu.
Zato li ode, da ime med ljudma zatre se njemu?"
Razuma puni Medon odgovori kraljici ovo:
„Ne znam, je li ga bog potaknuo koji, da u Pil
Ode, il' mu se srce užèlje, da sazna za oca,
Dal' će se vratiti kući il' kakav je dočeko udes."
To joj iskaže glasnik i ode u kuću dalje.
Na to pogubni jad Penelopu primi, te ona
Ne mogne sjediti dulje na stolcu, a mnoštvo stolaca
Po kući bješe, vèć sjede na pràgu građene tvrdo
Sobe i tužna uzme lelekati, a sve okò njê
Kamkati robinje stanu, što starih i novih bješe
U kući, i njima reče Penelopa jaučuć mnogo:
„Čujte me, drage, — od sviju vršnjakinja mojih i druga]
Najljuće Olimpljanin odredio jade je meni,
Koja vrloga muža, junáštvom lava, izgùbih.
On je svakom vrlinom med Danajci nakićen bio,

Njemu se slava daleko u Heladu razli i Argos.
A sad mi ljubljenog sina povukoše sobom oluje
Iz kuće beslavna još, za njegovo spremanje ne čuh ;
Ao nemile vi, kad nije vam na pamet palo,
Da me dođete budit iz postelje znajući dobro,
U crnu koritastu kad òtišo sin mi je lađu.
Jer da sam saznala kako, da na put opravlja taj se,
Ili bi kod kuće osto, ma kȍliko željan putovat,
Il' bi me ostavio u dvorima mrtvu. — A sada
Neka mi koja od vas pozove Dolija starca,
Mojega roba, kojeg od oca dobih, kad amo
Iđah, koji mi vrt mnogodrvni čuva, — k Laèrtu
Neka otiđe brže, da kaže mu sjedeći uza nj,
Ne bi l' Laèrto u duši dovinuv se razlogu mudru
Izišo i stao tužit pred narodom, kakvi li ljudi
Porod bogolikog hoće Odiseja zatrt i njegov".
  Njoj Euriklija tada progovori dadilja mila:
„Ili me nemilim mačem pos'jeci, nevjesto draga,
Ili me ostavi živu, zatajiti ne ću ti r'ječi.
Za sve znadijah ja i dadoh mu sve, što mi reče,
Hljeba i vina slatkog, od mene je zakletvu uzo,
Da ti govoriti ne ću, dok dvanajsti ne bude danak,
Il' ne zažèlîš ga sama il' ne čuješ, otišo da je,
Plačem da ne bi svoje pokvarila obraze krasne.
Nego se daj opèri i odjeću čistu obuci,
Pa ti sa dvorkinjama uzađi u sobe gornje
Te egidònošê Zeusa pomoli se kćeri Ateni,
Jer i iz smrti ona izvúći sina ti može.
Kukavna starca nemoj rastužit, jer sasvijem mrzak
Blaženim bozima porod Arkísijev mislim da nije ;
Vazda će jedan još u životu biti, — rukȍvat
Domom da visokim može i dalekim poljima rodnim",
  Reče i utaži plač joj, u očima ustavi suze.
Tad se Penelopa opra i odjeću čistu obuče,
U sobe uzađe gornje i dvorkinje uzađu s njome ;
U koš ječmenog zrnja namètâv Atenu zazȍvê :
„O egidònošê Zeusa o kćeri, nestrta nikim,
Čuj me, Atena, Odisej dosjetljivi ako je tebi
Ikad sažego u čast il' ovčja il' goveđa stegna
Pretila, — sad mi se toga spomeni i milog mi sina
Spasi, a prosce od mene odvrati ob'jesne i zle".

  Reče i pocikne na to, a boginja molitvu čuje.
Po sjenovitim tada po dvorima prosci uzàvrû ;
Gdjekoji ob'jestan mladić ovako je rekao tada :
„Mnogo prošena sad za cijelò će kraljica svadbu
Spremat, a ne zna, da njenu ubistvo se gotovi sinu".
  Tako je gdjekoji reko, a ne znaše, kako je bilo.
Tada prozbori njima Antìnoje ì reknê ovo :
„Nemojte, nesretnici, riječi govoriti sada
Nikako prkosnijeh, da ne javi u kuću tkogod.
Nego ustajmo sad i na tiho misao onu
Svršimo, koja se svima u grudma svidjela nama".
  To izrekavši dvaest drugova najboljih obra
I s njima ode do morske do obale ì lâđê brze.
Najprije porinu oni u morsku dȗbinu lađu,
Katarku postave za tim i jedra nà lâđu crnu,
Vesla utaknu oni izà tog u kožane gužve,
Pravo, valjano sve, i bijela razapnu jedra.
Za njima oružje njihne donesu prehrabre sluge.
Podalje lađu u vodi osìdrâvši iziđu iz nje,
Večerat uzmu, a zatim do sutona čekati stanu.
  Tamo u sobi gornjoj Penelopa ležaše mudra
Jednako ne jedav ništa, ne okusiv jela ni pića ;
Mišljaše, dal' će joj sin nezazorni smrti uteći,
Ili će njega savladat i ubit prkosni prosci.
Kako se zabrine lav u ljudskoj našav se hrpi
Bojeć se, kad li će ga opkoliti himbeno ljudi,
Tako se brinula ona, dok ne dođe tvrdi joj sanak,
Pade glavom i usnu, i svȉ joj zglobovi klonu.
  Sjajnoka boginja tad se Atena domisli drugom.
Utvaru načini ona na ženu uzrastom sličnu,
Na kćer junačine divnog Ikàrija Iftimu, kojom
Eumel, što živje u Feri, oženio nekad se bio.
Nju božànskȏga kući Odìseja pošalje sada,
Da Penelopu, koja i kuka i jauče glasno,
Odvrati od plača kako, od jauka odvrati suznog.
Iftima uz remen brave uvuče se u sobu sada,
Čelo glave joj stane i prozbori ovu joj riječ :
  „Spavaš, Penelopa, ti, a bolano srce je tvoje ;
Ne daju tebi bozi, da tuguješ i plačeš dulje,
Mirni i blaženi bozi, jer povratak suđen je tvome
Sinu Telemahu, koji zgriješio bozima nije".

Njoj odgovori na to Penelopa mudra ovako —
Slatko veoma speći, kod vrátâ se nalazeć sanka —
„Čemu si ovamo došla, o sestro? prije nijesi
Bivala ovdje, jer tvôj je daleko stanak od mene.
Veliš mi, neka bih se okanila, Iftima draga,
Jada i čemera silnog, što dušu i srce mi muče!
A ja vrloga muža, junáštvom lava, izgubih,
Koji je svakom vrlinom med Danajci nakićen bio,
Njemu se slava daleko u Heladu razli i Argos.
A sad u koritastoj otiđe sinak mi lađi,
Lud je i nije još u poslima vješt ni u zboru.
Za njim još više jecam no zà mûžem; bojim se za njeg
I sva drhćem za njega, da u zlo ne padne kakvo
Ili u narodu onom, kud ode, ili na vodi;
Jerbo mu sada mnogi dušmáni rade o glavi
Želeć ga ubiti prije no dođe u očinsku zemlju".
Njoj odgovarajuć na to probesjedi utvara tamna:
„Oslobodi se daj i u srcu ne boj se preveć;
Jer on pratilju ima na putu, kojoj se mole
Za pomoć i drugi ljudi (a može ona pomoći),
Paladu ima Atenu; — što jecaš, ona te žali,
Ona me poslala sama, da tebi doglasim ovo".
Njoj odgovori na to Penelopa mudra ovako:
„Ako si boginja koja il' od boga poglasje čula,
Onda mi daj za jadníka pripòvjedi mojega muža,
Dali je jošte živ te motri svjetlost sunčànû,
Ili je umr'o već, te boravi on kod Aída?"
Njoj odgovarajuć na to probesjedi utvara tamna:
„Za muža tvoga ne ću kazivati prostrano tebi,
Živ li je ili mrtav, — a utoma zlo je govorit".
Utvara rekavši to odleti vjetrima u dah
Uz bravu dovratnika, i tada se trže izà sna
Kći Ikàrijeva, razblažiše grudi se njojzi,
Što joj je očit san doprhnuo u doba gluho.
Prosci se pak zavezu i otplove vodenom stazom
Prijeku smišljajuć smrt Telemahu u srcu svome. —
Otok usrêd mora jedan brdoviti ima, a stoji
Među gredovitom Samom i Itakom, ime je njemu
Astera, malen je otok, a sigurne luke mu lađe
Sa dva primaju kraja; Ahejci zasjednu tamo.

PETO PJEVANJE.

SPILJA KALIPSINA. ČAMAC ODISEJEV.

Zora od ponosnoga Titóna iz postelje usta,
Besmrtnim bozima dan da donese i ljudima smrtnim;
Bozi se posade tad na sijelo, a med njima višnji
Gromovnik Zeus, u kojega moć nad svima je prva.
Njima brojaše mnoge Odiseja muke Atena
Sjetiv se; on njoj bješe na umu kòd nîmfê živeć:
„Oče o Zeuse, i drugi o blaženi vječiti bozi,
Ne bio milostiv, blag i ne bio dobar od sada
Nikoj' žezlonoša kralj, ne poznavo u srcu pravde,
Nego bio zao, bezakonje gradio svako,
Kad se od sviju božanskog Odiseja ne sjeća nitko,
Kojima vladaše on, a dobar im bješe ko otac.
On na otoku sjedi i trpi nevolje ljute
U kući nimfe Kalìpsê; od sebe ona mu ne da,
I on ne može tako u očinsku vratit se zemlju,
Jer nit imade lađa veslačica niti drugóvâ,
Koji bi pratili njega po širokom plećatom moru.
A sad ljubljenog hoće da ubiju njegova sina,
Kada se vrati, a ôn je, da čuje za svojega oca,
U Lakedèmon divni i u Pil presveti pošo."
Njoj odgovarajuć Zeus nebesa oblačitelj reče:
„Čedo, kakva ti riječ iz ograde zubne izmàče?
Zar ti nijesi bila odlučila odluku sama,
Da se k onima jednoć Odisej s osvetom vrati?
A sad dóprati mudro Telemaha — a to i možeš,
Da se povrati zdravo u svoju očinsku zemlju
I da se prosci ništa ne svršivši natrag dovezu."
Reče i milome svojem progovori Hermiji sinu:
„Hermija! ta ti si glasnik i opet; ljepokosoj nimfi
Ti nepromjenitu volju objavi povratka radi,
Da se mukotrpnik veće Odisej povratiti ima;
Ne će ga pratiti bozi nit smrtni ikakvi ljudi.

Na čvrsto sklopljenu čamcu pretrpjeti mnogo će jada,
Ali će dvaesti dan ka Sheriji grudastoj doći,
K zemlji feačkoj onoj, gdje narod božjeg je roda;
Oni će od srca vrlo ko kakova častit ga boga,
Pa će ga u lađi poslat do postojbine mu mile
Dobro ga mjeđu i zlatom obdariv i odijelom,
Kȍliko nikad Odisej od Troje donio ne bi,
Bez muke vratio da se zadobivši plijena dio.
Tako mu suđeno jeste, da drage ugleda svoje,
Da u visoki dom i u zemlju očinsku dođe."
Reče, i njega provođač skoroteča posluša odmah
Te on za noge onda privéza potplate krasne,
Zlatne ambrosijske, koji po vodi i beskrajnoj zemlji
Tako nosiše njega, ko vjetar što dušući leti,
Uhvati i štap on, što njime zaklapa oči
Ljudma, kojima hoće, a druge budi izȁ sna.
S tijem štapom u ruci skoroteča jaki odleti.
Stupi na Piersku zemlju iz etera, u more onda
Padne nad vale i nalik na galeba on se uznese,
Koji hvatajuć ribe nad strašnim trepetljivog mora
Njedrima gusta krila u morskoj kvasi u soli;
Hermija nalik na njega nad pučinom silnom poleti.
I kad do dalekoga do ostrva onoga dođe,
Stupi na suho iz morskih iz plavetnih vala, pa onda
Zaputi k velikoj spilji, u kojoj je živjela nimfa
Lijepe kose, i Hermija nju zatȅčē unútra.
Veliki buktaše plamen na ognjištu, goraše cjepko
Thyon-drvo i kedar, te od njih se širio miris
Po svem ostrvu tom; unutra pjevaše ona
Krasno i ȕza stân tkaše držéći zlaćeni čunak.
Okolo njezine spilje rascvȁla sva se je šuma,
I tu je rasla topȍla i jóha i mirisni čempres;
Po tom su drveću ptice počivale dugijeh krila:
Sove, k tome sokȍli i jezične pomorske vrane,
Kojeno misle samo na morske poslove svoje.
Okolo prostrane spilje raširio bio se ondje
Bujan čokot, na kojem obȉlatî višahu grozdi.
Četiri tečahu vrela po redu bistricom vodom,
Jedno uz drugo bjehu, al' putem svojijem svako,
Okolo livade bjehu mekotravne ljubica pune
I petrusína. Kada bi tko i od besmrtnih došo

Bogova, motrio to bi i godilo sve bi mu srcu.
Tu skoroteča stavši provođač gledati stane,
A pošto on to sve u duši razgleda svojoj,
Onda u spilju uđe u široku, — i čim ga spazi
Boginja uzorita Kalȉpsa, odmah ga pozna,
Jer se med sobom dobro poznavaju besmrtni bozi,
Makar od drugih gdjegod daleko koji prebivo.
Ali Odiseja ondje junačinu ne nađe s njome,
Jer on po običaju na obali sjeđaše morskoj
Suzama, jecanjem, bolom raskidajuć srce u sebi,
Na trepetljivo more poglédo je roneći suze.
Boginja uzorita Kalipsa Hermiju tada
Nȁ sjâjnî blistavi stolac posadivši zapita ovo:
„Čemu si došao mi, zlatoštapni Hermija-bože,
Meni častan i mio? u dvore mi dolaziš slabo!
Što si nakan, govori, a duša me nuka izvršit,
Ako izvršiti mogu, i ako se dade izvršit.
Nego bliže pristupi, da gozbinu preda te metnem."
Kad to boginja reče, ambrȍsijê postavi na sto
Pa pred Hermiju metne i nektara natoči njemu
Crvenog; jesti stane provođač skoroteča i pit.
Pa kad se počasti on i jelom okr'jepi dušu,
Onda odgovori njoj i ovu započne riječ:
„Boginja boga me pitaš došljaka, pa ću ti reći
Čitavu besjedu pravo, kad sama mi veliš govorit.
Zeus mi je rekao poći do tebe, makar nijesam
Hotio pravo, jer tko bi dobrȍvoljno pretrčo vodom
Golemom, slanom, gdje nema ni blizu ljudskoga grada,
Gdje hekatȍmbe po izbor i klanice žrtvuju ljudi?
Nego nikoji bog egidȍnošê Zeusa umȁći
Ne bi odluci mogo ni odluku njegovu razbit.
Vele, kod tebe da je od sviju bjedniji čovjek,
Od svih onijeh ljudi, što devet vojevaše ljeta
Pod gradom Prijama kralja, a desetog odoše ljeta
Pošto razoriše grad; al' zgriješiše oni Ateni
Odlazeć, te vjetrom ona i valima udari na njih,
Tada mu valjatni svi drugari izginu redom,
A njeg samoga vali nanesoše i vjetar amo.
Toga ti čovjeka sada zapȍv'jedâm brže da pustiš,
Jer mu poginut ovdje ne vele daleko od svojih,
Nego mu suđeno jeste, da drage ugleda svoje,

Dođe u visoki dom i u svoju očinsku zemlju".
Reče, — i uzorita protŕnu boginja na to,
Besjedu započe s njim i prozbori krilate r'ječi:
„Jeste okrutni, bozi, i zavidni većma no drugi,
Te se srditi znate na boginje, ako se javno
Miluju s čovjekom kojim, kog zȁ mûža obraše milog.
Kad Orióna je k sebi ružoprsta uzela Zora,
Dotle se srdiste na nju, o mirni i blaženi bozi,
Dok strijelama blagim u ortiškoj ne ubi zemlji
Njega zlatotrona časna Artemida k njemu pristupiv.
Kad je Demetra ono ljepokosa slušala srce
I s Jasiónom legla na trí put oranoj njivi
Te se obljubiti dala, i za to je začuo brzo
Zeus te pogodi njega i usmrti žarkijem gromom.
Sada se srdite na me, što smrtni je čovjek kod mène,
Kojeg sam spasla ja, na lađenoj sâm kad je gredi
Došo, jer pritisnu Zeus u iskričavome moru
Lađu njegovu brzu i razbi je žarkijem gromom.
Tada mu valjatni svi drugari izginu redom,
A njeg samoga vali nanesoše i vjetar amo.
Njega sam njegovala i hranila govoreć sveđ mu,
Besmrtnim da ću njega učiniti i vazda mladim.
Nego kad nikoji bog egidònošê Zeusa umaći
Ne može odluci nikad ni odluku njegovu razbit,
Onda nek ide Odisej, kad nagoni onaj i veli,
Na trepetljivo more; al' njega otpremit ne mogu,
Jer nit imadem lađa veslačica niti drugóvâ,
Koji bi pratili njega, po širokom plećatom moru.
Ja ću ga ipak rado poučiti ništa ne tajeć,
Da se povrati zdravo u svoju očinsku zemlju".
Njoj skoroteča na to provođač odgovori ovo:
„Tako ga pošlji od sebe i Zeusova čuvaj se gnjeva,
Da se poslije ne bi rasrdio ljuto na tebe".
To izrekavši jaki skoroteča odmah odleti.
A k junačini za tim Odiseju gospođa nimfa
Otiđe, pošto je čula što nalaže olimpski Zeus-bog.
Nađe ga nȁ obali gdje sjedi, u očima još mu
Ne presušiše suze, za povratkom tužeći svojim
Dane gubljaše slatke, jer nè ljûbljâše već nimfe.
Nego je opet on prekò voljê noćio noći
U spilji prostranoj njenoj, al' nehoćak noćio s hoćkom,

A po danu sjedeć na hridima i na brijegu
Suzama, jecanjem, bolom raskidao srce je svoje,
Na trepetljivo more pogledo je roneći suze.
Boginja uzorita Kalipsa pristupivši reče:
„Jadniče, ovdje više tugovati nemoj, i dani
Neka ti ne ginu više, jer vrlo ću rado te pustit.
Dugijeh drva daj nasijeci i sjekirom složi
Široki čamac, a rebra utvrdi nad njim visoko,
Da bi te mogao on po plavetnom nositi moru.
A ja ću hrane ti spremit i vode i crvenog vina,
Svega ću obilno spremit, da ne budeš trpio glada,
I odijelom ću tebe obući, vjetar ću pustit,
Da se povratiš zdravo u svoju očinsku zemlju,
Ako je po volji to vladarima širokog neba,
Koji su hoćenjem jači od mene, jači i djelom".
Reče, — i protrne na to Odisej, divni stradálac,
Besjedu započne s njom i prozbori krilate r'ječi:
„Drugo, boginjo, valj'da na umu imadeš, a ne moj
Odlazak, kada me nutkaš da brodim bezdanom morskom]
Velikom, strašnom i teškom, da brodit je ne mogu brze
I jednakòbokê lađe, što Zeus ih vjetrom vesèlî.
Ne ću uljesti ja prekò voljê tvoje u čamac,
Dok mi se, boginjo, ti ne zakuneš velikom kletvom,
Da mi nikakva zla ne pripravljaš drugoga više".
Reče, i uzorita nasmije se boginja na to,
Rukom ga pogladi i r'ječ izustivši prozbori njemu:
„Pravi zloćo si ti i znadeš misliti mudro,
Kad ti je na um palo ovakovu riječ spomenut!
Zemlja sada nek zna i nȁd nama široko nebo,
K tome i Stiks rijeka, što niz brdo teče i od svih
Najstrahovitija što je u blaženih bogova kletva:
Ja ti nikakva zla ne pripravljam drugoga više,
Nego ti mislim ono i govorim, što bih i sebi
Mislila samoj, kad kakva i meni bi nevolja došla;
Znade i moja duša za pravicu, gvozdeno nije
Srce u grudima mojim; i ono se smilovat znade".
Boginja uzorita izrèčê to i povèdê
Brzo ga, i on stane koračat za njezinim tragom.
Dođu u prostranu spilju, i boginja i čovjek s njome;
On na stolicu sjedne, sa koje je ustao bio

Hermija; tada nimfa pred njega svakakve hrane
Metne, jela i pića, što smrtni blaguju ljudi;
Onda se prema božànskôm Odiseju posadi ona,
I njoj robinje odmah donesu ambròsiju, nektar.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni;
I kad nađovolje jela i pića srce, tad počne
Boginja uzorita Kalìpsa besjedit ovo:
„Zeusovo čedo, domìšljat Odiseju, sine Laèrtov,
Odmah mi dakle hoćeš otići doma u svoju
Milu očinsku zemlju? Pa ipak budi mi zdravo!
Ali srce tvoje da znade, kolìkô je tebi
Suđeno prepatit prije no ù zemlju očinsku dođeš,
Ti bi ostao sa mnom i živio u kući ovoj,
K tome bi besmrtan bio, ma koliko čezneš, da jednoć
Ženu ugledaš svoju, za kojom željkuješ svedni.
Ponosim se, da od nje nijesam valjada grđa
Uzrastom i stasom svojim, jer s besmrtnicama smrtne
Da se jednače licem i stasom, prilike nije".
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„S toga se, boginjo gospo, ne srdi na me, jer znadem
I sam veoma dobro, Penelopa mudra od tèbe
Da je neznatnija vidjet i licem i veličinom;
Smrtna je ona, a tî si vjekòvita ì vazda mlada.
Ali i tako ja i žudim i željkujem svedni,
Da se povratim kući, da ugledam dan povraćenja.
A bog ako mi koji na iskričavome moru
Razlupa lađu, i tô ću pretrpjeti noseć u grudma
Strpljivo srce, ta mnogo podnèsoh ì mnogo muka
Izmučih veće u boju i vodi; pa ì tô nek dođe".
Izrekne to, i nastane mrak, jer zađe već sunce,
A njih uniđu dvoje u nutrašnjost prostrane spilje
Pa se ljubiše slatko počivajuć oboje skupa.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvane veće,
Odmah košulju onda i struku obuče Odisej
A u veliki srebrn ogrtač obuče se nimfa,
Tanahni, ljupki ogrtač, o bedrima obvije pojas
Lijepi, zlatni, a veo odozgo na glavu metne.
Za put junačine tad se Odiseja postara ona,
Pa mu sjekiru velju i oštru na obje strane
Mjedenu dade i zgodnu u rukama; maslinov držak
Prelijep bijaše u nje i usađen, kako valjade;

I bradvu ona mu dâ, što lijepo gladi, i onda
Skrajnjim ga ostrva krajem povèdê dugih stabálâ
Punim: topólâ bješe nebotičnih, jela i jóhâ,
Odavno sve se dobro osušilo za brzu plovbu.
Boginja uzorita Kalìpsa kad pokaže tako
Njemu dugačka stabla gdje bijahu, otiđe doma.
A on stane tad sjeći, i brzo je poso svršivo.
Obori dvaest stabala i sjekirom opteše za tim
Pa ih ugladi vješto i mjerilom izmjeri pravo.
Boginja uzorita Kalìpsa svrdlo donese;
Stabla izbuši sva Odisej i zajedno složi,
Onda klinima dobro i skobama utvrdi čamac.
Kako bi koji čovjek, u građenju ako je vještak,
Dno zašestário za brod za širok, što tovare nosi,
Takve načini tada širine čamac Odisej.
Rebra mu postavi čvrstim utvrdiv ih podupiráč'ma;
Napokon građenje svrši dugàčkê namjestiv grede.
Jošte katarku dignu i sastavi s motkom jedrènôm,
Krmilo načini k tome, da upravlja čamcem, i tada
Prućem vrbovim dobro odàsvud òplete čamac,
Obrana da je od válâ, i šušnja nasu množinu.
Boginja uzorita Kalipsa platna za jèdro
Dònese onda, te vješto Odisej načini i to;
Koja će upravljat uža, podupirat, držat, privéza,
Za tijem na ozib čamac u pučinu porinu divnu.
Četvrti bijaše dan, i svršio sve je Odisej,
Peti ga pak od sebe Kalipsa opravi divna,
Pošto ga oprala bila, u mirisno ruho obukla.
Crnog mu boginja vina u jedan je ulila mijeh,
U drugi veliki vode natočila; hrane u torbu
Metne i drugih jela dodade, obilno svega.
Jošte i vjetar mu pusti, nek toplo i povoljno duše;
Vjetru se radujuć divni Odisej razapne jedro,
On je upravljo vješto na krmilu sjedeć, i tada
Na kanje nije se njemu spuštavao san, jer Plejáde
Motraše on i Boóta, što zahodi kasno, i k tome
Medvjeda, kog još zovu i „Kola", koji se vrti
Na mjestu istome sveđ, Oriónа neprestano gleda,
On u Okèanu od svih zvijezda se ne kupa nikad.
Boginja uzorita Kalipsa Odiseju reče,
Da od Medvjeda brodeć po pučini lijevo drži.

Tako po pučini on sedamnaest brođaše dana,
A osamnajsti već se sjenovita pomole brda
Feačke zemlje odándê, odáklê mu najbliže bješe:
Ko štit ona se njemu na plavetnom učine moru.
Kad li zemljotresac jaki s daleka sa Solimskih brda
Iz Etìopskê iduć Odiseja spazi, da brodi,
Tako se učini njemu, te ljutit sve više u duši
Mahnuvši glavom ovo progovori svojemu srcu:
„Ao, drugačije bozi Odiseju smisliše udes,
Dok med Etìopci boravljah ja! Približio eto
Već se je feačkoj zemlji, odakle mu daje sudbina,
Da se iz zamke b'jede izvuče, koja ga snašla.
Ali još ću se, kažem, po b'jedama nagnati njega".
Reče i oblake skupi Posìdôn i rukama zgrabiv
Ostve uzmuti more; od svakakvih vjetrova digne
On tad oluje sve te zajedno zemlju i more
Pokrije oblacima; s nebésâ i noć se spusti.
Podjedno padnu Euro i Noto ì ljûtî Zefir
I s njima rođeni Borej, u eteru, valjajuć vale.
Tada koljena klonu Odiseju ì milô srce,
On se ozlovolji i svom progovori junačkom srcu:
„Jadna li mene, što ima zadèsit još napokon mene?
Sada se bojim, da nije prorekla boginja pravo,
Koja mi reče, da imam na pučini trpjeti jade
Prije nego li dođem u očinsku zemlju, i sada
Sve se izvršuje to! Oblačine kakve li stere
Po nebu širokom Zeus! uzmućuje more; oluje
Svakakvih vjetrova gone. Sad pr'jeka me smrt za cijelo]
Čeka. Blaženi tri put i četir' put Danajci oni,
Na polju širokom trojskom što padoše služeć Atrídma!
O da poginuh i ja, sudbìna da me je snašla
Onaj dan, kad Trojanci veòma mnogi na mene
Kraj Pelióna mrtva mjedòkôvna bacahu koplja!
Časno bih sahranjen bio, Ahejci bi glas mi raznesli,
A sad je suđeno meni, da kukavnom poginem smrću!"
Kad on izrekne to, s visine veliki talas
Strašno se obori na nj i čamac uzljulja njegov,
A sam daleko padne od čamca, pusti iz rùkû
Krmilo; katarku njemu po srèdini prebije strašna
Bura udariv o nju u onoj vjetrova smjesi.

U vodu padne daleko jedrènâ motka i jedro,
A on u vodu bačen od talasa dugo se nije
Od sile golemog vala pomoliti mogo, jer ruho,
Što mu ga dade divna Kalipsa, sad mu otèžâ.
Kasno izroni tek, iz ustiju pljuvaše vodu
Slanu i gorku, a silna i s glave mu curaše voda.
Ali se čamca sjeti i opet u muci teškoj,
Pa se zagna za njime i uhvati on ga sred válâ,
Te se posadi u nj od skončanja i smrti bježeć.
Čamac mu amo tamo ponesu po moru vali;
Kao kad jesenji Borej ponèsê po polju čkalje,
Koji se čvrsto drže, po pučini tako su vjetri
Nosili amo tamo Odiseja divnoga čamac.
Sad ga je Boreju Noto dobacio, neka ga nosi,
A sad Zefiru Euro prepustio, neka ga goni.
Tada ga Kadmova kći Leukòteja spazi Inóna
Gležanja krasnih, što žena sa ljudskijem glasom je nekad]
Bila, a sada u valma božanska zapada čast joj.
Požaliv, gdje se po vodi Odisej prebija jadni,
Nalik na pticu gnjurca izlètî ona iz vode,
Onda Odiseju sjedne na čamac i ovo mu reče:
„Jadniče, zašto na te zemljotresac bog se Posìdôn
Tako rasrdio strašno te pripravlja mnoge ti muke?
Ali te ubiti ne će, ma kòliko htio te ubit.
Nego učini ovako, jer mislim, pametan da si:
To odijelo svuci sa sebe i ostavi čamac,
Vjetrovi neka ga nose, te pregni i rukama plivaj,
K feačkoj zemlji da dođeš, gdje imaš se izbavit muka.
Evo ti besmrtni veo, pod prsima njim se utegni,
Pa nek te ne bude strah, nastradat ni poginut ne ćeš.
A kad se rukama svojim već suhe dotakneš zemlje,
Veo odveži i baci u iskričavo ga more,
I to daleko od zemlje. — a tada se otud okreni".
Tako boginja reče i dade Odiseju veo
I onda natrag ona u valovno zaroni more
Nà pticu gnjurca nalik, i sakriju crni je vali.
Tada se zabrine teško Odisej, divni stradálac,
Pa se ozlovolji i svom progovori junačkom srcu:
„Joj jadníka li mene! da ne snuje možda i sada
Lukavstvo koji mi bog, kad veli, da ostavim čamac!

Al' još poslušat ne ću, jer očima vidjeh, daleko
Još da je ona zemlja, gdje reče, da ću se spasti.
Nego ću ovo učinit, što najbolje meni se čini:
Dok mi se drži drvo lađènô jošte u zglobu,
Dotle ću ostat na čamcu i trpjet ću mučenik jade;
Al' kad valovi već raznesu ovaj mi čamac,
Onda ću plivat, kad ne znam dovinut se ničemu boljem]."
Dok je u duši on i u srcu svom promišljavo,
U to velikim valom Posìdôn zemljotresac gruhne,
Golemim, strašnim ko kuća, i na njga val se zaleti.
Kao žestoki vjetar u gomilu suhe kad slame
Duhne i kojekũd je raznese za slamkom slamku,
Tako se sada rasu lađènô drvo ; na jednom
Ostane samo Odisej ko čovjek na brzome konju ;
Haljine svuče, što divna Kalìpsa je bila mu dala,
I onda odmah on se pod prsima utegne velom,
Pa se sunovrat baci u pučinu ruke raširiv,
Hoteći plivat, al' tada zemljotresac spazi ga jaki
I on mahnuvši glavom progovori svojemu srcu :
„Pošto si tolike jade pretrpio, po moru lutaj,
Dok se med Zeusovijem gojencima ne nađeš ljudma ;
Ne ćeš se, mislim ni tako zbog malo nevolja tužit !"
Reče Posìdôn i konje ljepogrive ošine i tad
Pođe u Egu, gdje su glasoviti njegovi dvori.
Tada se Zeusova kći Atena domisli drugom,
I tad vjetrima drugim zavéza putove ona
Pa im zapovjedi prestat i svima im reče mirovat ;
Onda s Borejem brzim navalivši raskida vale,
Smrti i Kerama nek bi Odisej, Zeusovo čedo,
Umakao i došo veslorade među Feáke.
Dva dni i dvije noći Odiseja valovi silni
Bacahu, i često on je u duši vidio propast.
Al' kad donese Zora ljepokosa ì trećî danak,
Onda utoli vjetar i na moru bude tišina.
I tad Odisej zemlju izblíza opazi neku
Pogledav vrlo oštro, kad uzdiže veliki val ga.
Kako se djeca vesele životu svojega oca,
Koji je bolestan ležo i žestoke trpio boli
Kašljući, jer je zli duh strahoviti mučio njega,
Alì ga bogovi zla oslobodiše na radost djeci :

Tako se šuma i zemlja Odiseju učini draga,
I stane plivati brzo, da nogom stane na suho,
Ali bliže kad dođe, odáklê bi mogo doviknut,
Mora tad udaranje o grebene čuje Odisej,
Veliki šumljahu vali o suhu bijući zemlju
Sa strašnom bukom, i svuda po vodi se hvataše pjena,
Jer tu ne bješe luka, da primaju lađe i štite,
Već su hridine bile i grebeni i kamenjáci.
Tada koljena klonu Odiseju i milo srce,
On se ozlovolji i svom progovori junačkom srcu :
„Jao ! dađe mi Zeus, te mogu ugledat zemlju,
Kojoj se nado nijesam, preválih bezdanu veće,
Ali iz pjenastog mora još izlaska ne vidim sebi,
Jer kamenjáci su oštri izvana, a okolo s šumom
Valovi riču i van proviruje hridina glatka.
Uz sam je brijeg more dubòko, te ne može čovjek
Objema nogama stati i iz zla ovog izmàći.
Samo kad izlazit stanem, da ne zgrabi veliki val me
I baci ò tvrdũ hrid, — pa uzalud onda mi napor.
Ako li usplivam dalje i tražiti pođem, da gdjegod
Ravnu obalu nađem i luku kakovu k tome,
Onda je opet me strah, da oluja ne zgrabi mene,
Da s njom, — stenjući teško — ne letim po moru ribnom] ;
Ili bi nagnati mogo grdósiju iz mora na me
Koji bog, ta mnoštvo Amfitrita slavna ih hrani ; —
Ta znam, kako se slavni zemljotresac srdi na mène".
Dok je u duši tako i ũ srcu svom promišljavo,
Dotle ga veliki val nanèsê na kameni brijeg.
Tada bi kožu bio ogulio, slomio kosti,
Da mu sjajnoka nije Atena navratila srce,
Pak se uzvinuvši zgrabi i jednom i drugom rukom
Hrid te se držaše stenjuć, dok veliki val ga ne mínu.
Tako umàče, al' natrag došumi val i u njêga
Udari sa svom silom i u more baci daleko.
Kao kad polipa tko iz njegove izvlači rupe,
Nožica njegovih onda množina se kamenja prima :
Tako i smjele ruke Odiseju prionu za hrid,
Al' im se oguli koža i veliki pokrije val ga.
Tada bi preko sudbine Odisej nesretni propo,
Da mu sjajnoka nije Atena mudrosti dala.

*

Kada se digne iz válâ, što šumeć o obalu biju,
On je uza njih plivo i gledao k zemlji, da vidi
Ravnu obalu možda i luku kakovu k tome.
Al' kad do ušća veće ljepoteke dopliva vode,
Onda se najbolje mjesto Odiseju učini tamo;
Bilo je glatko i ravno, u zavjetrini je bilo;
Boga riječnog spozna i njemu se pomoli srcem:
„Čuj me, gospode, koji si gȍd, kad dolazim k tebi
Moljenom mnogo bježéći od grožnja zemljotresca boga.
I bozi besmrtni sami jadníka poštuju onog,
Koji bludeći k njima pridolazi, kao što ja sad
Dolazim patnik u tvoju rijeku ka koljenma tvojim.
Nego se, gospode, smiluj; pribjègâr — dičim se — tvoj sam]."
Reče Odisej, te tijek i vale ustavi bog taj,
Pred njim umiri vodu i ù ušću svoje rijeke
Spase ga. Onda se oba Odiseju koljena spuste,
Također čvrste ruke, jer more mu obrva život,
Sve mu je tijelo bilo otèklo, i voda mu morska
Bila navalila na nos i usta; nijem, ne dišuć
Legne ne znajuć za se, umórnôst ga osvoji strašna.
Al' kad odahne opet, u njemu se sabere svijest,
Onda boginjin veo od sèbe odvezavši baci
Odmah ga u rijeku, što stižu je valovi morski,
I val veliki natrag ponèsê niz vodu veo,
Te ga rukama primi Inóna. Odisej iz vode
Izide, legne na sítu, žitorodnu poljubi zemlju,
Te on ozlovoljen svome progovori junačkom srcu:
„Jaoh, što trpim, što l' ima zadèsit još napokon mene!
Ako tu uz rijeku proboravim u brizi noćcu,
Bojim se, da će me mraz upropastit i hlâdnâ rosa,
Koji sam jošte slab i gotov izdahnuti veće,
A vjetar duše studen od r'jeke pred zoru rano.
Ako l' se na brijeg uspnem i u šumu sjenastu zađem
Te u guštari zaspim i ako ostavi tako
Umor i studen mene i sanak slatki mi dođe,
Bojim se, plijen i hrana da zvjerinju ne budem onda."
Ovo se njemu tako promišljajuć učini bolje,
I pođe k šumi, koju na pogledu na mjestu nađe,
Blizu vode, a k tome na grma namjeri dva se,
Koji su skupa se srasli, — od masline plodne i divlje.

Žestoki vjetrovi vlažni nijesu duhali o njih,
Zrakama gađalo sunce žarkovito nije ih nikad,
Niti je skroz prokapljivao dažd, te obadva drva
Rastahu gusto se spletav, — i pod njih zađe Odisej,
Sebi postelju odmah objeručke široku zgrne,
Jer se pod stablima lišća veòma prosulo mnogo,
Da bi dvojicu ljudi il' trojicu pokriti moglo
U doba zimsko, ma kako oluja bjesnjela ljuta.
Divni se patnik Odisej poveseli opaziv lišće
Pa se izvali u nj i mnogo ga na se nabàcâ.
Kao kad zapreće tko u pepelu crnome glavnju
Na polju vrlo daleko, gdje súsjêdâ nema na blizu,
Čuvajuć zametak ognja, da od drukud ne pali nikud:
Tako se u lišće sakri Odisej, i njemu Atena
Naspe na oči san, od umora teškoga, mučnog
Da ga odmori brže na očima kanje mu sklopiv.

ŠESTO PJEVANJE.

ODISEJ DOLAZI U FEAČKU.

Tako spavaše ondje Odisej, divni stradálac,
Osvojen umorom i snom, i u polje feačko tada
I u feački grad Atena pođe, — a narod
Nekad življaše taj u Hipèriji, širokoj zemlji
Nablizu s Kiklopima, što bijahu ob'jesni ljudi
Te ih robljahu često, jer od njih bijahu jači.
Otud bogoliki digne Nausìtoje njih i povede,
Pa ih od radljivih ljudi daleko na zemlju Shersku
Preseli; — grad im je zidom obzido, sagradio kuće,
Božje načinio hrame, razd'jelio on im je polja;
Al' ga je svladala smrt, i k Aídu otìšao on je,
A sad je kraljevao Alkìnoj, bogoduhi mudrac.
U kuću toga kralja Atena sajnoka pođe
Smišljajuć, kako da se junačina vrati Odisej,
Stupi u umjetnu sobu, u kojoj djevojka spaše
Besmrtnim boginjama i obrazom slična i stasom;
To je Nausìkaja bila, Alkìnoja junačkog kćerka,
Dvije robinje uz nju, ljepotom Harite, spahu
Uz oba dovratnika, o kojima sjahu se vrata.
K postelji djevojčinoj Atena stupi ko vjetrić,
Čelo glave joj stane i prozbori besjedu njojzi
Dimasa, slavnog brodara, načiniv se jednaka kćeri,
Koja joj vrsnica bješe i draga njezinu srcu.
Jednaka toj se načiniv Atena sajnoka reče:
„Kako te nemarnu tako, Nausìkaja, porodi mati?
Sjajno ti leži sve odijelo, a ne mariš za njga;
Već ti je udaja blizu, kad valja da sama obučeš
Štogod lijepo, i koji povedu te, i njima da daš,
Jer se dobar glas med ljudima o tome širi,
Također otac se tome veseli i gospođa majka.
Nego prati dajmo otiđimo ü osvît zore,
I ja ću s tobom poć í pomagat ću tebi, da tako

Prije gotova budeš, jer ne ćeš dugo djevovat,
Kad te već sada prose boljari feački odsvud
U polju feačkome, gdje rodi i ti se sama.
U jutru pred zoru još zamoli dičnoga oca,
Neka ti pripravi kola i mazge, pa da povezeš
Pojase, što ih imadeš, i plašte, sagove sjajne.
A mnogo ljepše je tebi povesti se negoli pješke
Ići, jer perila su daleko od grada vrlo".
Tako izrekavši riječ Atena sjajnoka ode
Zatim na Olimp, gdje vele da vjekuju, kraljuju bozi
(Olimpa vjetri ne tresu, oluje ne kvase njega
Niti zapada snijeg; vedrina stere se širom,
Oblaka nema na njemu, bijèlê se bîjelê zrake,
Svedni na Olimpu se vesele blaženi bozi)
Na nj se Sjajnoka vrati naputiv Nausìkaju djevu.
Brzo osvane zora ljepotrona, djevojku ona
Od sna Nausikaju zbudi krasnòhâljku, koja se odmah
Začudi svojemu snu, k roditèljima u kuću pođe,
Ocu i majci da iskaže san; u domu ih nađe.
S dvorkinjama je svojim kod ognja sjedila mati
Porfirne sučući niti, a s ocem se nađe kod vrátâ;
On je pošao baš u vijeće med knezove dične,
Kuda su njega bili Feáčani ponosni zvali.
Stade uz dragoga oca Nausi.aja ì reknê njemu:
„Ne bi li, mili babo, zapregnuti kola mi dao,
Visoka kola s dobrim kotačima, da u rijeku
Odjeću pođem prati skupocjenu, prljavu veće?
Ta i tèbi je dika, da haljine čiste imadeš
Na svome na tijelu, kad v'ječaš s prvacima v'ječe;
U kući svojoj jošte petoricu imaš sinova,
Dva su ti oženjena, a trojica mladošću cvatu,
Oni uvijek hoće, da u kolo u čistu idu
Opranom odijelu, a meni sve to je briga".
Tako mu reče, jer bješe je stid pred ocem spomenut
Udaju cvjetnu, al' otac razùmje i ovo joj reče:
„Ja ne ukraćujem tebi ni mazge ni drugo, kćerko;
Odlazi, već će ti sluge zapregnuti visoka kola
S dobrijem točkovima i s košarom visokom ozgo".
Reče, te slugama vikne, i poslušaše ga oni.
Sluge spremahu kola s kotačima krasnijem vani,
Kola za dvije mazge; izvedu i upregnu mazge;

Iz sobe djevojka onda iznese haljine sjajne,
Pa ih postavi sama u glàtka kola, a tada
Mati spravljaše jela u kovčeg, obilno svega,
Naspravlja svakakvih jela i smokova, natoči jošte
Vina u mijeh kozji. Tad na kola uzađe djeva,
Mati joj žitkoga ulja u bočici zlatnoj podade,
Da se namaže njim i njezine dvorkinje s njome.
Bič Nausikaja uzme i uzde uhvati sjajne,
Ošine mazge, da trče, i one otopoću brzo,
Nosiše i nju i ruho, neprestano držeć se prugo;
Ona ne bješe sama, — i dvorkinje iđahu za njom.
Došavši one veće do prekrasne one rijeke,
Gdje su perila bila, u kojima vazda je voda
Lijepa protjecala i prala prljavost svaku, —
Došavši do te rijeke otpregoše od kola mazge,
Onda ih potjeraše, nek uz br'jeg virovite vode
Griskaju medenu travu; tad iz kola rukama one
Uzevši sva odijela donesu ih dò cr̂nê vode,
Pa se natjecat stanu u jamama gazeć ih brzo.
A kad operu veće i prljavost očiste svaku,
Onda rasprostru redom uz morsku obalu ruho,
Gdje je najviše voda kamenčiće spirala k br'jegu.
Kad se okupaju same i namažu blistavim uljem,
Onda ručati one rijeci uz obalu uzmu,
Dok im ruho svojom toplinom ne osuši sunce.
Kad se Nausikaja jela i robinje nasite njene,
Onda se loptati stanu povezače zbacivši s glava,
I bjeloruka njima Nausikaja pjevati počne.
Kao strjeljačica kada Artêmida niz brdo stupa,
Il' niz Erìmant goru, il' niz goru Tejgetsku dugu,
Pa se veseli vepre i košute loveći brze,
A s njom također tu egidònošê Zeusa se kćeri
Poljske igraju nimfe, te Leti se srce veseli,
Kako Artemida čelom i glavom nadvisuje sve njih
(Nju je poznati lako, a ì drugê sve su lijepe),
Tako je neudata nadvisila dvorkinje djeva.
Al' kad hoćaše već povratiti natrag se kući
I upregnuti mazge i složiti haljine krasne,
Sjajnoka boginja tad se Atena domisli ovom:
Neka se zbudi Odisej, ljepoliku djevu da vidi,
Pa da u feački grad odvèla ona bi njega.

Kraljeva kćerka loptu za jednom dvorkinjom baci;
Lopta ne pogodi ove, već u vir duboki padne;
Glasno djevojke ciknu, i zbudi se divni Odisej,
Pa on u duši svojoj i ù srcu mišljaše sjedeć:
„Jaoh li meni, kamo, u čiju dođoh li zemlju!
Jesu li opaki ljudi i divlji bez pravice svake,
Ili su gostima radi i boje l' se bogova srcem?
Kao da djevojački prozujao glas mi je tanki,
Nalik nà nîmfâ glas, što po gorskim vrhuncima strmim
I kod îzvôrâ r'jeka i travnijeh stanuju luka?
Ili sam možda blizu kod čeljadi s ljudskijem glasom?
Nego ću pogledat sam, otići ću i sve promotrit".
Divni Odisej reče i ìz guštê iziđe one,
Mladicu krupnom šakom iz gustoga odlomi grmlja,
Mladicu punu lišća, da junačku sakrije snagu.
Pođe ko planinski lav, što pò kiši, pò vjetru iduć
Uzdajuć se u jakost navaljuje, oči mu gore,
Il' se zalećuje on u goveđe stado il' ovčje
Ili med jelene gorske, a utroba tjera ga gladna,
Da i u zatvoren dom za ovcama idući dođe:
Tako Odisej zać med ljepokose djevojke šćaše,
Ako je i bio gô, jer nužda ga gonjaše na to.
Solju nagrđen morskom strahovit se pokaže njima,
Pa po iznòsitôm se brijegu kud koja razbjèžê;
Samo ostane kći Alkìnoja, jer njoj Atena
Hrabrošću napuni srce, iz koljena oduzme strah joj,
I stane ona pred njèga. Odisej promisli divni,
Bi li ljepolikoj djevi obujmio koljena moleć,
Il' bi je stojeć daleko riječma zamolio ljupkim,
Da mu pokaže grad i dade haljinu koju.
Ovo se njemu tako promišljajuć učini bolje,
Da je zamoli stojeć daleko riječima ljupkim,
Da se ne rasrdi na nj, što obuhvata koljena njojzi.
Odmah joj besjedu ljupku i lukavu prozbori ovu:
„Grlim ti koljena, gospo, il' boginja ti si il' žena;
Jesi l' od boginja koja, što žive u širokom nebu,
Zeusa te velikog kćeri Artemidi nalazim sličnu
I po obrazu tvom i visini, pa i po stasu;
Ako l' si ôd smrtnîh ljudi, na zemlji kojino žive,
Tri put ti blaženi onda i otac i gospođa majka,
Tri put ti blažena braća! jer uvijek njima se svima

Od veselja srce razblažuje s tebe veòma,
Kada te mladicu takvu koračati u kolo vide.
Najblaženiji ipak od sviju onaj će biti,
Koji te darima ospe i u kuću svoju povede.
Jer još ne vidjeh nikad ni ženu ni čovjeka kojeg,
Koji bi takav bio, — obuzima čudo me motreć.
Pri Apolónovu vidjeh oltaru bivši na Delu
Izdanak drveta palme, što ȉzrâste, kakono i ti,
Jer sam i onamo išo, i pratila silna me čeljad;
Put mi bijaše to, na kojem me čekahu jadi.
Upravo tako i onda zadivih se u srcu svome,
Divih se dugo, jer takvo iz zemlje ne niče stablo;
Tako se čudim i divim, o ženo, i tebi i tvoja
Koljena sve se bojim dodirnut, a tuga me tare.
Iza dvadeset dana izvukoh se iz mora jučer,
A do tàdâ me val i siloviti nosiše vjetri
Od Ogìgijê zemlje, a sada ovamo bog me
Baci, i ovdje da se natȑpîm, jer prestati trpjet
Ne mislim da ću, kad mnogo dosudiše prije mi bozi.
Nego se, gospođo, smiluj, jer k tebi evo me prvoj,
Dolazim mnogo muka pretrpjev, kađ nitko mi nije
Poznat od ljudi, što žive u gradu i u polju ovom.
Grad mi pokaži, i dronjak obúći kakav mi dajder,
Ili u što si rublje zamatala dolazeć amo.
Dali ti bogovi sve, što žudiš u srcu svome,
Dali ti kuću i muža i njega učinili s tobom
Lijepo složna, jer ništa ni bȍljê nì ljepšê nema,
Nego li kada složni u mislima u kući žive
Muž i žena i time rastužuju svoje dušmáne,
A razveseljuju dobre; a najviše doznaju sami".
Njemu Nausikaja na to bjeloruka prozbori ovo:
„Tuđinče, ti se meni ne činiš rđav ni ludak, —
A Zeus Olimpljanin udjeljuje ljudima sreću
Dobrim i opakim sam po svojoj svakome volji;
On je dao i tebi, te valja ti trpjeti svašta.
A kad si do grada našeg i na zemlju došao našu,
Ne će haljina tebi nedostat ni ičeg, što treba
Putniku dat pribjegaru, kad namjerimo se na njga.
Ja ću ti grad pokazat i reći ti naroda ime:
Ovdje u ovome gradu i zemlji Feáčani žive,
A ja junačine kći sam Alkìnoja, — sila i snaga

Naroda feačkoga u ruci je mojega oca".
Rekav Nausikaja to ljepokose dvorkinje vikne:
„Stanite, dvorkinje! amo! kud od tog junaka bježíte?
Valjada ne ćete reći, od našijeh da je dušmánâ.
Smrtnika takvoga živa nit ima niti će biti,
Koji bi došao amo u naroda feačkog zemlju
Noseći neprijateljstvo, jer vrlo smo bozima mili.
U moru vrlo šumnom daleko od svijeh ljudi
Živimo na kraj sv'jeta; međù nâs ne dolazi nitko.
Nego je b'jedni ovo potùkâč, što dolazi k nama,
Pa ga ugostiti treba, jer prosjaci svi su od Zeusa
I svi tuđinci, a darak i malen je ugodan darak.
Nego, dvorkinje, dajte tuđincu jela i pića,
Njega opȇr'te u vodi, gdje zavjetrine imade".
Reče im, — one stanu i jedna dovikne drugoj,
Za tim u zavjetrinu povedu Odiseja one,
Kud im Nausikaja reče, Alkinoja junačkog kćerka.
Košulju bace na nj i ogrtač, nek se obuče,
Onda mu žitkoga ulja u bočici zlatnoj podadu,
Pa mu reku, nek ide rijeci u vale se oprat.
Za tijem dvorkinjama Odisej progovori divni:
„Podalje, djevojke, stan'te ovako, da mogu sa plȅćî
Morsku oprati so i da mogu se namazat uljem,
Jerbo mi pomasti nije već davno na koži bilo.
Pred vama ne ću se prati, jer stid me pokazat se gola,
Kada sam među takve ljepokose djevojke došo."
Tako im reče, a one Nausikaji otidu kazat.
Tad u rijeci sa sebe Odisej òperê divni
So, što mu bješe se slegla na leđa i široke pleći,
Pjenu trepetljivog mora sa glave otare za tim.
Kada se òperê sasvim i namaže sjajnijem uljem,
Odjeću ogrne, koju od neudate je djeve
Dobio. Zeusova kći ga Atena učini većim,
Učini krupnijim vidjet, a s glave kosu mu gustu
Spusti, koja je bila perunici cvijetu slična.
Kao kad čovjek vješt oko srebra obl'jeva zlato,
Kog je naučio Hefest i Palada s njime Atena
Umještvo svakojako, te radi dražesna djela,
Tako Odiseja obli Atena milotom po glavi
I po plećima obli; daleko na obali sjedne
Sjajuć ljepotom on i milotom, i motraše njega.

Djeva, te dvorkinjama ljepokosim prozbori ona:
„Čujte me, dvorkinje moje bjeloruke, dà kâžêm nešto.
Jamačno s voljom sviju sa Olimpa bogova vječnih
Čovjek je došao taj u bogoliki feački narod;
On se je meni prije pričinjao upravo ružan,
A sad je bozima sličan, vladarima širokog neba.
Ej da se muž moj takav nazove, dà budê takav
I da stanuje ovdje, da ovdje ostati hoće!
Nego, dvorkinje, dajte tuđincu jela i pića!"
Reče, te besjedu one i čuju i pokore njoj se
Pa Odiseju odmah donesu jela i pića.
A tad stradalac divni Odisej pijaše željno,
Jedaše željno, jer nije već davno kušao hrane.
Tad se Nausikaja djeva bjeloruka domisli ovom:
Složi sve odijelo i u kola lijepa metne,
Mazge kopita krepkih upregnuvši u kola sjedne,
Nukati stane junaka i ovo izustivši reče:
„Diž' se, tuđinče, sada i pođimo u grad, da tebe
U kuću hrabroga oca dovedem, a u njoj ti velim
Da ćeš poznati od svih Feačana prve boljare.
Nego učini ovako, — ta mislim, pametan da si:
Dokle budemo polja i tegove gazili ljudske,
Dotle slijedi brzo i mazge ì kola moja
S mojijem dvorkinjama, a voditi ja ću vas putem;
Pa kad stupimo u grad, oko kog su visoki zidi,
S obje je strane luka lijèpa, pristup je uzak,
Leže po putu lađe na obadva uzvite kraja,
Jer svak mjesto imade, gdje stajati može mu lađa.
Tamo je lijepi trg Posidónov i mjesto zborno,
Na kom je ukopato dovúčenîh mnogo kaménâ;
Na mjestu tome ljudi zgotavljaju lađama crnim
Spravu: jedra i uža, zaoštruju tamo i vesla,
Jer Feáčani za luk i tulac ne mare ništa, —
Za jednakoboke lađe, za katarke mare i vesla
Lađama dičeći se po pučini po sinjoj plove.
Opadanja se bojim neugodnog, da oblagivo
Ne bi me tko, jer veoma su svi u ovome polju
Napržice, te tkogod rđaviji mogo bi reći:
„Kakav lijep i visok tuđinac Nausikaju prati?
Gdje l' je naišla na nj? za njega će valjada poći.
Bit će iz lađe koga od dalekih ljudi, što amo

Zàblûdî, ona k sebi dovèla, ta blizu ih nema.
Il' je izmolila ona, te mnogo žuđeni bog joj
Dođe s neba i kod nje prebivati uvijek on će.
Bolje je, što je ona zaputila za mužem sama
Te ga i našla, al' stranca, kad prezire ona Feáke
Po polju feačkome, gdje mnoga gospoda je prose."
Tako će svijet govorit, a meni bi bila sramota,
I ja bih zamjerila, da tako učini druga,
Koja dragome ocu prekô voljê ì drâgôj majci
Prije udaje javne med momke zalazi kakve.
Brže poslušaj mene, o tuđinče, pa ćeš od oca
Moga dobiti pratnju i moći ćeš vratit se kući.
Blizu puta ćeš gaj od jagnjédâ sv'jetli Atenin
Naći, gdje izvire vrutak, a okolo livada stoji;
Tu ti je mojega oca imanje ì bâšča cvjetna
Od grada tako daleko, da čovjek može doviknut.
Tamo se daj posadi i počekaj časak, dok u grad
Dođemo djevojke mi i k očinim stignemo dvorma.
Pa kad mislio budeš, da dođosmo veće do dvórâ,
Onda u feački grad okreni ì pîtâj ondje,
Gdje su junačine dvori Alkinoja, mojega oca.
Lako ti ih je poznat, odvesti bi moglo te ludo
Do njih dijete, jer dvori Feáčânâ drugih nijesu
Sagrađeni ko dvori Alkinoja viteza što su.
A kad u oboru već i u kući nađeš se našoj,
Prođi dvoranu brzo i k mojoj materi gledaj
Dà dôđêš; ona će sjedit pri ognjištu uz vatru sjajnu
Porfirne sučući niti, — divota je vidjet ih samo,
Uprta o stup, a ostrag izà njê sluškinje sjede.
Oca mojega tamo prijesto do matere stoji,
Otac vino pije na njemu ko besmrtnik kakav.
Njega mimóđi tî, al' objèručkê koljena primi
Matere naše, da možeš što prije dan povraćénja
Ugledat u veselju, baš ako si i iz daleka.
Ako ti ona dobro u duši uzmisli svojoj,
Onda se nadaj drage zamotriti svoje i vratit
U dom se uređen svoj i ù zemlju očinsku svoju."
To Nausikaja reče i bičem ošine sjajnim
Mazge, i one za čas otrče od te rijeke.
One su trčale sada, a sada su korakom išle,
Dobro ih upravljaše Nausikaja, da bi Odisej

Stizo i dvorkinje pješke, — i pametno mahaše bičem.
Sunce zađe, a oni do gaja Atenina slavnog
Svetoga dođu, i divni Odisej se posadi tamo,
Odmah se velikog Zeusa ovako pomoli kćeri:
„O egidònošê Zeusa o kćeri, nestrta nikim,
Čuj me, Atena, sad; nijesi me uslišit htjela,
Kad je razbijo me slavni zemljotresac, čuj me, da sada
Dođem Feačanom drag, da smiluju oni se na me.”
Tako se pomoli on, i Atena ga Palada čuje,
Ali ne iziđe ona pred njega bojéći se strica,
Jer na bogolikog on se Odiseja srđaše ljuto,
Dok se vratio nije u svoju očinsku zemlju.

SEDMO PJEVANJE.

ODISEJ DOLAZI K ALKINOJU.

Tako se moljaše tu Odisej, divni stradálac,
A jake mazge u grad Nausikaju nosiše djevu.
I kad ona već dođe u preslavne očeve dvore,
Ustavi mazge kod vrátâ, — okò njê se saberu braća
Besmrtnim bozima slični te počnu òd kôlâ mazge
Oni isprezati tada i ruho u kuću snesu.
Sama u sobu pođe Nausikaja, zapali vatru
Stara joj dvorkinja rodom Apírânka, Eurimedúsa,
S kojom nekada lađe na obadva uzvite kraja
Dođoše iz Apírê, Alkinoju daše je na dar,
Jer je Feačanom vlađo, i narod ga slušo ko boga;
Ona u kući njemu bjeloruku odgoji kćerku, —
Ta joj sad zapali vatru i večeru gotovit stane.
U to se diže Odisej, da u grad pođe, — Atena
Gustom ga zavije maglom Odiseju misleći dobro,
Da ga junačina koji Feačanin sastao ne bi
Pa ga izgrdio ružno i pito ga, koji je čovjek.
I kad htijaše on, da u grad dražesni stupi,
Onda se boginja s njime Atena sjajnoka sretne
Mlađahnoj djevojci slična s krčágom u ruci, — i ona
Stane uz njega tad, i Odisej je upita divni:
„Ne bi li, dijete, tî me k junaka Alkinoja kući,
Koji kraljuje ovdje med ljudma, htjela odvesti?
Izmučeni sam ja tuđinac i dolazim amo
Iz daljine, iz zemlje iz dàlekê, nikoga ne znam
Ja od ljudi, što žive u gradu ovom i zemlji.”
Sjajnoka boginja na to Atena prihvati riječ:
„Ja ću ti, oče, kuću pokazati, koju mi veliš,
Jer je nablizu domu nezazornog mojega oca.
Šuti i hodi samo, a voditi ja ću te putem,
Ne gledaj nikoga ti i nikoga ne pitaj ništa,
Jer ne dočekuju preveć tuđince ovdašnji ljudi

Niti ugošćuju rado, kad otkud dođe im tkogod.
Oni se u brze svoje i hitre uzdaju lađe,
Bezdanom brode morskom, Zemljotresac tim ih darivo],
Lađe su njihove hitre ko krilo ili ko miso."
Palada tako reče Atena i njega povede
Hitro, te zȁ trȃgom on božȁnskîm stane koračat,
A brodari na glasu Feáčani ne smotre njega,
Kad je među njima išo po gradu, jer boginja strašna
Nije Atena dala ljepokosa, koja ga bješe
Divno zavila u mrak u duši mu misleći dobro.
Lukam se čudi Odisej i jednakih bokova lađam,
Zborištima junaka i širokim visokim zidma,
Koje je kolje bilo okružilo, da je divota.
I kad dođoše kralja Alkinoja preslavnim dvorma,
Sjajnoka boginja onda Atena započne riječ:
„To ti je kuća, oče, u koju si htio da tebe
Vodim; knezove u njoj gojénce ćeš Zeusove naći.
Oni se u kući goste, unutra samo uniđi
Ništa se bojati nemoj, jer smioni čovjek u svemu
Napreduje, ma otkle iz dalekog svijeta došo.
Najprije gledaj ondje u dvorani gospu da nađeš,
Njojzi je ime Areta; od onoga istog je roda,
Od kog junačina kralj se Alkinoje također rodi.
Bog Nausìtoja rodi Posìdôn zemljotresac nekad,
A s Peribòjôm ga rodi po licu najljepšom ženom,
Bila je najmlađa kći Eurìmedona junaka,
Što je med prehrabrim nekad Gigȁntima kraljevo bio.
On je opaki narod izgubio i sam je propo.
Tu Peribȍju Posìdôn obljubivši porodi s njome
Velikoga junaka Nausìtoja feačkog kralja.
Sina Reksénora i još Alkìnoja rodi Nausìtoj;
A srebrnoluki bog Apòlôn Reksénora ubi,
Još on mladoženja bješe te nemaše sina, — Aretu
Samo ostavi kćer, i ovu Alkinoje uze;
On je častio nju; na zemlji se više ne časti
Nikakva druga žena, što brinu se kućama svojim
Podložne muževima. Poštivaju od srca mili
Sinovi njezini nju i poštivaju još je Alkinoj
I ljudi, koji je glede, ko boginju kakvu, riječma
Pozdravljaju je svi, kad šeće kuda po gradu,

Ona je puna umlja i razbora; — rȁzvađȃ žene,
Kojima dobro misli, i same razvađa ljude.
Ako ti ona dobro u duši uzmisli svojoj,
Onda se nadaj drage zamotriti svoje i vratit
U dom se visoki svoj i u zemlju očinsku svoju".
Tako izrekavši riječ Atena sjajnoka ode
I u trepetljivo more sa Sherije zaplovi ljupke,
Dođe na Maraton tad i u širokih cesta Atenu,
U dom uniđe tvrdi Erȅhtejev. — Tada Odisej
Stupaše u dom slavni Alkinojev; dugo stojéći
U srcu mišljaše prije no na prag mjedeni kroči.
Kakono sunce sja il' mjesec, takvim se sjajem
Dom junačine kralja Alkinoja visoki sjao.
Mjedeni su se zidi protezali sa obje strane
Od praga pa sve do konca, a optok od nada bješe;
Tvrdu su kuću vrata iznutra zaklapala zlatna,
Srebrni dovratnici u mjedenom stajahu pragu,
Gornji je prag od srebra, biȍčug je od zlata bio.
Na obje strane zlatna i srebrna bijahu pseta,
Koja je bio Hefest načinio umom, vještinom,
Da junačini kralju Alkinoju čuvaju kuću
I da besmrtni budu, da nikad im ne dođe starost.
Uza zid stóci sa strana obíjȗ stajahu redom
Od praga pa sve do konca, a na tijem stócima bjehu
Prostrti umjetni sazi i tanki, rukotvori ženski.
Naroda feačkoga čelovođe sjedile tu su
Jedući ì pijȗći jer toga imahu vazda.
Na krasno izrađenih na podnožjih zlatni dječaci
Stajahu tu držéći u rukama goruće zublje,
Gostima čitavu noć u dvorma svijetleći tako.
U tim dvorima kralj pedeset sluškinja ima;
Jedne sluškinje melju na žrvnjima bijelo žito,
A druge tkanje tku i u rukama predivo suču
Sjedeć po redu onako ko lišće u dȗgȏg jagnjéđa;
Iz lana vezanog dobro ocjeđuje žitko se ulje.
Kako Feáčani bolje od sviju umiju ljudi
Po moru lađe brze da gone, njihove žene
Tako umiju tkati, Atena im više no drugim
Dade, prekrasna djela da znadu, i čestitu pamet
Izvan dvorišta bašča od četiri jutra imade
Blizu do vrata, a plôt je okò njȇ sȃ strane obje;

Tu su visoka stabla izrásla brsnata mnoga,
Kruške i sladuni tu i jabuke s plodima krasnim
I smokve slatke cvatu i masline brsnate k tome.
Od voća svega se tog ne premiče zimi ni ljeti
Ništa nit ikada gine, cijelu godinu traje.
Zefir uvijek duše, te rastu i bujaju stabla.
Kruška za kruškom zori, za jabukom jabuka zori,
Jedan za drugim grozd i jedna za drugom smokva.
Tu je Alkinoja kralja plodorodni zasađen voćnjak,
Jedni se grozdovi suše u prisoju na mjestu ravnu
— Dio je voćnjaka to, — a grozdove trgaju druge,
Neke tiješte već, a sprijed su nezreli grozdi,
Koji se trijebe tek, a neki se počinju crnjet.
Na kraj voćnjaka toga u redu su gredice pune
Povrća svakojakog, što njime vazda se kite.
Dva su izvora u tom u voćnjaku, jedan po njemu
Svemu se lije, a drugi ispod praga dvorišta teče
Prema visokoj kući, gdje ljudi crpaju vodu.
Takovi dari božànskî u dvoru Alkinoja bjehu.
Stane divni stradálac Odisej i gledaše sve to;
A kad razgleda sve u duši, onda će brzo
On prekò praga stupit u kraljevsku kuću unútra.
U kući feačke on čelovođe mudre zatèčê,
Gdje skoròteči bogu oštrovidnom liju iz vrča,
Posljednjem lijahu njemu, kad na san bi mislili veće.
Kroz kuću stane koračat Odisej, divni stradálac,
Silnom ogrnut maglom, u koju ga zavi Atena,
Dokle ne dođe glavom k Aréti, k Alkinoju kralju.
Tada Aréti Odisej objèručkê koljena primi,
I tad se istom magla sa njega raspe božànskâ.
Svi tad umuknu mukom junaka u kući spaziv
Te se divljahu motreć, — Odisej zamoli tada:
„Evo, Areta, kćeri Reksénora sličnoga bogu,
Grlim tvojemu mužu i tebi koljena patnik
I tim gostima tvojim; blagòdat im bogovi dali
Za života, i svaki u domu djecici svojoj
Ostavio imútak i narodnu svu darovninu.
Al' mi sigurajte pratnju, da kući vratim se brže,
Jer već odavno trpim od svojih udaljen dragih."
Tako rekav Odisej u pepeo k ognjištu sjedne
Plamenu blizu, i oni umúčê svi i ušútê.

Napokon prozbori riječ starina vitez Ehênej,
Koji stariji od svih Feačana bješe i zborom
Njih je nadmášio znalac i mnogih i davnašnjih stvari;
On im dobro žèléći progovori i rekne ovo:
„Nije ti lijepo to, i ne priliči, da ti na zemlji
Sjedi gost, Alkinoje, tu uz oganj u prahu;
A svi ovi šute očekujuć, što li ćeš reći.
Nego posadi na stolac sa klincima srèbrnim gosta
Digavši ga sa zemlje, glasnícima za tijem reci,
Nek pomiješaju vino, da možemo gromovnom Zeusu
Koji čestite prati pribjègore, izliti žrtvu,
A ključarica nek da tuđincu, čega se nađe."
Kad tu začuje riječ Alkinoje snažni i čili,
Hrabrog svaštòznanôg tada Odiseja za ruku primi
Pa ga od ognjišta digne, na stolac ga posadi sjajni
Hrabrome rekavši sinu Laòdamasu odstupit,
Koji je sjedio blizu, i ocu najdražî bio.
Sluškinja u krasnom zlatnom ibríku, na kotliću što je
Stajao srebrnome, donese vode i gostu
Polije ruke i glatku protégnu trpezu za tim.
Časna ključarica hljeba donese i stavi, a k tome
I druga jela metne ponuđajuć, čega se našlo.
Jesti i piti uzme Odisej, divni stradálac,
I tad progovori snažni Alkìnoj jednom glasniku:
„Sad u krčágu deder, Pontònoje, smiješaj vino
I svim ga po kući d'jeli, da možemo gromovnom Zeusu,
Koji čestite prati pribjègore, izliti žrtvu."
Tako mu reče, i vino Pontònoje medeno sm'ješa
Te on razd'jeli vrče natočivši žrtvenog vina.
Pa kad izliju već i po svojoj se napiju volji,
Tada Alkinoje njima progovori i rekne ovo:
„Čujte me sada vi, čelovođe feačke mudre,
Neka vam nešto reknem, što srce u grudma mi kaže.
Vi sad od gozbe ove na počinak idite doma,
U zoru sjutra više starješina sakupit valja,
Te ćemo gosta u dvoru počastit, prikazati krasne
Klanice bogom, a tada na opremu svi ćemo mislit,
Bez muke da bi svake i nevolje s opremom našom
Ovaj došao gost u svoju očinsku zemlju
Brzo i pun veselja, baš ako je i iz daleka,
Da mu se ne zbude zlo na putu il' nesreća kakva

Prije nego li stupi na svoju zemlju, a tada
Neka dočeka sve, što sudbina mu i ljûtê Prelje
Spredoše u čas onaj, kad rodi ga njegova mati.
Ako li to je koji s nebesa besmrtnik došo,
Onda nam valjada nešto namišljaju bozi učinit,
Jer nam se vidljivi vazda ukazuju bozi, kad njima
Preslavne spremamo se prikazati mi hekatòmbe,
Kod nas se časte oni i s nama, gdjegod smo, sjede.
Ako l' se ikoji nas pojedinac s njima na putu
Sastane, ne kriju sebe, jer bliža smo s njima rodbìna,
Kao i Kiklopi što su i divlje gìgantskô pleme."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Drugo štogoder misli, Alkinoje, jer ja nijesam
Besmrtnicima sličan, vladarima širokog neba,
Uzrastom nì stâsom svojim, već smrtnijem sličan sam ljudma].
Koje znadete ljude, veoma mnogo da zálâ
Podnose, s njima bih svoje ispòredit mogao jade.
Još bih vam mogao više kazivati nevolje svoje,
Koje li sve pretrpjeh po odredbi bogova do sad;
Nego mi večerati jadníku ovakome dajte;
Većeg pasjaluka drugog od želuca mrskoga nema,
Koji nikome ne da zaboravit na se, — ni onom,
Koji se muči muka i žalost ima u duši.
I ja sam tako jadan u duši svojoj, al' jela
Želudac jednako traži i pića te čini, da ništa
Ne mislim, štogod pretrpjeh, i napunit samo se hoće.
Nego se ȕ osvît zore požurite, pak ćete mene
Nesretnika u moju dovèsti očinsku zemlju,
Koji se napatih mnogo. Kad ugledam svoje imanje,
Sluge i veliki dom i visoki, — onda nek umrem!"
Tako im reče, a oni povlađujuć reku, tuđinca
Toga da na put treba opremit, jer pravo je reko.
Vino kad izliju već i po svojoj se napiju volji,
Onda spavati pođu, kud kojega bijaše kuća,
A u dvorani osta Odisej divni, — Areta
Sjeđaše uza nj i kralj Alkinoj bogoliki s njome,
Sluškinje stanu tada raspremati jedaće sprave.
Onda bjeloruka stane Areta riječ govorit,
Vidjev ogrtač na njemu i košulju — lijepo ruho
Sve to prepozna ona, jer otka s dvorkinjam' svojim.

Besjedu započne s njim i progovori krilate r'ječi:
„Ja ću te, tuđinče, sama zapitati najprije ovo:
Tko si, otkle si ti? odijelo tko ti je dao?
Sam li nijesi reko, da ovamo dȍblûdî morem?"
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Teško je, kraljice, jade da kazujem svoje po redu,
Kojih su sila na me navalili nebeski bozi;
Nego da kažem što pitaš i razbiraš ti sad od mène.
U moru ima daleko Ogìgija, ostrvo neko,
Gdjeno boginja strašna Kalìpsa prevarljiva živi,
Boga Atlasa kći ljepokosa, s kojom se nitko
Ni od bogova vječnih ni ljudi ne sastaje smrtnih.
Al' bog je neki jadníka u njezinu naveo kuću
Mene, kada mi Zeus u iskričavome moru
Lađu pritisnu brzu i razbi je žarkijem gromom.
Tada mi valjatni svi drugari izginu redom,
A ja se rukama primim lađènê grede, te devet
Dana me nošaše voda, i desete noći me crne
Prignaše nȁ ostrvo Ogìgiju bozi, gdje živi
Boginja strašna Kalìpsa ljepokosa, koja me primi,
Usrdno čašćaše mene i hranjaše, veljaše često,
Besmrtnim da će me ona učiniti ì vazda mladim,
Al' ne okrénu srce u grudima mojijem nikad.
Sedam godina kod nje prebivah i suzama sveđer
Haljine močih božȁnskê, Kalipsa što mi ih dade.
Al' kad i osma veće doleti godina meni,
Onda mi ona reče, potȁče me, neka se vratim,
Il' joj je to poručio Zeus, il' preumi sama.
Na čvrsto sklopljenu čamcu opremiv me dade mi mnogo]
Hrane i slatkog vina, ambrosijskim odje me ruhom,
Jošte i vjetar mi pusti, nek toplo i povoljno duše.
Zatim po pučini ja sam sedamnaest brodio dana,
A osamnajsti već se sjenovita pomole brda
Vaše zemlje, i tada jadniku se srce u mèni
Razveselilo bilo, al' jadi još su me mnogi
Čekali, što ih Zemljotresac bog navalio na me.
Vjetrima udari on na mène i zakrči put mi,
Uzljulja bezmjerno more, a valovi ne daše meni
Jecajuć, uzdišući na čamcu svojem da plovim.
Čamac mi napokon skrši oluja, i bezdanom morskom

Plivajuć preplivah more, dok eto k zemlji me vašoj
Goneći prignaše vjetar i voda; al' da izići
Na brijeg hoćah, na zemlji savladali još bi me vali
Bacivši o hridi mene o goleme, na mjesto strašno;
Al' ja uzmàkoh i plivat zapòčêh, dok u rijeku
Ne dođem, gdje mi se mjesto učinilo najbolje da je,
Bilo je glatko i ravno, u zavjetrini je bilo.
Padoh i živnuh malo, i u to ambrosijska dođe
Noćca i onda ja od rijeke, što iz neba teče,
U grmlje podalje pođem i zaspim, nabàcâm na sèbe
Lišća, i bog me snom beskonačnim opsu, i tako
U lišću ja se naspim, a bolano srce mi bješe;
Spavah čitavu noć, iza zore i iza podne,
U to i sunce nagne, te ostavi sanak me slatki.
Dvorkinje kćeri tvoje na morskoj obali spazim
Igrajuć se, a ona međù njima boginji slična;
Zamolim nju, i ona valjanu misao nađe,
Kako se mislilo ne bi, da mlado će radit čeljade,
Kada se namjeri gdje, jer svagda luduje mladež.
Hrane dade mi dosta i žarkastog vina, — u vodi
Pusti me, te se oprah, i odjeću ovu mi dađe.
Ako i jesam jadan, al' kazah istinu svu ti."
Njemu odgovori na to Alkinoje i rekne ovo:
„Moja se nečemu kći, o tuđinče, dovila nije,
Nečemu dobru: u dvore dovèla nije te naše
Skupa sa dvorkinjama, ta najprije molio nju si."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Nemoj mi, viteže, za to nezázornu kćerku da karaš!
Ona mi reče, za njome sa sluškinjama da idem,
Al' ja nijesam htio, jer bojah se, jerbo se stiđah,
Da ti se srce ne bi naljutilo, kada nas vidiš!
Ta mi se pleme ljudsko na zemlji srdimo brzo."
Njemu odgovori na to Alkinoje i rekne ovo:
„Tuđinče, nije srce u mojim grudima takvo,
Da se utoma ljuti; od svega je smotrenost bolja.
Ej da otac mi Zeus i Atena dâ i Apòlôn,
Kakav si sada i kako baš isto misliš, što i ja,
Da kćer dobiješ moju, nazoveš da mi se zetom
I da ostaneš ovdje! imútka bih dao ti i dom,
Ovdje da ostati hoćeš; a ne ćeš li, nitko te ovdje
Ustavljat ne će, jer time ugodili ne bismo Zeusu.

Nek znaš: sutrašnji dan određujem, kada ću tebe
Opravit; a ti dotle otpočini slatkijem sankom
Osvojen, ljudi će s tobom zabroditi u more tiho,
Dokle ne dođeš u svoj u zavičaj i dom i drukud
Ako te volja, ma bilo i dalje još od Eubéjê;
Za nju od naših vele zemljaka, koji su bili
Onamo, najdalje da je, kad k Titiju, Gejinu sinu
Vodiše plave kose Radàmanta, dà vidî njega.
Oni dođoše tamo i svršiše bez muke kakve
Sve još u isti dan i vratiše natrag se kući.
I ti ćeš vidjeti sam u duši, najbolje moje
Lađe su ì momčâd moja uzljuljati veslima more."
Toj se poveseli r'ječi Odisej, divni stradálac,
Pomoli se i ovu izustivši besjedu reče:
„Oče o Zeuse, što reče Alkinoj, izvršio sve to!
Vječitog trajanja glas po žitorodnoj nek mu se zemlji
Širi, a ja nek vratim na postojbinu se milu."
Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
Svojim tad dvorkinjama Aréta bjeloruka vikne,
Postelju pod trijemom nek postave, jastuke onda
Neka porfirne metnu, odòzgô nek prostirke prostru,
Runjave struke nek stave, da ima čim se ogrnut.
Robinje iz sobe pođu, u rukama luči im bjehu;
Tada mu nabiju, nastru i prirede dvorkinje krevet
I k Odiseju dođu i ove mu riječi reku:
„Pođider spavati, strančе, već načinjen krevet je tebi."
Tako mu reku, a njemu baš milo počinut bješe.
Tako je spavati lego Odisej, divni stradálac,
Ispod bučnog trijema u provrtani u krevet;
A Alkinoje leže unútra u visokim dvorma,
Gdje mu je gospođa žena za počinak spremila krevet.

OSMO PJEVANJE.

ODISEJ MEĐU FEAČANIMA.

Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Čili i snažni onda Alkinoj iz postelje skoči;
I božànskô se čedo Odisej gradobija digne,
Te Alkinoje čili i snažni njega povèdê
Na mjesto feačko zborno, što bješe kòd lâđâ brzih.
Kada onamo dođu, na glàtkô kamenje sjednu
Jedan uz drugog blizu; Atena Palada onda
Hođaše gradom slična glasniku Alkinoja hrabrog
Smišljajuć, kako da se junačina vrati Odisej;
K čovjeku stupaše svakom i ovu mu zboraše riječ:
„Dajte potecite vi, čelòvođe feačke mudre,
Dajte u skupštinu pođ'te, da stranca čujete onog,
Koji je skoro u dom Alkinoja hrabroga došo
Morem se natumarav, na bogove uzrastom nalik."
Govoreć tako volju potàče i srce svakom,
Te se napune brzo na zborištu sjedala ljudi,
Kȍliko grnjahu oni; i mnogi se diviše vidjev
Hrabrog Laèrtova sina; milotom božànskôm Atena
Obli po plećima ga, po glavi ga obli i njega
Višega učini vidjet i krupnijeg, da bi se svima
Mogao umiliti Feáčanom, med njima da bi
Čestit i veličanstven u borbama mnogijem osto
Pobjednikom, na koje Feáčani pozvaše njega.
Kada se sàberû već i na iskupu kada se nađu,
Onda Alkinoje njima progovori i rekne ovo:
„Čujte me sada vi, čelòvođe feačke mudre,
Neka vam nešto reknem, što srce u grudma mi kaže.
Neznani ovaj tuđinac dobludio k meni je u dom,
Ne znam, od kojih je ljudi, od istočnih, zapadnih dal' je];
Opremu traži i moli, da odluka bude nam tvrda;
A mi povratak njemu uskor'mo po navici staroj,

Jerbo nikoga nema, u moju kuću tko dođe,
Da bi čekao dugo i cvilio opreme radi.
Nego lađu dajmo u pučinu porin'mo divnu,
Lađu prvoplovku crnu! po narodu nek se pedeset
I dva izberu momka, junaka najbolja davno.
Vesla uz klinove dajte lađènê dobro privež'te,
Iz lađa onda iziđ'te i k meni gostit se brzo
Dođite u moj dom, prirediti dosta ću svima!
Momcima nalažem to, a ostali, koji ste ovdje,
Vi žezlonoše i vi, o knezovi, ù krâsnê dvore
Dođ'te mi, stranca da ovog u domu našem gostímo.
Da se nè nêćâ nitko! Demòdoka k tome pozov'te,
Onog pjevača božànskôg, što bôg mu je dao, da pjesmom],
Kako mu daje srce u grudima, ljude veseli."
Tako im reče pa ih povede, žezlonoše za njim
Pođu, a po pjevača božànskôg otide glasnik.
Odabranih momaka pedeset i dvojica onda
Odu na obalu mora trepetljivog po zapov'jèdi;
A kad do lađe već, kad do mora dođoše momci,
Crnu porinu lađu u morsku dȕbinu oni,
Katarku postave za tim i jedra na lađu crnu,
Vesla utaknu oni izâ tog u kožane gužve,
Pravo, valjano sve i bijela razapnu jedra.
Podalje namjeste lađu u vodi, — i sve izvršiv
Pođu u veliki dom Alkinoja, hrabrog junaka.
U sve sobe i u sve trijème i obore ljudstvo
Silno navrvi, te mnogo mladića i staraca bješe.
Dvanaest tada ovaca Alkinoje zakolje njima,
Osam bjelozubih svinja i do dva sporohodna vola.
Žrtve tad prionu gulit i milenu spremati gozbu.
Glasnik među njih dođe i milog pjevača dovede
Koji omilje Muzi, te dobro mu dala je i zlo:
Očinji uze mu vid, al' pjevanje dade mu slatko.
S klincima srebrnim stolac Pontònoj primàče pjevaču
U sredini med gost'ma o visoki stup ga nasloniv;
Tada objesi zvonku oglàsnîk formingu o klin
Iznad glave pjevaču, navèđê njegove ruke,
Gdje će je naći, pred njega još postavi košaru i sto
Krasni i s vinom kondir, da po volji pije iz njèga.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.

I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Muza pjevača potàče, da opjeva slavu junaka
Iz pjesme one, što njojzi nebésâ se hvataše slava,
Kako se svadi Odisej s Ahilejem, Peleja sinom,
Jedan na drugog kad su riječma navalili strašnim
Na božjoj obilnoj gozbi, — veselio kralj se junákâ
Tad Agamèmnon, kad staše boljari se ahejski svađat,
Jer to mu proroštvo Feb je Apolon proreko bio,
Kad prag u presvetoj Piti prestupio kameni bješe,
Dà pîtâ boga; i tada početak se valjao jada
Trojcem i Danajcima po odluci velikog Zeusa.
O tom pjevaše pjevač božànskî, a tada Odisej
Žilavim rukama plašt obuhvati crveni velji,
Na glavu njega navuče i lijepo pokrije lice,
Jer ga bijaše stid od Feáčânâ roneći suze,
Ispod obrva roneć. Kad presto bi pjevač božànskî,
On bi utr'o suze i s glave uklonio plašt bi,
Dvoušni primio tas bi i bozima lio bi žrtvu.
A kad bi počeo opet Demòdok, kad bi boljari
Feački rekli mu pjevat, jer godila pjesma je njima,
Opet bi pokrio glavu Odisej i jecati stao.
Tada ga ne spazi nitko od gosti, gdje ronjaše suze,
Samo Alkinoje opazi to i vidi, da plače,
Sjedeći blizu njega i njegovo jecanje čuje.
Odmah Feačanom ovo vesloradim prozbori vitez:
„Čujte me sada vi, čelòvođe feačke mudre,
Podjednakom smo gozbom zasladili duše i k tome
Formingom, koja uz gozbu obìlatû pristaje krasno,
A sad se ògledati iziđ'mo u borbama svima,
Ne bi l' tuđinac taj prijatèljima rekao svojim,
Kada se vrati kući, kolikô smo bolji od sviju
Pesničari i kakvi l' u rvanju, skoku i trku".
Reče im, pa ih povede, a oni pođoše za njim.
Tada Demòdoku o klin oglàsnîk formingu zvonku
Objesi, iz kuće njega izvèdê za ruku vodeć.
Glasnik ga istijem putem povèdê, kojim su drugi
Feački pošli bili boljari, da gledaju borbe.
Pođu na mjesto zborno, i za njima nagrne narod
Bezbrojan; tada mnogi mladići ustanu vrli:
Usta Akronej, Okìjal i za tim usta Elàtrej,
Nautej i Primnej, Arhìjal, Erètmej, a za njima drugi,

Pontej i Prorej usta, i Toon i Anabesìnej
I sina Tektonova Polìneja sinak Amfìjal,
Ustane i Eurìjal, ljudomori Aresu slični,
Naubolov sin Eurìjal, među svima Feacima prvi
Iza Laòdamasa nezázornôg stasom i licem.
Tri nezazornog tada Alkìnoja ustanu sina:
Halij, i slični bogu Klitònej, Laòdamas s njima.
Najprije ogledaju u trku se borci, i njima
Protegnut bijaše put od ograde, kuda će trčat;
Skupa niz polje brzo polete prašinu vijuć.
Najbolji od njih u trku Klitonej nezazorni bješe;
Kòliko na polju mazge bez okreta mogu uzorat,
Tòliko prestigne on (do gledáčâ došavši) druge.
Onda se stanu borci u rvanju mučnom ogledat,
A tu najbolje sve junake nadr̀vê Eurìjal,
A u skakanju od svih Amfìjal najbolji bješe,
A u kolùtânju bješe Elàtrej najjači od svih,
Valjan Alkìnojev sin Laòdamas pesničar prvi.
A kad svima se već razveseli borbama duša,
Onda Alkinojev sin Laòdamas prozbori ovo:
„Nuder, drugovi mili, tuđinca pitajmo ovog,
Borbu li koju zna i razumije? uzrastom nije
Niti bedrima nije ni nogama, rukama rđav;
Vrata je čvrsta i snage golèmê; mlađahne ima
Jakosti, samo ga zla i nevolje potrše silne,
Jer ja ne znam, što može da oslabi čovjeka više,
Nego što more ga slabi, ma i jak bio veòma".
Njemu odgovori na to Eurìjal ì reknê ovo:
„Tu si, Laòdamase, baš pravo besjedu reko;
Sam pristupider k njemu, pozovi ga, očituj volju".
Kada Eurijala sin Alkinojev valjani čuje,
Stupiv usrȅd sveg skupa ovako Odiseju reče:
„Deder se, tuđinče oče, u borbama ogledaj i ti,
Ako razumiješ koju, a čini se, borbe da znadeš.
Tà slavê nema veće junaku, dok život mu traje,
Nego je ona slava, što rukama, nogama steče.
Nego se ogledaj sad i raspršaj sa srca jade.
Tvoje putovanje nije daleko; već ti je lađa
Otisnuta od zemlje, i spremni drugovi svi su."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Što se, Laodamase, uzvikaste rugom na mène?

Više mi leže jadi na duši nego li borbe,
Meni, što mnogo postrádah i koji se izmučih mnogo,
A sad u vašoj sjedim u skupštini povratka željan,
Zato se kralju ja i čitavom narodu molim".
Njemu odgovori na to Eurìjal ovako ga dražeć:
„Ti se, tuđinče, meni ne činiš nalik na onog,
Koji je borbama vješt, med ljudima kakvih je mnogo,
Nego si nalik na onog, što u lađi, punoj vesala,
Brodi, poglavar mornárâ, sve samih trgovnih ljudi,
Misliš na tovarenje i staraš se za robu samo,
Na dobitak si brz, a na borca nalik nijesi".
Mrko ga gledne Odisej dosjetljivi i rekne ovo:
„Prijane, ne reče pravo; na čovjeka drskog si nalik!
Tako bogovi svima ne davaju ljudima svojih
Ljupkih darova ni duše ni uzrasta nì zbora dičnog.
Jedan je nèuglêdan u licu čovjek, al' štogod
Govori, bog mu daje milòtu u svemu, i ljudi
Svi ga motre s veseljem; on govori postiđno, milo,
Govori sigurno on, u skupštini odličan ljudskoj,
A kad prolazi gradom, sve motre ga ljudi ko boga.
Drugi je spoljašnjošću na vječite bogove nalik,
Al' ne zaodješe bozi milotom besjede njemu;
Tako je spoljašnjost tebi preodlična, nit bi te mogo
Bog načiniti bolje, a umom si svojijem prazan!
Ti si u grudima mojim uzbunio srce mi svojim
Bezređim besjedama. Nijesam u borbama nevješt,
Kao što govoriš ti, već mislim, med prvima da bjeh,
Dok sam se ù godine i ù šake uzdao svoje.
Al' sad me nevolje i zla obuzimlju, sila pretrpjeh
U bitke junačke mnoge i vale ulazeć mučne;
Nego ću, ako i mnogo postrádah, zaći u borbu,
Jer si me ujeo r'iječju i zadio njome si mene".
Reče i skočiv onako u plaštu uhvati kolut,
Veći i deblji kolut i krupniji, nego je bio,
Kojim se metahu do sad Feačani. Kolut Odisej
Dobro zavitla tad i iz ruke ga žilave baci,
A kad zauji kam, Feáci brodari na glasu,
S veslima dugim veslači, tad na zemlju popadnu redom.
Kòliko padne kamen iz ruke odletjevši brzo,
Preskoči biljege sve. A Atena čovjeku slična
Postavi znake i ovu izustivši prozbori riječ:

„Tvoj bi, tuđinče, znak i slijepac poznao svaki,
On bi ga napipao, jer u hrpi s drugima nije,
Nego je najdalje on; za ovu ne boj se borbu,
Ne će ga nikoji dostić Feačanin niti prebacit".
Toj se poveseli r ječi Odisej, divni stradálac,
Videći, gdje mu je jedan u borbi prijatelj dobar,
I on s lakšijem srcem Feáčanom prozbori ovo:
„Dete ga dostignite, o momci! Za čas ću, mislim,
Drugi dobaciti kolut il' dò tamo ili još dalje.
Kojega nagoni srce i duša od drugih sviju,
Neka se ogleda sa mnom, — razljutiste vi me veòma, —
Ili u šakanju sad il' u rvanju ili u trku,
Ne marim; dođite svi Laodamasa izuzev,
Koji me gosti, a s milim domaćinom tko bi se rvo?
Ludak je onaj čovjek i nitkov, tko bi se s onim,
Išao natjecati u borbama, koji ga gosti,
I to u tuđoj zemlji; ta potkopo sama bi sebe!
Drugog ne odbijam nikog, ne prezirem drugoga nikog,
Nego ga vidjeti hoću i ogledat s njime se želim.
Kakovih borbi ima med ljudma, nijesam im nevješt:
Glatkim umijem lukom da upravljam, kao što treba,
Prvi bih čovjeka mogo u gomili dušmanske vojske
Ja pogodit i svalit, drugóvâ okolo sèbe
Da množinu imadem, da gađaju oni junake.
Jedini mene je od svih nadstr'jeliti mogo Filòktêt
Na polju trojanskome, kàd str'jeljasmo tamo Ahejci;
A od ostalih sviju valjaniji i bolji ja sam,
Kakvi su smrtnici danas na zemlji, hljebac što jedu.
A sa starijim ja se junacima borio ne bih,
Ni sa Heraklom ne bih ni s Euritom Ehalskim bome,
Koji se nadstrjeljivat i s vječnijem bozima znahu;
Za to je umr'o naglo i nije dočekat mogo
Starosti veliki Eurit u dvoru svojem, jer njega
Srditi ubi Apòlôn, što i njeg nadmètat se zvaše.
Kopljem hitati znam kolikô drugi ni str'jelom,
Samo bi, bojim se, koji Feačanin mogao mene
Trkom natrčat, jer odveć nagrdiše mnogi me vali,
Te se i izmučih njima, jer dovoljne njege nijesam
Imao u lađi svojoj, te koljena klecat mi staše".
Tako im reče, i oni umúčê i svi ušútê,
Samo Alkinoje njemu ovako prihvati riječ:

„Kada međù nama ti, o tuđinče, govoriš milo
Te nam junaštvo hoćeš pokazati, koje te prati,
Srdit, na rvalištu što ovaj te podraži čovjek;
Nikakav čovjek tvoga junáštva kudio ne bi,
Koji pameću svojom govoriti znade što valja.
Nego poslušaj sada i mene, da poslije možeš
Kazati vitezu drugom, u dvorima kada se svojim
Gostio budeš sa ženom i djecom, koju imadeš,
Sjeti se našeg junáštva, i kakve je ì nama Zeus-bog
Dao vještine redom od našijeh veće otaca.
Pesničari nijesmo nezázornî, a ni rvači,
Nego nogama brzo trčímo, lađari smo prvi;
Vazda je draga nam gozba i kitara, kolo, i radi
Mi smo se preoblačit i kupat se toplo i spavat.
Nego dederte vi, o feački ìgrâči prvi,
Pòigrâjte, tuđinac nek taj prijatèljima rekne,
Kada se povrati kući, kolìkô smo bolji od sviju,
Gdjegod se brodi, il' igra il' trči, gdjegod se pjeva.
Neka vas koji potrči i formingu neka donèse
Zvonku Demòdoku sada, u dvorima negdje je našim".
Tako bogoliki reče Alkinoj, i glasnik se diže,
Da iz kraljeve kuće donese formingu šuplju.
Odabranih se devet iz naroda sudija digne,
Koji činjahu sve u igrama dobro, i oni
Uravne za kolo prostor i raširе za igre prostor.
Glasnik pristupi bliže Demodoku noseći zvonku
Formingu, i on pođe usrȅd skupa; okolo njega
Stanu mladići svi u naponu, igranju vješti;
Kada po kolu oni božȁnskôm nogama lupe,
Treptanju njihovih nogu Odisej se divljaše motreć.
Tada zacilikne pjevač i zapjeva, kako je Ares
Ljubio Afroditu, u koje je krasan vijenac;
Nju u Hefèstovu domu obljubio krišom je Ares
Mnoge joj davši dare i gospodu tijem Hefèstu
Krevet okálja, gdje leži; al' Hèlije, kojino vidje
Njihovo mìlovânje, Hefestu ga prokaže odmah.
Kada srdòbôlnu tu Hefèsto začuje kážu,
Uđe u kovačnicu u duši misleći o zlu,
Veliki nakovanj na panj navalivši okove stane
Nerazdrešljive on, neprelomljive kovat, da čvrsto
Uhvati ono se dvoje. U ljutosti Aresu varku

Smisliv u ložnicu pođe, gdje postelja bješe mu mila,
Krevetu okolo nogu ponastavi okove krugom;
Mnogi se okovi spuste odòzgô s krova, a tanki
Bjehu ko paučina, i spazio nitko ih ne bi,
Niti blaženi bozi, prijevarno tako ih skova.
Okolo postelje kad on kovarstvo nastavi svoje,
Onda tobože ode na Lemnos, u uređen u grad,
A od sviju mu draži zemalja bijaše Lemnos.
To je spazio dobro zlatosjajni Ares, i slavnog
Kako spazi vještaka Hefèsta, gdje ide daleko,
Odmah zaputi u dom Hefèsta, preslavnog boga
Krasnovjenčanu živo želéći Kiterku ljubit.
Ona se vratila baš od oca, presilnog Zeusa,
Te je sjedila bila, a Ares u kuću uđe,
Stisne joj ruku i ovu izustivši besjedu reče:
„Lezimo, draga, amo u krevet te se vesel'mo!
Kod kuće nema sada Hefèsta, nego je na put
Med gruborječne pošo med Sinćane nà otok Lemnos".
Ares joj reče, a njojzi baš milo počinut bješe.
Oboje uđu u krevet i zaspe; Hefèsta vještaka
Umjetni okovi tađ ih obuhvate sa svijeh strana,
Te već ni jednoga uda ne mogoše maći ni dići.
Onda opaze tek, da izbjeći nema se kamo.
Njima se približi tad rukotvorac preslavni Hefest,
Jer se vratio prije no nà otok lemnoski ode
(Helije spaziv ih dobro prokazao bješe ih njemu)
I kući pođe svojoj Hefesto u srcu bolan,
Stane pred vratima sobe, a divlji ga obuzme bijes
I povikavši strašno prizove bogove tamo:
„Oče o Zeuse, i drugi o blaženi, vječiti bozi,
Dođite pogledat amo smiješan, nepristojan poso,
Kako Zeusova kći Afrodita vazda sramòtî
Mene, koji sam hrom, a ljubi Aresa mrskog,
Jer je lijep on i nogu je jakih, a jâ se
Na svijet rodih slabonog (al' nije drugi mi krivac,
Nego mati i otac, — ej rodili da me nijesu!),
Ali gledajte sada, gdje evo u ljubavi dvoje
U mom krevetu leže, a ja ih žalostan gledam.
Ne mislim, da će htjeti počivat i časak ovako,
Ako se i ljube vrlo, al' spavat ne će se skoro
Zajedno prohtjeti njima; kovarstvo i okovi moji

Odvraćat njih će, dok svȇ mi ne povrati darove otac,
Koje mu u ruke dadoh za ovu djevojku kuju;
Njegova kći je lijepa, al' ne zna obuzdati srca!"
Kad to Hefesto reče, u dvore mjedena praga
Skupe se bogovi vječni: Posìdôn zemljomični dođe,
Brzić Hermija dođe i branič gospod Apòlôn;
Boginje ne htješe doći, već od stida ostanu doma.
Bogovi, svakoga dobra davači, pred vratima stanu;
U smijeh udare tada neìskâzân blaženi bozi,
Kad umijȇće vide Hefesta, pravog vještaka;
Tada je gdjekoji k drugu okrenuv se reko ovako:
„Nije ti u zlu sreće, — brzonogog dostiže spori,
Kako je spori Hefesto ulovio Aresa eto,
Aresa najbržega od bogova olimpskih sviju,
Hrom, umijećem svoji; al' Ares će preljubu platit!"
Dok su se bogovi tu razgovarali besjedeć tako,
Zeusovo čedo Apòlôn progovori Hermiji ovo:
„Hermija, Zeusov o sine, o pratilče, davaču dobra,
Bi li hotio i ti uz zlaćenu uz Afroditu
Čvrstijem vezama sapet u postelji skupa počivat?"
Njemu skoroteča na to provođač odgovori ovo:
„Nek mi se, Apolone, daljnometni strjeljaču, tako
Zgodi, pa goleme, tri put toljkê nek veze me stegnu,
A vi me bogovi svi i boginje gledajte tada,
Kako uz zlaćenu ja Afroditu počivam skupa!"
Tako Hermija reče, i u smijeh udare bozi.
Samo se nije smijo Posidôn neprestano moleć
Umjetnika Hefèsta, da Aresa ìz vêzâ pusti.
Besjedu započne s njim i progovori krilate r'ječi:
„Pusti ga, evo ti za nj obećánje od mene, da platit
On će ti, kako je pravo, med bozima, kao što želiš".
Al' Posidónu tad rukotvorac preslavni reče:
„Nemoj, o Pòsidône zemljomični, na to me nukat,
Jamstvo je rđavo to, kad za rđave jamči se tkogod;
Zar bih mogao tebe med besmrtnim bozima vezat,
Ako mi Ares uteče i ukloni svome se dugu?"
Njemu zemljotresac na to Posidon odgovori ovo:
„Hefeste, ako bi Ares uklonio dugu se svome
Te bi pobjego kud, za njega bih platio ja ti".
Al' Posidonu tad rukotvorac preslȁvni reče:
„Meni ne priliči tebe ne uslišit, pa i ne mogu".

Tako rekavši snažni Hefèsto otpusti veze;
Pa kad oboje ono iz okova iziđu čvrstih,
Onda oboje skoče, te Ares u Trakiju ode,
A mila smiješljivka tad Afrodita nȁ Kipar pođe
U Paf, gdje joj je zemlja crkvènâ i kadilni oltar.
Harite tu okupaju nju i namažu uljem,
Uljem ambròsîjskijem, što teče po bozima vječnim.
Pa je u haljine ljupke obuku, — da je divota.
O tom pjevaše pjevač božȁnskî, te se Odisej
U srcu radovo svom, kad slušaše, s njim i Feaci
Svi, brodari na glasu, veslači s veslima dugim.
Tada Laòdomasa i Halija pozva Alkinoj,
Sami nek igraju (à nitko njih nadigravao nije).
I njih u ruke uzmu obojica crvenu loptu
Lijepu, koju je bio načinio Polibos vješti:
Dò tâmnîh oblaka nju nabacivo je jedan savinuv
Unatrag se, a drugi od zemlje skočivši u vis
Brzo je hvataše prije no na tle nogama stane.
Pošto se ogledaju u bacanju upravnom lopte,
Onda igrati uzmu po zemlji mnogohranoj oba
Sitno izmjenjujuć noge; mladići pljeskahu drugi,
Stojeć na igralìštu, i tako urnebes nasta.
Tada Alkinoju divni Odisej progovori ovo:
„Silni Alkinoje kralju, med ljudima odlični svima,
Ti si se hvalio sam, da imaš prve igrače, —
Sve je doista tako; obuzima čudo me motreć."
Snažni se i čili na tu Alkinoj poveseli riječ
I on vesloradim odmah Feačanom prozbori ovo:
„Čujte me sada vi, čelòvođe feačke mudre,
Meni se čini ovaj tuđinac razuman vrlo.
Nego gostinski dar da damo mu, kako valjade!
Dvanaest predičnijeh po narodu ima knezova,
Vladaju narodom oni, među njima trinajsti ja sam;
Svaki nas njemu plašt nek dade oprani, čisti,
Košulju i k tom po jedan skupòcjenî talenat zlatni.
Dajmo mu brže sve to donesimo, neka imade
Sve to u ruci tuđinac, nek veseo k večeri pođe.
A nek Eurìjal sad udobròvoljî besjedom njega,
Pa još i darom, jer kako valjade, govorio nije."
Tako im reče, a oni povlađujuć odrede svi to,
I svaki odmah pošlje glasníka po darove kući.

Na to Alkinoju ovo Eurijal odgovori veleć:
„Silni Alkinoje kralju, med ljudma odlični svima,
Tog udobròvoljit ja ću tuđinca, kako mi veliš.
Sasvijem mjedeni mač darovati ovaj ću njemu,
Na kom je srebrni balčak, bjelòkošću novom su kore
Njegove optočene; vrijediti mač će mu mnogo."
Reče i s klincima srebrnim mač Odiseju dade,
Besjedu započne s njim i progovori krilate r'ječi:
„Zdravo, o tuđinče oče! izùstih li nemilu riječ,
Neka je pograbi odmah oluja, nek je odnese!
Bozi ti dali ženu uočit i vratit se kući,
Koji odavno trpiš daleko òd drâgîh svojih".
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Zdrav da si i ti, o dragi, i dali ti bogovi sreću!
Samo požalit nemoj za ovim nikada mačem,
Što si mi dao ga sad udobròvoljîv mene riječma."
Reče i na pleći mač sa srebrnim klincima metne.
Sunce zađe, — Odisej daróvâ već imaše slavnih;
Ponosni sve ih glasnici donesu u kraljevske dvore,
A tad nezazornog sini Alkinoja prime ih od njih
I te prekrasne dare uz čestitu postave majku,
A pred Feacima snažni Alkinoje iđaše čili.
I kad u kuću dođu, na visoke stolice sjednu,
Pa tad Areti snažni Alkinoje prozbori ovo:
„Ovamo, ženo, kovčeg donesi, što bolji imadeš;
Čisti i oprani plašt i košulju metnuti u nj ćeš.
Na vatru metnite koto i ugrijte vodu za njèga,
Da se opere on i u redu da složene dare
Vidi, koje su njemu nezazorni dali Feáci,
Da se zasladi gozbom i pjevanje pjesme da sluša.
A ja ću prekrasni kondir daròvati ovaj mu zlatni,
Neka se po sve dane opominje mene i Zeusu
U svom nek žrtvuje domu i ostalim bozima iz njeg."
Tako im kaza, i tada Areta robinjam rekne,
Neka pristave brže uz oganj veliki tronog.
Na vatru žarku koto za kupanje pristave one,
Naliju vode u njèga, odòzdô zapale drva.
Trbušast tronog vatra zaokruži, voda uzàvrî,
A međù tîm Areta iznèsê iz sobe gostu
Prekrasan kovčeg i krasnih daróvâ nameće u njga:
Zlata i odijela, Feačani što mu ga daše,

Sama unutra plašt i lijepu košulju metne,
Besjedu započne s njim i progovori krilate r'ječi:
„Pogledaj zaklopac dobro i brže uzlom ga sveži,
Da ne ukrade ti tko na putu što je u njemu,
Na lađi crnoj kad budeš počivo u slatkome sanku."
Kad tu besjedu čuje Odisej divni stradálac,
Onda utvrdi zaklop i sveže brzo ga uzlom
Šarenim, kako ga bila naučila gospođa Kirka.
Kad li isti mu čas ključarica rekne u kádu
Ući, da bi se opro; — Odisej vesela srca
Dočeka kupanje toplo, jer podvoren ne bješe često,
Od kad ostavi dom ljepokose one Kalìpsê; —
Kod nje je kao bog nepromjènitû imao dvorbu. —
Kada ga robinje veće okupaju, namažu uljem,
Košuljom ogrnu ga i strukom; izìšâv iz vode
Ode među ljude Odisej, što pijahu vino.
A Nausìkaja tada božànskê puna ljepote
Staše kraj dovratnika od dvorane građene tvrdo,
Očima gledaše svojim Odiseja diveć se njemu,
Besjedu započne s njim i progovori krilate r'ječi:
„Zdravo, o goste! kad budeš u zemlji već svojoj, spomen' se]
Mene, jer prvoj imaš zahvalit za spasenje meni".
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„O Nausikaja, kćeri Alkinoja junačkog kralja,
Herin gromovni muž udijelio Zeus mi, da tako
Vratim se kući i jednoć da ugledam dan povraćenja!
Tad ću i tamo tebe ko boginju slaviti kakvu
Uvijek, svaki dan, jer ti si me, djevojko, spasla".
Reče i sjedne tad uz Alkinoja kralja na stolac.
Komade dijeljahu i vino m'ješahu sluge.
Glasnik među njih dođe i milog pjevača dovede,
Kojega častiše ljudi, Demòdoka; med goste njega
Sjedne usrêd sredìnê i o stup ga nasloni visok.
Tad oglasníku ovo Odisej dosjetljivi reče
(Odrezav komad od hrpta — a ostane jošte mu veći —
Komad bjelozubog vepra u masti obavit bujnoj):
„Ovo, glasniče, meso pjevaču Demodoku predaj,
Neka ga jede, — ugodit i jâ sam željan mu jadnik,
Jer su kod ljudi svih pozemljárâ pjevači u časti
I u poštenju, jer Muza naučila pjevati njih je

Pjesme, ta sve pleme pjeváčâ njojzi je milo".
Tako reče, a glasnik odnesav Demodoku metne
Vitezu u ruke to; on primi i veseo bude.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni,
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda Demodoku ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Tebe, Demodoče, više od ikojeg čovjeka slavim,
Il' te je Zeusova kći naučila pjevati Muza
Ili Apòlôn, jer pjevaš sudbinu ahejsku krasno,
Što učiniše i što pretrpješe muka Ahejci,
Ko da si vidio sam ili čuo od onog, tko vidje.
Nego nastavi pjesmu o građenju drvenog konja,
Kojeg je s pomoću bio Atene načinio Epej,
Pa ga u tvrđavu divni Odisej lukavo spravi
Napuniv njega mnoštvom junaka, što rasuše Ilij.
Ako mi o tome dobro, Demodoče, ispjevaš pjesmu,
Onda ću svuda med ljudma kazivati svima, da imaš
Od boga nekoga blagog, te umiješ pjevati divno".
Reče, — i zapjeva pjesmu Demodok potaknut bogom;
Odande zapjeva on, u pokrite kako Argejci
Stupiše lađe i za tim otploviše bacivši oganj
Tad na čadòre, i kako na zborištu trojanskom neki
Oko Odiseja dičnog u konju sakriti bjehu,
Jer u tvrđavu sami odvukoše konja Trojanci.
Tako je stajao konj, i mješovito zborahu mnogo
Sjedeći okolo njega; vijeće im trostruko bješe:
Ili da šuplje drvo ras'jeku nemilom mjedi,
Il' da ga na vrh povuku i nìz vrlêti ga sruše,
Ili da veliki dar za blaženje bogova bude,
Pa se poslije tako izvršiti doista šćaše,
Jer je suđeno bilo, da propadnu, kada u gradu
Bude drveni konj, a u njèmu argejski prvi
Svi junaci noseć Trojancima pogubu i smrt.
Pjevaše, kako grad razoriše ahejski sini
Sasuvši se iz konja, izìšâv iz zasjede šuplje.
Pjevaše, kako i gdje l' je plijenio ovaj il' onaj
Strmeni grad, a Odisej ko Ares kako je išo
S bogu sličnim junakom Menelajem k Dejfoba dvoru;
U najžešći se boj zaletio ondje, al' opet
S pomoću viteške on Atene predobi i tu.
O tom pjevaše pjevač božànskî, al' se Odisej

Sav rastapo, i suze pod očma mu kvašahu lice.
Ko što kad žena plače obujmljujuć miloga muža,
Koji je pred gradom svojim, pred narodom čitavim pao
Od grada svoga i djece uzbijajuć nemili danak;
Žena vidjevši njega, gdje umire, gdje se još praća,
Nariče glasno i pada na njèga, a nju ostraga
Kopljima tuku dušmani po leđima i po ramen'ma
I u ropstvo je vode, a na muku i na bijedu,
Njojzi propada lice od nevolje same i tuge:
Tako je ronio tužno Odisej iz očiju suze.
Tada ga ne spazi nitko od gosti, gdje ronjaše suze,
Samo Alkinoje opazi to i vidi, da plače,
Sjedeći blizu njega i njegovo jecanje čuje.
Odmah Feačanom ovo vesloradim prozbori vitez:
„Čujte me sada vi, čelovođe feačke mudre!
Neka formingu zvonku Demodok ustavi veće,
Jer on pjevanjem svojim ne ugađa nikako svima.
Od kad nam večera traje te zapjeva pjevač božanski,
Od tad nije nam gost od ljutoga prestao plača,
Tuga velika negđje obuhvaća njegovu dušu!
Nego nek prestane pjevač, i zajedno sad se vesel'mo
Svi mi domaći i gost, jer tako mnogo je ljepše.
Mi smo zbog ovoga gosta učinili čestitog sve to,
Opremu dajemo njemu iz ljubavi, dajemo dare.
Drag je čovjeku gost i pribjegar kòliko i brat
Svakome, koji i màlo dokučuje pameću svojom.
Za to lukavo nemoj, o tuđinče, mislit i tajit,
Što ću te sada zapitat, ta ljepše je kazati pravo.
Reci mi ime, što njime i otac ì mati tebe
Zvahu i ostali ljudi po gradu i okolo grada;
Jer bez imena kakvog med ljudma nikoga nema
Nema plemića ni rđe, kad na svijet dođe, već svakom
Nadjenu ime mati i otac, kada ga rode.
Reci mi sada zemlju i narod, otkle si, ì grâd,
Da te pametne lađe opremiti onamo mogu,
Jer u Feačana nema krmárâ, a njihove lađe
Nemaju nikakvoga kormána, kako ga druge
Imaju; same znadu, što misle ljudi i hoće;
One gradove sve i polja poznaju plodna
Ljudska i bezdanu morsku veòma prelaze brzo
Omotane u magli i mraku; ne boje se one

Nikad, da će ih štogod pokvarit il' propasti da će.
Čuo sam i sam nekad, kazivao kada je otac,
Otac Nausìtoje veleć, Posìdôn na nas Feáke
Da se srdi, jer svakog bez ozlede ispratit znamo;
Jednoć zemljotresac reče, razlupati feački da će
Dobro građeni brod, kad iz opreme vraćo se bude
Plavetnim morem, a na grad navalit će veliko brdo.
Tako pričaše starac; izvršio bog to, il' tako
Ostalo, kako jest, po njegovoj kako je volji!
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu:
Kuda si lutao sve, u kakove zemlje si došo,
Kakve si vidio ljude i grade, u kojih se zgodno
Živi, i kazuj, gdje zli su i divlji, bez pravice ljudi,
Gdje li su gostima radi i gdje li se bogova boje;
Kazuj, čemu li plačeš i tužiš grudima iz dna
Slušajuć Ilija udes i argejskog, danajskog roda!
To su učinili bozi, usudili oni su propast
Ljudma, i med potómstvom da pjesme o tome bude!
Dali ti poginu tko od rodbìnê pod ilijskim gradom
Plemenit, zet ili tast? a ovi su u svoj rodbini
Iza rođaka krvnih i plemena najdraži svakom;
Ili ti plemenit drug, što naučio ljubit je tebe,
Poginu, jerbo nije ni od brata nimalo gori
Onaj, koji je drug, a k tome je razumna srca?"

DEVETO PJEVANJE.

PRIPOVIJEST O KIKLOPU.

Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Silni Alkinoje kralju, med ljudima odlični svima!
Baš je lijepo slušat pjevača, kakav je ovaj,
Koji je bozima sličan po glasu svojem, — i jâ ti
Velim, da nema stvari ugodnije, nego je ona,
Kad je u narodu svak u veselju i kada su gosti
U kući i svi sjede po redu i slušaju pjesmu
Od pjevača, a uz njih na stolu mnogo je svega,
Mesa i hljeba mnogo imade, a iz krčaga
Grabi vinotoča vino i gostom u tasove toči;
To mi se čini u mojoj u duši najljepše da je.
Tvoje je srce tebe navratilo, tê pîtâš mene
Za jade plačevne moje, da žalostan jecam još više.
Što bih ti prvo sada kazivao, posljednje što bih,
Kada su jade na me navalili nebeski bozi!
Najprije velim vam ime, da znate i vi ga sami
I da suđenu danku ukloniv se budem od sada
Glavni prijatelj vama, i ako živim daleko.
Ja sam sin Laërtov Odisej, koji sam svima
Ljudma lukavstvom znan, do nebesa mi doseže slava.
S pogledne Itake ja sam; — na ostrvu nalazi tom se
Trepčano brdo Nerit na pomolu već iz daljine;
Ostrva ima mnogo okò njê, svi su nablizu:
Sama, Dulihij tu je i Zakint, šumoviti otok.
Itaka sama je niska; od ostrva najdalje sviju
U moru nâ zapâd leži, a ostala k istoku leže
I suncu; kršna je ona i rodna momčádma, — i slađe
Ništa ne mogu ja od zemlje vidjeti svoje!
Mene drža kod sebe Kalìpsa u prostranoj spilji
Boginja uzorita želéći, muž da joj budem,
Tako me držaše isto u dvorima svojijem prije
Lukava Eejka Kirka želéći, muž da joj budem;

Al' ne okrenuše srca u mojim grudima nikad.
Tako slađega ništa od svoje nema domájê,
Od majke i od oca, u obilnoj makar je kući
Tko, al' u zemlji tuđoj daleko od roditéljâ!
Nego da pričam ti sad o nesretnom povratku svome,
Što mi ga usudi Zeus, kad vraćah se kući od Troje.
Vjetar od Ilija mene u kikonski u grad nanese,
Ismaros; ja taj grad razòrih, à ljûde pobih.
Uzmemo sa sobom žene i blago veliko i sve
Među se pod'jelimo, da jednako zapadne svakom.
Onda druzima rečem, da otud valja nam brzo
Bježati, ali me — ludi vèoma — ne htješe slušat.
Sila ispiju vina, ovaca pokolju sila
I još krivoroge vole sporohodne moru na br'jegu.
U to odu Kikónci i na pomoć zovnu Kikónce,
Koji im susjedi bjehu, al' brojniji i jačî od njih;
Življahu oni na suhu, s junacima borit se znahu
S kõlâ, ali i pješke, gdje kome potreba bješe.
Dođe ih u jutru rano, kolìkô u proljeće ima
Cv'jeća i lišća, i huda sudbina tad nas od Zeusa
Dočeka tužne, i jade pretrpjeti imasmo silne.
Oni kod lađa počnu kod brzijeh bitku, te koplja
Mjeđu okovana od jednijeh k drugim polete.
Dok je bila još zora i božji nastajo danak,
Dotle se branismo od njih, i ako ih bijaše više.
Al' kad sunce se nagne, te volove treba isprezat,
U bijeg natjeraju Ahejce jači Kikonci.
Iz svake lađe mi šest nazuvčárâ izgibe drúgâ,
A mi se drugi smrti uklonismo i zloj sudbini.
Otud otplovismo dalje, al' u srcu turovni bjesmo,
Rado smo smrti utekli, al' drage izgubismo druge.
Prije nam ne krenu lađe na obadva uzvite kraja,
Nego zovnusmo tri put jadníke drûge, što bjehu
Na polju ostali mrtvi od Kikonaca pobjêni.
Lađama Boreja Zeus nebesa oblačitelj posla
I s njim strašnu oluju i oblacima ogrnu
Zemlju i more on; s nebesa i noć se spusti.
Lađe strmòglavicê polètê, à vjetar silan
Na tri, na četiri slomi komadića njihova jedra.
Mi se tada zla pobojímo, povučemo niže
Jedra i prema suhu što brže stanemo veslat.

Ondje bez prekida ležeć provedosmo do dvije noći
I dva dana, a jâd nam i umor izjedao dušu.
Al' kad ljepokosa zora donese i treći danak,
Katarke podignuvši i bijela razvivši jedra
U lađe sjednemo tad od krmárâ i vjetra gnane.
I tad bih došao zdrav u očinsku u milu zemlju,
Nego me potisne val i struja i Borej, kad htjedoh
Oko Malije obić' te otisnut bîh od Kitérê.
Tako me pogubni vjetri po pučini nosiše ribnoj
Devet dana, i danak pristúpih tek deseti k zemlji,
Gdje Lotòfazi žive, za hranu kojim je cv'jeće.
Na zemlju stupimo tu i zahvatimo tad vode,
A kod brzijeh lađa drugari ručati uzmu.
Kad već budemo siti i jèla i pića, drugare
Onda pošaljem neke, da otiđu razvidjet zemlju,
Kakvi su ljudi tu, što hljebac jedu zemàljskî.
Druga odàberêm dva i dodam im jošte glasnika.
Odoše i među ljude Lotòfage zađoše brzo.
Druzima našijem zla Lotofazi ne htješe ništa,
Nego im jošte dadu, da jedu lotosa njihnog.
Kako je koji slatkog i medenog lotosa kušo,
Taj se ne htjede više povratiti k nama ni javit,
Nego htjedoše tamo u zemlji lotofaškoj ostat
I tu trgati lotos, na povratak ne mislit više.
Ali ih k lađama ja odvúkoh — sve plakahu — silom,
Pa ih pod klupe sve povézah u prostranih lađah.
Svojijem ostalima drugarima milima rekoh,
Neka k lađama brzim pohite i neka uđu,
Dà jeli lotosa ne bi i povratak smetnuli s uma.
Oni u lađe uđu i odmah med klinove sjednu,
Pjenasto more sjedeć po redu pljuskahu vesli.
Otud otplovismo dalje, al' u srcu turovni bjesmo;
Dođemo zemlji, gdje je bezákonô, prkosno pleme,
Kiklopi, koji nadom u besmrtne bogove žive,
Za to ne oru polja i ne sade rukama ništa,
Nego bez oranja sve i bez sijanja izniče njima,
Pšenica, ječam i loza, na kojoj grozdovi jedri
Rastu i vino, što ga nasporuje Zeusova kiša.
Zborišta nemaju oni ni v'jeća ni zakona kakvih,
Nego stanuju svi na vrhuncima visokih brda,
Svaki u prostranoj spilji, te ženom svojom i djecom

Vlada, kako ga volja, za Kiklope ne mari druge.
Dalje od luke otok imade ravan, šumovit,
Otok kiklopskoj zemlji ni blizu, a ni daleko;
Na tom je otoku mnoštvo neprebrojno divljijeh koza,
Kojih ne plaši nikad koračanje nikakvih ljudi;
Tamo ne zalazi četa lovaca, koji se muče
Po šumama i veru po vrhovima se gorskim.
Stoke onamo nitko ne pase, ne teži zemlje,
Tu se ne sije ništa i ne ore; nikada ljudi
Na tom otoku nema, što hrani vekave koze.
Kiklopi nikakvijeh crvêngrudîh nemaju lađa,
U njih drvodjelja nema, da istešu pokrite lađe,
Koje bi mogle sve svršivat, u gradove ljudske
Koje bi zalazit mogle onako, kao što drugi
Zalaze ljudi brodeć po pučini k ljudima drugim.
Taj bi drvodjelje otok obraditi lijepo mogle,
Zemljište rđavo nije, izraslo bi sve u vrijeme;
Livade tu se šire uz bregove pjenastog mora,
Vlažne, mekotravne k tome, zasadit bi mogla se loza,
Koje nedostalo ne bi; oranica tamo je ravna,
Niski bi dospio usjev na pretilom zemljištu tome:
Luka je sigurna tamo, gdje ne treba konopa nikad
Niti spuštati kamen ni o brijeg uže privezat;
Tamo se pristane samo i pričeka, dokle brodare
Srce ne nagna dalje il' dokle ne duhnu vjetri.
Gdje se svršuje luka, ispȍd spiljȇ izvire ondje
Vrelo bistrice vode, okȍ njȇ rastu jagnjédi.
Amo doplovismo mi, a vodio bog nas je neki;
Tamna bijaše noć, i ništa se vidjelo nije,
Lađe je debeli mrak obavijao, mjesec s nebesa
Nije ni malo sjao, jer pokriše oblaci njega.
Očima svojim nije zamotrio otoka nitko,
Nit mi vidjesmo prije no s pokritim lađama tamo
Pristasmo, gdje se vali o obalu valjaju dugi.
A kad pristanu lađe, sa sviju skinemo jedra
I izиđosmo svi, gdje vali o obalu biju;
Tu zadrijemasmo malo, dok ne dođe zora božànskâ.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda po ostrvu stasmo tumarati čudeć se njemu.
Tad egidȍnošȇ Zeusa Kronída kćeri nam nimfe
Nagnaju brdskijeh koza, da počaste moji se druzi.

Odmah savite luke i koplja dugih cijȇvî
Iz lađa uzmemo svojih i u tri se stavivši reda
Str'jeljasmo, — i nama bog divljačine obilno dade.
Dvanajst me pratilo lađa i svakoj zapadne od njih
Devet brdskijeh koza, a sebi deset ih uzmem.
Tada smo cio dan do zalaska samog sunčànôg
Sjedili slatkim se vinom i mesom u obilju časteć,
Jer još crvenog vina ponestalo iz lâđâ nije,
Nego ga imasmo još u krčazima dvoušnim dosta,
Natočena, kad grâd smo osvojili kikonski sveti.
Gledajuć Kȉklôpâ zemlju izblíza dizanje dima
Vidjesmo i čusmo glas ovaca i koza i njihov.
Kada već sunce zađe, i kada se uhvati tmina,
Onda zaspimo tamo, gdje vali o obalu biju.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Drugove u skup sazovem i njima rečem ovako:
„ „Jedni ostan'te ovdje, o mili drugovi moji,
A ja na lađi idem, a sa mnom će neki drugari,
Te ćemo pogledat ljude, da vidimo, kakvi su ovdje;
Jesu li opaki oni i divlji, bez pravice svake,
Ili su gostima radi i boje l' se bogova srcem." '
U lađu uđem izrȇkâvši to, zapovjedim za tim,
Neka uđu i sami i neka odvežu uža.
Oni u lađe uđu i odmah med klinove sjednu,
Pjenasto more sjedeć po redu pljuskahu vesli.
Mjesto bilo je blizu, i kada dođemo k njemu,
Onda spazimo spilju na kràju, uz more blizu,
Visoku, zastrtu svu lovorikom; u spilji mnogi
Janjci su, ovce i koze počivale, okolo toga
Visok bijaše obor od ukopanih kaménâ,
Od visokovrhih hrasta, omorika također dugih.
U spilji spavaše čovjek gromoradan, koji je ono
Stado čuvao sam u prikrajku; nikada on se
S drugima družio nije, već samotan zla uvježbavo.
Čudesan bio je on i gromoradan; čovjeku nije
Sličan hljebojeđi bio, već glavici planinskoj gustoj,
Visokog drveća punoj na strani od glavica drugih.
Tada milijem svojim drugarima rečem, da ondje
Kod lađe ostanu crne i na nju da paze, a za tim
Dvanaest ponajboljih drugóvâ ȍberêm sebi
I odem; kozji mijeh ponesem crnoga vina

Slatkoga, što mi ga sin Euàntejev dao je Maron,
Svećenik Apolona, što Ismaros štićaše negda
Sjajne mi darove dade, što živa ostavih njega
S njegovim sinom i ženom bojéći se dirnuti u njih;
Stan mu bijaše gaj Apolónov, drveća puni.
Krasno kovana zlata poklonio on mi je sedam
Talenata i sȁv od srebra vrč mi je dao.
Dvanaest napùni meni krčágȃ pićem božanskȋm:
Slatkim i čistim vinom, za koje u kući nitko
Nije znao od slúgȃ i sluškinja, — samo je znao
On i žena mu draga i s njima ključarica samo.
Kad su se crvenog htjeli napojiti medenog vina,
On bi nalio vrč na dvadeset mjerica vode,
A iz vrča je toga božanski ugodni miris
Miriso, i tad od vina uzdržat se bijaše muka.
Toga vina mijeh ponesem velik i hrane
Metnem u torbu, jer srce u meni junačko drža,
Da ćemo k čovjeku doći, što snagom je opasan strašnom,
Koji je divlji, te ne zna ni pravde ni pravice kakve.
Do spilje dođemo brzo, al' u njoj ne nađosmo njega,
Jerbo je tovno stado napásao na paši tada.
U spilju došavši sve mi razgledati stanemo redom.
Puna su sušila sira, a ograde sve su tijesne:
Tȍliko jaraca ima i janjića, a svaka vrsta
Odvojena je za se, — napóse ranije ima,
Srednje napose i pozne napóse, a posude sve su
Surutke pune, i zdjele i muzlice, u što je muzo.
Tada me odmah stanu da mole drugovi moji,
Sira da uzmemo sebi i odemo natrag, a za tim
Janjce i jarce mî da iz ograda stjeramo brzo,
S njima da odemo k lađi i krenemo po moru slanom;
Al' ih ne poslušah ja, — ej kȍliko bolje bi bilo!
Htjedoh ga vidjeti i dar od njega gostinski dobit,
Ali suđeno ne bi, da bude družini mio.
Oganj zapalismo tad i žrtvovasmo te sira
Uzmemo jesti i sjedeć unútra stanemo čekat,
Dokle ne dođe on sa ispaše. Suhijeh drva
Nošaše golemo breme, da večeru priredi kod tog.
Drva sa velikijem sa glomotom u spilju baci,
A mi se uplašimo i skrijemo spilji se u kut.
Za tijem tovno stado u široku natjera spilju

Ono, koje je bilo za muzenje; muške kod vrata
Janjce i jarce pusti u visokom oboru vani.
Golem podigne kamen i navali sam ga na vrata
Tolik, da kamena takvog pomàkla dvadest i dvoja
Ne bi čvrsta kola sa četiri točka sa zemlje,
Tako visoki kamen na vrata navali spilji.
Onda sjedne i sve po redu počne da muze
Ovce i vekave koze i pod svaku metaše mlȃde.
Kad mu se usirila polovina b'jelog mlijeka,
Odmah sakupi to i u pletene košare metne,
Drugu polovinu ml'jeka u posude izli, da ima
Otkud uzet, da srče, da ima večeru dobru.
Kad se namuči tim i poslove dovrši svoje,
Onda zapali oganj i opazi nȃs i zapíta:
„ „Koji ste, stranci, i otkle doploviste stazom vodènȏm?
Jeste li došli poslom il' utoma bludite možda,
Kao što gusari blude po vodama slanijem glavom
Igrajući se svojom, tuđincima noseć bijedu?" "
Tako nam reče, a u nas u sviju prepukne srce,
Krupni nas prestraši glas i gromoradnost njegova sama].
Al' ja besjedu ipak za odgovor kazah mu ovu:
„ „Mi smo ljudi Ahejci, od Troje nas svakakvi vjetri
Preko bezdane morske nabacìše velike amo;
Doma se žurasmo mi, al' zađosmo na druge pute,
Na druge staze, a tako odlučio valjada Zeus je.
Silnog Atrída mi Agamemnona jesmo vojnici,
Pa se dičimo tim; od sviju slavniji on je
Pod nebom ljudi, jer grȃd razvalio on je tolìkȋ,
Pobio svijet tolìkȋ. A sada dolazeć k tvojim
Koljen'ma molimo, gostinski dar udijelio ne bi l'
Nama il' drugoga čega, što gostu dati je pravo.
Bogova, dobriću, boj se! pribjȅgȃr ti svaki je od nas,
A pribjegárima Zeus i tuđincima osvetnik jeste,
Onaj gostinski Zeus, što tuđince čestite prati." "
Tako mu rečem, a on odgovori nemilo meni:
„ „Il' si, tuđinče, lud, il' dolaziš ti iz daljine,
Kada mi veliš, u strahu da čuvat se bogova imam!
Za egidonošu Zeusa ne pitaju Kiklopi ništa,
Ni za blažene druge, jer od njih mnogo smo jači!
Ako mi srce ne veli, na tȇbe se smilovat ne ću

Ni na družinu tvoju, al' Zeusa se bojao ne bih.
Nego mi sada kazuj, gdje lađu građenu dobro
Ostavi? na kraj br'jega il' blizu? govori, da znadem." "
Kušo i pito me on, al' mnogoznalac osjetim ja se,
Pa mu lukavo ove odgovorim riječi opet:
„„Lađu je slomio crnu Posidôn zemljotresac moju
O te hridine hitiv, na međama štono su vašim,
O brijeg nagna je visok iz pučine bačenu vjetrom;
A ja se prijekoj smrti uklonih s druzima ovim." "
Tako mu rečem, a na to ne káza nemio ništa,
Nego na noge skoči i rukama drúgâ se maši,
Pograbi dvojicu njih i o zemlju udari njima
Kao štenádma, te mozak iscuri i pokvasi zemlju;
Ud im razreže po ud i sebi večeru spremi.
Kao planinski lav obojicu proždre, i od njih
Ništa ne ostane mesa ni cr'jeva ni moždanih kosti.
A mi stanemo plakat i k Zeusu dignemo ruke
Viđeći grozni čin, upropastilo srce se naše,
A kad veliki svoj već trbuh napuni Kiklop
Ljudskog se najedav mesa, mlijeka se čistoga napiv,
Onda u spilji legne protegnuv se izmeđ ovaca.
Jedna se misao meni u duši junačkoj rodi,
K njemu da stupim i mač od bedra povukavši da ga
U prsi Kiklopu rinem, gdje opona pokriva jetru;
Rukom popipam već, al' miso me ústavi druga:
Jer bismo i mi tu postradali prijekom smrću,
Kada od visokih vrata odvaliti ne bismo mogli
Kamena golemog onog, što turio bješe na vrata.
I mi čekasmo stenjuć, dok ne dođe zora božànskâ.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda naloži vatru i krasne ovce pomúzê
Sve po redu on te pod svaku metaše mlâde.
A kad se namuči tim i poslove dovrši svoje,
Opet dvojicu zgrabi i od njih doručak spremi.
Najede se i stado iznutra istjera tovno
Veliki kamen lako odvalivši, ali ga opet
Natrag navali on, ko zaklop da metnu na tulac.
Zviždeći vrlo Kiklop tad tovno okrene stado
K brdu, a ja unutra promišljao u dnu sam duše,
Da mu se osvetim ljuto, Atena li slavu mi dade.
Ova se napokon miso učinila najbolja meni:

Veliki Kiklopov kijak uz ogradu u spilji bješe,
Zelen maslinov kijak; od stabla je odrezo on ga,
Da ga suši i nosi; a gledeć ga mišljasmo za njga
Da je katarka to s vesȁlâ dvadeset lađe
Crne, tereta pune, što brodi bezdanom morskom,
To mu je na oko bila duljina, to mu debljina.
Ja se primaknem i hvat od kijaka odrežem toga
I to druzima dam i zapovjedim, neka ga stružu;
Oni izglade drvo, a jâ mu šiljak zaoštrih,
Zatim ga uzmem i žarit u ognju stanem ga žarkom.
Onda sakrijem njega i u đubre vrgnem, što vrlo
Mnogo ga u spilji bješe u onoj; ždrebove za tim
Ja promiješati rečem drugarima, koji bi od njih
Bio toliko smjelan te sa mnom podigo kolac
Pa ga u oko njemu zavrtio, slatko kad zaspi.
Ždrijebom iziđu ona četvorica, koju sam i sam
Htio odabrat, a jâ se među njima pribrojim peti.
Kiklop na večer dođe ljeporune tjerajuć ovce,
Čitavo stado tovno u široku utjera odmah
Spilju ne ostavivši u ogradi visokoj ništa;
Valjada slućaše nešta, il' bôg je odredio tako.
Golem podiže kamen i navali njega na vrata,
Onda sjedne i sve po redu počne da muze
Ovce i vekave koze i pod svaku metaše mlâde.
A kad se namuči tim i svrši poslove svoje,
Opet dvojicu zgrabi i od njih večeru spremi.
Tada se Kiklopu ja priblížih u rukama noseć
Vina crnoga sud i ovu rečem mu riječ:
„„Na ti, Kiklope, vina! ded pij ga, kad si se mesa
Najeo ljudskog, da znadeš, napítka kakvog je bilo
U našoj lađi, a žrtvu donèsoh ti, ne bi l' me blago
Poslao kući, a tî si bijesan, da nije po nèsti!
Tko će, Kiklope strašni, od naroda ljudskoga mnogog
Tebe pohoditi od sad? nijesi radio pravo!" "
Tako mu rečem, a Kiklop od mene uze i popi
S nasladom velikom slatki napítak i zaište jošte:
„„Daj mi ga ljubazno još i ime reci mi odmah,
Da bih ti gostinski dar udijelio, da se veseliš.
Kiklopska zemlja doduše žitorodna rodi nam grožđem
Jedrim i vinom, što ga nasporuje Zeusova kiša;
Al' od ambrôsijê to je i nektara vino potèklo." "

Reče mi, i ja mu opet podadem žarkastog vina ;
Tri put donesem i dadem, i tri put ispije ludov.
A kad Kiklopu već osvojilo pamet je vino,
Onda ljupke njemu progovorim riječi ove :
„ „Kada me, Kiklope, pitaš za moje glasito ime,
Reći ću, a ti mi dar po svojemu daj obećánju.
Moje ime je *Nitko*. I otac i mati mene
Nitko zovu, a *Nitko* i ostali zovu me druzi." "
Tako mu rečem, a Kiklop odgovori nemilo meni :
„ „*Nitka* ću posljednjeg pojest od njegovih sviju drugova] ;
Ostale pojest ću prije, — od mene dar ti je takav." "
Reče i nauznak padne izvaliv se i legne tako
Na stranu debeli vrat nakrivivši, za tijem njega
Svesilni obuzme san ; iz grkljana navali vino
I komadići ljudski ; u pjanosti rigaše teškoj.
Dotle zaprećem kolac pod pepeo gusti, pod njime
Da se ugrije brzo, i drugove hrabriti stanem
Te im govorit, da od stra uzmaknuo ne bi ni jedan.
A kad se maslinov kolac zapaliti šćaše u ognju,
Ako je i bio zelen, i strašno kada se usja,
Onda ga bliže iz ognja izvučem, poređaju svi se
Okolo druzi, i bôg nas slobodom nadahne veljom.
Oni maslinov kolac oštrljatî uzmu iz ognja,
Pa ga u oko njemu zabodu, a ja se ozgo
Uprem i kócem zavŕtîm, ko gredu da tkogod lađènû
Stane bušiti svrdlom, a drugi remenom ozdo
S obje zaokruže strane, i jednako vrti se svrdlo :
Tako u oko onom zavrtimo usjali šiljak,
Kolac se kreće, a krvca poteče topla po njemu.
Jȁra Kiklopu kanje i obrve paliti stane,
Zjenica gorjeti počne, a žilice pište od ognja.
Kao kad kovač hoće da tvrdu učini bradvu
Ili sjekiru velju te kvasi u vodi je hladnoj,
Ona veoma cvrči, al' od tog jače je gvožđe :
Tako njegovo oko od maslinskog pištaše kóca.
Strašno poviče Kiklop, sve okolo spilja zatȕtnjî,
A mi se od straha svi razbježímo ; za tijem kolac
Silnom obliti krvlju izvuče iz oka Kiklop.
Pa ga baci daleko i mlataše rukama b'jesno
I druge Kiklope stane dozivat, što življahu ondje

Po vjetrovitim brdma u spiljama okolo njega.
Začuvši viku koji odávdê, koji odándê
Pošeću k njemu i stanu okò spiljê, pitaju, šta je :
„ „Koja ti, Pȍlifême, bijeda, te tako povíka
U tu ambrosijsku noć i ne daš spavati nama ?
Dali ti tkogod hoće da odgna na silu stado,
Ili te ubija tko iz prijevare ili te silom?" "
Njima iz spilje na to odgovori jaki Polìfêm :
„ „*Nitko* ubiti mene prijevarom hoće, ne silom." "
Oni odgovore njemu i riječi krilate reku :
„ „Ako te sama tu unútra ne muči *nitko*,
Bolesti nije moguće umàći od velikog Zeusa,
Nego se gospodu daj Posidónu ocu pomoli." "
Tako mu odlazeć viknu, a moje se srce nasmije,
Gdje ih imenom svojim i pameću prevarih dobrom.
Stenjuć i od bola sve se previjajuć Kiklop tad pođe
K vratima pipajuć rukom i od njih odvali kamen,
Za tijem sjedne kod vrata i raširi ruke daleko,
Ne bi l' ulovio kog, kad med ovcama na polje pođe
Jer je u srcu mislio svom, da ludak sam takav.
Tad ja mišljah, šta od sveg učinit bi najbolje bilo,
Kako bih spasenje sebi i druzima svojima našo.
Svakojake u duši i naume smišljah i varke,
Jer prema glavi mi bješe, a nevolja bijaše blizu.
Ova se napokon miso učinila najbolja meni :
U stadu bilo je tovnih gustorunih ovnova mnogo,
Bili su vune plave, lijepi su, veliki bili.
Prućem pletenim tad, na kojem gromoradnik Kiklop
Uvježban zlikovac spaše, šutèćkê ovnove svežem,
Po tri uzimah ovna ; — a čovjeka nošaše srednji,
A dva drȕgâ sa strane zakloniše drȗga mi svaki.
Tako mi svakog drugara sve po tri nošahu ovna,
A ja najboljeg ovna u čitavu ìzberêm stadu,
Njemu se primim za leđa i pòd gȗstî trbuh se njemu
Zgurih i ležah tako, a rukama savih se čvrsto
Pod veličanstvenu vunu i držah se strpljiva srca.
Tako čekasmo plačuć, dok ne dođe zora božȁnskâ.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Ovnovi odmah onda potrče na pašu sami,
Ovce nepòmuzene po ogradama zableje

S punim vimènima ml'jeka ; gospodar im od bola
strašnog]
Mučeći muke dirne po leđima svakoga ovna,
Kako su stajali ravno, a ludak mislio nije,
Da mu svezani bismo pod prsima runjavog blaga.
Kada najzadnji od svih ovaca iđaše veće,
Kojeg je tištala vuna, pa i ja s razumom svojim,
Jaki Polifem dirne i njega i reknê ovo :
„ „Što mi, dragi moj praze, ovako iz spilje ideš
Zadnji od sviju ovaca? zaostajat vičan nijesi,
Nego najprvi od njih cvijetke po livadi paseš
Široko stupajući i na vodu dolaziš prvi,
Prvi se na večer žuriš, da u staju dođeš što prije,
A sad najzadnji ideš ! I tebi je valjada žao
Oka tvog gospodara, gdje rđa osl'jepi mene
S jadnim druzima svojim ; savlado je dušu mi vinom
Nitko, al' velim, da svojoj uklonio nije se smrti !
Ej da misliti znaš, da uzgovoriš, onda bi meni
Rekao, kud li se on od mojega uklanja gnjeva ;
Onda bih ubio njega, a njegov bi po spilji svuda
Tekao mozak po zemlji ; odlahnulo onda bi teke
Mojemu srcu od zala, što učini Nitković *Nitko*." "
Tako rekavši pusti od sebe na polje praza.
Kad se od spilje malo i obora nađemo vani,
Od praza najprije sebe odvezah, a drugove za tim.
Brzo, zaokrećuć mnogo, vitkonoge debele ovce
Pred sobom stanemo tjerat, da dođemo k lađi što
prije].
Ugledaju nas puni veselja drugovi mili,
Koji ostasmo živi, a jaučuć oplaču drûgê.
Ali im obrvama namàgnuh, nek ne plaču više,
Pa im zapovjedih mnoštvo ljeporunih onih ovaca
Brzo u lađu spratit i vodom brzo otplovit.
Oni u lađe uđu i odmah med klinove sjednu,
Pjenasto more sjedeć po redu pljuskahu vesli.
Al' kad odmakosmo malo, odakle se može doviknut,
Onda pogrdne ja na Kiklopa riječi viknem :
„ „Kiklope, drugove tî nejunaku proždro nijesi
U spilji prostranoj svojoj, i ako si jak i silovit !
Ali zločesta djela zadesiše, silniče, tebe,
Koji se žaco nijesi u domu svojemu goste

Proždrijet, ali te Zeus i ostali kazniše bozi." "
Tako mu viknuh i tijem razljutih mu srce još jače,
Te on velikog brda vrhunac otkine na nas ;
Kako ga pred lađu našu mrkokljunu upravo baci,
Malo ne pogodi njime u korman, i to po kraju.
More se odmah uzbùrljâ od udara hridine silne.
Valovi lađu k suhu ponesu došumivši natrag,
Vali od pučinske plime, i k obali nagnaju lađu.
Onda uhvatim motku veoma dugu i koso
Potisnem lađu, a druge potakoh, zapovjedih njima,
Neka prionu veslat, da nevolji zloj utečémo,
Glavom im klimajući, i oni se naklope veslat.
A kad u more dva put tolìkô zaplovismo dalje,
Opet Kiklopu htjedoh povikati, ali me ljupko
Tiskahu koji odávdê, a koji odándê drugari :
„ „Zašto ćeš, nesretniče, divljaka dražiti opet?
On je u more metanj dobacio eto i tako
Lađu nam prignao k suhu, i poginut mišljasmo veće,
Da ti je tada piskac il' koju začuo riječ,
Svima nam bio bi glave razlupo i grede lađènê
Hridinom baciv se oštrom ; — daleko li hitati znade !" "
Tako mi reku, al' srce ne odvrate hrabreno moje,
Nego mu ja i opet doviknuh ljutit u duši :
„ „Kiklope, ako te tko od smrtnijeh zapita ljudi,
Kojom si nesrećom grdnom izgubio jedino oko,
Reci, gradobija da je Odisej ti izbio njega,
Sin Laèrtov Odisej, — na Itaci njemu su dvori !" "
Tako viknem, a Kiklop zalèlečê te se ozove :
„ „Ajme proroštvo sada starodavno snalazi mene !
Bio je ovdje vrač među nama vr'o i visok,
Telem, Eurimov sin, u vračanju vještak na glasu.
Ostario je ovdje u kiklopskoj vračajuć zemlji.
On je proreko jednoć, dogoditi da će se meni,
Te ću očinji vid od Odiseja ruke izgubit.
Ali krasan junak i velik — vazda se nadah,
Da će ovamo doći i snagom opasan veljom ;
A to je malen i slab čovjéčac, nitković pravi,
Koji mi izbi oko savladavši prije me vinom.
Nego ovamo dođi, Odìseju, darove da ti
Gostinske dam, da navedem zemljotresca, dà dâ ti
pratnju],
*

Jer sam mu sin, a njemu je čast, gdje otac je meni.
Htjedne li, on će me sam izliječiti, ȁ drugî nitko,
Nikoji blaženi bog ni čovjek ikoji smrtni." "
Tako mi reče, a ja mu ovako prihvatim riječ:
„ „Ej da mogu te tako života lišit i duše,
Pa te poslati dolje u dvore boga Aída,
Kako zemljotresac sam izliječiti ne će ti oko!"
Tako mu rečem, a Kiklop k nebesima zvjezdanim ruke]
U vis podigne tad Posidona gospoda moleć:
„ „Čuj me, o Pȍsidône zemljomični, mrkijeh vlasa,
Ako sam doista tvoj, — i otac ti li si meni,
Ne daj, da se Odisej gradobija povrati kući,
Sin Laertov Odisej, — na Itaci njemu su dvori.
Ali suđeno je li, da drage ugleda svoje,
U dom da uređen svoj i u zemlju očinsku dođe,
Kasno, u zo čas došo pogubivši čitavo društvo,
Na lađi došao tuđoj i u kući našao tugu!" "
Tako se pomoli on, i mrkovlasi usliši otac.
Tada Polifem opet još i veći podigne kamen,
Pa on zavrti njime i snagom golemom sjekne,
Kako ga baci on za mrkokljunu zȁ lȃđu našu,
Malo ne pogodi njime u korman, i to po krȁju.
More se odmah uzburlja od udara hridine silne,
Lađu nam vali dalje ponesu i potisnu k suhu.
A kad do ostrva onog doplovismo, gdje su nas druge
Pokrite čekale lađe u skupu, gdje su drugari
Naši sjedili plačuć i čekali nȃs neprestȁncē,
Sa lađom pristadosmo na obali tamo pješčanoj
I iziđosmo svi, gdje vali o obalu biju.
Kiklopove tad ovce iz prostrane uzesmo lađe
Pa podijelismo med se, da jednako zapadne svakom.
Nazuvčari mi druzi dijeleći daše, da imam
Osobitoga ovna. Al' oblačniku ga Zeusu,
Kronovu sinu, sv'jeta vladaru, na obali tamo
Zaklah i spalih mu stegna; al' žrtvu mi pogledat nije
Htio, nego je propast namišljao pokritim svima
Lađama mojim i smrt drugarima mojima milim.
Tako smo cio dan do zalaska samog sunčȁnȏg
Sjedili slatkim se vinom i mesom u obilju časteć;
Kada već sunce zađe i kada se uhvati tmina,

Onda zaspimo tamo, gdje vali o obalu biju.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda drugove svoje potȁkoh ȉ njima rekoh,
Neka u lađu uđu i neka odvežu uža.
Oni u lađe uđu i odmah med klinove sjednu,
Pjenasto more sjedeć po redu pljuskahu vesli.
Otud otplovismo dalje, al' u srcu turovni bjesmo,
Rado smo smrti utȅkli, al' drage izgubismo druge.

DESETO PJEVANJE.

EOL, LESTRIGONCI, KIRKA.

I na Eòliju otok dobrodismo, gdje je prebivo
Eol, Hipotov sin u milòsti bogova vječnih.
Otok je plutao njegov, a mjeden zid nerazorljiv
Bio je oko svega i virila hridina glatka.
Dvanaestoro je djece u dvorima njemu odráslo:
Kćeri je imao šest i toliko u naponu sínâ;
Svaku je udao kćer za jednog od svojih sinova.
Uz svog miloga oca i čestitu mater se oni
Uvijek goste, te jela imadu bezbrojnih vazda;
Svirala čitav dan po mirisnoj ječi im kući,
Noću u provrtanim u posteljama muškarci
Pod pokrivačima leže, a žene časne im uz njih.
Dođemo ù njihov grad i u njihove dvore, te Eol
Čitav me častio mjesec i svašta me pito, — za Ilij,
Zà lâđe argejske pito, za povratak ahejskog roda,
A ja valjano sve i pravo njemu isprίčah.
Pa kad poradi puta zamolih ga, kada mu rekoh,
Neka opremi mene, ne òdbi, opremu dâ mi,
Oguli vola on devetáka i ȕ mijeh njegov
Poveže vjetre bukáče, jer postavio je njega
Odavno Kronov sin gospodarem vjetrova sviju,
Neka ih tiška on i podiže, kako ga volja,
Srebrnim užetom sjajnim u prostranoj priveže lađi
Onaj mijeh, da ništa ni otkuda pirilo ne bi;
K tome nam Zefirov dûh je napustio, neka nam lađe
Nosi, pa i nas same. Al' nije se imalo tako
Zbiti, jer propadosmo sa svoje ludosti potlje.
Devet smo brodili dana i noći, a deseti danak
Već se pokažu nama poljàne očinske zemlje,
I već pastirske vatre izbliza mogosmo vidjet.
Kako sam umoran bio, tad uhvati sanak me slatki,
Jer sam upravljo udilj jedrènîm užima donjim,

Nikom ih drugom ne pustih, da dođemo doma što prije.
Tada drugovi moji govoriti med sobom uzmu
I reku, sȃ zlâtom ja i srebrom da kući se vraćam,
Što mi ga dade Eol junačina, Hipotov sinak.
Tada je gdjekoji k drugu okrenuv se reko ovako:
„ „Ao koliko je on u milòsti i časti u sviju,
Došao ȕ zemlju makar u koju i u grad ma koji!
Mnoge lijepe on iz Troje zaklade nosi
Od pl'jena trojanskoga, a mî se istoga puta
Svi naputovav ko ôn sad praznih se vraćamo ruku!
I tu je njemu Eol od ljubavi milošt u dao.
Nego dederte brže da vidimo, što je unútra,
Kȍliko ima zlata i srebra u tom mijehu." "
Tako reku, i hudo vijeće osvoji društvo;
Oni otvore mijeh, a iz njeg provale vjetri,
Zgrabi ih odmah olúja i u more sve ih odvuče
Od mile očinske zemlje daleko; druzi zapíštê,
Na to se probudim ja i u duši se zamislim vrloj,
Iz lađe skočio bih li i propao bih li u vodi,
Ili bih strpio šuteć, med živima ostao bih li.
Napokon strpim ipak i ostanem te se zagrnuv
U lađu legnem, a huda olúja i vjetri nas opet
Na Eòliju otok nanesu, i cviljaše društvo.
Na zemlju stupimo tu i zahvatimo tad vode,
A kod brzijeh lađa drugari ručati uzmu.
Kad već budemo siti i jȅla i pića, glasnika
Sa sobom onda povedem i jednoga još od drugova;
K Eolu u slavne pođem u dvore te ga zatečem,
Upravo gdje se časti sa ženom svojom i djecom.
Kada mu dođemo u dom, uz dovratnike se na prag
Posadimo; a oni zapitaju u čudu pravom:
„ „Otkle, Odiseju, ti? zar naudi zli duh ti koji?
Usrdno mi smo tebe opremili, dȁ dôđêš u svoj
Zavičaj i kuću svoju i drukud, ako te volja." "
Tako mi reku, a jâ im odgovorim u srcu jadan:
„ „Zločesti druzi me moji pogubiše i san strahovit.
Nego pomozite, mili, ta jaki vi ste pomòći." "
Umiljatijem tako riječma odgovorim njima,
I svi tada zamuče, al' otac prihvati riječ:
„ „Tornjaj se s ostrva ovog, o ljudska najgrđa rđo,
Jer mi čovjeka takvog ugostiti slobodno nije

Nit ga opremit, na kojeg zamrziše blaženi bozi.
Besmrtnim bozima mrski o čovječe, tornjaj se otud!" "
Reče i istjera me iz dvora, te uzdisah teško.
   Otud otplovismo dalje, al' u srcu turovni bjesmo.
I već mi momčad stane od veslanja teškoga slabit.
Mi se mučasmo zalud, kad pomoći ni od kud ne bi.
Šest smo brodili dana i noći, à sêdmî danak
Dođemo u strmi grad lestrìgônskî, zvani Telepil,
U grad Lama junaka, — gdje pastir, što dogoni stado,
Onog, što izgoni, zove, i ovaj se odzivlje onom;
Čovjek, što spavao ne bi, zaslužio dvostruku tu bi
Plaću sad goveda pasuć, a sada preb'jele ovce,
Jer se staze dana sa stazama dotiču noći.
U slavnu uđemo tamo u luku, okolo koje
Sa obje strane se pruža bez prekida strmena vrlet,
Jedan premà drugôm tu je kamènjâk do kamenjáka,
Dò ušća dopiru samog; tijesan je ulaz u luku;
U nju drugovi lađe na obadva uzvite kraja
Uprave, pa ih onda u luci dubokoj svežu
Jednu do druge blizu; jer nikad se velik ni malen
Tu val dizao nije, a voda bistra je bila;
A ja na samome kraju izvana ustavih svoju
Crnu lađu i užem o hridinu ja je privezah,
Na gredoviti tad se vidikovac popeh i stadoh.
Nikakav volujski poso ni ljudski se vidio nije,
Samo spazimo dim, gdje od zemlje penje se u vis.
Drugove pošaljem neke, da otiđu razvidjet zemlju,
Kakvi l' su ljudi tu, što hljebac jedu zemàljskî;
Druga odaberem dva i dodam im jošte glasníka.
Utrtim udare putem baš onamo, kamo su kola
U grad vozila drva iz visokijeh planínâ.
Pred gradom naiđu oni na djevojku po vodu pošlù.
Jaka je to Lestrigónca kći Antìfata bila;
Na Artàkiju izvor ljepoteki ona je sišla,
Otkle su vodu svi iz čitava nosili grada.
Našavši oni se s njom progovore ì stanû pitat,
Tko je u tome kralj u narodu i vlada njime;
Ona im pokaže odmah na očine visoke dvore.
U kuću slavnu druzi unìšâvši opaze ženu
Veliku kao gorski vrhunac, te se uzboje;
Žena iz skupštine odmah Antifata slavnoga zovne,

Svojega muža, koji jadòvitu zamisli smrt im.
Jednoga pograbi od njih i ručak tako si spremi,
A druga dvojica skoče i k lađama bježeć dotrče.
Ali Antifat viku po gradu diže, — i čujuć
Nju Lestrigonci jaki poskočiše koji odakle,
Silna množina slična Gigàntima, a ne čeljádma.
Oni od hridi stanu otkidati kamenje teško
I njim gađati nas, a kòd lâđâ nastane praska,
Kako ginjahu ljudi i kako pucahu lađe;
Natičuć mrtve ko ribe strahovitu nošahu gozbu
Kući, al' dok su mi još u predubokoj morili luci
Drugove, ja mač oštri povučem od bedra i o mah
Njim presiječem uže od svoje mrkokljune lađe;
Onda drugove svoje potàkoh, zapovjedih njima,
Neka prionu veslat, da nevolji zloj utečémo.
I svi se propasti bojeć uzljuljaše veslima vodu.
Veselo lađa moja od onih nadvedenih hridi
Utekne morem, a ostale sve izgùbih tad lađe.
   Otud otplovismo dalje, al' u srcu turovni bjesmo,
Rado utekosmo smrti, al drage izgubismo druge.
Zatim na Eejski otok doplovismo, — boginja tu je
Živjela strašna Kirka ljepokosa s ljudskijem glasom,
Koja je rođena sestra Eétu, ljutome bogu;
Oboje rodi se njih od Helija, vidjela sv'jeta,
I od matere Perse, Okèan kojoj je otac.
Tiho se onamo mi dovezémo do obale s lađom
I u sigurnu luku, a vodio bog nas je neki.
Ondje izišavši dana smo dva i noći smo dvije
Preležali, a jâd nam i umor izjedao dušu;
Al' kad ljepokosa zora dovede već treći nam danak,
Onda uzevši koplje, a ì mač uzevši oštri
Odem od lađe brzo te na mjesto, s koga je vidik,
Uzađem, poslove ljudske da vidim ì čujêm glasak.
Na gredoviti ja se vidikovac popnem i stanem,
Pa mi se pričini dim s širokòstaznê zemlje da ide,
I to iz Kirkinih dvora kroz guštaru i šumu u vis;
Te se zamislim onda u duši i u srcu svome,
Bih li pošo razaznat, kad i dim žarkasti vidjeh.
I misleć tako smislih, da ovo bolje će biti:
Najprije k lađi brzoj i k obali morskoj da dođem
I da nahranim društvo i tada ih ràzgledat pošljem,

Al' kad pristupih k lađi na obadva uzvitoj kraja,
Smiluje neki se bog na mene sama onako,
Te on jelena veljeg dugorogog preda me pošlje
Na stazu; jelen je s paše na potok upravo išo
Napit se željan, jer sila sunčànâ ga mučila veće.
Kad se pomaljao on, u kičmènjaču pogodim ja ga,
Pravo u leđa, i koplje probòdê mjeđeno njega;
Jelen se u prah smota zacviljev, a duša mu ode.
Nogom stanem na njêga i iz rane koplje izvučem
Na zemlju položim koplje i ostavim tako, a onda
Natrgam granja i šiba te dobro pletenu gužvu
Od oba kraja spletem, a bila hvat je dugačka,
I njom zvjeretini onoj zavezah sve četiri noge
I na ramena je bacim i k crnoj otiđem lađi;
Upirah sveđ se o koplje, jer nije bilo moguće
Jednom držati rukom, kad golema bijaše zvijer.
Bacim je blizu lađe i drugove sàberêm svoje,
Svakome pristupim od njih i rečem ljupku mu riječ:
„ „Mili o druzi, ma bili kolìkô tužni, al' otić
Ne ćemo prije k Aídu, dok ne bude suđen nam danak.
Nego se sjetimo hrane, dok jela i pîća imade
U lađi našoj brzoj, i ne dajmo gladu se satrt." "
Tako im rečem, a oni riječma se pokore mojim,
Pa se otkriju za tim i jelena gledati stanu
Uz br'jeg trepetljivog mora, jer golema bijaše zvijer.
Kad se nadovolje već i razmotre očima svojim,
Onda operu ruke, da preslavnu spremaju gozbu.
Tako smo cio dan do zalaska samog sunčànôg
Sjedili slatkim se vinom i mesom u obilju časteć;
Kada već sunce zađe i kada se uhvati tmina,
Onda zaspimo tamo, gdje vali o obalu biju.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Drugove u skup sazovem i njima rečem ovako:
„ „Čujte me, stradalci teškî, o drugovi moji, što velim.
Ovdje ne znamo mi, gdje mrâk je, gdje li je zora,
A ni vidjelo sv'jeta gdje zalazi pod zemlju sunce,
Gdje li izlazi ono, ne znamo. Mislimo đajmo,
Ako savjeta ima, al' reko bih, kanda ga nema;
Jer na gredoviti ja se vidikovac uspeh i otok
Ugledah, koga od svud okružuje beskrajno more:
Zemlja sama je niska, al' svojima očima vidjeh,

Gdje se dim u sredini kroz guštaru i šumu diže." "
Tako im rečem, i srce u sviju pukne, jer na um
Padne im, što Lestrigónac Antìfat učinio bješe,
Što li učini Kiklop ljudožder, junačina silna.
Glasno plakahu oni i bujne ronjahu suze,
Ali im njihovo nije pomòglo ridanje ništa.
Tada pobrojih ja nazuvčáre drûge, razdvojih
U dvoje njih i dadoh čelòvođu dijelu svakom,
Jednima ostanem ja, a bogoliki drugim Eurìloh.
Zatim u mjeđenom šljemu prom'ješasmo ždr'jebove brzo
I Eurìlohu ždrijeb junačini na polje skoči;
Tad on pođe, a za njim drugara dvadeset i dva
Plačuć, al' i mi stasmo da tužimo ostav izà njîh.
Kirkine dvore u dolu na ograđenome mjestu
Nađoše sazidane od tesana kamena sama.
Okolo njih su lavi i gorski vukovi bili,
Koje je ona bila općinila činima hudim.
Na ljude napadali nijesu, nego ispred njih
Oni su ustajali i vijali repima dugim.
Kao što repom psi, kad gospòdâr im vraća se s gozbe,
Mašu, jer zalogaja donese im svaki put slatkih:
Tako su mahali vuci oštronokti ì lavi repom
Oko drugova, a oni pobòjê se zvjeradi ljute.
Drugovi došavši Kirki ljepokosoj boginji stanu
Njojzi pred vrata i lijep iznútra začuju glas joj;
Ona uza stan tkaše božànskî i pjevaše pjesmu,
Tanahno, ljupko, sjajno ko i druge boginje tkaše.
Njima započne Polit govoriti glava junákâ, —
Najčestitiji on je i meni najdraži bio —
„ „Ovdje nekakva tka, o drugovi, ûza stân velik
Lijepo pjevajući, sve dvor joj od pjevanja ječi;
Ili je boginja to il' žena, oglas'mo se njojzi." "
Tako im reče, a oni glasovito poviknu Kirki,
Ona izađe odmah i vrata otvori sjajna
Te ih pozove, a oni ludaci pođoše za njom;
Samo Euriloh osta prijevaru nekakvu sluteć.
Pošto ih bješe uvèla, na stóce ih i naslonjače
Posadi, smiješa sira i žućkastog meda u vinu
Pramnejskom ì brašna uspe i ù jela nameće njima
Pogubnih trava, da posve zaborave očinsku zemlju.

Pošto im sve to dađe, i ispiju oni, tad šibom
Ona udari njih i u svinjce pozatvora odmah.
Tijelo bude im svinjsko, i glava i čekinje i glas,
Samo im ostane razum čovjèčjî, kakav je bio.
Tako su zatvoreni drugari plačuć, a Kirka
Njima sladuna naspe i žira i k tome drijenka,
Neka ko i druge svinje zemljòleže jedu i oni.
Na to Euriloh k lađi dotèčê brzoj i crnoj
Glas i nemili udes drugova javit želéći.
Ali kod sve mu želje izustiti ne bi moguće
Riječ ni jednu, jer tuga umarala njemu je srce ;
Suze mu provru iz oči, a duša mu viđaše tugu.
A kad ga stanemo svi da pitamo čudeć se tome,
Onda nam ostalijeh drugova nevolju kaže:
„ „Kako si dični reko, Odiseju, iđasmo šumom ;
Lijepe dvore u dolu na ograđenome mjestu
Nađosmo sazidane od tesana kamena sama.
Tu je nekakva tkala i pjevala uza stan glasno,
Boginja ili je žena, a oni se oglase njojzi.
Ona iziđe odmah i vrata otvori sjajna
Te ih pozove, a oni ludaci pođoše za njom,
Samo ne htjedoh ja prijevaru nekakvu sluteć.
Njih je nestalo sviju ; i ako sjèdêći dugo
Izgledah, ali se više ni jedan pokazao nije.' "
Tako nam reče, i jâ tad sa srebrnim klincima mjeden
Veliki bacim na pleći mač te uzmem još î lûk
Pa Eurilohu rečem, nek putem vodi me istim,
A on mi koljena primi objeručke, uzme me molit,
Stane ga jauk i ove progovori krilate r'ječi:
„ „Onamo ne ću ići, ne goni me, ostav' me ovdje,
Jer znam, gojenče Zeusov, da otud se vratiti ne ćeš
Nî drûga kojeg dovèsti, već bjèžimo brže odávdê,
Što nas imađe još, uklonimo crnom se danu !" "
Tako mi reče, a jâ mu odgovorim i kažem riječ:
„ „Ti Eurìloše, nejdi sa ovoga nikuda mjesta,
Već tu uz lađu pij uz koritastu i jedi ,
A ja odlazim sam, jer velika nagoni nužda." "
Tako rečem i tada od vode i òd lâđê odem.
A kad po dolu se svetom nahođih ì htjeđoh veće
Doći do velikih dvora biljarice Kirke, u súsret
Onda mi Hermija dođe zlatoštapni sličan mladiću.

Kojemu brada tek niče, mladiću najljepšeg doba,
On mi dođe u susret, kad stupah Kirkinu domu,
Stisne mi ruku i ovu izustivši besjedu reče:
„ „Kamo si, nesretniče Odiseju, po brdu pošo
Sam, ne poznájûći mjesta? U svinjac čvrsti je Kirka
Kao i druge svinje zatvorila drugove tvoje.
Ideš li izbavit njih? al' da ćeš se i sam povratit,
Toga ti ja ne velim, već ostat ćeš, ì drugî gdje su.
Ali daj, da odà zla oslobodim, izbavim tebe.
Dobra evo ti trava, u dvorove Kirkine s njome
Idi, i ona će dan ti od glave odvratiti crni.
Sve ću ti Kirkine sada razložiti opake pletke:
Smjesu će pripravit ona i ù jela metnut će trave,
Ali zbog dobre trave opčiniti ne će te moći,
Koju ću sada ti dati, i kazat ću sve, što ti treba.
Kada te predugom šibom ljepokosa udari Kirka,
Onda ti oštri mač od bedra valja povući
I njim navalit na nju, umoriti kanda je hoćeš.
Tog će se uplašit ona i reći će, s njome da legneš,
A ti se nećati nemoj, da s boginjom legao ne bi,
Ne bi l' ti drugove spasla, pogostila ne bi li tebe ;
Nego joj reci, nek veljom zakune se bogova kletvom,
Da ti nikakvog zla ne pripravlja drugoga više,
Da ti ne naudi nagu i ne uzme tvoju muškoću." "
Tako skoroteča reče i dade onu mi travu
Izvadiv je iz zemlje i narav mi pokaže njenu,
Korijen bješe joj crn, a cvijetom slična mlijeku.
Bozi je nazivlju *moly*, a ljudma smrtnijem nju je
Teško iskopati gdje, al' bozima sve je moguće.
Tada u široki Olimp šumovitim ostrvom onim
Ode Hermija bog; izà tog u Kirkine dvore
Pođem, i srce sve se u meni mućaše mnogo.
Ja ljepokosoj stanem kod vrata boginji Kirki;
Stajavši časak poviknuh, a boginja čuje mi poklič,
Ona izađe odmah i vrata sjajna otvoriv
Zovne me, a ja pođem za njome, al' u srcu tužan.
Kad me dovede, na stolac sa srebrnim klincima krasni,
Umjetni posadi mene, pod nogama podnožje bješe.
Smjesu mi pripravi odmah u vrču zlatnom, nek pijem,
Metne trave u njega namjenjujuć zlo mi u duši;
Dâ mi napítak, a jâ ga iskápih, al' ništa mi ne bi,

Šibom me udari ona, progovori i kaže meni:
„„Idi u svinjac i lezi med ostale drugove tvoje" "
Tako mi reče, a na to od bèdra britki povučem
Mač ja i navalim na nju, umoriti kanda je htjedoh.
Ona cikne i k meni poleti te koljena primi,
Stane je jauk, i ove progovori krilate r'ječi:
„„Tko li si, otkle si? gdje ti je dom? gdje mati i otac?
Čudim se, gdje te ovaj napítak opčinio nije,
Jer još nikakav čovjek odolio nije napítku
Tome, pošto ga popi i pusti kroz ogradu zubnu.
Ne da se srce tvoje u grudima ničim savladat!
Jesi li provrtni ti Odisej, za kojeg je ono
Vazda skoroteča bog zlatoštapni meni kazivo,
Da će u lađi crnoj i brzoj od Troje mi doći?
Nego turider mač u korice, pa ćemo onda
Na naš se popeti krevet i zajedno ležat u njemu,
Pak se ljubiti tad i jedno se u drugo uzdat.""
Tako mi reče, a jâ joj odgovorim ì kãžêm riječ:
„„Kako mi, Kirka, možeš govoriti, blag da ti budem,
Kad si mi svinjama drûge načinila u svome dvoru?
A sad lukavstvo smišljaš i veliš mi, kad sam ti ovdje,
Da u ložnicu idem i na tvoj popnem se krevet,
Da mi naudiš nagu i oduzmeš moju muškoću.
Ne ću se, boginjo, ja na tvoju postelju popet,
Dokle se kletvom ti ne zakuneš velikom meni,
Da mi nikakvog zla ne pripravljaš drugoga više.""
Tako joj rečem, a ona zakune po mojoj se želji,
A kad se već zakune i kada zakletvu svrši,
Onda prekrasnoj Kirki na postelju uzađem istom.
Dotle u Kirkinijem u dvorima poslove svoje
Radiše dvorkinje četir', što po kući služiše njojzi.
Rođene od njih su neke u izvoru, druge u gaju,
Neke opet u svêtôj rijeci, što u more teče.
Jedna je metala od njih na stoce jastuke krasne,
Porfirne jastuke ozgo, odozdo steraše platno;
Druga je opet stole od srebra k stócima tijem
Micala, kotarice na stole stavljala zlatne;
Treća je m'ješala vino u srebrnome kondiru,
Vino medeno, slatko i čaše dijelila zlatne;
Četvrta od njih je vodu donosila, ì vatru silnu
Ložila pòd velikîm pod tronogom, grijala vodu.

Kad joj u blistavome u kotlu voda zakipi,
U banju posadi mene te niz glavu i niz ramena
Ugodno smiješanu iz tronoga velikog vodu
Lijaše na me, dok slabost i umor mi uze iz údâ.
Pošto me opere ona i namaže blistavim uljem,
Onda košuljom ona i strukom ogrne mene
Pa me povede, na stolac sa srebrnim klincima krasni
Umjetni posadi mene, pod nogama podnožje bješe.
Sluškinja u krasnom zlatnom ibríku, na kotliću što je
Stajao srebrnome, donese vode i meni
Polije ruke i glatku protégnu trpezu za tim.
Časna ključarica hljeba donese i stavi, a k tome
I druga jela metne ponuđajuć, čega se našlo.
Reče mi, neka jedem, al' ne htjede mojem se srcu.
Nego na drugo mišljah i u srcu nevolju slućah.
Kada opazi Kirka, gdje sjedim, gdje rukama jela
Ne tičem nikakvoga, gdje strašna me osvaja tuga,
Pristupi k meni i ove progovori krilate r'ječi:
„„Za što, Odiseju, tako nijemcu naličan sjediš?
Za što izjedaš srce te ne diraš jela i pića?
Valjada druge se bojiš prijevare, al' ti se ništa
Ne treba bojat, jer jâ se priségoh velikom kletvom.""
Tako mi reče, a jâ joj odgovorim i kažem riječ:
„„Koji bi, Kirka, čovjek, poštenjak ako je pravi,
Mogao podnijeti, da jede štogod i pije
Prije no izbavi svoje drugare i očima vidi?
Nego ako me jelom i pićem od srca nudiš,
A ti ih izbavi i daj, da ugledam drugove mile.""
Tako joj rečem, a ona držéći šibu u ruci
Iz sobe na polje ode i svinjcu otvori vrata,
Istjera drûge mi van devetacima krmcima slične;
Jedan premà drugôm stane, a ona iduć izmèd njîh
Jednoga namaže jednom, a drugoga vradžbinom drugom],
I sa udova dlake polete im, koje im bješe
Nasula vradžbina prva, što gospođa dade im Kirka.
U ljude opet se stvore mlađahnije, nego su bili;
Mnogo veći sad budu i mnogo krasniji vidjet.
Mene prepoznaju odmah i stisne svaki mi ruku,
Od žive zaplaču želje, i okolo Kirkini dvori
Od plača teškog zaječe, i boginji bude nas milo.

Boginja uzorita do mène stane i reče:
„„„Zeusovo čedo, domìšljat Odiseju, sine Laèrtov
K brzoj sada lađi otiđi i k obali morskoj,
Na zemlju prije svega izvucite lađu, a za tim
U spilju sav imutak i oruđe sprav'te lađènô,
A ti se natrag vrati i drugove mile dovedi.""
Tako mi reče i tîm mi nagovori junačko srce,
I ja na obalu morsku i k lađi otiđem brzoj,
Tada u lađi brzoj drugare mile zatečem,
Gdjeno ridaju tužno i rone prebujne suze.
Kao što telad u toru u susret kravama skaču,
Kada se s paše site u obore vraćaju opet,
Telad pred njima sva i okò njîh skaču, — uzdržat
Ne može više ih tor, — već muču mnogo i trče
Oko matera svojih; — i moji tako drugari
Okolo mene se saspu zamotriv me, u srcu bî im,
Ko da se vratiše u grad i vrletnu očinsku zemlju,
Itaku, gdje su se oni othranili, rodili nekad.
Stane ih jauk i ove progovore krilate r'ječi:
„„„Veselimo se, Zeusov o gojenče, što nam se vraćaš,
Kanda smo došli već na Itaku, očinsku zemlju!
Nego nam ostalijeh drugova nesreću kazuj.""
Tako mi reku, a jâ im odgovorim besjedu ljupku:
„„„Na zemlju prije svega izvucimo lađu, a za tim
U spilju sav imutak i oruđe sprav'mo lađènô;
Onda se diž'te i mene slijedite, kud ću vas vodit,
Da biste vidjeli drûge u dvorima Kirkinim svetim;
Jedu i piju oni i obilno toga imadu.""
Tako im rečem, a oni riječma se pokore mojim,
Samo mi drugove sve Eurìloh odvraćat uzme,
Besjedu započne njima i krilate prozbori r'ječi:
„„„Kamo idemo, kamo o kukavci? za što želite
Zla i u Kirkinu kuću unići? ona će sve nas
Lavovê ili svinje il' vukove tamo učinit,
Pa ćemo na silu bit joj čuvari velike kuće, —
Kako je ono Kiklop uradio, kad mu u òbor
Naši dođoše druzi i smjelica ovaj Odisej;
Oni sa njegove grješne drskoće zginuše ondje.""
Tako im reče, a ja se u duši zamislim svojoj,
Ne bih li trgao mač dugosjekli od svoga bedra
Punanog i glavu njemu odrubio, bacio na tle,

Ako i bješe mi blizu u rodu, al' drugovi stanu
Odvraćat koji odávdê, a koji odánde me ljupko:
„„„Pustimo, Zeusovo čedo, Euriloha, ako t' je s voljom,
Neka ostane ovdje i lađu neka nam čuva,
A druge sve nas vodi u Kirkine dvore božànskê.""
Tako mi reku i sa mnom od vođe i obale pođu;
Al' ni Eurìloh ne òsta kod koritaste nam lađe,
Pođe za nama strašnog bojéći se mojega gnjeva:
Dotle u dvorima svojim drugare ostale moje
Opere usrdno Kirka i sjajnijem namaže uljem,
Onda u košulje njih obuče i runjave struke,
I mi nađemo njih, gdje u dvoru se veselo goste;
A kad druzi se vide i jedan drugoga pozna,
U jauk udare i plač, i po svoj se razleže kući.
Boginja uzorita do mène stane i reče:
„ „Čedo božànskô, domìšljat Odiseju, sine Laertov,
Bujnijeh suza više ne ronite; znadem i sama,
Kakve ste imali jade pretrpjeti na moru ribnom,
Kako l' vam pakostiše dušmáni ljuti na suhu;
Nego jedite jelo i vino pijteđer ovo,
Ne bi li vam se srce povratilo u grudi opet,
Kakvi ste bili onda, kad Itaku vrletnu zemlju
Očinsku ostavljaste, a sâd ste bez duše i snage
Na teško uvijek misleć na bluđenje, î srce vaše
Ništa veselo nije, kad vrlo pretrpjeste mnogo." "
Tako nam reče i tîm nam nagovori junačko srce.
Godinu potpunu ondje, što ima dana u njojzi,
Sjeđasmo slatkim se vinom i mesom u obilju časteć.
Godina dođe na izmak, i Hore se okrenu veće,
Mjeseci prolažahu, i dugi svrše se dani,
Onda me drugovi mili pozovu i ovo mi reku:
„ „Čovječe, daj se već opomeni očinske zemlje,
Ako ti bogovi daju, da spasiš se ì dôđêš jednoć
U dom visoki svoj i u svoju očinsku zemlju." "
Tako mi reku i tîm mi nagovore junačko srce,
I mi čitavi dan do zalaska samog sunčànôg
Sjeđasmo slatkim se vinom i mesom u obilju časteć.
A kad već sunce zađe i kada se uhvati tmina,
Onda mi druzi pozàspê po dvorma sjenovitim Kirke;
A ja prekrasnoj Kirki na krevet uziđoh i stadoh
Grlit joj koljena moleć, i boginja usliši mene.

Besjedu započnem s njom i krilate prozborim r'ječi:
„ „Kirka, izvrši mi daj obećanje, kako si rekla,
Pa me kuči opremi, jer srce mi tamo već hrli
I svim druzima mojim ; u grudma mi kidaju dušu
Plačući oko mène, kad kuda se udaljiš od nas." "
Rečem, i uzorita odgovori boginja meni:
„ „Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laertov,
Nemojte u kući mojoj prekò voljê ostajat svoje ;
Nego prije vam valja zaputiti nekud i doći
Valja k Aídu vam u dvor i k užasnoj Persefonéji ;
Tamo imate dušu Tebanca Tirèsijê pitat,
Dušu slìjepog vrača, — u vječitu on je razúmu,
Njemu Persefonéja i mrtvu ostavi pamet,
Sam da je svijestan on, a drugima lutaju sjenke." "
Tako mi reče, i tada u meni prepukne srce ;
Sjedeć u postelji kod nje ne prestah plakat, i srce
Već mi ne htjede živjet i motriti svjetlost sunčânû.
A kad se naplakah sit, kad po krevetu sit se navaljah,
Onda odgovorim istom i ovu prihvatim riječ :
„ „Kirka, a tko će mi biti na putu tome provodič?
Ta još sa crnom lađom k Aídu nitko ne dóđe !" "
Rečem, i uzorita odgovori boginja meni :
„ „Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laertov,
Ne brin' se, tko će biti provodič lađi ti crnoj !
Katarku samo digni i bijela jedra razapni
I sjedi, a lađu tvoju već nosit će borejski vjetar.
Nego kad crnom lađom Okèan prebrodiš veće, —
Ondje je ravni brijeg i gajevi Persefonéjê,
Visoki tu su jagnjédi i uz njih plodogubne vrbe,
Ondje ostavi brod kod Okèana dubokih vira
I u Aídove vlažne u dvorove tada uniđi.
Piriflegeton voda u Aheron tamo ti teče,
Teče tamo i Kokit, rijeci otoka Stiškoj,
Kod hridi jedne se obje rijeke sastaju bučne.
Blizu se tamo primakni, o viteže, kako ti velim,
Jamu iskopaj lakat dugačku u šir i u dulj ;
Okolo jame svijem mrtvacima izlijder žrtvu :
Najprije medova pića, a za tim slatkoga vina,
Napokon vode i svê to obaspi bijelim brašnom.
Onda obriči mnogo slabomoćnim mrtvim, da kravu
Najbolju jalovku ćeš, na Itaku kada se vratiš,

Žrtvovat u kući njima i lomaču napunit dobrim ;
Crna crncata ovna, što dika je vašega stada,
Imaš napóse obećat, Tirèsiji žrtvovat da ćeš.
A kad slavnim se već mrtvacima namoliš dosta,
Onda ovna zakolji i ovcu crnu, al' imaš
K Erebu njih okrenut, a i sam se licem odvrati
I gledaj, kamo teče Okèan, i k tebi će na to
Silna množina duša povrvjet od pokojnih ljudi.
Onda druzima svojim zapovjedi, pa im prikriči,
Neka ogule ovna i ovcu, koje je ljuta
Zaklala mjed i nĕk ih sažegu bogove moleć,
Jakoga moleć Aída i užasnu Persefonéju,
A ti oštri mač od svojega bedra povuci
I sjedi tamo, te prije Tirèsiju nego što pitaš,
Nikog ne pusti mrtvaca slabomoćnog, krvcu da pije.
Odmah će doći vrač i tebi, narodna glavo,
On će kazati put i putovanja dâljinu tvoga,
Reći će, kako bi mogo povratit se po moru ribnom." "
Kad mi izgovori to, zlatotrona javi se zora :
Nimfa mi dâ odijelo obući : košulju, struku,
Pa se u veliki srebrn ogrtač sama obuče,
Tanahni, ljupki ogrtač, o bedrima obvije pojas
Lijepi, zlatni, a veo odozgo na glavu metne.
Tad ja po kući pođem i dizati drugove uzmem,
Svakome ljupku riječ progovorim stavši uz njèga :
„ „Nemojte spavati više ni hrkati nemojte slatko,
Nego hajdemo, jer dade već naputak gospođa Kirka." "
Tako im rečem i tîm im nagovorim junačka srca.
Al' ni otuda ja ne izvèdoh čitava društva.
Među drugòvima bješe Elpénor, najmađi od svih,
Ne bješe jak u boju ni umom vrlo stanòvit.
On mi se od drugova u Kirkinim dvorima svetim
Udalji hlada žèlèći i zaspi težak od vina.
Kad se užùrbaše druzi te vrevu i buku Elpénor
Čuje, brzo se prene, al' ne sjeti u svom se umu
Sići niz stube duge, po kojima bio je došo,
Već se premâ njima s krova stropòštâ, i vrat se njegov
Prelomi njemu u zglobu, i duša ode k Aídu.
Kada su druzi htjeli da odlaze, rečem im riječ :
„ „Kući mislite ići u očinsku u zemlju dragu,
Ali nam Kirka druge određuje pute, i valja

Doć nam k Aídu u dvor i k užasnoj Persefonéji,
Tamo imamo dušu Tebánca Tirèsijê pitat." "
Tako im rečem, i u njih u sviju prepukne srce;
Na zemlju sjednu plačuć i kosu čupati stanu,
Ali im njihovo nije pomȍglo ridanje ništa.
A kad k lađi brzoj i k obali iđasmo morskoj
Jada i žalosti puni te bujne ronjasmo suze,
Onda i Kirka dođe i uz lađu crnu nam sveže
Ovna i crnu ovcu, — al' lagano i tiho ona
Mine pokràj nâs, jer tko bi zamotriti mogao boga,
Nije li njega volja, kad dolazi, ili kad ide?

JEDANAESTO PJEVANJE.

MRTVAČKO CARSTVO.

A kad dođemo k lađi, kad k morskoj dođemo vodi,
Onda najprije lađu u pučinu rinemo divnu,
Jedra i katarku tad jednakobokoj dignemo lađi,
Za tim u lađu ovce upustismo, onda i sami
Uđosmo žalosti puni te bujne ronjasmo suze.
Vjetar izà lâđê naše mrkokljune zgodan nam pošlje
Boginja strašna Kirka ljepokosa s ljudskijem glasom,
Neka nam nadima jedra i prijatelj bude nam dobar.
A kad već sprave sve uredismo pò lâđi crnoj,
Sjedosmo, a vjetar tada i krmar krenuše lađu.
Čitav je brodila dan, a jedra joj naduta bjehu.
Utone sunce, i svȉ se po redu zamrače puti.
Lađa nam nađe međe Okèana dubokih struja;
Zemlja je tamo i grad Kimérânâ, koji su mrakom
Obaviti i maglom; žarkovito nikada sunce
Lučama svojima na njih ne gledi, ni onda, kad gore
Ono se uspinjat stane sa zemlje na zvjezdano nebo,
Ni onda, kad se k zemlji s nebesa naginje dolje,
Nego strahovita noć nad jadnícima širi se tima.
Onamo dođosmo s lađom i pristasmo, a onda ovce
Uzevši uzduž struje okèanskê pođosmo svi mi,
Dokle ne dođosmo k mjestu, kud Kirka je rekla nam doći].
Ondje žrtve pridrže Perȉmêd i s njim Eurȉloh,
A ja oštri mač od bedra povučem i tada
Jamu iskopam lakat dugačku u šir i u dulj,
Okolo jame svima mrtvacima izlijem žrtvu,
Najprije medova pića, a za tijem slatkoga vina,
Napokon vode, i svȅ to obàsûh bijelim brašnom.
Zatim obrícati stanem slabomoćnim mrtvim, da kravu
Najbolju jalovku ću, na Itaku kada se vratim,
Žrtvovat u kući njima i lomaču napunit dobrim.

Jošte napóse obèćah, Tirèsiji žrtvovat da ću
Crna crncata ovna, što dika je našega stada.
Pošto se već naobrícah i molbama kad se namolih
Silnim mrtvacem, tad ovcu i ovna nad jamom onom
Zakoljem, — crna krvca potèčê, ȉ dûše tada
Pokojnih ljudi odòzdô iz Ereba kupit se stanu,
Nevjeste i mladići, mnogostradni također starci,
Nježne djevojčice dođu, što srce im skoro postráda,
Dođu, koje je nekad mjedokovno koplje probòlo,
S krvavim oružjem dođu, što padoše nekad u boju;
Dođu koji odáklê i nađu se cičeći strašno
Okolo one jame, — bljedoća me osvoji i strah.
Onda druzima svojim zapovjedim te im prikričim,
Neka ogule ovna i ovcu, koje je ljuta
Zaklala mjed, i nȇk ih sažègû bogove moleć,
Jakoga moleć Aída i užasnu Persefonéju,
A ja oštri mač od svojega bedra povučem
I sjednem tamo te prije Tirèsiju nego što pitah,
Nikog mrtvaca ne pustih slabomoćnog, krvcu da pije.
Duša našega druga Elpénora najprije dođe,
Jere pod zemljom on širokostaznom pokopan ne bi;
Niti ga oplakav mi nit sahraniv u dvorima njega
Kirkinim ostavismo onako, jer hitnja nam bješe.
Zaplačem, kada ga vidim, i duša me za njim zabòlî,
Besjedu započnem s njim i krilate prozborim r'ječi:
„„Kako si ovamo došo, Elpénore, u mrak i tamu?
Pješke si preteko mene, što brodih ù lâđi crnoj!"'
Tako mu rečem, a ȏn tad zaleleče, pa će mi reći:
„„Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laertov,
Od boga suđenje ljuto i vino prevari mene
Silno; — u Kirkinim legoh u dvorma, al' sjetit se, ne znah],
Dugim da stubama siđem, po kojima bio sam došô,
Već se premà njima s krova stropòštah, i vrat se odmah
Prelomi meni u zglobu, i duša mi ode k Aídu.
Nego tako ti onih, što nisu ti tu, već daleko,
Tako ti žene i oca, što odgoji tebe malèna,
Tako Telèmaha tebi, kog ostavi jedinog doma —
Znam iz Aídova doma odávdê da ćeš otići
S lađom građenom dobro na ostrvo eejsko opet,
Pak te molim, o kralju, na mène da pomisliš tamo

Te me neòplakâna, nesàhrânjena ne ostav'
Za me ne mareć, da bozi rasrdili ne bi se na te,
Nego me ondje sažezi sa oružjem, što ga imadem,
Pa mi spomenik naspi na obali pjenastog mora,
Nek i potomci znadu, gdje nesretnik pokopan ja sam;
To mi učini i još utakni na grob mi veslo,
Kojim sam veslao živ med drugòvima boraveć svojim."''
Tako mi reče, a jâ mu ovako prihvatim riječ:
„ „To ću ti, nesretni druže, učiniti sve i izvršit." "
Tako smo nas dva se tad razgovarali tužnim riječma
Sjedeć obojica ondje: povrh krvi ja mač držéći,
Utvara drûga pak moga na strani govoreć drugoj,
U to mi pokojne majke Antìklijê pristupi duša,
Ona Autòlika kći junačine bješe, a živu
Ja sam je ostavio pod Ilij polazeć sveti.
Zaplačem, kada je vidim, i duša me za njom zabòlî.
Ali ni nje bliže ne pustih, krvcu da pije,
Premda žalostan vrlo, Tirèsiju jer još ne pítah.
U to i duša Tebanca Tiresije onamo dođe
Palicu zlatnu držéći; prepòznâ me ȉ reknê ovo:
„Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laertov.
Što si sa svjetlosti došo sunčànê, jadniče, amo?
Dà vidîš ovdje mrtvace i ovo nemilo mjesto?
Nego se od jame tê udalji i mač ukloni,
Da se napijem krvi, da objavim istinu tebi." "
Tako mi reče, a jâ se odmakoh i u kore stavih
S klincima srebrnim mač. Kad krvi se napije crne,
Onda će on, nezázoran vrač, progovoriti meni:
„ „Oko povratka slatkog, Odiseju, trudiš se slavni;
Jedan će ti ga bog otegotit vrlo, jer mislim,
Da te zaboravit ne će zemljotresac, koji se na te
U srcu srdi, što sina osl'jepio milog si njemu.
Ako i stradajuć mnogo u očinsku vi ćete zemlju
Ipak se vratiti moći, uspregnuti budeš li znao
Sebi i druzima srce, kad s dobro građenom lađom
Trinačkom ostrvu dođeš ukloniv se plavetnom moru;
Tu ćete goveda naći gdje pasu ȉ ȏvce tovne,
Stada Helija boga, što s neba sve vidi i čuje.
Ne takneš stada li tih na umu povratak držeć,
Ako i stradajuć mnogo na Itaku moć ćete doći;
Takneš li stada ta, i društvu ȉ lâđi tvojoj

Propast proričem ja. I utečeš tî li odátlê,
Kasno, u zo čas doć ćeš pogubivši čitavo društvo,
U lađi doći ćeš tuđoj i ù kući naći ćeš tugu,
Naći ćeš prkosne ljude, izjedaju gdje ti imutak
Proseći tvoju ženu bogoliku, nudeć joj dare.
Ali kada se vratiš, naplatit ćeš nasilja njihna,
I pošto redom sve il' prijevarom pobiješ prosce
Ili bjelodano u svom u domu oštrijem mačem,
Onda sa zgodnim veslom u ruci na put zaputi,
Dokle ne dođeš tamo, gdje ne znaju za more ljudi,
Koji ne sole jela i slano ne jedu ništa,
Kojima poznate još rumèngrudê lađe nijesu,
A ni za zgodna vesla ne znadu, za krila lađènâ.
Očit ću reći ti znak, i njega zaboravit ne ćeš:
Kada ti drugi dođe u súsret putnik i rekne
Tebi, na svojemu b'jelom da ramenu vijaču nosiš,
U zemlju zgodno veslo zatakni onda i za tim
Gospodu daj Posidónu zakolji klanicu krasnu,
Žrtvuj mu bika i ovna i nerasta žrtvuj mu i tad
Kući vrati se ti, hekatòmbe svete prikaži
Bozima besmrtnijem, vladarima širokog neba,
Svima po redu prikaži. A izvan mora će tebi
Doći smrt, al' blaga će bit i ubit će tebe,
Kada te lijepa starost već svlada, â ljûdi sretno
Živjet će okolo tebe. Od mene ti istine eto.'"'
Tako mi reče, a jâ mu ovako prihvatim riječ:
„„Tako, Tiresija, negdje odrediše bogovi meni;
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu.
Ovdje vidim i dušu preminule matere moje,
Blizu krvi sjedi i šuti te svojega sina
Ne će ni pogledati ni kazati koju mu riječ.
Reci, gospode, mene prepòznala kako bi ona?'"
Tako mu rečem, a ôn mi ovako prihvati riječ:
„„Laku ću reći ti riječ i tvoje ću srce navratit:
Kojegagôd od mrtvaca preminulih pripustiš krvi
Ovamo bliže da stupi, govorit će istinu pravu;
Kojem pak ukratiš to, udaljiti taj će se opet.'"
Tako odgovori meni Tiresije gospođa duša
I ode za tim k Aídu izrekav mi suđenje božje,
A ja ostanem ondje i počekam, dokle mi mati
Ne dođe, crne se krvi ne napoji. Tada me pozna,

Stane je jauk i ove progovori krilate r'ječi:
„„U mrak, sine moj, i u tamu kako si došo
Živ budúći? ta živim strahota ovo je gledat,
Jer u sredini su strašne rijeke i veliki vali,
Najprije tu je Okèan, što nije moguće ga pješke
Prijeć, već ako tko brodi u dobro građenoj lađi.
Amo li dolaziš sada od Troje, pošto si dugo
Na lađi lutao skupa s drugovima? Na Itaku došo
Još li nijesi i ženu u dvorima vidio svoju?'"
Tako mi reče, a jâ joj ovako prihvatim riječ:
„„Nužda me, majko moja, dovèla amo k Aídu,
Gdje mi valjade dušu Tebanca Tiresije pitat;
Ahejskoj zemlji jošte ni blizu došo nijesam,
A ni na zemlju našu ne stupih, već jednako lutam
Nevoljan, otkad pod Ilij, gdje vele krasnijeh konja,
Odoh s divnim Atrídom, da bojak s Trojancima bijem.
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu,
Kakva je prebolna smrt i Kera svladala tebe?
Je li dugačka bolest? Artemida možda te, majko,
Ubi strjeljačica blagim strijelama k tebi pristupiv?
Rec' mi za ostavljenog u domu sina, — za oca
Reci mi, kraljevska vlast dal' moja jošte je u njih?
Ili već drugi vlada te veli, da vratit se ne ću?
Reci mi, kakvo je srce i mišljenje vjenčane žene,
Dali je kod sina svog? u sigurnosti sve li mi čuva?
Il' se oženio njom med Ahejcima najbolji koji?'"
Tako joj rečem, i meni odgovori gospođa majka:
„„O i te kako ona u dvorima ostaje tvojim
Strpjet se u srcu znajuć! u čemeru boravi ona
Jednako noći i dane iz očiju roneći suze.
L'jepa ti kraljevska vlast još u drugog nije, — Telèmah
Mirno upravlja dobrom i podjednako se gosti,
Kako i valja da bude u narodu sudija čašćen:
Svi pozivaju njega, a otac na zaselku živi,
On se ne svraća u grad; počivala njemu nijesu
Postelje, a ni struke ni čisti jastuci sjajni,
Nego ob zimu on med slugama u kući spava
Blizu ognja u prahu, u haljini lošoj obučen;
A kad već dođe ljeto, kad dođe obilna jesen,
Sebi po vinogradu po zavojnu ovdje i ondje
Stere ležnicu on po zemlji od spaloga lišća.

Tako ti otac živi i uzdiše, a jad u duši
Raste mu velik tebe očekujuć, starost ga tišti.
Tako ti umrijeh i ja i tako dočekah udes,
A strjeljačica, sinko, Artemida oštroga vida
Nije me ubila blagim strijelama k meni pristupiv,
Nit me je bolest kakva savladala, kojano ljude
Prečesto rastače mrsko te iz njih ì dûšu vadi;
Slatki je život meni, Odiseju, uzela slavni
Za tobom čežnja i tvoja mudrina i prijazan tvoja.""
Tako mi reče, i jâ tad u duši promisliv svojoj
Htjedoh obuhvatit dušu preminule matere moje.
Tri put vinem se za njom — nagonilo moje me srce, —
Tri put se meni iz ruku izmàče nalična sjenki
Ili snu, — i tuga u duši mi bude sve ljuća.
Besjedu započnem s njom i krilate prozborim r'ječi:
„Zašto me, majko, ne ćeš da pričekaš? primit te želim.
Za što ne bismo tu kod Aída rukama milim
Grlili jedno drugo i po volji tužili grozno?
Zar je utvaru ovu do mene poslala za to
Ponosna Persefonéja, da žalostan jecam još više?"
Tako rečem, i meni odgovori gospođa majka:
„„Jao sinko moj, od sviju nesretniji ljudi,
Tebe Zeusova kći ne prelašćuje Persefonéja,
Jer kad smrtnici umru, ovaka je njima sudbina:
Žile im kosti više ne drže s mesom, već sve to
Njima uništuje strašni, siloviti ì žarkî oganj,
Kako njihova duša iz kosti bijelih ode, —
Ali im duša odlêtî i lepeće nalična sanku.
Nego se na svjetlost brže požuri, sinko, i gledaj,
Da to upamtiš sve, da ženi govoriti možeš.""
Dok smo govorili tako, i druge dolazit stanu
Žene poslane bivši od ponosne Persefoneje;
Sve to bijahu žene boljârâ i njihove kćeri.
Okolo crne krvi na iskup počnu se kupit,
A ja promíšljah u sebi, ispitat kako ću svaku.
Ova se napokon miso učinila najbolja meni:
Mač dugosjekli trgnem od svojega punanog bedra
I k crnoj krvi sviju u gomili ne htjedoh pustit,
A tad pristupati stanu po redu, i svaka meni
Svoj je kazivala rod; između njîh svaku sam pito.
Slavnoga oca kćer uòčih najprije Tiru,

Koja mi reče, nezázornôg kći Salmóneja da je,
Žena Kreteju da je, što Eolov bijaše sinak.
Ona je potočnog boga Enípeja ljubila bila, —
Najljepši potok je to, po zemlji kojino teče, —
Pa je k valima krasnog Enipeja dolazit znala.
Ovom zemljomični bog zemljòtresac stvori se sličan
I legne potoku tome virovitom u ušće s njome,
Šumni izà toga val ko brdina velika hrupi
Te se nadvede i boga sa smrtnicom sakrije ženom.
Djevički otpaše pâs joj, okò njê razlije sanak.
A kad učini bog, u ljubavi štono se čini,
Stisne joj ruku i ovu izustivši besjedu reče:
„„Raduj se ljubavi, ženo! a godina dokle isteče,
Divnu ćeš roditi djecu, jer bogovi zalud ne leže,
Legnu li s kojom, a tî mi othranjuj djecu i njeguj.
Sada kući otiđi i gledaj, da ne rekneš ništa.
A ja sam evo ti bog Posìdôn zemljotresac glavom"".
Tako reče joj on i u valovno zaroni more,
Ona zatrudni tad i rodi Peliju sina,
I još Neleja rodi; obojica velikog Zeusa
Hrabre postanu sluge. U širokom potlie Jaòlku
Pelija življaše stočan, a Nelej u Pilu pješčànôm.
Druge pak s Kretejem Tira, med ženama kraljica prava,
Rodi: Esóna, Feréta, Amítona, sa kola borca.
Za njom Antiopu kćer Asópovu vidjeh, što Zeusu
Nekad u naručju spaše, i time se dičila ona.
Sina je rodila dva: Amfióna i drugoga — Zeta,
Koji sedmodvarnu Tebu sagradiše prvi i za tim
Kulama utvrde nju, jer ne bi u širokoj Tebi
Mogli živjet bez kula, i ako su bili junaci.
Amfitriónovu ženu Alkménu ugledah tada,
Koja je velikom Zeusu u naručju spala i tako
Rodila sina Heràkla, prkodžiju lavskoga srca.
Prehrabrog Kriona kćer tad Megaru vidjeh — za ženu
Nju sin Amfitriónov neslomljivi junak je imo.
Lijepu opazih još Epikàstu, Edipa majku,
Koja je strašno u svojem neznanju učinila djelo
Za svog se udavši sina, a ovaj je ubio oca
I mater uzo za ženu, al' bogovi brzo med ljudma
Razglase to, i Kadmejcima on u Tebi je ljupkoj
Nesretno kraljevao, jer zlô mu odlučiše bozi.

Mati mu u dvor Aída vratara jakoga ode.
Pošto se o zamku s grede sa visoke spuštenu nisko
Objesi puna tuge i njemu ostavi jade
Vrlo mnoge, već kako Erìnije majčine rade.
Hloridu prekrasnu kćer Amfiónovu najmlađu spazim,
A sin Jasov Amfìôn Orhomenom minijskim krepko
Vladaše, — Hloridu kćer mu ljepote poradi njene
Nelej uze za ženu neprebrojne darove davši.
Kraljica bude u Pilu i porod porodi divan,
Nestora, Hromija rodi i ljuticu Periklimèna,
Jaku porodi Peru izà njîh, svjetsku divotu,
Koju su prosili svi iz krajeva bližnjih, al' Nelej
Nikom je ne htjede dati, već tko bi od Ifikla silnog
Dogno iz Filake krave krivoroge, širokih čela;
Muka bijaše to. Nezázornî obeća prorok,
Da će dognati krave, al' sudba je od boga teška
Sputila njega i poljski pastiri i tamnica mučna.
Pa kad dani se već i mjeseci svrše, i opet
Godina kad se okrénu, kad godišnje vrate se Hore,
Onda ga istom pusti iz tamnice Ifiklo silni,
Kad mu je proreko sve, — i Zeusova svrši se volja.
Onda opazih Ledu, — Tindàreju ona je žena
Bila i s njime je dva porodila srčana sina:
Kastor vitez je jedan, Polìdeuk šakobija dobri
Drugi je; oni još oba u zemlji plodorodnoj žive,
Zeus ih i dolje pod zemljom obojicu jednako časti;
Prezdan onamo žive, a prezdan umiru opet,
Kao bogovi pravi pod zemljom imadu poštenje.
I Ifimèdiju ženu Alójevu opazih ondje,
Koja mi reče, da bog je Posìdôn obljubio bješe,
Sina je rodila dva, al' kratkovjeki obadva bjehu:
Jedno bogoliki Ot, a drugo slavni daleko
Efijalt; — na polju živeć žitorodnu vrlo porastu,
Za Oriónom slavnim junaci najljepši budu:
Devet kad ljeta im bješe, obojica budu široki
Devet lakata i devet dugački postanu hvati.
Olimpskim bozima samim prijetiše oni, da zavrć
S njima će ratnu vrevu, u kojoj kipi i buči;
Htjedoše baciti Osu na Olimp, — trepčani Pelij
Htjedoše bacit na Osu, da na nebo mogu se popet.
Bili bi svršili poso, mladići da su već bili,

Ali ih ubije sin ljepokose Lete i Zeusa,
Prije nego im malje pod očima slijepim niknu,
Prije nego im čeljust probùjâ lijepom bradom.
Fedru i Prokridu spazih i lijepu još Arijàdnu,
Ljutoga Minosa kćer, a Tesej nekada nju je
Vodio iz grada Kretskog u zavojnu svetu Atenu,
Al' je obljubio nije; — u Diji, što leži u vodi,
Ubi Artemida nju, jer Diònîs joj tajnu prokáza.
Meru i Klimenu tad i Erìfilu opazih mrsku,
Koja za zlato izda dragocjeno svojega muža. — —
Sviju vam žena ne bih izbrojio niti iskazo,
Što sam vidio kćeri i žena slavnih junaka;
Prije bi prošla noć božànskâ; već je vrijeme,
Da se spava il' bilo u društvu kod lađe brze,
Ili ovdje, a vî se i bozi za opremu brin'te."
Tako im reče, i oni umuče svi i ušute,
Sve ih osvajao ushit u sjenatoj dvorani onoj.
Njima bjeloruka stane Aréta riječ govorit:
„Kakav se čovjek taj, o Feačani, pričinja vama
Po svom licu, po svojoj visini i čestitom srcu?
Moj je on gost, al' i svakî čast imade ga slušat.
Zato ga nemojte brzo otpremit i nemojte krnjit
Darove njemu, kad treba darova mu, a vama leži
Po volji bogova vječnih u dvorima veliko blago".
Još im progovori riječ starina vitez Ehènej,
Koji je stariji od svih Feačana bio, te reče:
„O Feačani mili, po misli govori našoj
I pravo kraljica mudra, pokor'te se riječi njenoj.
Al' tu Alkinoje ima govoriti, ima i činit"."
Njemu odgovori na to Alkinoje i rekne ovo:
„Ta će se riječ tako izvršiti, ako još živim
Među vesloradim ja Feacima i vladam njima!
A gost ako i želi povratit se, neka se strpi
I nek počeka ovdje još do sutra, i dar će čitav
Dobiti on od mene. Muškarcima valja opremit
Njega, a najvećma meni, jer vladar u narodu ja sam".
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Silni Alkinoje kralju, med ljudima odlični svima,
Da mi velite, ovdje da ostanem godinu dana,
Da mi spremate spremu i darove dajete sjajne,
Htio bih poslušat vâs, jer mnogo bolje bi bilo,

Da se punije ruke u očinsku povratim zemlju;
Onda med ljudima ja bih ugledniji, draži im bio,
Kad bi vidjeli mene, na Itaku kako se vratih."
Njemu odgovori na to Alkinoje i rekne ovo:
„Motreći evo tebe, Odiseju, mi ne držimo,
Da si lukavac ti i prevarljiv, kakvih je mnogo
Rasuto ljudi po sv'jetu, i zemlja hrani ih crna,
Koji izmišljaju laži, te ne bi ih nitko raspòznô.
Ali su besjede mile u tebe, srce valjano
Jeste u tebe, i svȅ si ko pjevač umjetno reko,
Kakve su trpjeli jade Argejci, kakve si i sam.
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu:
Jesi li vidio kog od bogolikih druga, što s tobom
Pođoše pod grad Ilij, i udes stiže ih ondje?
A noć je vrlo duga i bez mjere sada, i jošte
Spavat u ložnici nije vrijeme, već kazuj čudesa.
Ja bih čekati mogo do zore divne, kazivat
Ako je tebi volja u dvorani nevolje svoje."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetl ivi reče:
„Silni Alkinoje kralju, med ljudima odlični svima,
Ima se kada govorit, a ima se kada i spavat.
Nego ako baš želiš, da govorim dalje, ne mogu
Ja ti odbiti želje, i pričat ću tužnije zgode,
Što ih drugovi moji pretrpješe, koji su zdravi
Iz boja trojanskog plačnog izàšli, al' propali potlje, —
Kada se vratiše kući, — po odredbi opake žene.
Časna Persefonéja raspršavši nježnijieh žena
Duše ovamo jednu, a onamo drugu, tad duša
Dođe žalosna sva Agamèmnona, Atreju sina;
I drugi okolo njega na iskupu bjehu, što s njime
Zajedno smrt su i udes u domu Egìstovu našli.
On me poznade odmah, kad krvi se napije crne,
Glasno plakaše on i bujne ronjaše suze
I pruži obje ruke do mene željéći me primit;
Ali ne bješe više u njega sile i snage,
Kakova bješe prije u udima njegovim gipkim.
Zaplačem, kada ga vidim, i duša me za njim zaboli,
Besjedu započnem s njim i krilate prozborim r'ječi:
„„O Agamemnone kralju, o Atrejev preslavni sine,
Kakva je prebolna smrt i Kera svladala tebe?
Je l' te u lađama tvojim savladao možda Posìdôn

Digavši vjetrove silne, oluju digavši strašnu?
Ili ti pakostiše dušmani ljuti na suhu,
Kad si goveda njima i ovce grabio krasne,
Ili kad si se za grad, za žene borio gdjegod?""
Tako mu rečem, a on mi ovako prihvati riječ:
„„„Zeusovo čedo, domìšljat Odiseju, sine Laertov,
Nije u lađama mojim savladao mene Posìdôn
Digavši vjetrove silne, oluju digavši strašnu,
Niti mi pakostiše dušmani ljuti na suhu,
Već mi je Egist smrt priredio i zlu sudbinu
Te me je u kuću pozvo, pa onda po gozbi sa ženom
Smako proklètnicôm mene, ko vola kad uz jasle kolju.
Tako me prejadnom smrti umoriše, za tim drugare
Klahu bez prekida moje, bjelozube kako se svinje
Kolju, kad u kući gdje bogataša mogućeg vilo
Sprema se čast il' svadba il' drukčija vesela gozba.
Već si vidio krv i ubijstvo mnogijeh ljudi
Ubitih il' pojedìncê onako il' u bitki ljutoj, —
Ali bi jadalo srce veòma tvoje, da budeš
Vidio, gdje uz krčáge i stolove ležasmo pune,
U sobi tada, a kȓv se po podu pušila naša!
Čuo sam pretužni glas Kasàndrê, Prijama kćeri,
Koju je Klitemnèstra ubijala, podmukla žena,
Pokraj mene, a ja sam na màču umiro veće;
Padajuć ruke dignem, al' spustim ih, — i kuja ona
Odvrati se od mène i ne htjede, kad već k Aídu
Iđah, stisnut mi oči i usta k tome zatvorit.
Tako pasjaluka nema i grdila goreg od žene,
Koja u srcu svome odlučuje takova djela,
Kakvu je smislila ona grdobu, kada je svome
Vjerenom mužu smrt pripremila. Ja sam se nado,
Da ću djècici svojoj i slugama doć na veselje
U kuću svoju, a ona vještakinja u zlu u strašnu
Obasu sebe samu sramotom i kasnije žene
Slabe, koje jošte užívê, ma bile i dobre."""
Tako mi reče, a jâ mu ovako prihvatim riječ:
„„„Ao gromoglasni Zeus je zamrzio doista strašno
Na sve na Atrejevo potómstvo te ženska kovarstva
Pripušta davno, — junákâ sa Helene mnogih nas nesta,
A Klitemnèstra tebi daleko snovaše varku!"""
Tako mu rečem, a ôn mi ovako prihvati riječ:

„„Zato ne budi ni ti sa svojom preljubazan ženom ;
Svaku joj riječ nemoj kazivati, koju saznadeš,
Nego jedno joj reci, a jedno tajno nek bude.
Ali tebe ne će, Odìseju, ubiti žena,
Jer je razumna vrlo, o dobru sice joj misli,
Kćeri Ikàrija mudroj Penèlopi. Nevjestom mladom
Ostavili smo nju, pod Troju kada smo u boj
Išli ; sinčić joj bješe na prsima, ludo dijete,
Al' on se med ljude sada već broji, med njima sjedi
Sretan, — mili će otac na povratku ugledat njega,
A on će privit se uz svog uz oca, kako je pravo.
Ali moja žena nasladit se nè dade meni
Gledanjem mojega sina, već prije toga me ubi.
Drugo u srce spravi, što sada mislim ti reći :
Potajno pristani s lađom, ne javi se, kada se vratiš
U milu očinsku zemlju, jer nije vjere u žena.
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu :
Čujete l' za sina što za mojega, koji još živi ?
Je l' u Orhòmenu on, u Pilu je li pješčànôm ?
Il' kod Menelaja možda u širokoj boravi Sparti ?
Lje sa zemlje nije Orèsta nestalo divnog !""
Tako mi reče, a ja mu ovako prihvatim riječ :
„Što me pitaš, sine o Atrejev ? Ne znam ti reći,
Živ li je ili je mrtav, a utoma zlo je govorit.""
Tako smo nas dva se tad razgovarali tužnim riječma
Žalosti puni stojéći i bujne roneći suze,
U to dođe i duša Ahìleja, Peleju sina,
Duša Antiloha dođe nezazornog, duša Patròkla,
Dođe i Ajasa duša, što licem i uzrastom bješe
Iza nezazornoga Ahileja Danajac prvi.
Duša unuka brzog Eákova mene prepozna,
Stane je jauk i ove progovori krilate r'ječi :
„„Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laertov,
Drzniče, kako ćeš veće u duši još zamislit djelo ?
Kako se usudi doći k Aidu, gdjeno mrtvaci
Stanuju u nesvijèsti, tek utvare pokojnih ljudi ?""
Tako mi reče, a jâ mu ovako pr ivatim riječ :
„Ahejče jakošću prvi, Ahìleju, Pelejev sine,
Dođoh od nevolje amo k Tirèsiji, ne bi l' mi reko,
Kako bih mogo na svoju gredovitu Itaku doći,
Jer se Ahejskoj još ne priblížih i još na svoju

Zemlju ne stupih, već trpim te trpim ; — a blaženstvom tebi]
Slična niti je bilo nit bit će čovjeka ikad,
Jer u životu dok bješe, ko boga čašćasmo tebe
Svi mi Argejci, a sada mogućan ovdje si vlastelj
Među mrtvacima tî, ni mrtav se ne možeš tužit.""
Tako mu rečem, a on mi ovako prihvati riječ :
„„Nemoj, Odiseju dični, što umrijeh, tješiti mene ;
Jer bih volio biti i têžâk i služiti drugom,
Koji svojega nema imutka te od mala živi,
Nego l' mrtvacima vladat, sa zemlje kojijeh nesta !
Al' mi o ponosnom sinu o mojemu kaži riječcu,
Dali je pošao u boj prednjačiti, dali mi nije ?
Reci mi, ako si što o nezazornom Peleju čuo,
Dali ga časte još Mirmiđónci njegovi mnogi,
Il' ga vrijeđaju ljudi po Heladi, pò Ftiji veće,
Pošto je starost ruke i noge osvojila njemu ?
Jerbo mu branič ja nijesam pod suncem žarkim,
Kakav sam bio ono pod Trojom širokom nekad
Braneć Argejce i narod ubijajuć prehrabri tamo.
Takav i za malo samo u očinsku kuću da dođem,
Krutijem rukama svojim i snagom strašan bih bio
Mnogima, koji njega vrijeđaju, otimlju čast mu.""
Tako mi reče, a ja mu ovako prihvatim riječ :
„„Ništa o Peleju ocu nezazornom čuo nijesam,
Ali o sinu tvom Neoptòlemu milome sve ću
Kazati, kako mi veliš, cijelu ću istinu reći.
U jednakobokoj lađi u koritastoj sa Skira
Ostrva med nazuvčáre Ahejce njega dovèdoh.
Kad smo okolo Troje vijećali svi mi junaci,
On je govorio prvi i zborio vazda je zgodno ;
Samo sam nadgovaro ga ja i bogoliki Nestor.
A kad oružjem boj na trojanskom bijasmo polju,
Nije u vrevi ljudi zaostajo, a ni u mnoštvu,
Već je trčo pred svima ; ustupao nikome nije
Srcem, već mnoge junake u borbi strašnoj je klao.
Svega ti ne bih nikad izbrojio niti iskazo,
Kolik je narod on poubijao braneć Argejce,
Ali kakvog junaka Eurìpila, Telefu sina,
On je pogubio mačem ! drùgari mu Kećani mnogi
Padahu okolo njega darova poradi ženskih ;

Ljepšeg za Memnonom divnim od njega ne vidjeh nikog.
Kada smo ušli u konja, kog načini Epej, junaci
Najbolji argejski mi, te meni se naruči vrata
Velikoj zasjedi onoj otvorit i opet zatvorit,
Onda danajske druge čelovođe mudre sa lica
Stanu brisati suze, i koljena drhtahu svakom ;
Ali očima svojim ne opazih nikako bl'jeda
Njega u prekrasnome u licu il' da bi suzu
On od obraza briso, već molio mene je mnogo,
Da ga pustim iz konja ; za držak se primaše mača,
Zà têškô, mjedeno koplje Trojancima snujući propast.
Al' kad Priijamov grad razorismo strmeni veće,
Uljeze u lađu on zadobivši i dio i dar ;
Bio je čitav, i nije u boju od mjedi oštre
Pao niti je ranjen izblíza, kao što biva
Često u bojevima, jer Ares bez reda bjesni."
Tako rečem, i duša brzíća Ahileja dalje
Po asfòdelskôm polju širòko koračajuć ode,
Vesela, što joj javih, da odlična sina imade.
I druge duše tada mrtvaca preminulih mene
Pitahu za jade svoje stojéći žalosti pune.
Ajasa, koji je sin Telamónov, u prikrajku duša
Samo je stajala ljuta, što nekad oružje dobih
Divnog Ahileja ja, kad natjecah zajedno s njim se
Kod lađa, gdje ga je bila položila gospođa majka.
Paladi bješe odlučit Ateni i trojanskoj djeci.
Ej da u borbi toj pobijedio samo nijesam !
Jer nje radi je zemlja u sebe takovu glavu
Uzela, Ajasa glavu, što djelima svojim i licem
Za Ahilejem bješe nezazornim Danajac prvi.
Tada ljubazne njemu progovorim riječi ove :
„Ajase, tî Telamóna nezazornog sine, zar ne ćeš
Prestat ljutit se na me ni mrtav zbog oružja kletog,
Što ga besmrtni bozi Argejcima na jade daše,
Jer im poginu ti, tolìkâ im kula, i tebe
Žalimo svi Ahejci neprestano, što nam te nesta,
Kao što žalimo glavu Ahileja, Peleju sina.
Nitko ti nije kriv, na kopljômetnu nâ vôjsku našu
Zeus je zamrzio strašno, — sudbina je tebi od njega.
Nego, o kralju, pristupi i besjedu poslušaj moju,
Što ću ti reći, te srdžbu ukroti i junačko srce.''"

Tako mu rečem, a ôn mi ne otkaže ništa, već ode
Dalje među mrtvaca preminulih duše u Ereb.
Tada bi srditko sa mnom govorio il' ja bih s njime,
Ali mi hoćaše srce u grudima milijem jošte
Vidjeti ostale duše preminulijeh mrtvaca.
Ondje i Minosa vidjeh, što Zeusov svijetli sin je,
Gdjeno žezlo u ruci držéći mrtvacima sudi
Sjedeć, te traže u njèga u gospoda pravicu jedni
Sjedeći, drugi stojéći po domu širokih vrata.
Tad Oriona vidjeh gorostasnog, kako po onom
Polju asfòdelskôm zgrće u gomilu zvjerinje silno,
Koje je bio sam poubijo po samotnih brdih
Sasvijem mjedeni nikad neslomljivi noseći kijak.
Sina preslavne Geje tad Titija spazim, gdje leži
Na tlima, jutara devet protéglo se pod njim, i dvâ su
Jastreba s obje mu strane, te zadiruć u meso kljuju
Jetru mu, ne može on se odbraniti, zašto je Ledu
Slavnu Zeusovu ženu zlostávio, kad je u Pitu
Išla kroz grad Panòpej, gdje igrališta su krasna.
Vidjeh i Tantala ondje, gdje muči se žestokih muka,
On u jezeru stoji, do brade pljuska mu voda,
Žedan hoće da pije, a ne može dohvatit vode.
Kadgod sagne se starac željéći vode se napit,
Odmah otklokoće ona, i gubi se, a oko njega
Crno se pokaže tlo, osušuje božja ga sila.
Visoka stabla njemu nad glavom se nadnose voćem
(Kruške i sladuni tu i jabuke s plodima krasnim
I smokve slatke cvatu i masline brsnate k tome);
Uspravi li se starac te uhvatit hoće l' ih rukom,
K tamnijem oblacima uzbacuje vjetar tad voće.
Vidjeh i Sisifa ondje, gdje žestokih muka se muči,
Rukama obadvjema gromoradni mičući kamen,
Rukama on se mnogo i nogama napinjuć tura
Kamen na brijeg gore, i kada ga hoće prebacit
Brijegu preko vrhunca, težina pogna ga natrag,
Niz brdo u taj se par skotrlja hridina grdna.
Onda se napreže opet i tura, iz svijeh uda
Izvire znoj mu i prah nad glavom diže se njemu.
Također vidjeh snažnog Heràkla, — utvaru samo,
Jer sam obilno on se med bozima besmrtnim časti,
Hebu gležanja krasnih imade tamo za ženu,

*

Zeusa velikog kćer i Here obute zlatom.
Okolo njega mrtvaci zašušte kakono ptice,
Svakamo se razlètê, a noći naličan crnoj
Goli drži luk, na tetívi mu stoji strijela,
S groznijem pogledom sad izbaciti čini se da će.
Strašna prekòramica na prsima stoji Heràklu,
Remen zlatan je to, a na njèmu čudesna djela:
Medvjedi, veprovi divlji i plamenih očiju lavi,
Bitke i borbe i sječe i ljudska krvoprolića.
Poslije remena tog ne izradio nikada ljepšeg,
Tkogod je remen taj vještinom načinio svojom!
On me prepozna odmah, čim ugleda očima mene,
Stane ga jauk i ove progovori krilate r'ječi:
„„Zeusovo čedo, domìšljat Odiseju, sine Laertov,
Jadniče, valjada i ti bijedu i nesreću tegliš,
Kako sam trpio i ja, kad bijah pod žarkijem suncem.
Zeusa bio sam sin Kronióna, al' imađah jade
Trpjeti nebrojene, jer mnogo sam gorem junaku
Predan u službu, a on mi zadavao posle je teške.
Jednoć me poslao on, odávdê da psa dovedem,
Ne znajuć, koji bi bio za mène posao teži;
Al' psa uzeh ja u Aída te ga donesoh,
Sjajnoka mene Atena i Hermija pratiše tada.”"'
Tako mi reče Heràklo i u dom ode Aídov,
A ja ostanem ondje i počekam, ne će li jošte
Doći ikoji vitez od onih, što umr'ješe nekad.
I ja davnašnje ljude zamòtrih, koje sam htio;
Slavne sinove božje Piritoja, Teseja vidjeh.
Ali se tada na iskup mrtváčâ kupljahu čete
S golemom bukom, te mene bljedoća osvoji i strah,
Da mi Persefoneja ne pošalje ponosna glavu
Strašne grdosije Gorge iz dvora boga Aída.
Brzo otiđem k lađi, zapovjedim druzima svojim,
Neka u lađu uđu i neka odvežu uža.
Oni u lađu uđu i odmah med klinove sjednu;
Niz Okèân nas vodu ponesu vali i struja,
Najprije pomognu vesla, a onda prekrasan vjetar.

DVANAESTO PJEVANJE.

SIRENE, SKILA, HARIBDA, HELIJEVA GOVEDA.

A kad iz struje već okèanskê iziđe lađa
I širokobrodnom moru u valove uđe i dođe
K eejskom ostrvu onom, gdje živi ranoranka Zora,
Gdjeno u kolu igra i sunce gdjeno se rađa,
Sa lađom pristadosmo na obali tamo pješčanoj
I iziđosmo svi, gdje vali o obalu biju;
Tu zadrijemasmo malo, dok ne dođe zora božànskâ.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda drugove svoje u dvorove Kirkine pošljem,
Tijelo pokojnoga Elpénora neka donesu.
Tad nasiječemo klada, na najužem obale rtu
Mi pokopasmo njega i bujne ronjasmo suze.
A kad izgori mrtvac i oružje toga mrtvaca,
Onda naspemo hum i privučemo stećak na njèga
I zgodno veslo za tim utaknusmo humu na vrhu.
Mi to po redu sve izvršismo, — ali je Kirka
Dobro spazila nas, od Aída kada smo došli,
Nakićena dolètî, a sluškinje iđahu s njome
Hljeba i mesa noseć i žarkastog crvenog vina.
Boginja uzorita progovori med nama stavši:
„„Smjelice, koji ste živi unìšli u dom Aídov,
Dvosmrtni vi ste, a drugi jedàn pût umiru ljudi!
Nego jedite jelo i vino pijteder ovo
Ovdje čitavi dan; a kada osvane zora,
Onda otplovite vi, pokazat ću put vam i reći
Sve ću, sa zlòvârnosti sa čije da ne biste teške
Na moru ili na zemlji nastradali trpeći jade.”"'
Tako nam reče i tîm nam nagovori junačko srce,
Te mi čitavi dan do zalaska samog sunčànôg
Sjeđasmo slatkim se vinom i mesom u obilju časteć;
Kada već sunce zađe i kada se uhvati tmina,
Onda mi druzi pozàspê uz uža lađènâ, a Kirka

Primi me za ruku te me odvêdê daleko od drúgâ
Pa me posadivši sjedne uz mène i pitat me svašta
Stane, a ja sam sve joj ispričao kako valjádê.
Onda mi ovu riječ progovori gospođa Kirka:
„„Već se je svršilo sve, i sada poslušaj mene,
Što ću ti kazat, i bôg će te sam opomenuti na to.
Najprije doći ćeš k dvjema Sirénama, koje opčinit
Svakog čovjeka znadu, kad dođe k njima nablizu.
Tko u neznanju dođe k Sirénama i čujê njihno
Pjevanje, toga ne će na povratku dočekat žena
Ni luda djeca i ne će veseliti oni se njemu,
Već ga Siréne svojim opčinjuju jasnijem glasom
Na polju sjedeć, a silna okò njìh je gomila kosti
Truhlijeh ljudi, kojim s tjelesa nestaje kože.
Ti se pokràj njìh provezi i medenim zgnječenim voskom
Druzima uši oblj'epi, da čuo ne bi ni jedan;
Ako li tebe je volja, da slušaš ih, a ti ih slušaj,
Samo ruke i noge nad zavorom katarke nek ti
Drugovi svežu, a uža okò njê čvrsto nek stoje,
Tako ćeš radostan glas obadvíju čuti Sirénâ.
Ako zamoliš druge, da odvežu tebe, a oni
Neka uzmu više još uža, nek jače te svežu.
A kad pokraj Sirena drugari ti već se provezu,
Kojim li putem od dvaju okrenuti tada imadeš,
To ti prostrano ne ću kazivati, nego ti valja
Promislit samom, a jâ ću i jedan ti i drugi reći.
S jedne se nadvode strane stjenjaci, o kojeno baca
Boginja očiju sinjih Amfitrita velike vale,
Bozi „Satari-lađe" nazivaju one stjenjake.
Zdravo nikakva ptica ne prolazi tuda, ni sami
Plašivi golubovi, što Zeusu ambròsiju nose,
Nego pećina glatka po jednoga svaki put grabi,
Al' Zeus drugoga stvara, i tako su vazda na broju.
Hridima tijem nije utekla nikakva lađa,
Nego zajedno daske lađênê i ljudska tjelesa
Nose valovi morski i pogubna ognjena sila.
Samo je jedna lađa moroplovka otud izišla:
Svuda slavljena Arga na povratku svom od Eéta;
I nju bi valovi bili o pećine bacili brzo,
Al' ju je vodila Hera, jer mio joj bijaše Jason.
Na drugoj strani su grebena dva, — do nebesa se jedan

Vrhom oštrijem diže, a plavkasta okolo vrha
Magla se širi i nikad ne prolazi; u ljetno doba
A ni u jesensko nikad vedrine nema nad njime.
Nikakav smrtnik na nj uzići mogao ne bi
Ni njim hodit, da dvaest imade ruku i nogu,
Jer je pećina glatka i optesana se čini.
Grebenu tom u sredini imade plavkasta spilja
Gleda u tamu i gleda u Erebos, kud biste mogli
Lađu, Odiseju slavni, okrenuti prostranu vašu.
Ne bi iz prostrane lađe ni junak mogao kršan
Lukom strijeljajuć svojim pogodit udúbenu spilju.
Tamo stanuje Skila, iznútra grozovito laje;
Glas joj je kao pseta, što nedavno se izléglo,
Sama je ona hudoba gorostasna; nitko se ne bi
Radovo vidjevši nju, pa i sam da sastane bog je.
Dvanaest nogu ona imade, a sve su gadne,
I šest predugačkih ima vratova, a na svakom vratu
Strašna je glava, i po tri u glavi svakoj su reda
Čvrstih i gustih zuba, što puni crne su smrti.
Njezina tijela stoji sredina u prostranoj spilji,
Pa iz ponora strašnog pomoljuje napolje glave,
Okolo grebena vreba i lovi ribe, — delfíne
Lovi i morske pse, pa i drugê zvijeri veće,
Kojìh neizmjeran broj Amfitrita prebučna hrani,
Nikad pohvalili još se brodari nijesu, da zdraví
S lađom su joj umàkli, jer Skila grabi i drži
Čovjeka u svakoj glavi, kog ugrabi iz lađe crne.
Niži tada ćeš greben, Odiseju, i drugi vidjet,
Koji je onome blizu, dobacit bi mogo strijelom;
Velika smokva ima na njemu s bujnijem lišćem,
Pod smokvom crnu vodu usrkuje divna Haribda.
Tri put usrkuje na dan i tri put baca iz sebe
Prava strahota je to! kad srkne, tamo da nisi!
Jer te ni bog ne bi zemljotresni izvuko iz zla.
Kada se približiš Skili, provezi lađom se brzo;
Mnogo će bolje ti biti, šestorice da ti drugova
Nestane, nego li sve da izgubiš iz lađe tvoje.""
Tako mi, reče, a jâ joj ovako prihvatim riječ:
„„Deder mi, boginjo, reci i ovo po ist'ni pravoj:
Opakoj kako bih ja se Haribdi mogo uklonit,
Kako l' se od druge branit, kad društvo mi otimat
stane?""

Rečem, a uzorita odgovori boginja meni:
„„Smjelico, zar ti je opet na umu i trud i borba?
Zar se ni bozima vječnim ukloniti ne ćeš? ta ona
Nije smrtno čeljade, već besmrtna jeste hudoba,
Strašna je ona i ljuta i divlja, a svladat se ne da.
Nema ti obrane tu, a najbolje od nje je pobjeć.
Ako kod hridi malo zaostaneš te se oružat
Staneš, onda se bojim, kad drugi put s isto tolìkô
Navali glava, tolìkô drugova da će ti otet.
Nego se vrlo brzo provezi i viči Krataju,
Njezinu mater, što na zlo porodila ljudma je Skilu,
Mati će njoj zabranit, da ne bi navalila opet.
Tad ćeš na trinačko doći na ostrvo, tamo ti pasu
Sunčeva goveda silna, a pasu i ovce tovne;
Goveda sedam je stada, ovaca je isto tolìkô,
U svakom stadu je glava pedeset; tu se ne leže
Ništa niti što mre, pastirice boginje tu su
Nimfe ljepokose dvije: Lampètija i Faetúsa.
Kćeri Neérê divne i Helija Hiperióna.
Nimfe rodivši tê i odgojivši gospođa majka
Pošalje njih daleko na trinačko ostrvo živjet,
Krave krivoroge ocu da čuvaju i s njima ovce.
Ne takneš stada li tih na umu povratak držeć,
Ako i stradajuć mnogo na Itaku moć ćete doći;
A takneš stada li ta, i društvu i lađi tvojoj
Propast proričem ja. I utečeš ti li odátlê,
Kasno ćeš, u zo čas doći pogubivši čitavo društvo.""
Kad mi izgovori to, zlatotrona javi se zora.
Boginja uzorita odšéta ostrvom svojim.
Brzo otiđem k lađi i druzima svojim prikričim,
Neka u lađu uđu i neka odvežu uža;
Oni u lađu uđu i odmah med klinove sjednu,
Pjenasto more sjedeć po redu pljuskahu vesli.
Vjetar za lađom našom mrkokljunom zgodan nam pošlje]
Boginja strašna Kirka ljepokosa s ljudskijem glasom,
Neka nam nadima jedra i prijatelj bude nam dobar.
A kad već sprave sve uredismo pò lâđi crnoj,
Sjedosmo, a vjetar tada i krmar krenuše lađu.
I tad druzima ja progovorim ù srcu jadan:
„„Jedan il' dvojica samo, o druzi, ne vàljâ da znadu,

Što mi je uzorita prorèkla boginja Kirka;
Nego ću reći, da znademo svi, da il' umremo skupa
Il' da se izbavimo utekavši smrti i Keri.
Najprije reče, da divnim Sirenama valja utèći
I polju cvjetnom njihnu, da ne bismo čuli im glasa.
Meni je samo rekla, da pjevanje slušam, al' svež'te
Čvrstim me užem, da mać se ne mògu, — nad zavorom vi me]
Katarke svež'te, a uža okò njê čvrsto nek stoje.
Ako vas zamolim onda, odvezali da biste mene,
Uzmite više još uža i stisnite jošte me jače.""
Tako druzima ja probesjedim, tako im kažem.
Dobro građena lađa međù tîm brzo nam dođe
Povoljnim gonjena vjetrom do ostrva dviju Sirena.
Odmah utoli vjetar, i na moru bude tišina,
Vale je neki uspavao bog; drugari mi tada
Ustanu i slože jedra pa metnu u prostranu lađu,
Onda k veslima sjednu i bijelom zapjene pjenom
Vodu jelova glatka u rukama vesla držèći,
A ja oštrijem mačem na sićušne komade rezah
Veliki voštani kotur i žilavim rukama stiskah.
Vosak se grijao brzo, jer velika stiskaše snaga,
Žegom pritisne još Hiperìôn Helije gospod.
Za tim druzima svima po redu obl'jepim uši,
A noge î rûke meni drugari nad zavorom svežu
Katarke u lađi brzoj i pričvrste uža okò njê;
Pjenasto more sjedeć po redu pljuskahu vesli.
A kad odmakosmo malo, kolìkô se može doviknut,
Brodeći brzo, Sirene hitroplovku lađu mi tada
Spaze izblíza, gdje ide, i pjevati započnu zvonko:
„„Dođi, Odiseju slavni, o ahejska velika diko!
Ustavi lađu i stani, da poslušaš pjevanje naše.
Ni'ko u crnoj lađi pokràj nâs prošao nije,
A da poslušo ne bi medoglasno pjevanje naše;
Onda se veseo vraća u zavičaj i više znajuć.
Ta mi znademo sve, što Argejci u širokoj Troji
Trpljahu, što li Trojanci po odredbi bogova vječnih.
Znademo sve, na zemlji mnogohranoj štogod se zbiva.""
Tako divotan glas izušćujuć reku, i moje
Srce požêlî ih čuti i obrvama tad stanem
Druzima namigivat, a oni nagnu se veslat;

Onda mi ustanu druzi Perìmêd i s njim Eurìloh
Pa me privežu s više još uža i pritisnu jače.
A kad se ukloni lađa Sirenama, kada ih više
Čuti nijesmo mogli, ni pjevanja nî glâsa njihna,
Onda drugovi mili iz ušiju izvade vosak,
Koji im metnuh unútra, i mene oslobode uža.
A kad odemo od tog od ostrva, zamotrim odmah
Dim i velike vale i šumljavu nekakvu čujem.
Druzi se preplaše moji, iz ruku im ispadnu vesla,
Ona bućkahu sama niz struju, i lađa tamo
Osta, jer oštrih nijesu vesala gibale ruke.
Tad ja po lađi pođem i druzima svojim prikričim,
Svakome ljupku riječ progovorim stavši uz njêga:
„„Kako se nevolje trpe, o drugovi, znademo dobro;
Veće ne može biti od one, kad nas je Kiklop
Držao jak i silovit u svojoj prostranoj spilji;
Ali i otud mojom vrlinom, svjetom i umom
Zdravi iziđosmo mi, što zaboravit ne ćemo, mislim.
A sad kao što velim, učinite dajte ovako:
Veslima bijte po vodi, gdje vali vru iz dubine,
Bijte med klinima sjedeć, ud'jelio ne bi li Zeus nam,
Da bismo propasti toj umakli, uklonili njoj se.
Tebi pak nalažem ja, o krmaru, ovo, al' dobro
Vrgni u srce svoje, kad upravljaš krmom lađênôm;
Lađu okreni dalje od valova i dima onog,
K hridi upravi lađu, da ne bi ti kako izmakla
Onamo eno, i tî nas da ne bi bacio u zlo"".
Tako im rečem, a oni riječma se pokore mojim.
Skile im ne htjedoh ja ni spominjat, jer toj bijedi
Zalud se uklanjat bješe, da drugovi ne bi mi ȍd strâ
Prestali veslat, u brodu da oni se savrli ne bi.
Tad ja nemili Kirkin zaboravljat započnem nałog,
Koja mi bila je rekla, da ne smijem se oružat,
A ja se oružjem slavnim oružah i u ruke uzeh
Do dva dugačka koplja, na potkrovak prednjega d'jela
Lađe uzâđoh, jer mišljah, pomoliti da će se otud
Skila, što živi u hridi, drugarima noseći zator.
Ali je nikako spazit ne mogoh, i već se oči
Gledajuć svuda po hridi po plavetnoj umore meni.
Jaučuć tada u tjesnac zaplovismo, jerbo na jednoj
Skila bijaše strani, a na drugoj divna Harìbda

Vodu usrkujuć strašno iz onoga slanoga mora.
Kad bi izbacila vodu iz sêbe, sva bi se voda
Burljala, ljuljala sva ko u kotlu ȕz vatru silnu,
Pjena bi prskala u vis grebenima objema na vrh;
Kada bi opet vodu usrkala iz mora slanog,
Sva bi se sama u sêbi zaljuljala, a hrid se strašno
Okolo orila je, i ozdo se tamna pješčana
Vidjela zemlja, a društvo bljedoća osvoji i strah.
Svi mi glednemo u nju pobojavši propasti svi se;
U to mi Skila drugóvâ šestoricu, koji su bili
Najjači šakama svojim i snagom, iz lađe uzme.
Ja se ogledam tada po društvu u lađi brzoj,
Kad li opazim onu šestoricu gdjeno se dižu
S rukama, nogama u vis, i mêne vikahu oni
Imenom zovuć me mojim, al' posljednjom tada jadnicî!
Kao što kada ribar na hridi predugom šibom
Sitnijem ribama méku dobacuje lukavo i rog
Tornoga vola baca u morsku vodu, i za tim
Na polje ribice hita, a one se praćaju tada:
Tako se praćahu oni, kad dizani kâ hrîdi bjehu,
Vikahu, kada ih Skila kod otvora spilje izjedat
Stane, i k meni ruke u borbi pružahu strašnoj.
To je očima mojim od svega žalosniji pogled
Bio, kolikogȍd pretrpjeh po moru bludeć.
Pošto se hridinama uklonismo tima i Skili
I s njom strašnoj Harìbdi, na blaženi dođemo otok,
Otok božânskî, na kojem i goveda širokih čela
Bješe i mnogo ovaca, a svima je bog Hiperìôn
Helije bio gospodar. Na pučini u lađi crnoj
Ja već goveda čuh gdje iz obora muču i ovce
Bleje, i odmah ja opoménuh se besjede tada,
Što mi Tebanac reče Tirêsija, slijepi prorok,
K tome i Eejka Kirka, kad veljaše, ostrvu sunca,
Ljudskog veselioca, da uklanjat mi se valja.
I tad druzima ja progovorim u srcu jadan:
„„Čujte me, stradalci teški, o drugovi moji, što velim,
Da vam iskažem riječ Tiresije, koju mi reče,
I riječ Eejke Kirke, kad veljaše, ostrvu sunca,
Ljudskog veselioca, da uklanjat mi se valja;
Ona je rekla, najveće zlo da ovdje nas čeka.
Nego crnom ded lađom mimođite ostrvo ovo.""

Tako im rečem, i u njih u sviju prepukne srce,
Pa mi odmah Eyrìloh odgovori nemilu riječ:
„ „Strašan jesi ti, Odiseju, bijesa pun si,
Udi te nikad ne bole, od željeza sve je u tebe!
Druzi su umorni tvoji, ispavali još se nijesu,
A ti im na zemlju stupit ne dadeš, večeru dobru
Sebi da zgotove oni na otoku oblitom od svud,
Nego u brzu goniš nas noć, da od ostrva ovog
Sada bježimo mî i po plavetnom lutamo moru.
Zli se rađaju vjetri u noći i zatiru lađe, —
Kako bi tada se tko uklonio prijekoj smrti,
Ako se digne oluja iznèbuha i vjetar silan,
Duhne li ljuti Zefir il' Noto, kojino lađe
Najčešće taru, kad vječnim i nije bozima drago?
Nego crnoj noći pokorimo dajmo se sada:
Ostan'mo kod lađe brze i večeru gotov'mo sebi,
U lađu uđimo zorom i brodimo širokim morem!""
Tako mi reče Eurìloh, i ostali povlade njemu.
Kad ja već vidim, da bôg nam dosuđuje nevolju hudu,
Besjedu započnem njima i krilate prozborim r'ječi:
„Vrlo Eurìloše, tî i ostali silite mene;
Nego se meni dajte zakunite zakletvom tvrdom,
Ako nađemo gdje il' goveđe stado il' ovčje,
Nitko u drkosti zloj da grijeha ne će učinit,
Te bi govedo zaklo il' ovcu, nego u miru
Jedite ono jelo, što dade vam besmrtna Kirka.""
Tako im rečem, i oni zakunu po mojoj se želji.
Kad mi se veće zakunu i kada zakletvu svrše,
Dobro građenu lađu u luci prostranoj tada
Ustavimo vodi nablizu slatkoj, i tada
Iz lađe iziđu druzi i večeru zgotove vješto.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Sjete se milih drugóvâ i udare za njima u plač,
Koje iz prostrane lađe izvukavši izjede Skila;
I dok plakahu oni, osvojio san ih je tvrdi.
Noći kad trećina samo još osta, kad nagnu zvijezde,
Oblačnik Zeus nam vjetar veoma žestoki posla
I s njim strašnu oluju te oblacima ogrnu
Zemlju i more on, s nebesa i noć se spusti.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
U udúbenu spilju (gdje igrališta su krasna

Bila i sjedala nimfa), povučemo, smjestimo lađu.
Drugove u skup sazovem i njima rečem ovako:
„Drugovi, u lađi brzoj imade jela i pića,
Zato da ne bude zla, u goveda nemojte dirat,
Jer su goveda ta i ovce pretile tê su
Strašnog Helija boga, što s neba sve vidi i čuje."
Tako rečem, i tîm im nagovorim junačko srce.
Ali mjesec je sav neprestano duvao Noto,
I drugog nikakvog vjetra do Nota ne bi i Eura.
Dok su mi druzi hljeba i crvenog imali vina,
Dotle ne dirnuše stada želéći izbavit život.
Ali kada se već premàče u lađi hrane,
Onda od nužde stanu obilazit, tražiti lova,
Riba i ptica tražit i štogod bi u ruke došlo,
Kukama svinutijem, jer glâd ih po utrobi trgo.
Ja se na ostrvo sam událjih, da bih se mogo
Moliti bogovima, proputio ne bi l' me koji.
Pa kad na ostrvu ja se ukradem drugarima svojim,
Onda operem ruke na zavjetrini u vodi
Te se bozima svima vladarima olimpskim molih,
I tad oni mi oči obàsûše slatkijem sankom,
A zlim savjetom tada Eurìloh svjetova društvo:
„„Čujte me, stradalci teški, o drugovi moji, što velim:
Mrska je svaka smrt doduše jadnícima ljudma,
Ali od gladi umr'jet i udes dočekat, to je
Najgore; nego izàgnâv od goveda Sunčevih sada
Najbolja bogovima, vladarima širokog neba,
Žrtvujmo; dođemo l' jednoć na Itaku, očinsku zemlju,
Obilan mi ćemo hram sazidati Hiperiónu
Heliju, priloge mnoge skupocjene u nj ćemo metnut.
Ako l' se rasrdi on visokòrogîh goveda radi,
Htjedne li razbit nam lađu te povlade drugi mu bozi:
Jednoć sam radìji u val zijevnut i život pogubit
Nego li dugo se mučit na ostrvu pustome ovom.""
Tako reče Eurìloh, i ostali povlade njemu.
Sunčeva goveda odmah izagnaju najbolja s bliza,
Jer od mrkokljune lađe daleko pasla nijesu
Lijepa goveda ona krivoroga širokih čela.
Drugovi stanu okò njih i bozima molitvu reku,
Uskinu nježnoga lišća sa visoko brsnata hrasta,
Jerbo bijelog ječma u pokritoj nemahu lađi.

Kada se pomole već i zakolju, ogule žrtve,
Stegana izrežu onda komáde i pretilînôm
Obviju u dva savítka i pokriju mesnim komádma.
Nemahu oni ni vina, da obliju žarene žrtve,
Nego obliju vodom i utrobe pripicat stanu.
Kada se spale stegna, kad utrobe kušaše oni,
Razrežu i drugo sitno i nataknu za tim na ražnje.
U tome tvrdi sanak sa očiju meni odlètî,
I ja na obalu morsku i k lađi otiđem brzoj.
Al' kad pristupah k lađi na obadva uzvitoj kraja,
Onda topli dim pretilînê zadahne mene,
K besmrtnim bozima tada zalelečem, ciknem ovako:
„„„Oče o Zeuse, i drugi o blaženi, vječiti bozi,
Vi ste u nemili san uspavali na zlo me moje,
A druzi ostavši ovdje učiniše opako djelo!"""
Ali dugòhâljka odmah Lampètija javiti ode
Heliju Hiperiónu, da goveda zaklasmo njemu.
I on u srcu ljutit progovori bozima vječnim:
„„„Oče o Zeuse, i drugi o blaženi, vječiti bozi,
Društvo Odiseja, sina Laertova kaznite dajte;
Goveda zaklaše meni od ob'jesti, koja veselje
Bjehu mi, kada se ja na zvjezdano uspinjah nebo
I kad na zemlju dolje s nebesa spuštah se opet.
Poradi goveđa tih ne dadu l' mi dostojnu platu,
Onda k Aídu idem, mrtvacima tamo ću sv'jetlit!""""
Njemu odgovori Zeus nebesa oblačitelj ovo:
„„„Helije, samo ti svijetli bozima vječnim,
I na žitorodnu zemlju svijetli ljudima smrtnim,
A ja ću onima lađu u iskričavome moru
Žarkijem gromom pogodit i na sitno ja ću je razbit.""""
Od ljepokose ja sam Kalipse saznao sve to,
A ta od Hermije ču provodača, kako mi reče.
Kada do lađe već i do mora dođem, tad stanem
Drugove grdit odávdê odándê uzà svakôg stavši,
Ali pomoći ne bi, jer goveda bjehu već mrtva.
Odmah znamenja čudna pokazaše bogovi njima:
Goveđe puzahu kože, na ražnjima pečeno, pr'jesno
Rikaše meso i čuti ko goveđu bijaše riku.
Šest se gošćahu dana izà tog drugovi moji
Najbolja goveda Sunca izvêdâv pa ih i zaklav;
Al' kad i sedmi dan već Kronov pošalje sinak,

Onda utoli vjetar, olúja bjesnjeti presta,
A mi skočismo tad i u široko krenusmo more,
Katarku digosmo u vis i bijela napesmo jedra.
A kad od otoka mi se udaljismo, kada se više
Druga ne vidje zemlja, već samo nebo i voda,
Onda maglu i tamu nad prostranom lađom Kronìôn
Pusti, a od te magle i tame se zamrači more.
Lađa nam nije dugo ni plovila, jerbo se brzo
Zefir digne, zaúјî, olúja strašna uzbjèsnî,
Katarku slomi oluja i vjetar obadva prednja
Uža, te katarka padne, cijela se naprava sruši
U vodu na dno ladjênô. Na krmi padne krmaru
Na glavu čitav teret i smrvi sve mu u glavi
Kosti, i tada krmar odòzgô se s potkrovka sruši
Poput ronca, i duša iz kòstî mu junačka ode;
Ujedno Zeus zagrmi i obori na lađu trijes,
Ona se uzdrma sva, kad trijes je udari Zeusov,
Bude sumpora puna, i iz nje ispadnu druzi.
Kao pomorske vrane po valma raspršaju svi se
Okolo crne lađe, kad uze im Bog povraćénje.
A ja po lađi stanem koračati, dokle od kilja
Bokove vođena sila ne odvoji; i go onako
Valovi kilj ponesu i bace katarku o kilj,
Na njoj stražnje uže od volujske ostane kože,
A ja savežem kilj i katarku zajedno tada
Pa se posadim na njih, i vjetrovi zli me ponesu.
U to prestane Zefir, oluja prestane bjesnjet,
Al' tad dune Noto, i moje se rastuži srce,
Jer me hoćaše ka zloj Harìbdi vratiti opet.
Plivah čitavu noć, a kada ograne sunce,
Skilinu grebenu dođem, strahovitoj dođem Harìbdi.
Vođu srkaše u se Harìbda ȋz mora slanog;
Tada se u vis dignem na smokovo stablo visoko,
Kao slijepi miš se na njêga pril'jepih, al' nikud
Nogama oprijet se ne mogoh, a niti stati,
Jer je kor'jenje išlo daleko, a vȋsoko grane,
Široke velike grane zasjenjujući Harìbdu.
Ali se čvrsto držah, dok opet ne izbaci voda
Katarku i kilj, al' meni i jedno i drugo dođe
Kasno, ali i željeh. Iz skupštine, mnoge gdje raspre
Parcem presuđuje tko, na večeru kada se vraća,

Tada Haribda mi tek lađênâ pomoli drva;
A ruke i noge ja odozgo spustim na polet,
Onda u vodu pljusnem međ preduga obadva drva,
Za tim se posadim na njih i prionem rukama veslat,
Skilu mi bogova otac i ljudi ne dade vidjet,
Jer se drukčije ne bih uklonio prijekoj smrti.
Devet sam plivao dana, i desete noći me bozi
Prignaše nà oštrvo Ogìgiju, gdjeno Kalìpsa
Živi boginja strašna ljepokosa s ljudskijem glasom,
Koja me njegovaše i hranjaše. Ali kazivat
Šta ću ti to, kad jučer u domu kàzîvâh ovom
Tebi i ženi ti snažnoj? a meni je mrsko, da ono
Iznova govorim opet, što razgov'jetno već rekoh."

TRINAESTO PJEVANJE.

ODISEJ BRODI OD FEAČANA I DOLAZI NA ITAKU.

Tako im reče, i oni umúčê svi i ušútê,
Sve ih osvajao ushit u sjenatoj dvorani onoj,
I tad odgovori njemu Alkinoje i rekne ovo:
„Kad si, Odiseju, došo u dvore mi mjedena praga
Visoke, ne ćeš se, mislim, povratiti ovamo više
Natrag bivši uzbijen, i ako si veliki patnik.
A vama, koji ste ovdje, i koji u mojemu dvoru
Žarkasto pijete vino starjèšînskô, k tome pjevača
Slušate, vama svakom zapov'jedam ovo i velim:
Već je spremljeno ovom tuđincu u glatki u kovčeg
Umjetno kovano zlato i odjeće i drugî dari,
Što ih feačka njemu gospoda donesoše amo.
Nego svaki mu od nas nek dade koto i tronog
Veliki; sve ćemo mi od naroda sabrati opet
Pa se naplatit, jer teško darivat je jednom badàvâ".
Tako Alkinoje reče, i svima se besjeda svidi,
Onda spavati odu, kud kojega bijaše kuća.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
K lađi se požure svi i ponesu viteške mjedi.
Sve to valjano spremi Alkinoje snažni i čili
(Po lađi idući sam) pod lađênê klupe, da ne bi
Drugu neprilike bilo ni jednom, kad prionu veslat;
Oni na gozbu u dom Alkinojev otiđu za tim.
Snažni i čili njima Alkinoje zakolje vola
Zeusu Kronovu sinu na diku, što vlada nadà svîm.
Stegana kȍmâde spale i veselo slavnom se gozbom
Gostiti stanu, a pjevač bożànskî započne pjevat,
Kog svi častiše ljudi, Demòdok; ali Odisej
Prema prejasnom suncu okretao mnogo se glavom
Želeć, da zapadne već, jer žuđaše vratit se doma.
Kako se večere čovjek užèlî, kojemu tegle
Vola rumendlaka dva na njegovoj vazdanak njivi

Čvrsto složeni plug, sunčànâ mu na radost svjetlost
Zađe, da večerat pođe, a koljena dršću mu idući,
Tako na radost zađe Odiseju svjetlost sunčànâ.
Tada progovori on vesloradim odmah Feákom,
A Alkinoju riječ napóse kaže ovako:
„Silni Alkinoje kralju, med ljudma odlični svima!
Žrtvujte, pa me zdrava oprem'te i ostajte zdravo.
Već se izvršuje ono, što željaše milo mi srce:
Odlazak i dragi dari. A nebeski bogovi meni
Sve to učinili sretno! nezázornû kod kuće ženu
Našao, kađa se vratim, i drage u zdravlju moje!
A vi ostajte ovdje te žene vjerene svoje
I djecu svoju vesel'te, a bogovi svaki vam dali
Napredak, nikakvog zla u narodu ne bilo vašem!"
  Tako im reče, a oni povlađujuć reku, tuđinca
Toga da na put treba opremit, jer pravo je reko.
I tad progovori snažni Alkinoje jednom glasníku:
„Sad u krčagu deder, Pontònoje, smiješaj vino
I svim ga po kući d'jeli, da ocu se Zeusu pomoliv
Opremimo tuđinca u njegovu očinsku zemlju".
  Tako mu reče, i vino Pontònoje medeno sm'ješa,
Pristupi k svakome gostu i dade mu; blaženim oni
Izliju bogovima, vladarima širokog neba,
Svaki sa stoca izlije svog; a Odisej se digne
I on u ruke tas Areti dvoušni davši
Besjedu započne s njom i krilate prozbori r'ječi:
„Zdravo mi, kraljice, ostaj do svojega v'jeka, dok starost
Ne dođe tebi i smrt, što čeka čovjeka svakog;
Ja se sad vraćam, a tî se veseli u kući ovoj
Djeci i narodu svemu, Alkinoju također kralju".
  Tako rekavši divni Odisej prekò praga stupi
I s njim Alkinoje snažni glasníka pošalje jednog,
Da ga do lađe brze dovede, do obale morske,
A tri sluškinje s njime Areta opravi skupa,
Košulju nošaše jedna i oprani čisto ogrtač,
Drugoj zatvoren kovčeg Areta nositi dade,
A treća od njih hljeb i crveno nošaše vino.
Pa kad do lađe već i do mora dođu, tad prime
Ponosni pratioci u prostranoj u lađi sve to
Od sluškinja te stave unutra jelo i piće
I pod potkrovkom oni lađènîm Odiseju nastru

Prtište, uzglavlje metnu, da odzad on bez prenuća
Zaspati može, a za tim Odisej popne se i sam
I legne šuteć, a oni po redu med klinove sjednu,
Odvežu ȍd kamena od probušenoga uže.
Onda se upnu natrag i udare veslima vodu,
Nà kanje san se tvrdi Odiseju spuštati stane,
Preslatki san bez prenuća veoma naličan smrti.
Kao kad na polju ravnom ždrijepca četiri jure
U četveropregu skupa, kad udara bičem ih čovjek,
Sve se propinju u vis i pût prevaljuju brzo:
Tako se dizaše predak lađènî, i porfirni vali
Za njim ujahu mnogo po vodi prešumnoj morskoj,
I lađa plovljaše stalno i sigurno; ne bi ni soko,
Koji je najbrža ptica, porèd njê letjeti mogo.
Tako je lađa brzo letéći rezala vale
Čovjeka bozima slična mudrinom noseć u sebi,
Koji je u srcu mnogo pretrpio ulazeć nekad
U bitke junačke mnoge i mučne prolazeć vale,
A sad spavaše mirno zaboraviv negdašnje muke.
  Kada presjajna zasja zvijezda, koja od sviju
Dolazi prva svjetlost ranoranke zore objavit,
Onda se ostrvu lađa moroplovka približi veće.
Na polju itačkom luka imade morskoga starca,
Boga Forkína, a dvije u njojzi hridine strše,
Obje su strme, i one u luku se spuštaju obje,
Struju vjetara ljutih otiskuju one izvana,
A unutra mirno bez priveze pokrite lađe
Stoje, pošto su brodeć dobrodile na kraj već puta.
A pri kraju luke dugolista maslina stoji,
Blizu masline spilja imade plavetna, mila,
Sveto mjesto nimfa, Najáde koje se zovu.
Dvoušni kameni tu su kondiri, vrčevi tu su,
A pčele snose med u vrčeve tê i kondire.
Tu su kamene krosne predugačke, gdje ogrtače
Porfirne nimfe tkû — divota je vidjet ih prava.
Potoci teku tuda nepresušni. Dvoja su vrata
U spilje tê, kroz jedna — kroz sjeverna — ulaze ljudi,
Južna su vrata božânskâ, ne prolaze nikada kroz njih
Ljudi; besmrtnim samo onùdâ je bozima prolaz.
  U tu se luku uvezu Feáčani znajuć je dobro.
Lađe čitave njihne na suho od prilike pola

*

Pristane, za tinji čas, jer gonjahu ruke vesláčâ.
Iz lađe tvrdijeh greda Feačani skoče na suho,
Za tim iz prostrane lađe Odiseja divnoga dignu,
S njime prtište dignu, a k tome i uzglavlje sjajno
I snom osvojena u p'jesku ostave njega;
Onda iznesu dare, Feačani ponosni što ih
Po nadahnúću Atene prejunačke na put mu daše.
Podno masline sve to u kùpu ostave oni,
I to na strani od puta, da ne bi namjernik koji,
Prije nego l' se prene Odisej, odnio štogod.
Tada krenuše kući Feačani. — Al' bog Posidon
Pamteć zemljotresac još Odiseju divnome svoje
Negdašnje grožnje sada za Zeusovu pitaše volju:
„Nikada, oče o Zeuse, med bozima besmrtnim ne ću
Biti u časti, kad ne će ni smrtnici oni Feáci
Mene da časte, koji od koljena mog su izišli.
Ja govorih, da mnogo Odisej se napatit ima,
Dokle se vrati kući, al' povratka njemu ne branih,
Jer si se ti privolio na nj i obreko njemu.
Sad su Feaci dovezli Odiseja u lađi brzoj,
A on je spavo, i njega na Itaku metnuše davši
Zlata mu, mjedi i tkana od'jela, neizbrojne dare,
Kȍliko nikad on od Troje donio ne bi,
Bez muke vratio da se zadobivši plijena dio."
Njemu odgovori Zeus nebesa oblačitelj ovo:
„Ao zemljotrešče ti širokovladni, što si to reko?
Bozi ne preziru tebe, i teško bi bilo, da tebe,
Koji si stariji, bolji od sviju, pogrđuju oni.
Ako l' te koji čovjek ne časti u silu svoju
Uzdajuć se i jakost, kad hoćeš, kaznit ga možeš.
Radi, kako te volja i kako ti omilje srcu."
Njemu odgovori na to Posìdôn zemljotresac ovo:
„Ej crnooblačni Zeuse, učinio odmah bih tako,
Kako mi veliš, al' gnjeva se tvog i bojim i klonim!
Sada bih feačku lađu razlupati prekrasnu htio,
Koja se po moru vraća po plavetnom s otpreme natrag,
Da se okane već i da prestanu pratiti ljude,
A grad njihov bih htio okružiti velikim brdom."
Njemu odgovori Zeus nebesa oblačitelj ovo:
„Dragane moj, ovako ti ja u duši sad mislim,
Da će najbolje biti: Kad ȉz grâda opaze ljudi

Lađu, gdje juri, a tî je pretvori kod obale u hrid
Naličnu brzoj lađi, da veliko napadne čudo
Ljude, a njihov grad okrúži velikim brdom."
Kada Zeusovu riječ zemljotresac čuje Posìdôn,
Onda do Sherije pođe, gdje živi feački narod,
I tu počeka on, al' moroplovka dojuri lađa
Pa se približi vrlo, zemljotresac pristupi k njojzi,
Lupi je spustivši ruku i pretvori u kam, te lađa
Ondje se ȕkor'jenî, a onda zemljotresac ode.
U to Feaci brodari na glasu, veslači sa dùgîm
Veslima, zborahu jedan sa drugijem krilate r'ječi;
Tada je gdjekoji k drugu okrenuv se reko ovako:
„Aj na pučini brzu privezao tko li je lađu,
Koja je jurila doma i vidjela već se cijela?"
Tako je gdjekoji reko, a ne znaše, kako se zbilo.
Onda prozbori njima Alkinoje i rekne ovo:
„Ajme, proroštvo sada starodavno mojega oca
Snalazi mene, da bôg se Posìdôn na nas Feake
Srdi, jer svakoga mî bez ozlede ispratit znamo.
Jednom reče, razlupat Feacima bog da će lađu
Prekrasnu, kad se bude iz otpreme vraćala morem
Plavetnijem, a grâd će okružiti velikim brdom.
Tako pričaše starac, a sada izvršuje sve se.
Nego kako vam velim, učinite dajte ovako:
Prestan'te jednoć ljude opremati, dođe li kada
U grad nam tko, a sada odàber'mo dvanaest bika
Pa ih žrtvujmo sve Posidónu, ne bi l' se na nas
Smilovo te nam grad ne okružio golemim brdom."
Tako im reče, a oni pobojav se priprave bike
Pa se gospodu tad Posidònu čelovođe mudre
Feačke stanu da mole stojeći oko oltara.
Tada se prene odà sna Odisej divni na zemlji
Spavajuć očinskoj svojoj, al' nije poznat je mogo,
Jer ga ne bješe dugo u njojzi, a oko njega
Palada Zeusova kći je Atena prosula maglu,
Dà budê nepoznat svakom, da naputi ona ga u svem,
Da ga ne pozna žena ni građani ni drugî mili,
Prije nego l' se za sva za nedjela osveti proscem.
Zato se sada kralju Odiseju učini tuđe
Sve: i dugačke staze i luke za pristanak zgodne,
K tome vrletne hridi i brsnata mnoga drveta.

Skoči od zemlje i usta i pogleda očinsku zemlju,
Za tim zalelekne on i ruke spustivši lupi
U oba bedra se tad i cvileći prozbori ovo :
„Jaoh li meni, kamo, u čiju dođoh li zemlju !
Jesu li opaki ljudi i divlji, bez pravice svake,
Ili su gostima radi i boje l' se bogova srcem ?
Kamo mi blago valja odnèsti ? kamo l' ću i sam
Djeti se sad ? ej osto da budem ja kod Feákâ
Ondje ! il' premogúćnu da kralju drugome budem
Došao, koji bi mene otpremio s ljubavlju kući !
Ne znam, kuda mi blago valjádê sakrit, al' ovdje
Ostavit ga ne mogu, da ne bude drugima plijen.
Avaj feačke mudre čelovođe u svem nijesu
Pametne, pravične bile ! Odvèsti dadoše mene
Oni u drugu zemlju, a rekli su, da će me dati
Odvest na itački otok na pogledni, — al' me nijesu !
To im platio Zeus pribjegárâ pomàgâč, što gleda
I druge ljude odozgo te kazni koji što zgr'ješi !
Al' sad deder blago da izbrojim, pa ću da vidim,
Nisu l' iz koritaste odnèsli štogod mi lađe."
Reče i prebroji kotle i prekrasne tronoge one,
K tome prebroji zlato i lijepo otkano ruho,
Ništa mu nestalo nije ! — a tada za očinskom zemljom
Zaplače cvileći vrlo uz obalu prešumnog mora
Vrljajući, i tada Atena se primakne njemu
Stasom slična mladiću, ovčaru godina mladih
Nježnu, kakovi jesu knezóvâ sini; Ateni
Krasno načinjen plašt je na plećima u dvoje složen,
Potplati na bijelim na nogama, koplje u rúkû.
Radostan opaziv nju Odisej u susret joj pođe,
Besjedu započne s njom i krilate prozbori r'ječi :
„Prijane, s tobom se prvim na ovoj sastajem zemlji :
Budi mi zdrav i ne misli zla sukòbîv se sa mnom !
Nego čuvaj mi ovo i samog me čuvaj, jer tebi
Molim se kakono bogu i tvoja koljena grlim.
Ded odgovori mi pravo, da znađem, što te sad pitam :
Koje je ovo polje i zemlja ? kakvi su ljudi ?
Je l' to pogledan koji od otoka, ili je kopna
Grudastog obala to, te daleko se u more pruža ?"
Sjajnoka na to ovako Atena prihvati riječ :
„Il' si, tuđinče, lud il' dolaziš ti iz daljine,

Kada me za zemlju pitaš za ovu ! Nije ti ona
Neslavna baš tolìkô, a znadu je premnogi ljudi :
Znadu od istoka ljudi sunčànôga, znadu od zore,
Znadu je, koji žive ostrágu na zapadu tamnom.
Kršna je zemlja ova, za vožnju nije ti zgodna,
Al' presiromašna nije, širine ako i nema.
Golema tu je žita množina; otok i vinom
Rađa, uvijek kiše i rose obilno ima.
Paša je tu za koze, za goveda, svakakve šume
Tudijer jest, vodòpoji tu ne presišu nikad.
Za to je Itaci ime do Troje doprlo same,
Koju daleko ljudi od zemlje ahejske kažu."
Tako mu reče, i na to Odisej, divni stradálac
Radostan bude domaji veseleć se, koju mu sada
Kći egidònošê Zeusa Atena Palada reče.
Besjedu započne s njom i krilate prozbori r'ječi, —
Ali ustavi riječ i ne kaže istine prave
Lukavo uvijek srce u grudima imajuć svojim — :
„Preko mora daleko na širokoj čuo sam Kreti
Dosta o Itaci toj, a sada sam došao i sam
S ovijem blagom, a isto tolìkô ga ostavih doma
Djeci svojoj te bježim, jer sina Orsìloha milog
Ja Idomèneju ubih brzonogog, koji na Kreti
Širokoj bješe brži od sviju radljivih ljudi;
Ubih ga, jer sav plijen oduzet mi trojanski htjede,
Zbog kog u srcu mnogo pretrpjeh ulazeć nekad
U bitke junačke mnoge i mučne prolazeć vale,
Plijen mi htjede oduzet, što na polju ne htjedoh trojskom
Subojnik ocu mu biti, već družinom upravljah svojom.
Ja ga mjedokovnim kopljem probòdoh, kad iđaše s polja
Blizu puta njega uvrebavši s mojijem drugom,
Precrna noć je nebo pokrivala, nikakav čovjek
Ne vidje dvojicu nas, i potajno uzeh mu život.
A kad oštrijem kopljem probodoh njega i ubih,
Odmah ìzà toga k lađi Feničana ponosnih odem,
Pl'jena im obilno dadoh i k tome molit ih stanem,
Rečem im, u lađu mene nek uzmu i u Pil odvezu
Ili u Elidu divnu, Epéjci gdje su gospoda.
Al' ih daleko odándê oluja otisne silna,

Vrlo preko volje njihne — prijevare ne bješe u njih.
Pošto smo odbiti bili odándê, dođosmo amo
Noću i jedva u luku uniđosmo, mislio nije
Nitko na večeru tad, i ako smo željeli jesti,
Nego iz lađe gladni izišâvši spasmo onako.
Kako sam umoran bio, nadvladao san me je slatki,
A iz prostranih lađa Feničani uzmu mi blago,
Pa u pijesak ga metnu uz mêne, gdjeno sam spavo.
Onda u lađu uđu i odu k Sidòniji gradu
Žitelja punom, a mene u tuzi ostave ovdje".
Reče, i sjajnoka njemu Atena se na to nasmije,
Pa ga pogladi rukom, a uzrastom stvori se ženi
Krasnoj i velikoj slična i poslima divnima vještoj.
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
„Lukav bio bi taj i prijevaran, koji bi tvoja
Lukavstva mogo nadmudrit, pa ī bôg koji da dođe!
Zar se, svaštoznanče ti, nenasitni lukavče, zlico,
Ni u zemlji u svojoj prijevare, lažnih riječi
Ne ćeš da prođeš, što tebi od mladosti milo je tvoje?
Ali o tome već ne govor'mo, ta oboje mi smo
Lukavi, mudri, jer tî si odvojio besjedom, svjetom
Od svijeh ljudi, a jâ sam na glasu med bozima svima
Pameću i hitrinom. Nijesi poznao sada
Palade, Zeusove kćeri Atene, koja ti sveđer
Pomažem u svakom trudu i koja te uvijek čuvam,
Koja Feácima svima učinila tebe sam draga,
A sad ovamo dođoh, da snujem s tobom vijeće,
Da ti sakrijem blago, na polasku što ti Feáci
Ponosni daše po naputku mom i po volji mojoj,
Da ti reknem, kolìkô pretrpjet u domu ti krasnom
Jada je suđeno tebi; ustrpi se, makar i silom.
Nikakvom čovjeku nemoj kazivat i nikakvoj ženi,
Da si ovamo došo nalutav se, nego šutèćkê
Mnoge nevolje trpi, predáji se nasilju ljudskom".
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Smrtnom je čovjeku teško, o boginjo, poznati tebe,
Makar i vrlo vještu, jer svemu slična se gradiš.
Dobro se spominjem još, prijatèljica kako si meni
Bila, dok boj bismo pod Trojom ahejski sini.
A kad Prijamov grad razorismo napokon strmi,
Odjedrismo, a neko božanstvo rasu Ahejce,

Od onda, Zeusova kćeri, ne smotrih te, ne vidjeh više,
Da bi mi u lađu došla, odbranila od zla me kojeg.
Nego se uvijek srce od tuge cijepalo moje,
Te sam luto, dok od zla ne spasoše bogovi mene;
Dok me napokon nisi ohrabrila u polju rodnom
Feačkom te me u grad dovela feački glavom.
A sad, tako ti oca, sad molim te, — mislim, da nisam
Došo na poglednu veće na Itaku, već se po zemlji
Potucam nekakvoj drugoj; od ruganja pustoga, mislim,
Da mi govoriš to, da prevariš dušu mi samo.
Reci mi, jesam li zbilja u zemlji očinskoj miloj?"
Sjajnoka na to njemu Atena odgovori ovo:
„Uvijek misao takva u grudima tvojijem jeste,
Zato te ostavit nikad u nevolji tvojoj ne mogu,
Jer si pametan ti i razborit, brz si odlučit.
Drugi bi čovjek došav iz lutanja želio vidjet
Rad stan u kući svojoj i ženu svoju i djecu,
A ti ne ćeš ništa da doznaš, ne pitaš ništa,
Hoćeš ženu prije da iskušaš, koja onako
Sjedi u dvorima tvojim, u čemeru boravi ona
Jednako dane i noći iz očiju roneći suze.
Sumnjala nigda nijesam, već u srcu dobro sam znala,
Da ćeš se vratiti kući izgubivši čitavo društvo,
Al' s Posidónom stricem nijesam se boriti htjela,
Koji se u srcu svom razljutio vrlo na tebe,
Srdi se, što si mu tî oslijepio miloga sina.
Sad ću ti itačka mjesta pokazat, da ne sumnjaš više:
Ovo je ovdje Forkína, starìnê morskoga, luka,
A pri kràju luke dugolista maslina stoji,
Blizu masline spilja imade plavetna, mila,
Sveto mjesto nimfa, Najáde koje se zovu.
To ti je pokrita spilja, u kojoj nimfama nekad
Uspješne hekatòmbe prikazat često si znao;
Ovo je Neritski brijeg, odjeven velikom šumom."
Tako boginja reče i raspŕša maglu, te zemlja
Pokaže se i tàd se poveseli divni stradálac,
Svojoj se radujuć zemlji žitorodno poljubi polje,
Obje podigne ruke i nimfama molit se stane:
„Zeusove kćeri o nimfe Najáde! nikad nijesam
Mislio opet vas vidjet, al' sada se molbama mojim
Ljupkim vesel'te, a dare darivati mi ćemo vama

Kao i prije što smo, pljenjačica Zeusova kćerka
Milosna dâ l' mi života i ako mi pomogne sina".
Sjajnoka boginja na to Atena prihvati riječ:
„Ne boj se, samo nek to ti, Odiseju, ne muči srca!
Nego sprav'mo sad odmah u nutrašnjost goleme spilje
Blago, da ostane ti cijelo; izà tog nam valja
Misliti, kako bi sve se učiniti najbolje moglo".
Tako boginja reče i u spilju plavetnu uđe,
Pipati zakutke stane unutra. Tad joj Odisej
U spilju nošaše zlato i haljine nošaše krasne
I tvrdu mjed, od Feáčānā sve što dobio bješe.
Sve to Odiseju spravi i navali jošte na vrata
Kći egidonoše Zeusa Atena Palada kamen.
Podno masline svete posadiv se oboje tada
Uzmu vijećat, pogubit prkòždžije kako će prosce.
Sjajnoka boginja tada Atena započne riječ:
„Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laertov,
Promisli, kako ćeš ruku na bestidne dignuti prosce,
Koji već godine tri u dvoru gospodare tvojem
Proseći tvoju ženu bogoliku, nudeć joj dare;
Ali te ona plačuć očekuje, da joj se vratiš,
Nade svakome daje, obećava svakome proscu,
Svima glasove šalje, al' na drugo misli joj srce".
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Avaj! ko Atrejev sin Agamèmnon doista i ja
U kući poginuo u svojoj zlom bih sudbinom,
Da me nijesi o svemu poučila, kako valjádê.
Nego, kako ću onim osvetit se, svjetuj me sada,
I stoj uz mène i meni nadahni hrabrošću srce,
Kao kad bijele zide u Troji rušasmo nekad.
Tako da uza me revno, o sjajnoka boginjo, stojiš,
Sa tri stotine ja bih junaka mogo se borit
S pomoću, gospođo, tvojom da pomažeš milosno meni".
Sjajnoka na to njemu Atena odgovori ovo:
„I te kako ću ja ti pomagati, pamtit ćeš vazda,
Kada se latimo posla! Okaljati krvlju će, mislim,
I mozgom svojim mnogi okaljat će golemu zemlju,
Mnogi od prosilaca, imutak koji ti troše.
Nego sada tebe da pretvorim, kako te nitko
Ne će poznati moći; na udima gipkim ti krasnu
Kožu ću tvoju narozat, sa glave ću plavu ti kosu

Uništit, sveg ću u drónjke obúći te — tkogod te vidi,
Da mu se zgadi, — i k tome učinit ću glupe ti oči,
Tvoje prekrasne oči, da grdan dođeš pred prosce
I pred ženu i sina, u domu kog ostavi nekad.
Najprije valja ti doći k svinjaru, koji je čuvar
Tvojijeh svinja, a k tome i prijatelj tebi je dobar,
Sina ti ljubi on i umnu Penelopu ženu.
Naći ćeš njega, gdje sjedi med svinjama, kojeno pasu
Tamo uz Korakov hrid i uz izvor uz Aretúsin
Jeduć u obilju žir, i crnu pijući vodu.
A to svinjama sve pretilinu pridaje bujnu.
Tu kod svinjara sjedi i ostani, pitaj ga za sve,
A ja u Spartu idem, gdje kažu krasnijeh žena,
Da tvog, Odiseju, sina pozovem Telemaha milog,
Koji k Menèlaju ode u široki grad Lakedèmon,
Dà čujê za glas tvoj i dali mu živiš još gdjegod".
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Zašto mu rekla nijesi, kad za sve znala si dobro?
Valjada kao i ja trepetljivim morem nek bludi,
Bludeći jače nek trpi, dok troše mu drugi imutak!"
Sjajnoka na to Atena ovako odgovori njemu:
„Nemoj se odviše brinut za njèga u svojoj u duši!
Ja sam ga pratila sama, da onamo dođe i sebi
Slavu steče i diku, a sada se ne muči ničim,
Već u Atrídovu domu u obilju svakome sjedi.
Sada mlađahni prosci na njèga u lađi crnoj
Vrebaju ubit ga željeć još prije no doma se vrati;
Ali ne mislim to, već prije će pokriti zemlja
Gdjekojeg od prosaca, imutak koji ti troše".
Tako reče Atena i njega palicom dirne,
Naroza kožu mu krasnu na udima njegovim gipkim,
Plavu mu uništi kosu sa glave i na cijelo
Njegovo tijelo ona navuče staračku kožu,
Njegove prekrasne oči Atena učini glupe,
Loše zatijem krpe i košulju metne na njèga
Razdrtu, uprljanu i čađavu od dima teškog;
Veliku baci na njega brzonoge košute kožu,
Rehavu, za tijem štap i torbu ružnu mu dade,
Prodrtu svuda, a na njoj za uprtu konopac bješe.
Tako uglave oni i rastanu se, — Atena
U divni grad Lakedèmon po njegova otide sina.

ČETRNAESTO PJEVANJE.

ODISEJ SE SASTAJE S EUMEJEM.

A Odisej tada iz luke po kamenoj stazi
Brdom šumovitim pođe, gdje njemu bješe Atena
Za svinjara divnog naznačila, koji imutak
Čuvaše najviše od svih Odiseja divnoga slúgâ.
Njega u pretkuću nađe gdje sjedi, — tu mu je stajo
Sagrađen visoki obor, — na zaštićenome mjestu,
Obor se naokolo protezao lijep i velik,
Svinjar ga svinjama sam je sazidao, dok je gospodar
Bio daleko, sve kradom od gospođe, starca Laèrta,
Kamenjem dovlačenim sazido, okružio divljim
Kruškama, kolje je čvrsto i gusto bez prekida zabo
U šir i u dulj izvána ogulivši s drveta koru;
A iznutra je on načinio svinjaca dvanajst
Jedan do drugog blizu, da imaju svinje gdje ležat.
U svakom svinjcu pedeset zemljoleža bijaše svinja,
I to krmača samih, a krmci su ležali vani,
Mnogo ih bijaše manje, jer prosci bogoliki broj su
Njihov manjili jeduć, i svinjar slao je svagda
Najboljeg krmka njima iz utovljenoga krda,
Tako da krmaka trista šezdeset bijaše samo.
Velika četiri psa ko zvjerovi uvijek ondje
Ležahu, a njih je svinjar othranio, glava pastírâ.
Prema nogama baš udešavo je potplate svinjar
Režuć ih iz kože krasne iz volujske; svi su pastiri
Bili pošli kud koji, sa krdima tri su otišla,
Četvrtoga je pak pastira, kako je moro,
Poslao, krmka u grad da prkosnim proscima nosi,
Da ga zakolju oni i dušu da zasite mesom.
Odmah laveždžije psi Odiseja opaze divnog,
Pa se lajući na njga zalètê, ali Odisej
Lukavo sjedne i štap iz ruke na zemlju pusti;
I tu bi grdno Odisej kod obora svojeg nastrado,

Ali svinjar hitro potèčê nogama brzim
I van iz kapije mune, iz ruke mu ispadne koža,
Te on poviče na pse, kud kojega rastjera baciv
Na njih kamenja mnogo i prozbori tad gospodaru:
„Starče, umalo psi nijesu rastrgli tebe
Iznenada, a na me sramota teška bi pala;
Ta i onako me bozi obdariše jadom i tugom,
Jer za bogolikim sveđ gospodarom jadujuć, tužeć
Sjedim i svinje hranim i žirim tovne, da drugi
Jedu ih ljudi, a môj se gospodar nekuda klati
Željan jela po gradu i zemlji svijeta tuđeg,
Ako je još u životu i motri svjetlost sunčànû.
Nego hajde, o starče, u moju kolibu sa mnom,
Hljebom i vinom unútra da dušu zasitiš svoju,
Otkud si, da mi se kažeš, i kȍlikê prepati muke".
Tada ga divni svinjar povede u kolibu svoju
Pa ga posadi u njoj i nastre gustoga granja,
Bradate divlje koze na zemlji raširi kožu,
Na njoj je spavao sam, a gusta i velika bješe.
Dočeku tom se Odisej povèselî i reknê ovo:
„Zeus ti podao sve i ostali besmrtni bozi,
Što sam najvećma želiš, kad mene veselo primi!"
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao riječ:
„Goste, bio bi grijeh, da i grđî dođe od tèbe,
Gosta kog uvrijedit, jer prosjaci svi su od Zeusa
I svi tuđinci, a darak i malen je ugodan darak,
Što ga dajemo mi, jer u sluga je običaj takav,
Koji se uvijek boje, kad vladaju mlada gospoda,
A povratit se vječni ne dadu bogovi onom,
Koji me milovo dobro, onakav mi dao imutak,
Kakav svojemu sluzi gospodar milostiv daje:
Kuću i imovinu i ženu prošenu mnogo,
Što se je trudio vrlo i posle nasporio bog mu,
Kako i meni bog nasporuje, čime se trudim.
S tog bi me mnogo gospodar nadario, ovdje da starost
Dočeka, ali ga nesta! Ej Helenin da je naprečac
Propao rod, što mnogim junacima koljena pobi!
I moj gospodar pod Ilij, gdje vele krasnijeh konja,
Ode, poradi časti Atridove s Trojcima u boj".
Tako reče i brzo utegnuv košulju pasom
Svinjar u svinjce pođe, gdje praščići ležahu silni,

Otale uze dva i ponese, zakla i oba
Prismudi, razreže ih, na ražnje natakne za tim.
Kad se već praščići speku, onako ih tople na ražnjih
Pred Odiseja stavi i bijelog zamuti brašna,
Onda smiješa vina u sudu medenog, slatkog,
Sjedne naprema njemu i ponudi njega veleći:
„Jedi praščiće, goste, što sluga može ti dati,
Jerbo pitane krmke izjedaju prosci ne mareć
Ništa za božju kazan u duši, ne žale ništa.
Ali blaženi bozi ne trpe nasilja ljutog,
Nego poštuju pravdu i ljudska poštena djela.
Ima na zemlji ljutih dušmánâ, koji na tuđu
Zemlju udarat znadu, i plijena daje im Zeus-bog,
Te se sa brodovima sa punijem vraćaju kući.
Al' strah od kazni božje i u srce ulazi njihno.
Prosci valjada nešto po glasu doznaše božjem,
Da je umr'o onaj, kad nije ih volja pošteno
Kraljicu prosit ni kući otići, nego u miru
Ob'jesno troše tuđi imutak ništa ne štedeć.
Jerbo kȍliko dana i noći u boga ima,
Oni klanice kolju, ne jednu il' dvije samo,
Crpaju žarkasto vino i piju ga u obijèsti.
Onaj je imao golem imutak, kolìkô ga nije
Imao junak ni jedan ni na kopnu crnome igdje
Ni na Itaci samoj. Ni dvadeset zajedno ljudi
Tȍlikôg nemaju blaga; — izbrojiti sve ću ti sada.
Dvanaest goveđih stada na suhu, tolìkô ovaca,
A tolìkô i svinja i rasutih kozijih stada
Pasu njemu tuđinci i njegovi vlastiti ljudi.
Ovdje na ostrvu pak na krȁju samom jedanajst
Pase kozijih stada; čuvari su čestiti ljudi,
Koji proscima gone iz svojega svakoji stada
Svedni najboljeg jarca od sviju pitanih koza.
A ja ove pazim i čuvam krmke, od kojih
Najboljeg svaki dan izàberêm i njima šaljem."
Reče Eumej, a šuteć Odisej je jeo i pio
Željno s tekom snujuć bijedu prkosnim proscem.
Kađa se najede već i jelom srce kad smiri,
Punu čašu mu vina podade Eumej, iz koje
Pijaše sam, a Odisej s veseljem uzme od njega,
Besjeđu započne s njim i krilate prozbori r'ječi

„Tko te je, prijatelju, imanjem kupio svojim?
Tko je tȍliko bogat i moguć, kako mi veliš?
Umro je, veliš, on Atrídove poradi časti.
Reci ga, ne bih l' ga ja iz riječi poznao tvojih?
Zeus-bog znade, a znadu i ostali besmrtni bozi,
Neću l' ti javiti štogod o njèmu, — ta lutah daleko."
Na to Odiseju svinjar odgovori, glava pastírâ:
„Nikakvom putniku, starče, što glasove nosi o njèmu,
Ne će vjerovat više ni žena njegova ni sin,
Putnici dolazit znadu i željni čašćenja njima
Kazuju laži, a ne će da kažu istinu pravu.
Kako putnik kakav na itačko na polje stupi,
K mojoj kraljici ide i laži govori njojzi;
Ona ga lijepo prima, ispituje njega o svemu,
Jauče ona, i njojzi iz očiju padaju suze,
Kao i drugoj ženi, kad pogine muž u tuđìni.
I ti bi, starče, brzo izumio kakovu riječ,
Da tko struku ti dâ i košulju, što ćeš obući.
Kožu su njegovu već od kosti strgala negdje
Pseta i brze ptice, i duša mu pustila t'jelo.
Il' su ga u moru ribe već izjele, i kosti njemu
Leže na kopnu negdje pijeskom zasute silnim.
Tako je nestalo njega, a za njim ostade tuga
Njegovim svim prijatèljma, a meni najveća od svih,
Koji ljubazna tako gospára, kudgođer dođem,
Ne ću nikada naći, da k ocu i majci se vratim
U kuću, gdje se rodih i gdje me othraniše oni.
Ne žalim ni njih samih toliko, ako i žudim
Očma ih ugledat svojim u očinskoj zemlji, kolìkô
Jad za Odisejem mene obuzima, što mi ga nema.
Žacam se, goste, ime spomenuti njegovo samo,
Kada ga nema tu, jer veoma je ljubio mene;
Zovem ga ljubaznikom, ma ì jest od mène daleko".
Njemu prihvati riječ Odisej, divni stradálac:
„Posve, o prijatelju, kad niječeš, kada mi veliš,
On da se vratiti ne će i nevjerno kad ti je srce,
A ja ti ne ću samo onako reći, već s kletvom,
Da će se vratit Odisej; muštȗluk neka mi bude
Onda, kada se on u svoje povrati dvore,
Onda me lijepim ruhom obuci, košuljom, strukom.
Prije ne primam ništa, i ako sam potreban vrlo;

Jer mi je čovjek mrzak ko vrata Aìdova onaj,
Koji se nagnati dade siromaštvom, laži da zbori.
Najprije tako mi Zeusa, i tako mi gostinskog stola,
Tako mi ognjišta divnog Odiseja, kod kog sam sada,
Sve će se ovo tako izvršiti, kako ti velim:
Još će se godine ove povratiti kući Odisej;
Ovaj kad izmine mjesec i kada nastane drugi,
On će se vratit i svakom osvetit se, koji mu ovdje
Njegovu ženu sramoti i svijetlog njegova sina."
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao riječ:
„Niti ću tebi ja muštùluk dati, o starče,
Nit će se vratit Odisej, već vino pijder u miru,
Na drugo mislimo što, a toga me ne sjećaj više,
Jer mi se srce ljuto u grudima žàlostî mojim,
Kada mi spomene tko gospodara čestitog moga.
Zakletvu ostav'mo tvoju, a u kuću svoju Odisej
Došao, kako ga ja i Laèrto stari želímo
I Penelopa žena, bogoliki i sin Telemah!
Ja bez prebola žalim Telemaha, kog je Odisej
Rodio, bozi mu daše uzrasti ko grančici mladoj;
Kako je uzorit stasom i licem bio, od oca
Miloga veljah da ne će med ljudma nimalo gori
Biti, a sȁd mu je neki pomutio čestitu pamet
Bog il' nekakav čovjek, te u Pil presveti ode,
Za svoga oca da čuje, a sada na povratku njega
Ponosni vrebaju prosci, da nestane bez traga svakog
Pleme bogolikoga Arkìsija s itačke zemlje.
Ali ostav'mo i njeg, — il' njega uvrebali prosci,
Ili im uteko on i zakrilio rukom ga Zeus-bog;
A ti mi, starče, sada pripovjedi nevolje svoje,
Ded odgovori mi pravo, da znadem, što te sad pitam:
Tko li si, otkud si? gdje ti je dom, gdje otac i mati?
Koja te donijela na Itaku lađa i došli
Kako su pomorci s tobom? ponosiše kojim se rodom?
Jer mi se misliti ne da, da do nas si došao pješke."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Evo ću sasvijem sve to po istini kazati tebi.
Da nas dvojica ovdje u kolibi dugo imamo
Jela svakakvog dosta i vina slatkog i mirno
Da se možemo častit, a poslove drugi da rade,
Lako bi onda bilo kazivat, al' čitavu ne bih

Godinu mogao sve iskazati nevolje svoje,
Po volji bogova što sam pretrpio sve na svijetu.
Dičim se, da sam rodom iz Krete, široke zemlje;
Sin sam bogata oca, a u kući ì mnogo drugih
Zakonskih bješe sinova, što supruga rodi ih njemu,
Što ih othrani ona; a mene inoča rodi,
Kupljena žena, al' opet ko i drugu zakonsku djecu
Kastor, Hilakov sin, u domu držaše mene.
Toga sam — dičim se — loze; u Kreti ga narod ko boga
Častio bogatstva radi i sreće i slavnih sinova.
Ali u dom Aìdov i njega smrtne su Kere
Odnijele, a tada imutak prehrabri sini
Med sobom razd'jele sav ždrijebove bacivši nad njim,
Meni premali oni dijelak ì kuću daše.
Onda sebi ženu dovedoh od imućnih ljudi
Radi valjánosti svoje, jer ne bijah nikada rđa,
A ni povukuša ratna, a sada ništa ne ìmâm.
Ako me pogledaš dobro, u mèni ćeš poznati jošte
Slamčicu samo, jer sila bijeda snalazi mene.
Ares dao je bog i Atena dala je meni
Smjelost, da lomim rede junaka, i razređivo
Kad sam u zasjedi prve junake dušmánina propast
Spremajuć, smrti mi nikad pred junačkom ne bješe dušom],
Nego bih jurišeć prvi od sviju ubijao kopljem
Onoga od dušmánâ, tko nije mi mogo utèći.
Takov sam bio u boju, a teženje ne bješe meni
Milo ni kućni rad, što čestitu odgaja djecu,
Nego mi vazda drage veslačice bijahu lađe,
I rat i koplja glatka i strjelice mile mi bjehu,
Same strahote bojne, što ljudma su drugima grozne,
Meni pak bijahu mile, kad u dušu bog mi ih stavi;
Jednim poslom se jedan, a drugim se zabavlja drugi!
Prije nego li odu pod Troju ahejski sini,
Devet put vodih junake, brzòplôvke devet put lađe
Vodih u svijet tuđi i plijena mnogo zadòbih,
Otud bih izabro sebi obìlato i mnogo drugo
Dobio ždr'jebom, te kuća obogati naskoro meni.
Tako u Kreti silan i poštovan postanem čovjek.
A kad gromoglasni Zeus strahovitu odredi onu
Vojnu, kojano mnogim junacima koljena pobi,

Tad Idomèneja slavnog i mene odredi narod,
K Iliju vojsku da vodit imámo, a nismo se mogli
Opr'jet, jer prigovor teško podnosit bi narodni bilo.
Devet godina tamo vojèvasmo ahejski sini,
A kad Prijamov grad razorismo desetog ljeta,
Odjedrismo, a neko božanstvo rasu Ahejce.
Tada premudri Zeus jadníku odluči meni
Velike jade, jer jedan vesèlih mjesec se samo
Svojem imanju i djeci i ženi vjerenoj svojoj.
Poslije nagna me srce, s bogolikim druzima svojim
Lađe da opremim brze i s njima do Egipta brodim.
Devet opremih lađa, i momčad se sakupi brzo.
Šest se častiše dana izà toga drugovi mili,
A ja klanica mnogo odredih i dadoh, nek vječnim
Bozima žrtvuju se i društvu časti nek bude.
Sedmi odbrodismo dan od Krete, široke zemlje,
Brodismo lako tad ko niz struju, jer nam je oštri
Borej lijepo duho, i meni se lađa ni jedna
Nĕ oštetī, te zdravi i čitavi bijasmo svi mi;
Vjetar i krmilari po vodi lađe nam gnahu.
Peti izà toga dan do lijepòtekôg Egipta došav
Ja u Egiptu lađe na obadva uzvite kraja
Ustavim, onda svojim drugarima milijem rečem,
Neka kod lađa budu i neka na lađe paze,
I razgledače pošljem, da idu zemlju uhodit,
Al' njih obuzme bijes i đadu se srcu zavèsti
I uzmu Egipćanom plijeniti prekrasna polja,
Uzmu im ludu djecu i žene grabit, a ljude
Stanu ubijat, al' glâs se po gradu raziđe brzo.
A kad se začuje to u gradu, ŭ osvît zore
Dođu, i polje puno pješaka bude i kola,
Oružjem zablista polje, i društvo mi u ružnu bježan
Nagna gromovni Zeus, te nitko ne smjedne od njih
Dočekat junački one, jer opkole zla ih odàsvud.
Tada mi mjedi oštrom drugare ubiju mnoge,
Neke odvedu žive, da pod silu robuju njima.
Onda mi misao Zeus ovakovu u srce stavi
— Ej da poginuh prije i udes u Egiptu ondje
Svoj da dočekah ja! — jer bijeda me imaše snaći:
Lijepu kacigu skinem sa glave i štit s ramena,
Koplje bacim daleko iz ruke, onda potèčêm

Dò kôlâ samoga kralja i koljena obujmim njemu,
Pa ih ljubiti stanem, a ôn se smiluje na me,
Ostavi mene živa i u kola metne kraj sebe
U kuću svoju sužnja odvede, — tad gađahu mene
Kopljima mnogi želeći probòsti, jer srditi vrlo
Bijahu, ali im kralj ne dopusti bojeć se gnjeva
Gostinskog Zeusa, koji zločinstva zamjera vrlo.
Sedam godina tu med Egipćani proživjeh
I blago silno skupih, jer davahu svi mi ga oni.
Al' kad i osma već dolètî godina meni,
Onda pristupi k meni Feničanin uvježban lažac,
Himbenik, koji je zla učinio ljudima mnogo.
On me lukavstvom svojim nagovori, te ja u narod
Odem fenički s njim, gdje imanje mu bješe i dvori,
I ja ostanem kod njeg do konca godine c'jele:
Pa kad dani se već i mjeseci svrše, i opet
Godina kad se okrénu, kad godišnje vrate se Hore,
Tad u brzoplovnoj lađi povede u Libiju mene,
Izmislio je laž, da tovar mu pomažem nosit,
Al' me je kanio prodat i golemu dobit cijenu,
Te ja pod silu s njime odbròdih, sluteć doduše.
Hićaše iznad Krete sred pučine lađa, jer oštri
Borej je lijepo duho, al' društvu pripravi propast
Zeus-bog, i kǎd se od Krete udaljismo, kada se više
Druga ne vidje zemlja, već samo nebo i voda,
Onda maglu i tamu nad prostranom lađom Kronìôn
Pusti, a od te magle i tame se zamrači more;
Ujedno Zeus zagrmi i obori na lađu trijes,
Ona se uzdrma sva, kad trijes je udari Zeusov,
Bude sumpora puna, i iz nje ispadnu ljudi:
Kao pomorske vrane po valma raspršaju svi se
Okolo crne lađe, kad uze im bog povraćénje.
Ali mrkokljune lađe predugačku katarku meni
Sam Zeus u ruke dade, onako kako sam jadan
Bio u srcu svom, da opet smrti utečem.
Katarku obujmim čvrsto, a vjetri strašni po vodi
Devet me nosiše dana, a desete crne me noći
Golem dovalja val i primakne tesprotskoj zemlji.
Tamo viteški kralj Tespróćânâ primi me Fidon,
Sve me bez ucjene primi, jer njegov mili me sinak
Za ruku uzme i mene povèdê sobom onako

*

Umorna i ozébla, dok u dom ne dođe očin,
Pa mi obući dâ odijelo: košulju, struku.
Onamo ja za Odiseja čuh, jer Fidon mi reče,
Da ga je prijateljski počastio, kad se je vraćo;
On mi pokaza blago, kolikô ga skupi Odisej,
Zlato pokaza i mjed i dobro kovano gvožđe.
Tim bi potomke mogo do desetog koljena hranit,
Jer je toliko imo u dvorima kraljevskim blaga.
Jošte mi reče, Odisej u Dodonu da je otišô
Zeusovu volju da čuje sa visokog brsnatog hrasta
Božjega, kako će doći na itačko na polje rodno,
Nakon tolikog svoga izbivanja javno il' tajno.
Samom mi zakle se kralj u domu lijući žrtvu,
Da je već otisnuta od zemlje lađa i druzi
Spravni su, što će opremit u očinsku milu ga zemlju;
Mene opremi prije, jer tad baš Tesproćani ljudi
Brodiše na Dulihij, na ostrvo pšenicom rodno.
Kralj im reče, nek tamo k Akàstu me kralju odvedu
Usrdno, ali se njima u duši opaka miso
Svidje, da ja u jad i nesreću potpunu padnem.
Kad već daleko od zemlje moroplovka odbrodi lađa,
Onda spremati dan robovanja oni mi stanu;
Odjeću svukoše s mene i košulju i struku moju
Za tijem loše krpe i košulju baciše na me
Same dronjke, ta i sam na meni ih očima vidiš.
Pod večer se dovezu do pogledne Itake póljâ,
Dobro pletenim onda privezaše užetom čvrsto
U lađi pokritoj mene i iziđu iz lađe brzo
I tad večerat stanu uz obalu prešumnog mora.
Ali uzao s mene prelomiše bogovi sami
Lako, a za tijem ja obàvîvši krpama glavu
Spustim niz krmu se glatku i nagnem k valima prsi
I tad rukama ja obadvjȅma veslati stanem
Plivajući i od njih veòma se udaljim brzo,
Zemlje se uhvatim ondje, gdje ševarje cvjetno je raslo,
Tu se zgurim i legnem, a oni strašno zacvile
Te se užurbaju tada, al' vide, dalje da ne bi
Valjalo tražit, i tako povratiše opet se k svojoj
Prostranoj lađi, a mene zakloniše bogovi od njih
Lako, te k čovjeku me dovedoše amo u obor
Čovjeku razumnome, jer suđeno još je, da živim".

Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao riječ:
„Ao kukavče goste, kazivanjem svojim si meni
Potreso srce, što svȅ si pretrpio bludeći mnogo;
Ali istina mislim, da nije, uvjerit ne ćeš
Mene, što veliš ti o Odiseju! Koja je sila
Tebi takovu lagat, pa naprazno? Za gospodara
Svoga povratak znam i za njȅga sama, da svima
Mrzak je bozima on, kad ne ubiše njega pod Trojom,
Niti je poslije rata na rukama dragijeh umro.
Tad bi mu svi načinili grob Ahejci, i tako
Slavu bi i sinu svom iza sȅbe veliku steko,
Ali je u šake on neprodičen Harpijam dopo!
A ja se k svinjama amo uklònih, ne dolazim u grad,
Osim ako me kada pozove Penelona mudra,
Brzo da dođem, kad glasi odákle kakovi dođu.
Onda okolo sjeđe i pitaju za svaku stvarcu
Oni, kojino plaču s nedolaska kralja, i oni,
Koji se raduju trošeć imutak mu sve bez računa;
Ali meni se ne će ni pitat ni razabírat,
Od kad me riječi svojom Etóljanin prevari neki,
Koji je čovjeka ubiv daleko luto po zemlji,
Došao u moj obor, te ljubazno ja ga ugòstih.
Kod Idomȇneja, reče, u Kreti je vidio njega,
Lađe gdje popravlja svoje, što razbiše ih olúje;
Na ljeto, reče, on će il' na jesen vratit se kući
Silno noseći blago s bogolikim druzima svojim.
Za to mi nemoj se ni ti, mnogopatni starče, umiljat
Lažima, niti me varaj, kad doveo bog te je k meni;
Poradi toga te ne ću ni pȍštovat nit ću te gostit,
Nego se gostinskog Zeusa bojéći i žaleći tebe".
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Doista nevjerno srce u grudima nekakvo imaš,
Kad te ni zakletvom navest ne mogu, da vjeruješ meni!
Nego ugovor sad ugovòrimo obadva ovdje,
I nek Olimpski bozi obojici budu svjedoci:
Ako se vrati tvoj gospodar u kuću ovu,
Odjećom onda obuci: i strukom i košuljom mene,
Pa na Dulihij mene opremi, kud poći sam željan;
Ako li ne dođe tvoj gospodar, kako ti velim,
A ti navrkaj sluge, nek bace me s visoke hridi,
Da se i drugi ne bi usudio lagati prosjak".

Njemu divni svinjar progovori na to ovako:
„To bi lijepa, goste, med ljudima slava vrline
Moje bila i sada i poslije, koji u svoju
Kolibu tebe uvedoh i k tome počastih, pa za tim
Tebe da ubijem ja i oduzmem mili ti život!
Baš bih se veselo onda pomoliti mogao Zeusu!
Ali je večerat doba; ej drugovi da su mi ovdje,
Da bismo zgotovili u kolibi večeru slatku!"
Dok su se obadva njih razgovarali besjedeć tako,
Eto se približe već svinjari sa svinjama svojim,
Oni zatvore svinje u svinjce, nek spavati legnu;
Al' su gurìtale strašno u svinjce tjerane svinje.
Onda divni svinjar drugarima povikne svojim:
„Najboljeg krmka dones'te, da gostu iz daleke zemlje
Zakoljem, pa se i mi osládimo uza nj, što dugo
Svakakva zla trpimo bjelozubih poradi svinja,
A drugi muku našu izjedaju sve bez računa".
Tako im reče i drva nas'ječe nemilom mjedi,
A druzi vrlo tovna petáka krmka dovedu,
Pa ga uz ognjište stave, a svinjar se spomene odmah
Bogova vječnih, jer srce u njèga bješe valjáno.
I on započne žrtvu bjelozubom krmku sa glave
Bacivši dlake u oganj i bozima svima se moleć,
Da se povrati umni Odisej u kuću svoju.
Glavnjom drveta tad, što raskolio bješe, zamahnuv
Udari krmka, i život iz njèga izlètî, a momci
Prikolju, pripale njeg i ras'jeku, a svinjar iz sviju
Udova u pretijìnu komadiće bozima zavi,
Onda baci on to u oganj bungurom posuv.
Razrežu i drugo oni i nataknu za tim na ražnje.
Oprezno speku sve i s ražnjeva skinu te metnu
U kup na rezaće stole, a svinjar onda dijelit
Pođe pečeno meso, jer pravdu u duši je znao.
On rasiječe sve i načini sedam dijela,
Nimfama prikaže jedan i Hermiji, Majinu sinu,
Moleć se njima, a ljudma po redu ostalo dade,
Dugijem hrptom krmka bjelozubog počasti svinjar
Tada Odiseja i tim razveseli kraljevo srce,
Te s njim besjedu ovu Odisej dosjetljivi počne:
„Bio, Eumeju, ti onako, kako si meni,
Drag i ocu Zeusu, kad častiš me dobrom ovakva!"

Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao riječ:
„Jedi, o čudni goste, i ovijem dušu veseli,
Što nam je tu, a po svojoj će bog udijeliti volji
Jedno, a jedno ne će, jer može učiniti sve on."
Reče i posvećénje vjekovitim bozima Eumej
Spali i izlivši žrtvu te uz svoj sjedeći dio
Pruži gradobiji on Odiseju žarkastog vina
U ruke; a hljeb njima Mesaulij razd'jeli tada,
Koga je svinjar sam priskrbio, kad gospodara
Ne bješe doma, — sve kradom od gospođe, starca Laerta,
Svojim blagom je njega od Tafljana kupio Eumej.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni,
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Hljeb ispred njih uzme Mesaulij, i oni počivat
Na to se oprave siti i mesa i hljeba siti.
Tamna se uhvati noć bez mjeseca, i noć cijelu
Zeus je daždio bog, a ljuti je Zefir, što kišu
Donosi, duho, — i tada Odisej reče svinjaru
(Kušajuć, hoće li struku sa sebe svući i njemu
Dat je il' kojega druga potàći skrban za njèga):
„Čuj me, Eumeju, sada i ostali čujte me druzi:
Želju ću jednu reći i kazat ću nešto, jer vino
Sili budalasto, koje i čovjeka umna veòma
Zapjevat goni i slatko nasmijat se, pa i zaigrat,
Gdjekoju izmami riječ, prećutjeti koju je bolje.
Ali kad jednom veće izlanuh, ne ću zatajit.
Ej da pomladit se mogu, da snagu potpunu imam!
Kao što bješe pod Trojom, kad zasjedu digosmo jednoć];
Vođe su bili Odisej i Atrejev sinak Menelaj,
Po zapov'jedi ja se pridružih njihovoj njima.
A kad do grada već, kad do visokog dođemo zida,
Onda u šikaru gustu, što bješe okolo grada,
Legnemo u glib i trsku, pod štite se zgurimo svoje,
A noć se uhvati zla i studena, pošto je presto
Borej da duše, te hladni povȑh nâs spusti se snijeg
Na inje nalik, a lêd je optočio štitove naše.
Struke i košulje svi su drugari imali drugi,
I mirno mogoše spavat ramena štitima pokriv,
A ja kod svojih drugova na polasku ostavih struku
Nȅrazûmnîk, jer držo nijesam, da ću ozepsti,

I pođem samo štit i haljetak noseći sjajni.
Noći kad trèćina samo još osta, kad nagnu zvijezde,
Gurnem Odiseja laktom, uz mène koji je blizu
Ležo, i kažem mu riječ, te odmah on me je čuo:
„ „Čedo božànskô, domišljat Odiseju, sine Laertov,
Ne će me dulje biti med živima, nemajuć struke
Mrazu odoljeti više ne mogu, u košulji ići
Zli me zaludi duh, — već ne da se uteć bijedi!’’’
Tako mu rečem, a on u umu misao nađe,
Kako je on u vijeću, u boju valjatan bio,
I on tihijem glasom progovori ovu mi riječ:
„ „Šuti, da te Ahejac ni jedan ne čuje drugi. ”
Reče i na lakat tad se podnimivši prozbori opet:
„ „Čujte me, mili moji, božànskî usnih vam sanak!
Od lađa zašli smo mî predaleko, već ne bi l’ k Atrídu
Tko Agamèmnonu pošo pastiru naroda javit,
Da bi nam od lađa više junaka ovamo poslo?’’’
Tako im reče, a sîn se Andrémonov podigne Toas
Brzo i baci struku sa sebe crvenu svoju,
K lađama odmah otrči, a njegovim ruhom se tada
Veselo ogrnem ja, — al’ zasja zlatotrona zora.
Ej da pomladit se mogu, da snagu potpunu imam!
Onda bi struku mi tko od svinjara u oboru dao,
Ljubazni bili bi dobru junaku štujući njega,
A sad me preziru svi, gdje imam odjeću ružnu!”
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao riječ:
„Dobra je tvoja priča, o starče, koju si reko,
Preko reda ni jednu ni uzalud reko nijesi.
Ne će haljina tebi nedostat nit ičeg, što treba
Patniku dat pribjegaru, kad namjerimo se na njga.
Nego zorom se opet u drónjke svoje obuci,
Jer mi za prèobuku i promjenu nemamo ovdje
Struka i košulja mnogo, već svaki nas ima po jednu.
Al’ kad mili se sin Odisejev povrati kući,
Odjećom on će tebe obdarit: košuljom, strukom,
On će tè dati opremit, kud vodi te srce i duša.”
Tako mu Eumej reče i ustane, onda uz oganj
Njemu postelju metne od kozjih koža i ovčjih,
Na to legne Odisej, a Eumej velikom gustom
Njega pokrije strukom, zà promjenu koja je njemu
Ležala, da je obuče, kad strašna bi nastala bura.

Tako na počinak legne Odisej, a okolo njega
Momci legoše za tim, al’ nikako tu se svinjaru
Nè dade spavat daleko od svinja, nego oružat
Stane se on, da iziđe van, a Odiseju bude
Drago, što njemu, u zemlji dalèkôj, čuva imutak.
Najprije oštar mač na ramèna na čvrsts metne,
Za tijem struku gustu obuče od vjetra dobru,
Onda navuče kožuh od koze velike, tovne
I oštro koplje, od pásâ, od ljudi obranu, uzme,
Onda spavati ode u zaklon od borejskog vjetra,
Ode pod prostranu hrid, gdje bjelozube spavahu svinje.

PETNAESTO PJEVANJE.

TELEMAH DOLAZI K EUMEJU.

Palada bješe Atena u široki grad Lakedêmon
Pošla, da svijetlog sina Odiseja junačkog sjeti,
Da mu se vratiti valja, da potakne ona ga na put.
Tamo u naočitog Menêlaja predvorju nađe
Gdje Telemah leži i svijetli Nestorov sinak;
Ovoga nađe, a njega osvajao sanak je ljupki,
A san Telemaha nije obuzimo slatki, već njega
Noć ambrosijsku svu za ocem buđahu brige.
Blizu njega stavši Atena sjajnoka reče:
„Nije, Telemaše, l'jepo, što od kuće lutaš daleko,
Kad ti je kod kuće blago i toliko prkosni ljudi!
Oni među se sve podijeliti tvoje bi blago
Mogli i izjesti ga, te uzalud put bi ti bio.
Nego zaišti, da tebe Menêlaje, grlati bojnik,
Na put opravi brže, u domu nezázornû svoju
Još da majku zatečeš, već otac je i braća sile,
Da za Eurìmaha pođe, jer od svijeh daje prosaca
Najviše on darova, veoma je dodao mnogo.
Pazi, da ona ti što ne odnese bez volje tvoje;
Ta znaš i sâm, u grudma u žene kakvo je srce;
Ona će onome kuću pomagati, tko ju je uzo,
Pa na pređašnju djecu, na vjerenog pređašnjeg muža,
Koji je veće mrtav, i ne misli, ne pita za njga.
Nego odlazi kući i povjeri sav svoj imutak
Onoj od sluškinja tvojih, što najbolja tebi se čini,
Dok ti bozi ne dadu, da nađeš ženu si dičnu.
Ali ću drugo ti reći, i dobro u srcu pamti:
Vrebat su pomno stali na tèbe sad u uzini
Među gredovitom Samom i Itakom najjači prosci,
Pa te ubiti žele još prije no doma se vratiš;
Ali ne mislim to, već prije će pokriti zemlja
Gdjekojeg od prosaca, imutak koji ti troše.

Dobro građenu lađu daleko od ȍstrvâ skreći,
Brodi također noću, a tebi vjetar će poslat
Onaj od bogova vječnih, što tebe čuva i pazi.
A kad do prvog veće do itačkog brijega dođeš,
Onda lađu u grad pošàlji i sve drugare,
A ti najprije idi k svinjaru, koji je čuvar
Tvojijeh svinja, a k tome i prijatelj tebi je dobar.
Noć prenoći kod njèga te u grad njega pošàlji,
Neka glasove ode Penelopi javiti mudroj,
Da si joj zdrav i veće iz Pila došao da si.
Tako rekav Atena na široki vrati se Olimp,
A Telemah budit Pisìstrata stane odà sna
Slatkoga, petom ga dirne i ovu mu besjedu reče:
„Ustani, Nestorov sine, Pisìstrate, u kola dajder
Konje kopita brzih upregni, da odemo na put!"
Njemu Nestorov sin Pisistrat reče ovako:
„Ako nam i jest hitnja, Telemaše, ali po noći
Crnoj kretati na put ne vàljâ, ta blizu je zora.
Nego čekaj, dok dare donese i u kola metne
Junak Atrejev sin Menêlaje, kopljanik slavni,
I dok riječi mile na rastanku prozbori nama,
Jerbo je dane sve na paméti svakome gostu
Onaj dočekljiv čovjek, što dočeko njega je ljupko."
Kad on izgovori to, zlatotrona javi se zora.
Onda se približi njima Menelaje, grlati bojnik,
Ustav iz postelje baš od ljepokose Helene žene;
A čim mili sin Odisejev ugleda njega,
Odmah se požuri on i košulju sjajnu obuče
Na kožu, veliki plašt na ramena na čvrsta baci
Junak i izиđe van, pred Menelaja stane i ovo
Prozbori sin božanskog Odiseja mili Telemah:
„Atride, gojenče Zeusov, Menelaje, narodna glavo,
Daj me sada opremi u očinsku u milu zemlju,
Jer mi se srce veće uželjelo vratit se kući".
Njemu odgovori na to Menelaje, grlati bojnik:
„Ne ću te ja, Telemaše, tu zadržavati dugo,
Kada si povratka željan, jer i sam zamjeram drugom
Čovjeku dòčekljivu, tko gosta odviše časti,
Tko na nj odviše mrzi; od svega je smotrenost bolja.
Isto je zlo, kad gosta tko goni, a gostu se ne će,
Kao kad ustavlja gosta, a njemu hiti se na put.

Gosta, dok imaš ga, časti ; kad ushtije, ti ga opremi.
Nego čekaj, dok dare donesem i u kola metnem
Lijepe, pa da ih vidiš, a ženama ja ću da rečem,
Neka zgotove ručak u dvorma, kad svega imade.
Slava i dika je to i okrepa, kada se ruča
I onda pođe na put po širokoj beskrajnoj zemlji.
Ako te volja krenut u Heladu, krenut u Argos,
I ja da idem s tobom i tebi da upregnem konje,
Pratit ću tebe u ljudske u gradove, nitko nas ne će
Samo onako opremit, već dat će nam ponijet štogod,
Il će nam kotao dati il tronog od mjedi dobre,
Ili do dvije mazge il' kondir dat će nam zlatni".
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Atride, gojenče Zeusov, Menelaje, narodna glavo,
Mene osvaja želja, da vratim se već na svojìnu,
Jer ja ostavio nijesam imutku čuvara ;
Da sam ne poginem tražeć bogolikog svojega oca,
Da mi iz kuće koji ne izgine vrijedni zaklad !"
Kad tu besjedu čuje Menelaje, grlati bojnik,
Odmah i sluškinjama i ženi Heleni reče,
Neka zgotove ručak u dvorma, kad svega imade.
Tad se Boetov sin Eteónej približi njemu
Ustav iz postelje baš, jer daleko mu ne bješe kuća;
Njemu grlati bojnik Menelaje oganj užèći
Reče i mesa speći, a ovaj posluša riječ.
Sam Menelaje za tim u komoru svođenu ode,
A s njim i Helena uđe ljepokosa i još Megàpent.
A kad onamo dođu, gdje zakladi ležahu mnogi,
Onda Atrejev sin odándê dvoušni uzme
Tas, a srebrni vrč Megàpentu sinu ponèsti
Dade, a Helena stupi ka kovčegom, gdje su joj bile
Vrlo šarene halje, izradila što ih je sama.
Helena, ženska dika, izmèđ njîh izvadi jednu,
Koja je najveća bila i najljepša šarenim vezom,
A ko zvijezda je sjala, ispòd svîh je ležala ozdo.
Za tim kroz kuću prođu, dok opet Telemaha nađu,
Onda plavokosi junak Menelaj progovori njemu:
„Kao što povratak sebi, Telemaše, u srcu žudiš,
Herin gromovni muž udijelio Zeus ti ga tako !
Od sveg imanja tebi, što leži u dvorma u mene,
Najčestitije dat ću i najljepše, štogod imadem.

Dat ću ti ubavi vrč, od srebra on ti je čitav,
Njegov je pozlaćen obod, načinio sam ga je Hefest;
Mene je vitez Fedim obdario nekada njime
Sidonski kralj, kad jednoć u dvorma sam njegovim bio
Dočekan putujuć kući, a sada tebi ga dajem."
Reče i dvoušni kondir Telemahu u ruke metne
Vitez Atrejev sin, a Megàpent jaki donese
Sjajni srebrni vrč i ispred Telemaha stavi.
Onda i Helena stupi ljepolika noseć u rùkû
Halje i ovu riječ izustivši prozbori njemu :
„Evo ti, dragi sinko, od mène također dara,
Spomena mojijeh ruku, a žena neka ti nosi,
Ljupka svadba kad dođe, a dotle kod mile majke
Neka u kući leži. Povrati mi veseo ti se
U dom uređen svoj i u zemlju očinsku svoju."
Reče i u ruke dâ, a Telemah veseo primi,
I to Pisistrat vitez od njèga uzevši stane
U koš spremati kolni i tada razgleda sve on.
Onda ih u dom Menelaj plavokosi opet povede,
Pa se posade svi na stóce i naslonjače.
Sluškinja u krasnom zlatnom ibríku, na kotliću što je
Stajao srebrnome, donese vode i ruke
Gostima poli i i glatku protégnu trpezu za tim.
Časna ključarica hljeba donese i stavi, a k tome
I druga jela metne ponuđajuć čega se našlo.
A meso s'ječaše sin Boétov i davaše svima,
Naočitoga sin Menelaja točaše vino.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni;
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Nestorov svijetli sin i Telemah ustanu i tad
Oni upregnu konje i u kola šarena sjednu;
Kola iz kapije jurnu i ispod bučnoga tr'jema.
Za njima Atrejev sin plavokosi pođe Menelaj
Medena vina vrč u ruci noseći desnoj
— A vrč bijaše zlatan, — da žrtvuju iz njeg i tada
Dà pôđû, stane pred konje i nazdravljajuć im reče :
„Zdravo ostajte, djeco, i pozdrav Nestoru kaž'te
Narodnome pastiru, jer bijaše blag mi ko otac,
Kada smo bojeve bili pod Trojom ahejski sini."
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo :
„I te kako, Zeusov o gojenče, sve ćemo njemu

Kazati, kako nam veliš, kad dođemo. Ej da u domu,
Kad se na Itaku vratim, Odiseja sigurno tako
Nađem te mogu mu reći, da milosti svakakve evo
Nađoh u tebe i mnoge da vrijedne zaklade nosim!“
Kad to izrèčê, al' njemu sa strane desne prolètî
Orao bijelu gusku u kandžama noseć sa dvora,
Golemu, pitomu gusku, — na orla vikati stanu
Ljudi i žene i za njim potrče, a on doletjev
Nâ desno ispred kónjâ umínu, — i kada ga vide,
Veseli budu, i svima u grudma se razgali srce.
Onda Nestorov sin Pisìstrat započne riječ:
„Misli, o gojenče Zeusov Menelaje, narodna glavo,
Dal' je znamenje bog to pokazao nama il' tebi?“
Reče Pisìstrat, i tada Menelaj se Aresu mili
Zamisli, kako bi umno izjavio, kako valjade,
Ali Helena njega preteče dugohaljka veleć:
„Čujte me, ja ću vam sada proreći, kako mi bozi
Besmrtni u srce meću i kakvu se nadam svršetku:
Kako je oteo ovaj u domu hranjenu gusku
Došavši iz planine, gdje ima gnijezdo i leglo,
Tako i divni Odisej natrpjev, nalutav se mnogo
Kući će vratiti se, osvetit se; ili je pače
Kod kuće veće on i bijedu proscima sprema“.
Razumni na to njojzi Telemah odgovori ovo:
„Herin gromovni muž udijelio Zeus mi sve tako,
Tad ću i tamo tebe ko boginju slaviti kakvu!“
Tako joj reče i bič na konje spusti, a oni
Na polje jurnu kroz grad veòma hrleći brzo.
Onaj se čitav dan na konjima tresaše jaram.
Utone sunce, i svî se po redu zamrače puti,
Kada dođu oni u Feru k Diòkleja kući,
Kojem je otac Orsìloh, a ovaj Alfejev sin je,
Tamo prenoće noć i gostinske dobiju dare.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Oni upregnu konje i u kola šarena sjednu;
Kola iz kapije jurnu i ispod bučnoga tr'jema.
Ošinu konje, da bježe, i oni hoćko polètê.
Hitro za tijem dođu do vrletnog pilskoga grada;
Onda Nestora sinu Telemah progovori ovo:
„Bi li mi, Nestorov sine, obećat, izvršiti mogo,
Što ću ti sada reći? I oci se ljubiše naši,

Te nam je dika, već davno da prijatelji smo glavni,
Mi smo vršnjaci, a pût će još većma združit nas ovaj.
Od lađe moje me ti ne odvodi, o gojenče Zeusov,
Već me ostavi ovdje, jer starac bi silom kod sèbe
Držo me gostit želéći, a meni je žurit se nužno“.
Tako mu reče, i sîn se u duši Nestorov tada
Zamisli, kako bi mogo obećat, izvršiti pravo;
I misleć tako smisli, da ovo bolje će biti:
Okrene k lađi brzoj i k morskoj obali konje,
Izvadi darove krasne, na krmu da se odnesu,
Ruho i zlato, što bješe Telemahu dao Menelaj;
I on podjari njega te krilate prozbori r'ječi:
„Brzo u lađu stupaj i druzima isto zapòvjed'
Prije nego li dođem u dvore i starome kažem.
Jer ja u duši dobro i u srcu svojemu znadem,
Kako je žestoko srce u njèga, ne će te pustit,
Nego će ovamo doći i pozvat te, a ja ne velim,
Da će se vratit praznoruk, jer ljutit će biti veòma”.
Tako rekav Pisìstrat ljepogrive potjera konje
Natrag u pilski grad i dođe dvorima brzo;
Drugove podjari tada Telemah i reče njima:
„Dajte, drugovi, sprave uredite u lađi crnoj
I uniđimo u nju, da na put odemo brže!”
Reče, te besjedu oni i čuju i pokore njoj se,
Oni u lađu uđu i odmah med klinove sjednu.
On se trudio tako i molio lađi na krmi
Žrtvujući Ateni, kad k njemu se približi čovjek
Iz daljine bježéći, iz Argosa, čovjeka ubiv;
Bio je vrač, a po rodu potómak Melàmpoda bješe,
Koji je živio nekad u Pilu, matici ovčjoj,
Među Piljani bogat veòma u dvorima svojim.
Poslije u tuđi ode u narod iz očinske zemlje
I od Neleja bježeć junačine, koji med ljudma
Najponosniji bješe, te pritisnu njegov imutak
Pòdâ se, zà godinu cijelu, a dotle Melàmpod
Ginjaše okovan teško u Filakovijem dvorma
Nelejeve rad' kćerke i poradi zablude teške,
Koju okrutna njemu Erìnija u dušu metnu;
Al' on se izbavi smrti te goveda, glasne rikače,
U Pil iz Filake dogna; bogolikom Neleju tad se
Osveti za djelo grdno i u kuću bratu dovede

Ženu; izà toga ode Melàmpod u drugi narod
U konjogojni ode u Argos, jer tu mu bješe
Suđeno živjet i vladat u argejskom narodu mnogom,
Tu se oženi ženom i visoke sagradi dvore
Te Antifata rodi i Mantija, sinove kršne,
A u Antifata sin se junačina rodi Oiklej,
U Oìkleja sin Amfijàraj razgonivojska,
Kog egidònoša Zeus i Apolon ljubavi svakom
Ljubljahu od srca vrlo, al' starosti na prag ne dóđe,
Nego je poginuo s darȍvâ ženskih pod Tebom.
Ovoga sinovi bjehu Amfiloh, drugi Alkmèon.
A u Mantija Klit i Polìfid se rodiše sini;
Nego poslije Klita zlatotrona ugrabi zora
Njegove radi ljepote, med bozima vazda da bude;
A Polifida junaka silnovitog učini vračem
Najboljim među ljudma Apòlôn, pošto je umro
Amfijàraj. Na oca rasrdiv se svoga Polìfid
U Hiperèsiju ode i ondje je ljudma proríco.
Ovoga pristupi sin — Teoklìmen ime mu bješe —
I k Telemahu stane nablizu kod lađe crne
I brze baš ga zatekav, gdje izl'jeva žrtvu, gdje moli,
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
„Kada te, prijane, vidim, na ovom gdje žrtvuješ mjestu],
Tako ti žrtve ove i tako ti boga i glave
Tako ti tvoje i glave drugova, koji te prate,
Molim te, reci mi pravo, što pitam, nemoj zatajit:
Tko li si, otkle si? gdje ti je dom? gdje mati i otac?“
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Evo ću, tuđinče, sve ti po istini sasvijem kazat.
Ja sam s Itake rodom, Odisej meni je otac
— Ako ga ikada bješe, — al' umr'o veće je jadno;
Zato sa sobom društvo povèdâvši u lađi crnoj
Pitati odoh za oca, što odavno nema ga veće."
Njemu bogoliki tad Teoklìmen prihvati riječ:
„I ja ti tako iz zemlje otídoh očinske ubiv
Čovjeka plemenita, što roda i braće mnogo
U konjogojnom Argu imádê, a vladaju silno
Narodom ahejskijem, te bježim, da ne zadadu
Smrt i Keru mi crnu, med ljudma kad mi je bludit
Suđeno; nego me primi bjegunca, molim te, u brod,

Da me ubili ne bi, jer mislim, potoč je za mnom."
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Hajde, kada baš hoćeš, u jednakih bokova lađu,
Ne ću te tjerat, i štogod imámo, dat ćemo rado."
Tako mu reče i koplje iz ruke mu mjedeno primiv
Metne na potkrovak lađi na obadva uzvitoj kraja,
Sam moroplovkom lađom tad prođe i sjedne na krmu
I Teoklìmena on uza sèbe posadi ondje.
Drugovi njegovi uža lađènâ odvežu tada;
Razumni podjari njih Telemah ì njima reče,
Da se oruđa late, i društvo ga posluša brzo;
Jelovu katarku oni tad dignu, utaknu za tim
U izdúbenu motku i užima svežu te jedra
Bijela remenjem dobro isplètenîm potegnu u vis.
Sjajnoka boginja dade Atena zgodan im vjetar,
Koji je žestoko duho iz etera, kako bi lađa
Brže svršila put letéći po moru slanom.
Lađa umine Krune i Halkidu s lijepim ušćem.
Utone sunce, i svì se po redu zamrače puti,
A lađa za sobom Feju i Elidu ostavi divnu,
Gdje su gospoda Epéjci, — jer Zeusov je gonjaše vjetar.
Otoci letješe brzo, Telemah brođaše k njima
U brizi, hoće li proscem utèći il' uhvaćen biti.
A u kolibi tad su Odisej ì dîvnî svinjar
Večerali, a uz njih i ostali jeli su momci.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda Odisej reče svinjaru kušajuć njega,
Hoće l' ga usrdno gostiti još i u oboru hoće l'
Ustavljat njega, il' hoće l' od sèbe ga pustiti u grad:
„Čuj me, Eumeju, sad i ostali čujte me druzi.
Sjutra u zoru želim od tèbe u grad otići
Prosit, da tebe i tvoje ne izjedam drugove dulje.
Nego me savjetuj dobro, valjána mi daj provodiča,
Da me odvede, a za tim potezat ću sam se po gradu,
Ne bi l' mi vina tko i hljeba pšeničnog dao.
Kada tamo u dvore božanskog Odiseja dođem,
Htio bih javiti mudroj Penelopi glase o njèmu,
I med prkosne ja ću med prosce tamo se m'ješat,
Ne bi li ručak mi dali, kad bez broja jela imadu;
Ja ću im odmah sve, što volja bude ih, radit,
Jer ću ti reći, a ti me čuj i u srcu pamti:

Po provodača boga milòsti, koji milotu
Daje i diku u onom, što rade, ljudima svima,
Nikakav smrtni čovjek nadslužiti ne bi me mogo:
Vatru naložiti znam i drva nac'jepati suhih,
Izrezat meso i speći i vino točiti i sve,
Što običavaju radit gospodi siromašni ljudi".
Vrlo ozlovoljen ti si, o Eumeju svinjaru, reko:
„Ao tuđinče kakva u duši se rodila tvojoj
Misao? zar te je volja tolikâ poginut ondje,
Kad si toliko željan da zađeš u mnoštvo prosaca?
Bijes i nasilja njihna do gvozdenog dosežu neba;
Njihove sluge takvi nijesu, nego su mladi,
U struke odjevèni i košulje l'jepo su oni,
Koji onima rade, svijetli njima se kosa,
Lica su uv'jek njima lijèpa; stolovi glatki
Puni su hljeba i mesa i vina ispred prosaca.
Nego ostan', jer nikom nijesi dodijo ovdje,
Meni nit ikom od mojih drugova, što ih imadem.
A kad mili se sin Odisejev povrati kući,
Odjećom on će tebe obući: košuljom, strukom,
On će te dati opremit, kud vodi te srce i duša".
Njemu odgovori na to Odisej, divni stradalac:
„Drag da si, Eumeju, Zeusu onako, kako si meni,
Kad si me izbavio od bludnje i čemera strašnog!
Ljudma smrtnijem zla od potucanja gorega nema;
Radi želuca kletog podnašaju nevolje hude
Ljudi, koje je snašao jad i žalost i bludnja.
Ali kad ustavljaš mene i onog mi pričekat veliš,
O majci mi božanskog Odiseja kaži, o ocu
Kaži mi, koga je on na pragu starosti u boj
Polazeć ostavio: pod zrakama da l' još sunčànîm
Žive, ili su mrtvi te borave već kod Aida?"
Na to besjedu glava pastira prihvati svinjar:
„Evo ću sasvijem, strančè, po istini kazati tebi:
Jošte živi Laèrto, al' jednako Zeusu se moli,
Da mu se duša od údâ u njegovu rastavi domu,
Jer on za sinom tuži strahovito, kojeg mu nema,
I za vjerenom ženom u poslima vještom, što njega
Najvećma smrću je svojom rastužila, u starost rano
Bacila; ona od tuge za naočitijem sinom
Umrije kukavnom smrti, — ej tako ne umro nitko,

Tko mi je mio u ovoj u zemlji i čini mi dobro!
Dok je živjela ona, u veliku jadu doduše,
Dotle mi bijaše milo i pitat je i razabírat,
Jer me je s jakom svojom othranila Ktimenom kćerju,
S kćerju dugòhâljkôm skupa, sa djetetom najmlađim svojim] ;
S tome se skupa othranih, i od nje čašćaše mati
Malo me manje, a mile do mladosti kada smo došli,
Udaše nju na Samu i dobiše golemo blago,
A mati njezina mene obuče odjećom krasnom:
Košuljom, strukom obuče i obuću na noge dâ' mi
Pa me na polje pošlje i ljubljaše srcem sve više.
A sad nema mi toga, al' opet mi blaženi bozi
Djelo nasporuju moje, okò kôg nastojim vazda:
Otud mi piće i hrana, i otud čestitim dajem.
A od kraljice veće ne mogu besjede mile
Čuti ni djela, od kada u dvore se slegoše njene
Prkosni ljudi, veliko zlo; a veoma su željne
Sluge pred kraljicom svojom govorit i sve je slušat
I jesti i piti kod nje i odnijet u polje štogod,
Kako već uvijek to razveseljuje slugama dušu".
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Ao daleko od svoje od očinske zemlje zanesen,
Svinjaru Eumeju, ti si, od oca i majke još nejak!
Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu:
Dali je tko razorio grad, gdje širokih kažu
Ulica, gdje ti otac i gospođa življaše majka?
Ili su sama te našli kod goveda il' kod ovaca
Ljuti dušmani doploviv u lađama pa te u dvore
Čovjeku prodali onom i dobili dobru cijenu?"
Na to svinjar, glava pastira, prihvati riječ:
„Kad me upituješ, strančè, i kada razbiraš za to,
Mučke me slušaj pa se veseli i pîjder vino
Sjedeći. Noći su sada golème, vremena ima,
Koga veseli, spavat i slušati; nije ti sile
Prije vremena leći, a spavati mnogo je muka.
Kojega nagoni pak od drugijeh srce i duša,
Neka iziđe spavat, a kada se pomoli zora,
Doručkovat će pa će sa svinjama kraljevskim ići.
Nas ćemo dvojica piti u kolibi, u njoj se častit,
Jedan će drugoga jade i nevolje spominjuć svoje

Razveseljivat, jer čovjek naslađuje poslije dušu
Jadima, tko ih je dosta pretrpio te se naluto.
Nego da kažem, što pitaš i razbiraš tî sad od mene.
Sirija imenom otok imade, ako si čuo,
Iznad Ortìgijê zemlje, sunčànî je okretaj tamo,
Nema na otoku ljudi baš odveć, al' zemlja je dobra,
Pšenice puna i vina, ovaca i goveda krasnih.
Nikad u narod ne ulazi glad i nikada druga
Nemila bolest tamo ne umara smrtnika jadnih.
A kad u gradu veće plemèna ostare ljudska,
Tad srebrnoluki bog Apòlôn s Artemidom dođe,
Pa ih ubija blagim strijelama k njima pristupiv.
Dva su na otoku grada i odjelit svaki je u svem,
A moj otac je kralj u obadva u grada bio:
Ktesije Ormenov sin na besmrtne bogove nalik.
Tamo himbeni dođu Feničani, slavni brodari,
U crnoj lađi mnoštvo sitnarija svakakvih noseć.
U kući mojega oca Feničanka bijaše žena
Velika i lijepa i divnijem poslima vješta;
Tu premamljivati ženu pletkaši Feničani staše,
Kad je bijelila jednoć, oblèžî je, obljubi jedan
Uz lađu koritastu, a ženama slabijem srce
Stvar premamljuje ta, ma bile inače dobre.
Onda je pitaše, tko je, odakle je došla, a ona
U čas isti mu kaže za visoku očinu kuću:
„„Dičim se, iz grada da sam iz Sidona obilnog mjeđu,
Kći sam Arìbasa ja bogataša velikog tamo,
Ali me ugrabiše hajduci tafski, kad jednoć
Vraćah se s polja kući, dovedu me amo i u dom
Čovjeku onom prodadu i dobiju dobru cijenu.""
Onaj, što ju je kradom obljubio, prihvati riječ:
„„Ne bi li s nama se ti povratiti hotjela kući,
Da dom svojega oca i matere visoki vidiš
I njih, jer žive ti još, i bogate kažu ih ljudi?""
Na to besjedu njemu ovakovu prihvati žena:
„„Neka bude, al' meni zakun'te, bròdâri, vi se
Zakletvom, da ćete mene dovèsti do doma zdravo.""
Tako im reče, a oni po želji joj svi se zakunu.
A kad se veće zakunu i kada zakletvu svrše,
Onda besjedu njima ovakovu započne žena:
„„Sada muč'te, i od sad nek ne pisne nigdje mi riječ

Od vaših nitko drugova, il' zasto na ulici mene
Ili na izvoru gdje, da ne bi u kuću tkogod
Starcu otišo reći, a tada bi starac posumnjo
Pa bi me okovo teško, a vama bi zasnovo propast.
Pamtite ovu riječ i žur'te se smetnuti trg svoj,
A kad svakakvog blaga već puna bude vam lađa,
Onda mi brzo glas u dvorove javite o tom,
Jer ću zlata donèsti, kolìkô mi pod ruke dođe.
I drugu drage volje brodarinu ja ću vam dati,
Jer ja u gospodskome u domu odgajam dečka,
Pametan on je već i izlazi na polje za mnom,
Njega ću na lađu dovest, a golemu on će cijenu
Donest vam, kad ga prodate u narod jezika drugog.""
Kada im kaže to, u dvore se lijepe vrati,
A Feničani kod nas cijelo ostaše ljeto,
Trgujuć mnogo su blaga u prostranu zgrnuli lađu.
Lađa kad koritasta za polazak krcata bješe,
Onda pošalju oni glasnika, ženi da javi.
Prepreden čovjek dođe u dvorove mojega oca
Zlatni noseći đerdan isprenizan elektrom mnogim.
Robinje taj su đerdan u domu s gospođom majkom
Razgledavale pomno i pipale rukama njega
Nudeć cijenu, a čovjek šutèćkê namigne onoj.
Poslije toga on u koritastu se lađu
Vrati, a ona mene izvèdê za ruku uzev.
Ona u tr'jemu stole i na njima vrčeve nađe,
Gdje su se gostili oni, što imaše posla kod oca,
A tad otiđoše baš u sjednicu s narodom v'ječat,
I tri u njedra odmah kondira sakrije ona
Pa ih iznese, a ja za njome bezumnik pođem.
Utone sunce, i svî se po redu zamrače puti,
A mi idući brzo do luke dođemo slavne,
I tu nas čekala već je hitroplovka fenička lađa.
Oni u lađu uđu i vodenom zaplove stazom
Uzevši nâs, a za nama Zeus tad pošalje vjetar.
Šest smo brodili dana i noći jednako morem,
A kad i sedmi dan Kronìjôn pošalje veće,
Onda strjeljačica onu Artemida ubije ženu,
Kao galeb se na dno lađènô u vodu sruši;
Fokama ì ribama brodari je bace za hranu
U more, a ja ostah za njome u srcu tužan.

Vjetar i valovi goneć do Itake prignaše lađu,
I tu me od njih kupi Laèrto od svog imutka.
Tako ti zemlju ovu zamòtrih očima svojim."
Njemu Zeusovo čedo Odisej odgovori ovo:
„Doista, Eumeju, ti si kazivanjem svojijem meni
Potreso srce, što si pretrpio u srcu svojem!
Al' ti je opet Zeus uz nevolje mnoge i dobra
Dao, kada si mnogo pretrpjevši u kuću došo
Čovjeka milostiva, što pića ti i jela daje
Usrdno, dobro živiš kod njèga, al' ja se mnogo
Po gradovima ljudskim nabludivši dolazim amo."
Dok su se obadva njih razgovarali besjedeć tako,
Zaspaše, ali samo na časak, ne dugo, jer zora
Brzo ljepotrona dođe. Telemaha druzi među tîm
Kod kopna buduć jedra odvezaše, katarku brzo
Spustiše, veslima lađu prikrmiše za tim u pristan,
Spustiše kamen i uža privezaše o brijeg oni.
Onda iziđu van, gdje vali o obalu biju,
Stanu gotovit ručak i žarkasto m'ješahu vino.
A kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda razumni njima Telemah započne riječ:
„Vi ćete na lađi crnoj do itačkog veslati grada,
A ja ću na polje poć i pastire ću tamo pohodit,
U grad ću na večer doći razmotrivši, gdje se što radi;
U jutro dobit ćete od mène putnicu vašu,
Mesom ću vas pogostit i vinom pitkim i slatkim."
Tad Teoklìmen njemu bogoliki prozbori ovo:
„Kuda ću ja, o dragi o sinko, kome l' od ljudi,
Koji po Itaci brdnoj gospoduju, u kuću ja ću?
Ne bih li k majci tvojoj u tvoje pošao dvore?"
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Ja bih te u kuću našu, da nije, kako je, pozvo,
U njoj darova gosti ne žele; al' bi ti bilo
Zlo, jer mene ne će ni blizu biti, i moja
Ne će te vidjeti majka, jer ona k proscima često
U kuću iz sobe gornje ne silazi, gdje tka uz razboj.
Nego ti velim drugog junaka, kome otiđi:
Hrabrog Poliba sin Eurìmah to ti je sv'jetli,
Kojega itački narod ko boga poštuje sada.
Najplemenitiji on je, oženit se materom mojom,
Mjesto Odisèja vladat — nadà sve tô dvoje želi.

Ali olimpski Zeus, što živi u eteru, znade,
Ne će l' se prije svadbe dogoditi crni im danak!"
Kad to izrèčê, al' njemu sa strane desne proleti
Soko, oglasnik brz Apolónov; noktima on je
Držeć grlicu čupo i na zemlju sipao perje
Između crne lađe i njega baš po srijedi.
Tad Teoklìmen njega od drúgâ na stranu zovne,
Stisne mu ruku i ovu izustivši besjedu reče:
„Bez volje nije ti božje, Telemaše, na desno ptica
Letnula; vidjeh je dobro i poznah, od znȁmênja da je.
Vaš je kraljevski rod iznȁd svakôg drugoga roda
Ovdje u itačkom polju; vjekoviti vi ste vladari!"
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Ej da tvoja se riječ izvršit, o tuđinče, hoće,
Moju bi vidio ljubav i dobio mnoge bi dare,
Te bi te blaženim svatko nazivao, tko bi te sasto!"
Reče, i drugu vjernom progovori Pireju ovo:
„Pireju, Klitijev sine, od sviju mojih drugova,
Koji me pratiše u Pil, u svemu me najviše slušaš;
I sad tuđinca ovog odvedi u kuću svoju,
Usrdno njega miluj i časti, dok ne dođem i sam."
Pirej, kopljanik slavni, odgovori njemu ovako:
„Ako i dugo tî, Telemaše, ostaneš ovdje,
Ja ću ovoga gostit, daróvâ željeti ne će."
U lađu uđe Pirej izrekav i druzima kaže,
Neka u lađu uđu i neka odvežu uža.
Oni u lađu uđu i odmah med klinove sjednu.
Na noge priveže tada Telemah potplate krasne,
Koplje ubojno primi s oštrícem od mjedi ljute
Uzev ga s potkrovka lađi, a drugovi odvežu uža;
Otisnu lađu i gradu otplòviše, kako im bješe
Rekao sin božanskog Odiseja mili Telemah;
A Telemaha noge odnesu do obora brzo,
Silne gdje imaše svinje, uz koje je spavao svinjar,
Valjani sluga, što svojoj gospodi bijaše vjeran.

ŠESNAESTO PJEVANJE.

TELEMAH PREPOZNAJE OCA.

A u kolibi tad su Odisej ì dîvnî svinjar
Doručak gotovili od zore vatru zapaliv,
Momke s čopòrima svinja otpremiše; — u to Telemah
Dođe u obor, a glasni laveždžije psi oko njega
Ne lajuć vijahu repom. Odisej opazi divni
Pse, gdje vijaju repom i začuje òd nogû bahat,
Odmah Eumeju on progovori krilate r'ječi:
„Eumeju, k tebi sad za cijelo prijatelj ide
Ili poznanik drugi, jer eto ne laju psi ti,
Nego vijaju repom, i dobro koračanje čujem."
Još i ne svrši riječ, kad mili na kapiji sin mu
Stane, a svinjar skoči u nenadnom čudu, i njemu
Ispadnu sudi iz rùkû, što njima zabavljen bješe
Žarkasto m'ješajuć vino. U susret on gospodaru
Pođe, ljubne mu glavu i obje krasne mu oči
I ruke obje mu ljubne, i suza kane mu bujna.
Kako u ljubavi otac dočekuje dragoga sina,
Koji mu deseto ljeto iz zemlje je daleke došo,
Poznorođénac, jedinac, zbog kojeg je patio mnogo:
Tako bogolikog tada Telemaha svinjar je divni
Grlio, ljubio svega, ko iz smrti pobjego da je.
Stane ga jauk, i ôn mu progovori krilate r'ječi:
„Tu li si, sunašce drago, Telemaše! više nijesam
Mislio vidjeti tebe, otišao kako si u Pil.
Nego, dijete drago, uniđi, da se veselim
U srcu motreći tebe, kad dolaziš baš iz tuđînê.
Na polje često tî ne dolaziš među pastire,
Već si u gradu vazda, — tolìkô je duši ti milo
Gledati, što li četa prosaca mrskijeh radi!"
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Sve ću učiniti, oče, zbog tebe dolazim amo,
Da te ugledam očma, od tebe riječ da čujem.

Je li mi jošte mati u dvorima, il' se je veće
Tko oženio njom? a Odiseja divnoga krevet
Paučine je pun, posteljìnê nema na njemu!"
Na to njemu glava pastírâ prihvati riječ:
„O i te kako ona u dvorima ostaje tvojim
Strpjet se u srcu znajuć! u čemeru boravi ona
Jednako noći i dane iz očiju roneći suze."
Tako mu reče i koplje iz ruke mu mjeđeno primi.
Kameni prag prestupiv Telemah u kolibu uđe,
A sa stolice otac Odisej se ukloni njemu,
Ali mu ne da Telemah da ustane, nego mu reče:
„Sjedi, o tuđinče, mi ćemo već u oboru našem
I drugdje stolice naći; posaditi ima me tkogod."
Tako mu reče, i tada Odisej ustupivši sjedne,
A granja zelenog svinjar Telemahu nastre, odozgo
Postavi runo, i sîn se Odisejev posadi na to.
Plitice pečena mesa donese tada im svinjar,
Što im je ostalo bilo od juče, kada su jeli;
Brzo naslaže mnogo u košarama im hljeba,
Onda smiješa vina u sudu medenog slatkog,
Za tim se prema božànskôm Odiseju posadi svinjar.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda divnom svinjaru progovori ovo Telemah:
„Otkle je, oče, ovaj tuđinac? Na Itaku došli
Kako su pomorci s njime? ponosiše kojim se rodom?
Jer mi se misliti ne da, da pješke je došao do nas."
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru rekao riječ:
„Evo ću i to ti, sinko, po istini kazati pravoj.
On se diči, da rodom iz Krete je široke zemlje;
Naputovo se, veli, po gradima ljudskijem dosta,
I naluto se dosta, jer bôg mu usudio tako.
A sad iz tesprotske lađe uskočio on je i k meni
U moj je došao obor, — i tebi ga predajem sada.
Po volji radi, al' on je pribjègâr — diči se — tebi."
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Eumeju, doista vrlo srdòbônû reko si riječ!
Zar ja u kući svojoj tuđinca primiti mogu?
Jošte sam mlad i pòuzdat još ne mogu se u se,
Rukom da uzbijem onog, tko mene uvr'jedi prvi.
A mati moja dvoje u duši promišlja svojoj:

Bi li ostala doma kod mène i čuvala kuću
Bojeć se narodnog glasa i poštujuć krevet muževljî,
Ili bi pošla za onim Ahejcem, koji je od svih
Najbolji te je prosi u dvorima najviše nudeć.
Ali toga tuđinca, kad k tebi je u kuću došo,
Ja ću odjećom krasnom obući: košuljom, strukom,
Dvosjekli dat ću mu mač i potplate na noge obje,
Pa ću ga dati opremit, kud srce ga vodi i duša.
Ako te volja, a tî ga u oboru drži i časti,
A ja ću poslati za nj odijelo i svakakve hrane,
Neka se hrani, da tebe i tvoje ne bi izjedo.
Onamo među prosce dopustio ne bih mu ići,
Jerbo su oni preveć bezakoni, preveć bijesni,
Pa bi ga dražiti stali na moju na žalost ljutu.
Muka je velika štogod med ljudma mnogim učinit,
Ako je tkogod i snažan, al' oni mnogi su jači."
Njemu stradálac divni Odisej prihvati riječ:
„Prijatelju, kad meni riječcu prosto je reći,
Doista srce se kida i moje, kada vas slušam,
Što vi velite za prosce, bezakonja po kući tvojoj
Kako grade tebi uz prkos, čovjeku takvom.
Reci mi, rado l' se tome podvrgavaš, ili na tebe
Narod ovamo mrzi božànskôme poslušan glasu?
Il' što zamjerit braći imadeš, u koju se uzda
Čovjek, kad bore se za nj, ma bila i velika kavga?
Kakva sam srca ja, ej mlađahan da sam tolìkô,
Ko sin Odiseja da sam nezázornôg, il' sâm Odisej
S lutanja kući da dođe (jer nade jošte imade), —
Nek bi slobodno glavu odvalio dušmanin s mene,
Ako im svima ne bih na nevolju, na muku bio,
U dom Laertova sina Odiseja kada bih ušo!
Ako l' bi mene oni savladali jednoga mnogi,
Pa ja bih volij, u domu da mojem ubiju mene
I da poginem tako no djela nepòdobna motrit,
Gdjeno zlostave oni tuđince i sluškinje grdno
Tamo i amo gone po dvorima krasnim i k tome
Vino istaču do dna i piju ga ì hljebac jedu
Utoma, samo onako, bez prestanka, kraja i konca".
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Evo ću i to ti, strančе, po istini kazati pravoj.
Niti narod mrzi na mene, niti me vr'jeđa,

Nit što zamjerit braći imadem, u koju se uzda
Čovjek, kad bore se za nj, ma bila i velika kavga.
Ta pojedìncê samo rasplođuje rod nam Kronìjôn:
Samo jednoga sina, Laèrta, Arkìsije rodi,
Samo Odiseja otac, a samo mene Odisej,
Te me i ostavi on ne naljubiv se mene u dvorma.
Tako u našemu domu imamo svu silu dušmánâ,
Jer kolìkô je gôd gospodara otokom silnih:
Sami, šumovitome Zakìntu, Dulìhiju jošte,
I kolìkô ih svih po brdovitoj Itaci vlada,
Svi ti mater mi prose i rastaču kuću cijelu;
A mati niti se može od udaje nećati mrske,
Niti se udati može, a oni izjedaju kuću
Pa mi je troše, a brzo i mene će oni pogubit.
Ali dakako sve to u krilu bogova leži.
Nego, oče, brže otiđi k Penelopi umnoj,
Reci, da sam joj zdrav i došao da sam iz Pila,
A ja ću ostati ovdje, i kada javiš joj samoj,
Onda se amo povrati, Ahejac nek nikoji o tom
Ništa ne dòznâ, jer meni o glavi mnogo ih radi".
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao riječ:
„Znam, razumijem sve, što veliš, razabiram dobro.
Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu:
Dali bih istim putem i nesretniku Laèrtu
Išao javiti glas? za Odisejem mnogo doduše
Cviljaše do sad, al' posle nadglédati ipak je mogo,
Kad bi mu srce htjelo, med slugama pio bi, jeo;
Ali od kad si ti otìšao na lađi u Pil,
Kažu, da ne jede više, da ne pije isto onako
I da ne prigleda posle, već jaučuć, cvileć da sjedi
I da leleče starac, sa kôstî mu nestaje mesa".
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„S tijem gore! al' njega i jadni prođ'mo se za sad.
Kad bi smrtnici sve izabrati po volji mogli,
Očinog dan povraćénja od svega voljeli mî bi!
A ti kad javiš glas, povrati se amo i nemoj
Po polju ti za Laèrtom potezat se; materi samo
Reci, nek službenicu ključaricu pošalje brže
Kradom, i ona starcu dojaviti glasove može".
Reče i opravi tako svinjara; potplate ovaj
Uze i na noge priveže njih te otiđe u grad.

Dobro spazi Atena, iz obora Eumej gdje ide
I bliže pristupi ona (a uzrastom bijaše ženi
Krasnoj i velikoj slična i poslima divnima vještoj).
Kolibi stane pred vrata, Odiseju samo se ona
Ukaže, a Telemah nit vidje nit pozna Atenu
(Jer se bogovi svim ne ukazuju vidljivi ljudma) ;
Smotri Odisej je i psi, — ne zalaju oni, već legnu
Te se oborom oni razbježe na drugu stranu.
Namignu obrvama Atena, - razùmje Odisej,
Pa on iziđe van duž visokog zida u dvoru
I pred Atenu stane, a ona će njemu ovako :
„Zeusovo čedo, domišljat Odìseju, sine Laèrtov,
Sada se svome sinu objavi ništa ne tajeć,
Te uglavivši smrt i Keru proscima svima
U grad preslavni pođ'te, a od vas dvojice ne ću
Dugo izbivati ja, jer vrlo željna sam borbe."
Reče i zlatnom njega Atena palicom dirne ;
Čisti i oprani plašt i košulju najprije metne
Oko prsiju njemu i poveća stas mu i snagu;
Opet crnomanjast bude i obrazi postanu jedri,
A oko čeljusti mrka naraste u čas mu brada.
Tako učinivši ode Atena, u kolibu tad se
Vrati Odisej, i sîn se Telèmah začudi mili,
Snađe ga strah, da ne bude bog, i odvrati oči,
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi :
„Drukčiji nego li prije, o tuđinče, činiš se meni,
Druga je odjeća sada na tebi, drugo je t'jelo !
Ti si doista bog, od vladara nebeskih jedan !
Nego se smiluj, a mî ti i žrtava dat ćemo milih,
Dati i ubavih zlatnih daróvâ, samo nas štedi."
Njemu odgovori na to Odisej, divni stradálac:
„Ja ti nijesam bog, ta čemu me za boga držiš ?
Nego sam otac tvoj, zbog kojega nevolje mnoge
Trpiš i uzdišeš svaka od ljudi nasilja pateć."
Tako Odisej reče i poljubi sina, i njemu
Na tle se odroni suza od lica, neprestano živo
Koju je dotle stiskivo, Telemah još vjerovat ne htje,
Da mu je otac to, te progovori i reknê ovo :
„Ti moj nijesi otac Odisej, nego me zli duh
Nekakav vara, od sada još više da žalostan jecam,
Jer to smrtni čovjek učiniti mogao ne bi

Svojom vlastitom voljom, već ako sam bog da dade,
Koji po volji lako mladića čini i starca;
Tolič bio si starac, obučen bio si ružno,
A sad si bozima sličan, vladarima širokog neba !"
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče :
„Nije, Telemaše, pravo, da preveć se čudiš i diviš
Svojemu milom ocu, kad ovdje pred tobom stoji !
Ne će ti drugi više Odisej ovamo doći !
Ja sam, kakva me vidiš, — u očinsku vratih se zemlju
Iza dvadeset ljeta natrpjev se te se nalutav.
Posao to je Atene pljenjačice, koja ovakvog
Evo učini mene po svojoj volji — jer može —,
Sada me čini nalik na prosjaka, a sad me opet
Slična čini mladiću obučenu odjećom krasnom.
Lako je bogovima, vladarima širokog neba
Čovjeka kojeg sada ukrasit, a sada nagrdit."
Tako rekavši sjedne Odisej, te se Telemah
Rasplače lijući suze obujmivši vrijednog oca.
I sad snađe njih obojicu želja, da plaču;
Oni cviljahu glasno, nemilije nego li ptice
Orli il' jastrebovi krivonokti, kojim su ptiće
Izvadili seljaci, a ne bjehu još poletari :
Ispod obrva tako i oni ronjahu suze
Žalosno, pa bi ih svjetlost sunčànâ, gdje ridahu, zašla,
Da svom ocu nije Telemah rekao brzo :
„Oče, o dragi, na kàkvôj dovezoše pomorci lađi
Tebe na Itaku amo ? ponosiše kojim se rodom ?
Jer mi se misliti ne da. da pješke si došao do nas."
Njemu divni stradalac Odisej prihvati riječ :
„Evo ću istinu tebi, o sinko, kazati sada.
Mene dovezoše amo Feáčani, slavni brodari,
Koji i druge ljude opremaju, dođu li k njima;
Oni u lađi brzoj dovezoše po moru mene,
A ja sam spavo, i mene na Itaku metnuše dav mi
Zlata i mjedi i tkana od'jela, darove sjajne;
Sve to u spilji leži po odredbi bogova vječnih,
A sad ovamo dođoh po naputku same Atene,
Da se dogovorimo o pokolju naših dušmánâ.
Nego mi prosce izbroji po redu te mi ih kaži,
Da znam, kolìkô ih ima, i kakovi to li su ljudi,
Pa ću u duši svojoj nezazornoj misliti misli,
Bismo li nas dva mogli da ogledamo se s njima

Sami bez ikoga mî, il' potražit nam valja još koga".
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Vazda sam slušao, oče, o tvojoj velikoj slavi,
Da si mudar svjetòvâč i rukama kopljanik dobar,
Al' sad si odviše reko! ta gdje bi se, — ja ti se čudim, —
Mogla dvojica borit sa mnogima, jakima ljudma?
Nije desetak samo prosaca, il' dva desetka,
Nego je mnogo ih više, obaznati broj ćeš im odmah.
Sa Dulìhija jesu pedeset i dva mladića
Odabrana, a s njima šestorica sluga imade;
A sa Same dvaest i četiri jesu junaka,
A sa Zakinta dvaest, sve sami mladi Ahejci,
Dvanaest ima njih sa Itake samih boljara,
S tima je glasnik Međon i pjevač jedan božànskî
I dvije sluge su još, što razumiju rezati meso.
Ako nađemo sve njih u dvoru, onda se bojim,
Da će nam biti strašna i preljuta osveta tvoja!
Nego ako se tî pomoćniku domislit možeš,
Pomisli, tko bi nama pomagao dvojici rado".
Njemu divni stradálac Odisej prihvati riječ:
„Dakle ću reći, a ti me čuj i u srcu pamti.
Promisli, hoće l' nam Zeus i Atena dovoljna pomoć
Biti, il' drugoga kog pomoćnika jošte da tražim?"
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Dobri su to pomoćnici, za koje govoriš meni,
Koji visoko sjede u oblacih, kojino svima
Vladaju ljudima krepko i vječnijem bozima samim!"
Njemu divni stradalac Odìsej prihvati riječ:
„Zeus i Atena ne će izbivati dugo u borbi
Strašnoj od mene i tebe, među nama i među prosci,
Kâd bijes stane se bojni ogledat u dvorima mojim.
A ti, sinko, sjutra zaputi u pomol zore
U kuću te se tamo sa proscima prkosnim druži;
Mene će poslije svinjar odvèsti u grad, a bit ću
Kukavnu prosjaku sličan i starcu; ako li tamo
Mene grditi stanu u dvorima, nek ti se srce
Strpi u grudma, dok jâ podnosio nevolje budem;
Ako me za noge zgrabe i iz kuće na polje bace,
Ili me udare čim, — sve gledaj, sinko, i trpi.
Ti im govori doduše, opominji blagim ih r'ječma,
Neka se ostanu svoga ludovanja, ali te oni

Slušati ne će, jer dân približuje suđen se njima.
Drugo u srce spravi, što sada mislim ti reći:
Kada obilna svjetom Atena uputi mene,
Onda ću glavom tebi namàgnuti, a ti ćeš spazit,
Pa ćeš oružje bojno, koliko ga po kući ima,
Tada u komoru snesti u visoku te ćeš ga tamo
Spravit i proscima tî ćeš riječma ljupkijem reći
(Spaze l', da oružja nema, i pitati stanu l' te za nj ga):
„„Iz dima oružje uzeh, jer nije više na ono
Nalik, kako ga idu' pod Troju ostavi otac,
Nego je ružno, jer dođe do njega para i oganj.
I drugo znatnije nešto Kronìjôn mi u dušu metnu:
Kada se opijete i med vama nastane svađa,
Jedan da ne rani drugog, da prosidbu time i gozbu
Ne bi okaljo, jer gvožđe i samo čovjeka draži"".
A nama dvojici dva na strani ostavi mača
I dva koplja, i dvâ pri ruci od volujske kože
Neka nam budu štita, da zgrabimo ih nasrnuv,
A njih će premudri Zeus i Atena Palada pomest.
Drugo još u srce spravi, što sada mislim ti reći.
Ako si doista moj i ȍd krvi ako si naše,
Nitko neka ne dozna, Odisej da je u domu,
Neka ni sam ne dozna Laèrto, a niti svinjar,
Nikoji ukućanin, ni sama Penelopa umna;
Sami dvojica mi upoznajmo mišljenje žena,
Također okušajmo i kojega slugu, da znamo,
Koji poštuje nas i boji se u srcu svojem,
Koji li ne misli na nas i prezire takoga tebe".
Odgovarajuć njemu progovori svijetli sinak:
„Ti ćeš, mislim, o oče, upoznati poslije, srce
Kakovo jeste moje; ne osvaja mlitavost mene.
Ali mi se ne čini, da od toga kakva bi korist
Bila meni i tebi; ded i sam promisli o tom.
Dugo ćeš uzalud njih obilazit kušajuć svakog,
Posle pregledajuć njihne, a prosci će dotle u miru
Ob'jesni trošiti tvoj imutak ništa ne štedeć;
Svjetujem još te, da žene u dvorima nastojiš poznat,
Koje preziru tebe, a koje su nevine od njih.
A po oborma mislim, muškarce da trebalo ne bi
Oblazit; posao taj nek ostane za potlje nama,
Ako si doista znak egidonoše vidio Zeusa."

Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
Dobro građena lađa u itački grad se uveze,
Što je došao na njoj Telemah iz Pila sa društvom.
I kad uđoše oni u luku preduboku veće,
Onda crnu lađu povukoše oni na suho,
Za njima oružje njihno iznesu prehrabre sluge
I u Klitijev dom donesu prekrasne dare.
Odmah pošalju u dom Odisejev oni glasníka,
Koji će glase mudroj Penelopi javiti ići,
Da je na zaseoku Telemah, odredio da je
Lađa da otplovi u grad, — u duši da se ne boji
Ništa kraljica snažna i suze grozne ne roni.
Taj se oglasnik s divnim svinjarom sastao bio,
Oba poslani biše, da iste glasove jave.
I kad stupiše veće u dvore kralja božànskôg,
Među sluškinje dođe oglàsnîk i rekne ovo:
„Tvoj je premili sin, o kraljice, došo iz Pila."
Svinjar pak pristupi bliže k Penelopi mudroj i njojzi
Iskaže sve, što bješe joj sin poručio mili.
A kad poruku svinjar cijelu kraljici reče,
Onda iz dvorišta ode i ìz kućê k svinjama svojim.
Prosce ojadi to i pokunje svi se u duši,
Iz kuće iziđu van duž visokog zida u dvoru,
Pa se pred kućom svi pred vrata posade redom,
Onda im Polibov sin Eurìmah započne riječ:
„Aj Telemah je svoj izvršio posao drsko
Došavši s puta, a mî smo govorili, nikad da ne će!
Nego najbolju lađu u pučinu rinimo dajmo,
Pomorske dajmo veslače sabèrimo, brže da odu
Zasjedačima javit, nek povrate brzo se kući."
Još i ne izrekne to, a Amfinom opazi lađu
U predubokoj luci — okrenuv se sa mjesta svoga —
Gdje savijaju jedra brodari i veslima mašu.
Pa se slatko nasmije i ovo druzima reče:
„Ne treba brzo da šaljemo glas, ta već su u luci!
Bog im je rekao koji, il' sami spaziše valj'da
Lađu, gdje dolazi već, i ne mogoše nikako stić je."
Reče, a oni se dignu i otiđu k obali morskoj
I lađu crnu brzo povuku oni na suho,
Za njima oružje njihno iznesu prehrabre sluge.
Tada u skupštinu pođu na iskup i nikome drugom

Među se ne daše sjest ni mladiću nì stârcu kojem.
Onda Eupitov sin Antìnoje prozbori njima:
„Ao, kako su tog oslobodili čovjeka bozi!
Naši su zasjedači vjetrovitijem po brdma
Sjedili danju jedni izà drugîh, a kad bi sunce
Zašlo, na suhu mi ne nòćismo, nego po vodi
Brodismo u lađi brzoj i divnu čekasmo zoru
Vrebajuć, kako bismo Telemaha mogli ulovit
Te ga pogubit, al' bôg je međù tîm ga doveo kući.
Nego jadovitu smrt Telemahu dajmo odluč'mo
Ovdje, neka nam više ne pobjegne, jer mi izvršit
Ne ćemo, mislim, svojih posala, dok njega je živa.
On je već razuman svjetom i umom je razborit svojim,
A nama nikako više ugađati ne misle ljudi.
Nego na noge sad, dok u skupštinu nije Ahejce
Skupio! jer on, mislim, skanjivat se ni malo ne će,
Nego će srdit ustat u skupštini i svim će reći,
Da smo mu prijeku smrt pripremali, al' ga nijesmo
Stigli, a narod ne će pohvaliti takvog zločinstva.
Samo ako nas narod ne zlostavi, te nas iz zemlje
Naše ne progna, da treba u narod nam odlazit tuđi!
Nego pretecimo njega i ubijmo gdjegod daleko
Od grada ili na putu, da nama blago s imutkom
Zapadne, svakome dio po pravici, a kuću dajmo
Njegovoj majci, a s njome i onome, za kog se uda.
Nije li riječ vam ova po ćudi, nego želite,
Da on ostane živ, od oca sve da imade,
Onda mu ne smijemo imutak trošiti dragi
Obilno, kupeć se ovdje, već svaki iz kuće svoje
Neka donosi dare i kraljicu prosi, a ona
Pošla za onog, tko najviše dâ i koji je suđen."
Tako im reče, i oni umúčê svi i ušútê;
Onda progovori njima i besjedu reče Amfinom,
(Nisa, Arétova sina, Amfinom bio je sinak,
On je s Dulihija došo, sa ostrva travnog, gdje vele
Pšenice mnogo, a prvi med proscima bješe, — s rijèčî
Najdraži kraljici bješe, jer srca bješe valjána.)
On im dobro želéći progovori i rekne ovo:
„Ne bih hotio ja, o drugovi mili, da ubit
Bude Telemah, jer strašno ubijstvo je kraljevskog čeda,
Nego najprije savjet u bogova tražimo vječnih;

Ako nam dopusti njega pogubiti izričaj Zeusov,
Onda ću ubit ga sam i drugima isto ću reći;
Odvraćat stanu l' nas bozi, okanit se tada vam velim."
Tako im reče Amfinom, i svima se besjeda svidje,
I svi ustanu tada i u dom Odisejev odu,
A kad uniđu u nj, na glàtkê stolice sjednu.
Tada se nečemu drugom Penelopa domisli mudra:
Da se ob'jesnim vrlo i žestokim pokaže proscem,
Jer ču u sobi svojoj, o glavi da sinu se radi,
Jer joj je javio Medon oglasnik čuvši vijeće.
Tada sa dvorkinjama Penelopa k dvorani pođe;
Kada ženska dika Penelopa k proscima dođe,
Stade kraj dovratnika od dvorane građene tvrdo,
Ispred obraza oba povukla je b'jeli prijevjes;
Grdnu izusti riječ Antinoju ì reknê njemu:
„Tebe, Antìnoju, vele, o zlotvore, bijesa puni,
Da si na Itaci svjetom i besjedom najbolji od svih
Svojih vršnjaka, al' takav nijesi nikada bio!
Mahniče, što smrt spremaš Telemahu i zlu sudbinu?
Za pribjegáre ne ćeš da mariš, al' njima je svjedok
Premudri Zeus! ta jedan kad radi drugome o zlu,
To je grjehota! za oca zar ne znaš svoga, da jednoć
Pribjegao je k nama bojèći se ljudstva veoma
Srdita za to na nj, što s hajducima tafskim je pristo
I naše saveznike Tesprócane opljačko ljude?
Narod oca ti htjede umorit i srce njemu
Istrći i sav njegov imutak obìlatî izjest,
Al' ih uzdrži Odisej i ustavi, ako i šćahu.
Za to mu izjedaš sad bez naknade kuću i prosiš
Ženu mu, sinu mu radiš o glavi, žàlostîš ljuto
Mene! nego ti velim: odustani i drugim reci."
Polibov sin Eurìmah progovori njojzi ovako:
„Kćeri Ikàrijeva, Penelopa mudra, — ta nemoj
Bojati ništa se tî, nek to ti ne muči srca!
Nema, niti će biti junáka, nit rodit se može,
Koji bi na sina tvoga Telemaha digao ruku,
Dokle je mene živa, na zemlji dok očima gledam.
Jer ću ovo ti reći, i tako će doista biti:
Odmah će crna mu krv po kôplju mojem potèći!
Jer je i mene Odisej gradobija metao nekad
Često na koljena svoja i u ruke davao meni

Pečena mesa je on i vina mi crvenog pružo.
Za to je meni Telemah od sviju najdraži ljudi,
I ja mu velim, nek ništa prosaca on se ne boji,
Od njih mu nema smrti, — a od boga ne će umàći."
Tako je mireći reče, a sâm je Telemahu propast
Spremao; kraljica na to u blistave u sobe gornje
Ode i za dragim mužem Odisejem plakati stane,
Dok joj sjajnoka sankom Atena ne ospe kanje.
Na večer vrati tek k Odiseju divni se svinjar
I k sinu njegovome; obojica upravo stojeć
Spremahu večeru zaklav od jedne godine krme.
Tada k Laertovu sinu Odiseju stupi Atena,
Palicom udari njega i opet ga učini starcem,
Kukavno baci na nj odijelo, da ga zamòtrîv
Ne bi poznao svinjar, da ne bi Penelopi umnoj
Išao javiti to ne mogavši u srcu sakrit.
Njemu Telemah prvi progovori riječ ovakvu:
„Došo si, Eumeju divni! što govore ljudi po gradu?
Jesu l' se oholi prosci iz zasjede vratili svoje?
Ili još vrebaju tamo na mene, dal' ne idem kući?"
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao ovo:
„Gradom prolazeć htio nijesam pitati za to
Ni razabírat, već srce nagonilo mene je moje,
Kako donesem glas, da opet vratim se amo.
Sa mnom se sasto i tvojih drugova brzi oglàsnîk,
Koji je prvi glas dojavio materi tvojoj.
I drugo nešto ti znam, jer ugledah očima svojim:
Poviše grada, tamo, brežuljak gdje Hermijin stoji,
Kada sam prolazio, uočio brzu sam lađu,
U našu ulazi luku, a mnogo ljudi je u njoj,
Prepuna drvoreznih je kopáljâ i štitova lađa;
Pomislih, da su oni, al' opet upravo ne znam."
Reče, i na to se čili i jaki Telemah nasmije
Pogledav svojega oca, al' tako, da ne vidje svinjar.
Pošto posao svrše i večeru spreme, tad stanu
Jesti, i podjednake ne premakne gozbe se srcu;
A kad za jelom već i za pićem namire žudnju,
Sjete se počinka i sna blagôdat stanu uživat.

SEDAMNAESTO PJEVANJE.

TELEMAH SE VRAĆA U GRAD ITAČKI.

Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda Telemah sin božànskôg Odiseja mili
Na noge potplate krasne priveza i uze za tim
Ubojno koplje, koje u ruci mu stajaše zgodno.
U grad hiteći on svinjaru prozbori ovo :
„U grad idem ti, oče, da moja vidi me mati,
Jer se ona, mislim, okaniti strašnoga plača
I tužnih suza ne će, dok ne vidi mene kod sebe.
A sad nalažem tebi ovako : u grad tuđinca
Ovoga nesretnoga odvedi, neka bi ondje
Prosio hranu, pa vina će vrč i pšeničnog hljeba
Dati mu po volji tko, a k sebi ja ti ne mogu
Ljude primati sve, kad tužan sam i sam u duši.
Srdi l' se na to ovaj tuđinac, njemu će biti
Samome gore, al' meni govorit je istinu milo."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče :
„Dragiću, ni ja se sam zadržavati dulje ne želim.
Bolje, da ne prosi prosjak po zaselku, već nek po gradu
Prosi, — pa će mi tko udijeliti po volji štogod ;
Jer mlad nijesam tolikô, u oboru ostajuć ovom
Da izvršujem sve, što starješina naloži meni.
Idi, a ovaj će mene povesti, kome si reko,
Čim se ogrijem ognja i čime prigrije sunce ;
Ta odijelo je jadno na meni, pa bi me rani
Mogao ubiti mraz, a velite, grad je daleko."
Tako Odisej reče, te oborom prođe Telemah,
Prođe koračajuć brzo i proscima snujuć bijedu.
Kada dođe u dvore, u kojih se stanuje zgodno,
Koplje uz široki nasloni stup i ostavi ondje,
Za tijem kameni prag prestupivši stupi unutra.
Njega dadilja prva od sviju Eurìklija spazi,
Koja je upravo rukom pokrivala umjetne stoce !
Zaplakav ona mu dođe u susret, pa i druge tad se

Stanu mukotrpnika Odiseja robinje skupljat,
Pozdrave ga i glavu, ramena ljubit mu stanu.
I Penelopa mudra iz odaje iziđe slična
Ona Artemidi tad il' zlaćenoj bî Afrodíti ;
Zaplače i svog milog obujmivši rukama sina
Stane mu ljubiti glavu i obje lijepe oči ;
Stane jaùkat i ove progovori krilate r'ječi :
„Tu li si, sunašce drago, Telemaše ! više nijesam
Mislila vidjeti tebe, otišao kako si u Pil,
Štogod za oca da čuješ, al' potajno, bez volje moje.
Nego mi istinu kažuj, što ugleda očima svojim".
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo :
„Nemoj me, majko, na plač navoditi, nemoj mi srce
Moje u grudima dirat, kad prijekoj smrti umàkoh.
Nego se òperi daj i odjeću čistu obuci,
Pa ti sa dvorkinjama uzađi u sobe gornje,
Bogom obriči svim, hekatòmbe uspješne da ćeš
Žrtvovat, naplatu Zeus naplatio ne bi l', — a jã sad
Na mjesto zborno idem, da amo tuđinca pozovem,
Koji je došao sa mnom iz Pila, kad ovamo brodih,
Njega s bogolikim svojim drugarima pred sobom poslah,
Pireju rekoh, u svoju nek kuću njega povede,
Usrdno neka ga časti i miluje, i sam dok dođem."
Tako joj reče, a majka ni jedne ne pusti r'ječi ;
Ona se opere čisto i odjeću čistu obuče,
Bozima obrekne svim, hekatombe uspješne da će
Žrtvovat, ne bi li Zeus naplatio naplatu možda.
Iz kuće iziđe tada Telemah mjedeno koplje
Držeć u ruci i do dva brzonoga pseta za njime.
Njega božànskôm milotom Atena obaspe svega,
I kad stupaše bliže, tad divište njemu se ljudi.
Junački oko njega sakupljati stanu se prosci
Lijepe riječi zboreć, al' radeć njemu o glavi.
Ukloni se Telemah prosaca mnoštvu i ode,
Gdje je sjedio Mentor i Antif i Halitèrso,
Koji su drugovali i s ocem njegovim davno,
I tu sjedne, a oni o svemu ga pitati stanu.
K njima se približi u to i Pirej, kopljanik slavni,
Vodeći na mjesto zborno tuđinca kroz grad, — Telemah
Nije se tuđio dugo od njega, već pristupi k njemu.
Pirej Telemahu prvi progovori besjedu ovu :

„U kuću k meni opremi, Telemaše, ženskinje svoje,
Da ti pošaljem dare, što dade ih tebi Menelaj."
 Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Ta još, Pireju, ne znam, što l' ima sve se dogodit.
Ako junački mene u dvorima ubiju prosci
Krišom i među se stanu imutak dijeliti očev,
Volij bih, tebi sve to da ostane negoli ovim;
Ako li pripravim ja ubijstvo njima i Keru,
Onda mi veselu u dom donesi veseo dare."
 Reče i izmučena tuđinca u dom povede.
A kad dođu u dvore, u kojih se stanuje zgodno,
Struke metnu sa sebe na stolice i naslonjáče,
Onda se pođu oni okupat u laštene banje.
Kada ih robinje veće okupaju, namažu uljem,
Tada u košulje njih obuku i runjave struke,
Iz banja iziđu oba i sjednu na naslonjáče.
Sluškinja u krasnom zlatnom ibríku, na kotliću što je
Stajao srebrnome, donese vode i njima
Polije ruke i glatku protégnu trpezu za tim.
Časna ključarica hljeba donese i stavi, a k tome
I druga jela metne ponuđajuć, čega se našlo.
Naprema njima se uz stup u dvorani nasloni mati
Sjednuvši u naslonjač i tanke predući niti.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Med njima besjedit počne Penelopa mudra ovako:
„Ja ću u sobe već, Telemaše, u gornje uzić
I u krevet ću leći, što od onda meni je tužan
Te ga suzama kvasim, Odisej od kad je divni
S oba Atrída pošo pod Ilij, — a ti mi ne ćeš,
Dokle se junački još nijesu skupili prosci,
Ništa o povratku oca kazivati, ako si čuo."
 Razumni na to njojzi Telemah odgovori ovo:
„Baš ću ti, majko moja, po pravici kazati sve to.
K Nestoru, narodnome pastiru, brodismo u Pil;
On me je dočekao u visokim dvorima svojim,
Usrdno častio me ko otac, kad mu je skoro
Došao napokon sin iz tuđine, tako i mene
Usrdno gošćaše on sa naočitim sinòvma;
Al' za mukotrpca reče Odiseja čuo da nije
Od pozemljara ljudi, dal' živi ili je mrtav.

Nego mi konje dade i zglobljena kola te mene
K slavnome kopljaniku Atrídu Menèlaju pošlje.
Argejku Helenu vidjeh kod ovoga, s koje Argejci
Trpješe mnogo i Trojci po odredbi bogova vječnih.
Odmah me pitati stane Menelaje, gr'ati bojnik,
Po što sam došao k njemu u divotni u Lakedèmon,
A ja istinu njemu cijelu kažem po redu,
Tad on prihvati riječ i ovo odgovori meni:
„„Ao, kako su željni veòma u krevetu spati
Čovjeka srčanoga, a sami su svi nejunaci!
Kao što košuta svoju u guštari jakoga lava
Kada uspava lanad, još sisavčad, tek ih izlegav
I kad uvale stane razgledat i trâvnê klance
Pasući, a lav međû tîm u svoju guštaru dođe
I njima i njoj on sudbinu grdnu donese:
Tako i onima grdnu Odisej sudbinu će don'jet.
Ej da otac Zeus i Atena dâ i Apòlôn,
Kakav je bio Odisej na uređenome Lezbu,
Kad je izišavši u boj nadbijo se s Filomelídom,
Pa ga srušio snažno Ahejcima svim na veselje, —
Da ti otac Odisej med prosce iziđe takav,
Pr'jeki bi stigo ih udes i ogrkla svadba bi njima!
A što sada me pitaš, što moliš, tome se ne ću
Uklanjat niti ću drugo govoriti nit ću te varat,
Nego što mi je reko starìna istini morski,
Od tog ti ništa ne ću zatajiti nit ću ti sakrit.
On ga je vidio, reče, na otoku, gdjeno se muči
U kući nimfe Kalìpsê, od sèbe ona mu ne da,
I on ne može tako u očinsku vratit se zemlju,
Jer nit imade lađa veslačica niti drugóvâ,
Koji bi pratili njega po širokom plećatom moru.""
To mi je rekao Atrid Menèlaje, kopljanik slavni,
A ja izvršivši to otiđoh, a bogovi dadu
Vjetar i u milu mene domáju otprate brzo."
 Tako joj reče i time u grudima gane joj srce,
A Teoklìmen njima bogoliki prozbori ovo:
„Čuj me, Laèrtova sina Odiseja čestita ženo:
Ovaj pravo ne znade, već besjedu poslušaj moju.
Sve ću po istini tebi proreći ništa ne tajeć.
Najprije tako mi Zeusa i tako mi gostinskog stola,
Tako mi ognjišta divnog Odiseja, kod kog sam sada

Već je Odisej u zemlji u svojoj očinskoj miloj
Sjedeć il' dolazeć šumke, da sazna, što li se radi
Ovdje, i svima on bijedu proscima sprema.
Takvu sam vidio pticu od znamenja, kadano sjeđah
Na lađi pokritoj crnoj, i odmah Telemahu viknuh."
Njemu Penelopa mudra odgovori na to ovako:
„Ej da tvoja se riječ izvršit, o tuđinče, hoće,
Moju bi vidio ljubav i dobio mnoge bi dare,
Te bi te blaženim svatko nazivao, tko bi te sasto!"
Dok su se oni tu razgovarali besjedeć tako,
U to vrijeme prosci pred dvorom Odiseja divnog
Bacahu kolutove i džilite, gdje su i dosad,
Na tlima utabanim za zabavu, ob'jesti puni.
A kad ručano doba već bješe, kadano ovce
Dođu od svakud s polja s pastirima, koji su bili
I prije, — onda Medon progovori, koji je bio
Proscima draži od svih glasníkâ i jedaše s njima:
„Kad vam se svakom već razveselila borbama duša,
U kuću, momci, pođ'te, da gozbu spremimo sebi,
Jer zlo nikakvo nije založiti što u vrijeme."
Tako im reče, a oni tad ustanu poslušav njega.
A kad dođu u dvore, u kojih se stanuje dobro,
Struke metnu sa sebe na stolice i naslonjače.
Onda velike ovce i debele koljahu koze
I svinje koljahu tovne i s paše zakolju kravu
Sebi gotoveć gozbu. — A s polja se spremao u grad
Divni svinjar da pođe, i s njime Odisej se spremo.
Onda besjedu glava pastira započne svinjar:
„Tuđinče, u grad dakle već danas odlazit želiš,
Kako je moj gospodar naložio! Ja bih te dašto
Volio ostavit ovdje čuvarom obora sviju,
Ali ja ti se žacam i bojim njega, da mene
Korio ne bi, a teški gospode prijekori jesu.
Nego hajdemo na put, prevalilo dana je evo
Mnogo i premnogo već, zastudjet će pod večer brzo."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Znam, razumijem sve, što veliš, razabiram dobro.
Nego hajdemo već, a ti me do kraja vodi.
Ako opsječen bat imadeš, daj mi, da imam
O što se upirati, jer put je popùzljiv, velite".
Reče i ružnu on torbetinu na pleći baci

Prodrtu svuda, a na njoj za uprtu konopac bješe.
Željeni dade štap Odiseju u ruke Eumej, —
I pođu. Ondje psi i pastiri ostanu drugi
Čuvajuć za njima obor. A Eumej u grad povèdê
Svog gospodara starcu i kukavnom prosjaku slična;
O štap se upiro on, pokrivalo jadno ga ruho.
A kad obojica putem gredovitim stupajuć dođu
Gradu na domak i nađu kod ograđenog se vrela
Vrela ljepotekoga, gdje ljudi crpahu vodu
(To su ogradili vrelo Poliktor, Itak i Nerit;
Okolo bijaše gaj od jagnjédâ potočnih samih,
U okrug sa svijeh strana, a hlađana tečaše voda
Iz hridi iz visine, a gore žrtvenik nimfa
Bješe, gdje žrtvovat što običavali putnici svi su).
Tu se Dolijev sin Melàntej sastane s njima
Tjerajuć stado koza od sviju izvrsnije stada,
Proscima ručak, a do dva pastira iđahu s njime.
Kada ih opazi on, izustivši besjedu reče
Grdeć ih nemilo, ružno, Odiseju dirajuć srce:
„Međer vucari rđa gle drugu sa sobom rđu!
Kako jednaka bog sadružuje s jednakim vazda!
Kamo prljavca toga, o nesretni svinjaru, vodiš,
Prosjaka dosadnoga, zdjeloliza kamo li vodiš!
Taj će o dovratnik mnogi ostrugati sebi ramèna
Proseć komadiće jela, a mačeve, kotliće ne će
Prositi on. Da meni ga daš za čuvara u mojim
Oborma, staje da mete i donosi jarićem brsta,
Mogo bi surutke srkat, ugojit bi mogao bedro!
Ali je svikao on nevaljalstva, pa mu se ne će
Raditi htjeti, već voli prosjačit po narodu svuda,
Voli tražit, da trbuh nenasitni napuni sebi.
Nego ću nešto ti reći, i tako će doista biti:
Dođe li u dom božanskog Odiseja, tada će njega
Po sobi gađati ruke junákâ i okolo glave
Podnožja letjet će njemu množina i o rebra trt se."
Reče i prolazeć petom u bèdro udari njega,
Ludak, al' ga sa staze ne odrine, nego Odisej
Ostane nemaknut ondje i promisli u srcu svome,
Bi li skočio za njim i uzeo dušu mu batom,
Il' bi ga digo sa zemlje i glavom mu tresnuo o tle;
Al' se ustrpi srce ustegnuvši. U oči svinjar

Ukori onog i moleć glasovito podigne ruke :
„O vi potočne nimfe, o Zeusove kćeri, — Odisej
Ako je kada kozje il' ovčje vam spalio stegno
U pretilìnu ga zaviv, — izvršite ovu mi želju :
Tako se vratio on i bôg ga doveo doma !
On za cijelo bi svu raspršao nadutost tvoju,
Kojom se nadimaš sad i mahnitaš, vazda po gradu
Skitaš se, a pastiri nevaljali razmeću stado."
Njemu kozopaša na to Melàntej odgovori ovo :
„Pakosni pâs ej kako mi taj odgovara eto !
Al' ću ga jednoć ja u pokritoj ù cȑnôj lađi
U sv'jet od Itake odvest, da pribavi meni dobitak !
Ej da Telemaha bog srebrnòlukî zgodi Apòlôn
Danas u kući tako il' prosci da ubiju njega,
Kako je dan povraćénja Odíseju propo daleko !"
Reče i ostavi njih, a oni će polako za njim ;
Idući pred njima brzo do dvora kraljevih dođe ;
Odmah uđe unutra, med sakupljene med prosce
Prema Eurìmahu sjedne, jer tâj mu najdraži bješe.
Oni, što dvorahu, metnu pred njega pečena mesa,
Časna ključarica hljeba donese i postavi preda nj,
Dà jedê. — U to dođe Odisej ì dîvnî svinjar
I bliže kada stupe, do ušiju njihovih dopre
Šuplje orminge zvek, jer Femij je proscima pjesmu
Začinjo. Za ruku primiv svinjara reče Odisej :
„Eumeju, doista to su Odiseja lijepi dvori !
Lako je poznati njih i opazit između mnogih ;
Jedna je do druge zgrada, a zidom i zupc'ma dvor mu]
Krasno je ograđen evo, i vrata su dvokrilna dobro
Učvršćena, te u dvor usudio ne bi se nitko.
Vidim ti ljude mnoge u dvorima, gdjeno se goste,
Od jela širi se para, a forminga uza to zveči,
Koju besmrtni bozi drugaricu dadoše gozbi."
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao riječ :
„Lako si poznao to, kad budalast ni u drugom nisi.
Nego da mislimo sada, što l' ima sve se učinit.
Ti u dvore uniđi, u kojih se stanuje zgodno,
Mene ostavi ovdje te zađi med prosce, — il' voliš
Pričekat, ostani malo i mene naprvo pusti,
Ali ne čekaj dugo, da ne vidi vani te tkogod

Pa bi te mogo oborit, il' udarit ; promisli i sam."
Njemu odgovori na to Odisej, divni stradálac :
„Znam, razumijem sve, što veliš, razabiram dobro.
Nego naprvo ti otiđi, a ja ću ostat.
Što su udarci, znam, i obaranja što su, al' srce
Strpljivo je u mene, jer mnogo već zala pretrpjeh,
Mnogo na vodi, u boju, pa i to neka još dođe.
Ali se želudac kleti, kad stane bjesovat, ne dade
Nikako sakrit, već zala množinu donosi ljudma ;
Lađe tvrdijeh greda zbog njega se spremaju na put
Na trepètljivô more dušmánima noseć bijedu."
Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
A to mukotrpnog pas Odiseja Argos ležéći
Glavu i uši digne. Odisej othranio psa je
Toga prije no ođe u Ilij sveti, al' nije
Njemu se naradovo. Mladići nekad su njega
Vodili u lov na koze na divlje, na zečeve, srne,
A sad bačen, dok njegov gospodar bješe daleko,
Ležaše on na gnoju, pred vratima koji se kućnim
Od krava i od mazgi nagrnuo, da ga odvezu
Sluge, da veliko polje Odiseja nagnoje njime.
Argos je pas na đubretu tom pun ušiju ležo.
I čim Odiseja pas u blizini ugleda svojoj,
Repom tad vine on i spusti obadv'je uši,
Al' se približiti već gospodaru mogao nije.
Na to odvrati lice Odisej božanski i suzu
Obriše tiho i kradom od Eumeja ì stanê pitat :
„Eumeju, čudo je pravo, gdje leži pas taj na gnoju!
Lijep je uzrastom svojim, al' opet pravo ne znadem,
Je li brzonog bio kod takovog svojega lika,
Ili je bio on ko ostali psi razbludnici,
Što ih gospòštinê radi gospoda u kući hrane".
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao riječ :
„Ovo je dašto pas gospodara, što umr'je daleko ;
Da ti je on još snage onàkê, lika onàkôg,
Kakva ostavi njega Odisej idući pod Troju,
Imo bi i gledat što, kolìkô je hitar i snažan !
Kada bi gonio zvjerku u guduri dubokoj šumskoj,
Nikada njemu nije izmàkla, jer î trâge dobro
On je pogađo, a sada navalilo zlo je na njega,
Jer je daleko mu propo gospodar, a žene se za psa

Ne brinu, ne hrane njega, a sluge ne će da rade
Ono, što im je dužnost, kad ne vlada njima gospodar,
Jer gromoglasni Zeus polovinu uzme vrline
Onom čovjeku, kojega dan robovanja snađe."
Reče i uniđe u dom, u kojem se stanuje zgodno,
I on k ponosnim proscem kroz dvoranu upravo ode,
A crna ugrabi smrt i sudbina Argosa tada,
Kad iza dvadeset ljeta Odiseja ugleda opet.
Eumeja prvi od svih bogoliki spazi Telemah,
Gdjeno po kući stupa, i njemu namigne brzo
I tim ga k sebi pozove, i svinjar se ogleda tada
I uzme postavljen stolac, na kojem mesosječa znaše
Sjediti, kada bi meso na gozbi proscima rezo.
Eumej stolicu tu k Telemahovu donese
Stolu i metne je njemu nasùprot te sjedne, a glasnik
Uzme i dade mu jela, iz košare dade mu hljeba.
Za njim se brzo u dom Odisej divni uvuče,
Koji je bio starcu i kukavnom prosjaku sličan,
O štap se upiro on, pokrivalo jadno ga ruho.
Sjedne na prag jasènov, u dvorište koji je gledo,
Pa se nasloni na stup na čempresov, kojino tesar
Nekad ugladi vješto i mjerilom izmjeri pravo.
A Telemah reče svinjaru, pozvav ga k sebi,
I hljeb uzevši čitav iz prekrasnog koša i mesa
Uzevši dosta, kolìkô objeručke mogaše držat:
„To odnesi tuđincu i podaj mu, reci mu jošte,
Oko sviju prosaca obilazeć redom nek prosi,
Jerbo nije dobro za uboga, ako se stidi."
Tako mu reče, i svinjar razumjevši besjedu ode
Te uz Odiseja stavši progovori krilate r'ječi:
„Ovo ti, tuđinče, daje Telemah, i on ti veli,
Da oko sviju prosaca obilazeć redom ih prosiš,
Jerbo nije dobro za prosjaka, ako se stidi."
Njemu dosjetljivi na to Odisej odgovori ovo:
„Gospode Zeuse, naspori Telemahu u svem med ljudma,
Te on polučio sve, što želi u srcu svome!"
Reče i primi jelo objeručke, onda ga tamo
Pred noge na ružnu metne na torbu te jedaše dotle,
Dok je u kući pjevač božànskî pjevao pjesmu.
A kad se najede on, i pjevač prestane pjevat,
Onda uzavru prosci po dvorani, i tad Atena

K sinu Laèrtovu stupi Odiseju bliže i stane
Nukat ga, oko prosaca da traži hljeba i tako
Pozna, tko je od njih bezakonik, pravedan tko je;
Ali ni tako ni jednog iz propasti ne htjedne spasti.
I on na desno pođe junaka svakoga prosit
Svakome pružajuć ruke, ko odavno prosjak već da je.
Oni se smiluju na nj i darivat ga čudeć se stanu,
Pitajuć jedan drugog, odáklê je došo i tko je.
Al' im kozopaša na to Melàntej progovori ovo:
„Preslavne kraljice prosci, oj čujte, što ću vam reći
O tom tuđincu, jer jâ sam već prije vidio njega;
U grad je doveo njega doduše svinjar, al' ne znam,
Tko li je on i svojim odáklê diči se rodom."
Tako im reče, te psovat svinjara Antìnoje stane:
„Svinjaru poznati svakom, ta čemu si doveo u grad
Ovoga? Zar mi dosta skitača nemamo drugih,
Prosjaka dosadnijeh, zdjeloliza nemamo l' dosta?
Il' ti je malo, što ovdje tolìkî se kupe i troše
Tvog gospodara imutak, već i tog si išao zvati!"
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru rekao riječ:
„Ti si, Antìnoje, valjan, al' opet ne govoriš pravo.
Zar tko ide tuđinca iz zemlje tuđe pozivat
Drugoga kakvog do onog, što narodu nuždan je radin:
Vrača il' u bolesti ljekara ili zidara
Ili božànskôg pjevača, što pjevanjem srce veseli?
Tê pozivaju ljudi po zemlji beskrajnoj svuda,
A na zator sebi ne poziva prosjaka nitko.
Ti si slugama divnog Odiseja od svih prosaca
Najljući vazda, a meni navlàstito; ali ti za to
Ne marim, dok mi još Penelopa umna u svojim
Živi u dvorovima i bogu slični Telemah!"
Razumni na to njemu Telemah progovori ovo:
„Šuti i nemoj mi mnogo riječat se, Eumeju, s ovim,
Jer je Antinoje vičan riječma ljutijem vazda
Grdno dražiti ljude te i druge navodi na to."
Za tim Antinoju ove progovori krilate r'ječi:
„Doista ti se za mène, Antìnoje, brineš ko otac
Za sina svog, kad r'ječju tuđinca silovitom goniš
Iz kuće tê, al' ne dao bog izvršit se tome!
Uzmi i podaj mu što, ne zavidim, ta još i velim.
Ne boj se stoga ništa ni matere moje nit kojeg

Sluge, što ih u domu božànskôg Odiseja ima.
Ali misao takva u grudima tvojijem nije,
Jer sam izjedati voliš no kome drugome dati!"
Njemu odgovori na to Antinoje i rekne ovo:
„Što si, Telemaše, reko goropadan i oholorek?
Kòliko dajem mu ja, toljkô da dade mu svaki,
Tri bi ga mjeseca ova odbijala kuća od sèbe."
Reče i podnožje digne i pokaže, što je pod stolom
Stajalo, na kom je držo pri gozbi bijele noge.
A drugi svak Odiseju dâ i napune mesom
I hljebom njegovu torbu, te na prag htjede otići
Opet Odisej, da kuša, što dadoše njemu Ahejci,
Ali k Antinoju stupi i ovu mu prozbori riječ:
„Daj mi, o ljubazniče, jer ne mislim, da si od sviju
Najgori Ahejaca, već najbolji; kralju si sličan.
Za to je pravo, da jȍš mi i više od drugih dadèš
Hljeba, a ja ću tebe po zemlji beskrajnoj slavit.
I ja sam nekad bogat u obilnoj živio kući,
Živio među ljudma, i tucaku d'jelio često,
Kakav je gođer bio i štogod je trebalo njemu.
Hiljadne imo sam sluge, a i drugog imo sam svega,
Uza što dobro žive i obilni zovu se ljudi.
Ali me pogubi Zeus Kronìjôn, — jer htio je tako, —
Te se s hajducima združih, skitačima svjetskim, da na put
Daleki pođem s njima u Egipat na propast svoju.
Ja u Egiptu lađe na obadva uzvite kraja
Ustavim, onda svojim drugarima milijem rečem,
Neka kod lađa budu i neka na lađe paze,
I razgledače pošljem, da idu zemlju uhodit,
Al' njih obuzme bijes i dadu se srcu zavèsti
I uzmu Egipćanom plijeniti prekrasna polja,
Uzmu im ludu djecu i žene grabit, a ljude
Stanu ubijat, al' glâs se po gradu raziđe brzo.
A kad se začuje to u gradu, ù osvȉt zore,
Dođu, i polje puno pješaka bude i kolá,
Oružjem zablista polje, i društvo mi u ružnu bježan
Nagna gromovni Zeus, jer nitko ne smjedne od njih
Dočekat junački one, jer opkole zla ih odàsvud.
Tada mi oštrom mjedi drugare ubiju mnoge,
Neke odvedu žive, da pod silu robuju njima;
Mene pak namjerniku tuđincu nà Kipar daše

Dmetoru, Jasovu sinu, što Kiprom vladaše moćno'
A otud nevolje trpeć na ostrvo dolazim ovo."
Njemu odgovori na to Antìnoje i rekne ovo:
„Koji je zao duh na nepriliku doveo gostom
Nevolju ovu? daleko od stola mojega tamo
Usred dvorane stani, i opet da Egipat gorki
I Kipar ne snađe te, jer drzak si, besraman prosjak,
Ideš okolo sviju po redu, a oni nasùmcê
Daju ti, ne znaju tî se ustegnuti, ne znaju žalit
Tuđe dijeleći dobro, dok svaki dosta imade."
Od njeg domišljat Odisej uzmaknuv progovori ovo:
„Ao, nije ti srce spram lica, kakvo imadeš!
Iz kuće svoje tî udijelio ni soli ne bi
Onome, tko te moli, a sâm na tuđemu sjediš
I ne ćeš da daš mi hljeba komadić imajuć mnogo."
Reče mu, al se jače Antinoju razljuti srce,
Mrko ga pogleda on i progovori krilate r'ječi:
„Al' sad ne mislim više, kroz dvoranu da ćeš mi opet
Lijepo proći, kad vȅć si i uvrede stao govorit!"
Reče i podnožje dignuv Odiseju u rame desno
Baci ga, na vrh kičme, al' kao stijena Odisej
Stanovan osta, i hitac Antinojev ne sruši njega;
Glavu odmakne šuteć i zlȍ po onoga misleć;
Natrag pođe k pragu Odisej te sjedne i onda
Skine preȍpunu torbu i prozbori proscima riječ:
„Preslavne kraljice prosci, o čujte me, što ću vam reći,
Neka vam nešto rečem, što srce u grudma mi kaže.
Nikakva odista nije ni tuga ni žalost srcu,
Brani li čovjek svoje imanje il' bijele ovce
Ili goveda svoja i onda padne u boju,
Ali Antinoje mene zbog želuca pogodi jadnog,
Želuca kletog, što zala množinu donosi ljudma.
Ako li prosjacima Erìnîjâ, bogova ima
Onda Antinoja smrt i skončanje prêd svadbu snašlo!"
Njemu Eupitov sin Antinoje odvrati ovo:
„Sjedi, tuđinče, mirno i blaguj il' drugamo idi,
Da te za noge momci il' za ruke ne stanu vući
Pa te ne ogule svega, da znadeš, što si to reko."
Tako mu reče, al' svî to Antinoju zamjere ljuto,
Gdjekoji drski mladić ovako je rekao tada:
„Na zlo, Antinoje kleti, pogodio tucaka tog si

Nesretnog, ako je on od nebesnih bogova koji!
Ta i bogovi sami tuđincem iz daleke zemlje
Slični se znadu učinit i u svakom znadu oblíku
Oblazit grade, da ljudsku opačinu i prâvdu vide."
Tako mu reku, al' za to Antinoje mario nije,
A Telemah oćuti u grudima veliku žalost,
Što mu je udaren otac, al' iz oka ne pusti suzu,
Glavu odmakne šuteć i zlȍ po Antinoja misleć.
Kada začuje mudra Penelopa, u kući da je
Udaren prosjak, tad kletvu među sluškinjama izreče:
„Ej pogodio tebe Apòlôn slavnoluki tako!"
A ključarica njoj Eurinoma besjedu reče:
„Da se ukletve naše već steku, ne bi ni jedan
Od njih dočeko živ ljepotronu sutrašnju zoru!"
Njoj Penelopa mudra ovako prihvati riječ:
„Majko, svi su mi mrski, jer o zlu rade, al' opet
Crnoj je Keri od sviju Antinoje najviše sličan.
Nekakav bijedni hodi tuđinac po kući proseć
Ljude, da dadu mu što, jer potreba na to ga goni;
Svi mu dadoše drugi i napuniše mu torbu,
A on ga podnožjem lupi baš u vrh ramena desnog."
Tako med sluškinjama govorila ona je svojim
U sobi sjedeć, a divni Odisej jedaše tada;
Ona pozove k sebi svinjara divnog i reče:
„Idi, Eumeju divni, i reci onom tuđincu,
Amo nek dođe, da molim i pitam ga, nije li štogod
Gdje o Odiseju čuo mukotrpnom, ili ga možda
Očima vidje, jer ôn na skitača svjetskog je nalik".
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao riječ:
„Ej da, kraljice, hoće ušutjeti tamo Ahejci!
Kako govori on, opčinio srce bi tvoje.
Tri ga imadoh noći u kolibi i tri ga dana
Ustavljah, jer je došo utekavši iz lađe k meni
Prvom, al' nije mi sviju iskazao svojih bijeda.
Kakono gleda čovjek pjevača, što umije ljupke
Ljudima pjevati pjesme naučiv od bogova vječnih,
I ljudi slušat ga žele bez prestanka, kada im pjeva:
Tako je mene on opčinjavo u kolibi sjedeć.
Veli, prijatelj glavni s Odisejem da je po ocu,
Rodom da je iz Krete, gdje živi naraštaj Minov,
Otud nevolje trpeć na ovaj je došao otok

Ovamo, onamo bacan i veli, da blizu je čuo
Za Odiseja divnog, u tesprotskom rodnome polju
Živ da je, kući da ide i zaklade mnoge da nosi."
Tada Penelopa mudra odgovori njemu ovako:
„Idi, pozovi ga amo, da sâm mi iskaže sve to.
Oni pak nek sjede pred vratima te se vesele,
Ili u dvorima ovdje, kad u njih je veselo srce,
Netaknut njihov stoji imutak u kućama njihnim,
Hljeb i slađano vino, i nitko do sluga ne troši.
Nego nam svaki dan u dvore dolaze oni
Koljući goveda naša i ovce i pretile koze,
Gozbe gotove sebi, ispijaju žarkasto vino
Bez brige; propada mnogo, jer čovjeka nema onȁkvôg,
Kakav je bio Odisej, da s doma ukletvu skine;
A da Odisej dođe u očinsku vrativ se zemlju,
Nasilja on bi junakom naplatio sa sinom svojim."
Tako reče, i tada Telemah kihne, te čitav
Strašno zaòrî se dom, i nasmije se kraljica tomé,
Odmah Eumeju ona progovori krilate r'ječi:
„Idi, Eumeju divni, i zovni mi amo tuđinca,
Ne vidiš, da mi je sin na besjede kihnuo moje?
Zato se proscima smrt po redu izvršila svima,
Nikoji od njih smrti ni Kerama ne mogo uteć!
Drugo još u srce spravi, što sada mislim ti reći:
Ako se uvjerim ja, da cijelu je istinu reko,
Ja ću ga odjećom krasnom obući: košuljom, strukom".
Tako mu reče, i svinjar razumjevši besjedu ode
Te uz Odiseja stavši progovori krilate r'ječi:
„K sebi, tuđinče, oče, Penelopa mudra te zove,
Mati Telemahova, jer nagoni njeno je srce,
U jadima i tuzi da pita te za muža svoga;
Ako se uvjeri ona, da istinu c'jelu si reko,
Dat će ti ona struku i košulju, čega ti treba
Najviše, a hljeba sam naprosit po narodu možeš
I svoj nasitit trbuh, ta po volji dat će ti svatko."
Njemu divni stradálac Odisej prihvati riječ:
„Eumeju, ja bih rado cijelu istinu sada
Mudroj Ikȁrija kćeri Penelopi rekao odmah,
Jer znam dobro o onom, ta nevolje trpjesmo skupa.
Ali se bojim množine prosaca tvrdoga srca,
Bijes i nasilja njihna do gvozdenog dosežu neba;

Jere kad malo sam prije po dvorima išo, tad čovjek,
Kojemu nikakvog zla ne učinih, lupi me i bol
Zada mi, te me Telemah obranio nije ni drugi
Nitko ; pa zato reci Penelopi, ako i želi
Sa mnom govorit, nek čeka u dvorani, sunce dok zađe,
Onda za muža svoga nek pita me, za povraćenja
Njegova dan uz oganj posadiv me, zašto ti jadnu
Odjeću imam, ta znadeš, jer k tebi pribjegoh prvom."
Tako mu reče, i svinjar razumjevši besjedu ode ;
Kad on prekò praga stupi, Penelopa reče mu riječ :
„Ne vodiš, Eumeju, njega ? što preumi skitač ? zar koga
On se je uplašio prekò mjerê ? ili se stidi
Drukčije u kući ovoj ? Ah zlo je sramežljivi skitač !"
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao riječ :
„Pravo govori on, što i drûgî bi mislio svaki,
Tko bi se gledo uklonit prosaca ob'jesnih b'jesu.
Pričekaj, on ti veli, u dvorani, sunce dok zađe ;
Pa i samoj je tebi, o kraljice, ljepše, da sama
Govoriš riječ s tuđincem i sama njega da slušaš."
Njemu Penelopa mudra ovako prihvati riječ :
„Ne misli ludo taj tuđinac, već kako valjade,
Jer med ljudima nigdje med smrtnima takvijeh nema,
Koji u obijesti bezakonja svakakva grade."
Tako Penelopa reče, a svinjar divni iza tog
Rekavši kraljici sve u množinu ode prosaca,
I on Telemahu odmah progovori krilate r'ječi
Glavu primaknuvši k njemu, da ne bi čuli ga drugi :
„Odlazim, ljubazniče, da krmke čuvam i ondje
Sve, što nas dva imamo, a ovdje ti se ded skrbi.
Sebe najviše čuvaj i nastoj u srcu svome,
Da te ne snađe što, jer mnogi Ahejci ti o zlu
Rade, al' zatro ih Zeus, dok nijesmo postradali sa njih!"
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo :
„Sve ću učiniti, oče ; al' večeraj prije pa idi,
U zoru opet dođi i klanice krasne donesi,
A ja ću brinut se za sve i bogovi besmrtni sa mnom."
Tako mu reče, a Eumej na stolac sjedne na glàtkî,
Pa kad zasiti srce i pićem i jelom svakim,
Onda iz dvorišta ode i iz kuće k svinjama svojim,
Iz kuće gostiju pune, a prosci se igranjem, pjesmom
Zabavljahu, a dân se na zaranke nagnuo veće.

OSAMNAESTO PJEVANJE.

ODISEJEVO RVANJE S IROM.

U to i prosjak dođe potucalo, koji po gradu
Itačkom prošaše sveđ i na glasu s pomamna bješe
Trbuha, jer je htio bez prestanka piti i jesti.
Ne bješe ni jak ni snažan al' lîkom bijaše golem ;
Arnej se imenom zvaše, na porodu gospođa majka
Tako je nazvala njega, al' Irom zvaše ga mladež,
Jer je raznosio glase, kad tkogod bi poslo ga kamo.
On Odiseja htjede iz njegove protjerat kuće,
Dražit ga stane, i ove progovori krilate r'ječi :
„Miči se s vrata, starče, jer za noge bit ćeš odvučen ;
Ne vidiš, kako mi svi već namiguju te me slobòdê,
Da te odavle odvučem, al' stid me je. Nego se diži,
Svađe da ne bude odmah i rvanja med nama dvjema."
Mrko ga gledne Odisej dosjetljivi i rekne ovo :
„Čovječe, ja ne činim ti zla i ne govorim ništa,
Ne marim, ako ti tko podade zagrabiv mnogo.
Ovog je praga dosta obojici, potrebno nije,
Poradi tuđega blaga da zavidiš ; i ti si tucak,
Čini se, kao i ja, a bogovi dijele blago.
Na šake nemoj me odveć pozivat, razljutit bi mene
Mogao tim, i ako sam star, okaljat bih znao
Usne ti i grudi krvlju, pa bit ću od tebe na miru
Sjutra još više, jer mislim, navratit se drugi put ne ćeš
U dom Laèrtova sina Odiseja nikada više".
Tucak na to se Ir razljutiv odgovori ovo :
„Aj kolìkô se taj razblebètao prljavac sličan
Kakvoj starici uz peć ! zlostávit bih mogao njega,
Objema rukama njega istući i na zemlju zube
Sve mu iz čeljusti izbit ko vepru, što usjeve grize.
Nego paši se sada, da oba nas vide i ovi,
Gdje se borímo, al' kako ćeš ti pòrvat se s mlađim ?"
Tako se njih dva sada pred visokijem pred vratma

*

Jedan na drugog ljuto na pragu raspališe glatkom.
Snažni i čili njih Antinoje kada razùmje,
Slatko se tome nasmije i drugijem proscima reče:
„Takvog, drugovi mili, veselja ne bješe jošte,
Kakovo sada je bog u ovu poslao kuću;
Evo se svađaju Ir i tuđinac, na šakački zovu
Jedan drugoga boj, a mî ih podrážimo brže!"
Tako im reče, i svî tad ustanu smijuć se prosci
Pa se oko zlo odjevenih prosjaka skupe;
Onda Eupitov sin Antinoje prozbori njima:
„Čujte me, junački prosci, da rečem nešto vam sada.
Kozji burazi se peku na ognju, svi pretilìnê
I krvi puni, a mî ih za večeru spremismo sebi.
Koji svlada od ove od dvojice i bude jači,
Neka dođe i jedan nek uzme od tih burágâ.
Taj će se s nama gostit od tada, a prosjaka drugog
Ne ćemo nikakvog pustit, prosjačiti med nas da dođe."
Tako Antinoje reče, i svima se besjeda svidje,
Onda lukavo njima Odisej dosjetljivi reče:
„Nije, ljubazni moji, moguće rvat se s mlađim
Starcu, kog je bijeda savladala, ali me na to
Želudac zlopaki goni, da trpim udarce teške:
Nego se meni dajte zakunite zakletvom tvrdom,
Od vas ni jedan da Iru pomoći ne će i rukom
Griješno udrit me teškom i krepko me ovom podložit."
Tako im reče, i svî se po želji njemu zakunu.
Pošto se svi zakunu i svoju zakletvu svrše,
Snažni i čili njima Telemah progovori ovo:
„Tuđinče, ako te duša i junačko potiče srce,
Ovome gledaj odoljet, Ahejca se nikojeg drugog
Ne boj, jerbo će mnogi na onog, tko udari tebe;
Jer domaćin sam ja, a razumna do dva se kneza
Sa mnom u tome slažu: Antinoje i još Eurìmah."
Tako im reče, i svî mu povladiše, za tijem snagu
Dronjcima opaše mušku Odisej, njegova bedra
Velika lijepa tad se pokazaše pa i ramena
Široka, mišice čvrste i grudi. Tada Atena
Pristupi k njemu i ljúdî pastiru objači ude;
Prosci se na to svi veòma začude njemu.
Tada je gdjekoji k drugu okrenuv se reko ovako:
„Zlo je nesretni Ir zakrivio, zlo će i imat!

Kakvo se starcu bedro iz njegovih dronjaka vidi!"
Tako reku, a Iru u grudma se uzbuni srce.
Silom ga opašu sluge i za tijem njega dovedù,
Uplašena, sve meso na udima drhtaše njemu;
Grdnu izusti riječ Antinoje ì reknê njemu:
„Ne bilo, hvališo, tebe! ej rodio da se nijesi,
Ako od ovoga dršćeš i njega strašno se bojiš,
Starca, kog je bijeda savladala, koja ga mori.
Nego ću nešto ti reći, i tako će doista biti:
Ako nadvlada on te bude jači od tebe,
Ja ću te u lađu crnu uvalit i nà kopno poslat
Kralju ću Ehetu tad, zatiraču smrtnijeh ljudi,
Da ti odreže nos i ušesa nemilom mjedi,
Da ti otrgne snagu i sirovu baci je psima."
Reče, i koljena Iru još jače poduzme drhat,
U sredinu ga sprate, — tad obadva podignu šake.
Onda se zamislio Odisej, divni stradálac,
Bi li ga udarcem odmah oborio, uzo mu život.
Il' bi ga udrio lako i na zemlju svalio samo;
I misleć tako smisli, da ovo bolje će biti:
Udrit ga lako, da ne bi Ahejci se dovili kako.
Tada se ispruže oni obojica; u rame desno
Lupi Odiseja Ir, a ovaj pod uho njega
U vrat i kost mu slomi, te navre mu odmah niz usta]
Crvena krv, te zajàučê on i u prašinu padne,
O zemlju nogama lupi i pobije zube; a prosci
Ponosni dignu ruke i poginut šćahu od sm'jeha.
Za noge zgrabivši Ira Odisej od vrata u obor
Njega odvuče do vrátâ trijèma, te ga u dvoru
Nasloni ùza zîd i štap u njegove metnuvši ruke
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
„Sjedi ovdje i tjeraj od sebe ì svînje ì pse,
Nemoj tuđincima više ni prosjakom zapovijedat,
Kukavac, da te ne bi bijeda snašla još veća."
Reče i ružnu on torbetinu na pleći baci
Prodrtu svuda, a na njoj za uprtu konopac bješe;
Na prag se opet vrati i sjedne, a prosci se slatko
Smijuć u dvoranu pođu, čestitat Odiseju stanu:
„Zeus ti, tudjinče, dao i ostali bogovi vječni
Sve, što najvećma želiš i u srcu što ti je milo,

Koji si zàvārčio nenásita ovog, te ne će
Već se po narodu skitat, jer skoro ćemo ga poslat
Kralju Ehetu mî, zatiraču smrtnijeh ljudi."
Tako mu reku, i tad se Odisej poveseli divni
Čestitoj besjedi toj, a Antìnoje metne pred njega
Burag, koji je pun pretilînê i krvi bio,
A Amfìnom mu dva iz košare izvadi hljeba,
Zlatni pruži mu kondir i zdraveći ovo mu reče:
„Zdravo, o tuđinče oče! i jednom se rodila sreća
Tebi, koji si sada bijedama obuzet mnogim."
Njemu dosjetljivi na to Odisej odgovori ovo:
„Ti mi se doista činiš, Amfìnome, razuman vrlo;
Takav ti je i otac, o kojemu glasove dobre
Čujem, a to je Nis Dulíšanin valjan i bogat;
Njemu vele te sinom, na čovjeka umna si nalik.
S tog ću ti reći, a tî me čuj i u srcu pamti:
Ništa ne hrani zemlja kukavnije, nego je čovjek
Od sveg, štogod diše na njojzi, štogod se miče;
Ne misli, da će ga zlo zadesiti poslije kadgod,
Dok ga usrećuju bozi i koljena dok mu se miču;
Al' kad blaženi bozi bijedom ga pogode kakvom,
Onda podnosi i to, al' na silu, strpljiva srca.
Jer je takova volja u ljudi u pozemljárâ,
Kakav je dan, što otac i ljudi i bogova pošlje.
I ja sam nekad sretan med ljudima mogao biti,
Ali bezakonja mnogo počìnih u silu svoju
Uzdajuć se i jakost, u oca ì braću svoju.
Zato nikakav čovjek nek ne bude nikada grješan,
Nego nek uživa šuteć od bogova dare, što dadu;
Neka nije ko prosci, bezakonje kojino grade,
Kako ih vidim, gdje troše imutak, ženu sramote
Čovjeka, za kog velim, da òd drâgîh i od domaje
Ne će dugo izbivat, već blizu je vrlo; — al' tebe
Kući doveo bog, te ne sastao ti se sa onim,
Kada se u milu vrati u svoju očinsku zemlju,
Jer pod svojijem krovom Odisej kada se nađe,
S proscima, mislim, ne će razminut se bez krvi moći."]
Reče pa slatkog vina ì medenog bozima izliv
Ispi ga, za tijem vrč uredniku naroda vrati
U ruke; a taj prođe kroz dvore u srcu bolan,

Glavu oborio bješe, jer srce mu slućaše b'jedu,
(Al' ne umàče Keri ni tako, Atena ga sape,
Te ga umori krepko Telemah rukom i kopljem)
I on se posadi opet na stolicu, s koje je usto.
U to Ikàrija kćeri Penelopi mudroj je miso
Sjajnoka boginja vrgla Atena u srce ovu:
Da se pokaže proscem, da raširi srca sve više
Njihova, kako bi mužu i sinu svojemu bila
Jošte i više draga no bijaše do sad. Nasmije
Silom se ona i ovu izustivši besjedu reče:
„Srce, Eurìnoma, moje sad želi ko nikada prije,
Da se pokažem proscem, kolìkô su goder mi mrski,
Sinu da reknem riječ, korisnije što će mu biti,
Neka sa prkosnijem ne druguje proscima vazda,
Oni govore dobro, al' poslije opako misle."
Njoj ključarica na to Eurinoma besjedu reče:
„Doista pravo si sve i valjano, dìjete, rekla!
Nego kazati sinu otiđi ništa ne tajeć;
Ali operi kožu i lica namaži prije,
Ne idi, dok su ti oba ovako obraza plačem
Oblita; bez kraja tužit i konca zlo je, — ta velik
Sin ti je veće, za kojeg veoma si molila boge,
Da ti ga vidjeti dadu, gdje prva niče mu brada."
Njoj Penelopa mudra ovako prihvati riječ:
„Zabrinuta me tî, Eurìnoma, navraćat nemoj,
Da ja operem kožu i ličilom namažem lica;
Ta svu olimpski bozi milotu uzeše meni,
Od kad u koritastim u lađama onaj mi ode.
Nego Autònoju sad, Hipodàmiju deder mi zovni,
Neka ovamo dođu, da stoje u dvorani sa mnom,
Jer me je samu stid unići među muškarce."
Tako starici reče, a ona iz sobe ode
Ženama onijem kazat i ponukat, bržè da idu.
Sjajnoka boginja tad se Atena domisli drugom,
Pa snom Ikàrija kćer Penelopu slatkijem opspe,
Pade glavom te usnu, i klonuše zglobovi svi joj
Na počivaljki ondje, i besmrtne darove dâ joj
Boginja uzorita, da glede je s čudom Ahejci.
Najprije njoj krasotom ambrosijske obraze l'jepe
Očisti, čime se zna krasnovjenčana Kiterka sama
Mazat, kad u kolo ljupko med Harite hoće da ide.

Višu učini nju Atena i krupniju vidjet,
I još je òd rezanê bjelòkosti učini bjeljom.
Boginja uzorita učinivši sve to otíde;
Onda iz ženske sobe bjeloruke dvorkinje dvije
Munu s bukom, i sanak Penelopu slađani pusti,
Rukom obraze protre i besjedu prozbori ovu:
„Al' me je tvrdi san poklopio jadnu i tužnu!
Tako mi blagu smrt oj Artemida časna da dade
Odmah sada, da život ne gubim od srca plačuć,
Čeznući za mužem milim i njegovom svakom vrlinom,
Ta med Ahejcima on med svima izvrstan bješe!"
Rekne i niz sobe ona niz blistave skine se gornje,
Ali ne sama, već uz nju i dvorkinje dvije su išle.
Kada ženska dika Penelopa k proscima dođe,
Stade kraj dovratnika od dvorane građene tvrdo,
Ispred obraza oba povukla je b'jeli prijevjes
S obje joj stajaše strane po dvorkinja čestita jedna.
Proscima koljena klonu, i požuda opčini sve ih,
Svakoga osvoji želja s Penelopom počinut mudrom.
Tada milome sinu Telemahu prozbori ona:
„Nije ti srce ni um, Telemaše, stalno ko prije,
Kada si dječak još bio, pametnije znao si mislit,
A sad kada si velik, u napon kada si došo,
Kad bi ti rekao svatko, od oca sretnoga da si,
— I tuđ to bi ti reko lijêpa, visòka te viđeć —
Ni um ni srce nije u tebe, kako valjade,
Kako se eto djelo u dvorima učini grdno,
Te si dao, da stranac onako zlostavljen bude.
Šta bi bilo, kad stranac u dvorima sjedeći našim
Taj bi nastradao što od onàkvôg mrcvarenja ljutog?
Tebi bi samome bila med ljudma sramota i pokor."
Razumni na to njojzi Telemah odgovori ovo:
„Ja ti ne zamjeram, majko, naljutila što si se na to;
Al' ja u srcu znam i razumijem, što li je dobro,
Što li je zlo, jer više nijesam luđ kao prije;
Nego razumno svega ne mogu smisliti jošte,
Jer me smetaju ovi zlomìšljenî ljudi, što sjede
Koji odakle uz mène, a nitko mi nijè pomoćnik.
Borba tuđinca s Irom onako se svršila nije,
Kako su željeli prosci, već jači je bio tuđinac.
Ej da otac mi Zeus i Atena dâ i Apòlôn

Da bi nam u kući svi potučeni prosci sad bili,
Da bi pokljunili glave i ležali koji u dvoru,
Koji u domu i svîm se razglobila koljena njima,
Kao što eno Ir pri vratima obora sada
Sjedi oborivši glavu, pijancu je sličan i ravno
Na noge ne može dić se nit može doma se vratit,
Kud mu je put, jer svâ se razglobiše koljena njemu."
Njih su se dvoje tu razgovarali besjedeć tako,
Kad li Penelopi riječ progovori ovu Eurìmah:
„Kćeri Ikàrijeva Penelopa čujder me mudra:
Da te Ahejci svi po Argosu Jasovu vide,
Odmah bi sutra zorom prosaca osvanulo više
U kući vašoj na gozbi, jer žena ti si nad žene
Po svom licu, po svojoj visini i čestitom srcu."
Njemu Penelopa mudra odgovori na to ovako:
„Svaku su ìzvrštinu, Eurìmaše, uzrast i lice
Meni uzeli bozi, kad odoše ono Argejci
Pod grad Ilij, i môj međù njima bješe Odisej.
Da se povrati on, da lebdi on oko mène,
Veći bi i ljèpši glas u svijetu bio za mnome.
A sad sam tužna, jer bog mi tolìku posla bijedu.
Kada je išao na put i ostavljo očinsku zemlju,
Desnoj me ruci primi za članak ì reknê meni:
„„Ne mislim, ženo, da će se svi od Troje povratit
Nazuvčari Ahejci cijeli ì zdravi doma,
Jer i za Trojce vele mejdandžije da su te znadu
Gađati kopljem i luk natezat i upravljat konjma
Brzijeh nogu, a tî baš umiju borci prekidat
Najbrže teški boj u jednako krvavu ratu.
Za to ti ne znam, od Troje dovesti bog li me hoće,
Ili ću ostati ondje; a ovdje ti se sad skrbi,
Misli na mater moju, na oca u kući misli,
Kao što misliš sad, il' još ì više, mene dok nema;
Al' kad već ugledaš sina, gdje prva niče mu brada,
U aj se, za kog te volja i ovu ostavi kuću.""
Tako mi zboraše on, a sada se svršuje sve to;
Doći će i noć, kad mrska izvršit se udaja ima
Meni proklétnici, kojoj je Zeus svu uzeo sreću!
Ali strašna je tuga u duši i u srcu meni:
Nije bivao taj u prosaca običaj prije,
Koji prositi hoće valjánu ženu i oca

Bogata kćer te stanu okò njê svi da se jagme,
Tovne dovode ovce i goveda sami za gozbu
Djevojačkome rodu i davaju darove sjajne
Te bez računa tuđi imutak oni ne troše."
Reče im, te se Odisej povèselî, divni stradálac,
Jer im je gledala dare izmamiti ì srca njihna
Slatkim opčinjala r'ječma, a mislila drugo u sebi.
Njojzi Eupitov sin Antinoje prozbori ovo:
„Kćeri Ikàrijeva Penelopa čujder me mudra,
Primaj darove tî, što Ahejac ih koji donese
Po volji svojoj, jer dare odbijati lijepo nije.
A mi se ne ćemo razić na posle nit ikuda drukud
Prije nego se udaš za najboljeg od svih Ahejca."
Tako Antinoje reče, i svima se besjeda svidi,
I svaki odmah pošlje glasnika po darove kući,
Glasnik Antinoju halju donese šarenu, dugu,
Prekrasnu, — pređica dvanajst na njojzi bijaše zlatnih,
Koje se hvatahu sve u dobro savite kuke.
Glasnik Eurìmahu zlatni donese umjetnog kova
Sjajan đerđan ko sunce od elektra nanizan samog;
Sluge Eurìdamasu donesu minđuše sa tri
Bisera jagodasta, milina blistaše iz njih;
Iz kuće gospodara Pisàndra, Polìktoru sina,
Sluga ògrlicu donese, prekrasan nakit.
Tako različne krasne donesu dare Ahejci.
Ženska se dika uspe Penelopa u sobe gornje,
Sluškinje prekrasne dare za njome nosiše gore.
Prosci se na igru tada okrenuše i pjesme ljupke,
Te se veseliše tako, dok nije ih večer zatekla.
Kad u veselju ih večer u tòlikôm omrkne crna,
Svjetionika tri u dvorani odmah se stave,
Da im svijètlê, okò njîh suvárke pomeću mnoge
Odavno suhe presuhe, što ras'ječe mjed ih od skora,
Luče metahu med njih, a poticale su plamen
Sluškinje divnog stradálca Odiseja jedna pa druga;
Njima reče Odisej, domišljato Zeusovo čedo:
„Sluškinje vi gospodara Odìseja, kojega dugo
Nema, — u kuću pođ'te, gdje kraljica boravi časna,
I s njom predite niti, veselite kraljicu svoju,
Sjedeć u sobi s njom, il' grebènâjte rukama vunu,
A ja ću ovima svim zapaljivati vidjelo ovdje,

Makar i zoru oni ljepotronu dočekat htjeli,
Ne će me oni utrudit, jer jâ sam veliki patnik."
Na tu se riječ nasmiju i jedna pogleda drugu.
Ružno napadne na nj ljepoòbraznica Melànta,
Doliju kći, što Penelopa nju othranila bješe
I ko dijete svoje odgajala igračke dajuć
Zabave srcu, al' ona Penelope žalila nije,
Već se s Eurìmahom ona miješala ljubeć se s njime.
Ona Odiseja grdnim riječma napadne ovim:
„Ti si, tuđinče jadni, pošenuo pameću svojom,
Koji u kovačnicu otići ne ćeš da spavaš
Niti u mjesto zborno, već ovdje govoriš svašta
Drsko med mnogijem ljudma ne bojeć se u srcu ništa;
Vino je valjada um osvojilo tebi, il' takva
Pamet je vazda u tebe, te naklapaš u ludo samo;
Il' si od ràdosti mahnit, što svlada skitnicu Ira.
Neka ti ne dođe samo od Ira valjaniji junak,
Žilavim rukama koji razlupao glavu bi tebi,
Iz kuće bacio tebe okaljavši krvlju te silnom!"
Mrko pogledav nju Odisej dosjetljivi reče:
„Aj k Telemahu, kujo, otići ću odmah i kazat,
Što to govoriš ti, na komáde nek isjecka tebe."
Reče to, i od r'ječi razbježe se njegovih žene.
Kroz kuću bježati nagnu, i koljena klonuše svakoj
Od strâ, jer mislile su, od zbilje sve to da reče.
A on uz svijetnjake uz goruće osta svijetleć,
Stojeć gledaše sve ih, a u srcu druge je misli
Prevrto, koje se sve izvršiše poslije redom.
Proscima junačkijem Atena ne da, da posve
Ustegnu se od grdnje srdòbôlnê, kako će više
Jad Laertovu sinu Odiseju u srce ući.
Njima Polibov sin Eurìmah započe riječ —
Dražeć Odiseja divnog i drugove nasmija svoje: —
„Preslavne kraljice prosci, oj čujte me, što ću vam reći],
Neka vam nešto rečem, što srce u grudma mi kaže:
Nije bez boga taj u Odiseja došao kuću;
Eno s glave mu luč svijetli se također žarki,
Kako se meni čini, — kad na njoj nì dlakê nema!"
Rekavši to gradobiji on Odiseju reče:
„Bi li nadničit tî, o tuđinče, htio, da tebe

Uzmem na polje vrlo daleko, — a platit ću dosta,
Da mi pobiraš trnje i visoko drveće sadiš?
Tu bih ti hrane ja cijelu godinu davo
I oblačio ja i obuvao tebe bih onda.
Ali si svikao tî nevaljalstva, pa ti se ne će
Raditi htjeti, već voliš prosjačit po narodu svuda,
Kako bi dobio što, da nenasitni napuniš trbuh."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Da se ogledat tî, Eurìmaše, hoćeš u poslu,
Gdjegod na livadi sa mnom, u proljetno kadgod vrijeme],
Kad se udulje dani, krivùljastû kosu da i ja
I ti imamo u ruku i tako da stanemo radit
Natašte, dok se dobro unòćâ, a trave je mnogo;
Il' ja s najbolja dva da imadem orati vola,
Koji su oba bijeli, visòki i siti trave,
Jednako jaki, vršnjaci, a snaga im ne će malaksat,
Četir' da jutra su zemlje, da pod plugom gruda se sipa],
Ej da vidiš me tad, povući dali bih brazdu
S kraja mogao na kraj! Da danas ratom odáklê
Udari Zeus, te štit i koplja dva ja da imam
I šljem mjedeni sasvim, što stoji čvrsto na čelu,
Pa da med prvima tî me rtnícima ugledaš tada,
Ne bi se meni lje zbog želuca mojega rugo!
Nego si ob'jestan ti i neprijazan si vrlo
I misliš negdje, da velik i silan si, što si u društvu
S nekolicinom, u kojoj nijesu dobri junaci.
Al' da Odisej dođe u očinsku vrativ se zemlju,
Ti bi kroz avliju odmah navalio bježat, i vrata
Bila bi tebi tijesna, i ako su vrlo širòka".
Reče mu, al' se jače Eurimahu razljuti srce,
Mrko ga pogleda on i progovori krilate r'ječi:
„Rđo, al' ću te sada saletjeti, što si to reko
Drsko med mnogijem ljudma ne bojeć će u srcu ništa;
Vino je valjada um osvojilo tebi, il' takva
Pamet je vazda u tebe, te naklapaš u ludo samo;
Il' si od rȁdosti mahnit, što svlada skitnicu Ira".
Reče i podnožje zgrabi; Amfinomu na to se odmah
Proscu s Dulìhija savre ka koljenima Odisej
Bojeć se onog, i tako Eurimah vinotoču zgodi

U ruku desnu, te — zveckac — i na zemlju kantica padne].
A vinotoča jekne i u prah se sruši natraške.
Po sjenovitim tada po dvorima prosci uzàvrû;
Tada je gdjekoji k drugu okrenuv se reko ovako:
„Ej da skitalac ovaj, dok nije još došao k nama,
Umro bude, te ne bi međù nama bilo gungúlê!
A mi se pravdamo ovdje zbog prosjaka, te nas veselit
Ne će čestita gozba, jer zlò je zavladalo evo".
Snažni i čili njima Telemah progovori ovo:
„Vi ste budale jedne, bijesni! jeli ste, pili,
To se sakriti ne da, od bogova neki vas draži!
Nego pošto ste siti, otíđite spavati kući,
Ako vam srce veli, al' tjerati nikoga ne ću".
Tako im reče, a prosci ugrizu se za usne zubma,
Smionim čudeći se Telemahovim riječma.
Onda progovori njima i besjedu reče Amfinom
(Nisa, Arétova sina, Amfinom bio je sinak):
„Prijatelji oj moji, kad pravedno štogod se kaže,
Ne će se ljutiti nitko i udarit pr'jekim riječma.
Nemojte ovog tuđinca zlostávit nit ikojeg drugog
Slugu, što ih u domu božanskog Odiseja ima.
Nego vinotoča sada nek natoči žrtvenog vina,
Pa ćemo bozima izlit i spavati doma otići,
A u Odisejevu u domu ostav'mo stranca,
Nek za nj mari Telemah, jer njemu je u kuću došo".
Tako im reče, i svima po ćudi besjedu reče,
Onda smiješa vino u vrču viteški Mulij,
Koji dulihijski glasnik, a sluga Amfinomov bješe;
Pristupi k svakome od njih i dade, a bozima oni
Izliju, te se slatkog i medenog napiju vina;
A kad izliju već i po svojoj se napiju volji,
Onda u kuću svaki u svoju spavati odu.

DEVETNAESTO PJEVANJE.

ODISEJ SE SASTAJE S PENELOPOM. PRANJE NOGU.

A u dvorani osta Odisej divni i tada
Mišljaše on s Atenom, isposmicat kako će prosce,
Te on Telemahu ove progovori krilate r'ječi:
„Oružje ubojno treba, Telemaše, u kući spravit
Sve, a proscima ti ćeš riječma ljupkijem reći,
Spaze l', da oružja nema, i pitati stanu l' te za nj ga:
„„Iz dima oružje uzeh, jer nije više na ono
Nalik, kako ga iduć pod Troju ostavi otac,
Nego je ružno, jer dođe do njega para i oganj.
I drugo nešto bog mi još znatnije u dušu metnu:
Kada se opijete i med vama nastane svađa,
Jedan da ne rani drugog, da prosidbu time i gozbu
Ne bi okaljo, jer gvožđe i samo čovjeka draži"".
Tako mu reče, i svoga Telemah posluša oca
Te on dadilju zovne Eurìkliju i rekne njojzi:
„Majko, deder mi žene u domu pridrži malo,
Dok ja očino krasno u komori oružje spravim,
Oružje, koje mi u kući dim potamnjuje, kvari,
Od kad nema mi oca, a lûd ja do sad sam bio;
Spraviti hoću ga sad, kud ne dolazi para i oganj".
Njemu odgovori na to Euriklija, dadilja mila:
„Ne bi l' se dohvatio već jednom pameti, sinko,
Te se brinuo za dom i čuvao sav svoj imutak!
Nego koja će tebi svijetliti i s tobôm ići,
Kada ni jednoj ne daš izíći, da vidjelo nosi?"
Razumni na to njojzi Telemah odgovori ovo:
„Ovaj tuđinac! — jer ne dam bez posla onome biti,
Koji mi jede hljeb, ma bio iz daleke zemlje".
Tako joj reče, a ona ni jedne ne pusti r'ječi,
Vrata zatvori domu, u kojem se stanuje zgodno.
Onda skoči Odisej i svijetli sinak mu skoči,
Oni iznesu štite kvrgaše, kaćige k tome

I oštr̀ljatâ koplja, a Palada njima Atena
Svijećnjak noseći zlatni svijetlila sprijed je divno.
Tada svojemu ocu Telemah prozbori brzo:
„Veliko vidim čudo, oj oče, očima svojim!
Sasvim zidove kućne i krasne tr'jemove vidim,
Jelove rogove vidim i visoke stupe odozgo,
Sve mi je jasno evo, ko oganj da preda mnom gori;
Jamačno koji je bog unutra iz širokog neba".
Na to domišljati njemu Odisej odgovori ovo:
„Šuti i ustavljaj miso i ništa pitati nemoj,
To ti je olimpskijeh vladara bogova način.
Al' sad spavati idi, a jâ ću ostati ovdje
Pa ću sluškinje sve i tvoju iskušat mater,
Ona će plačuć o svemu po redu pitati mene."
Tako reče Odisej, i tada iz dvorane sin mu
Spavat u ložnicu ode (a luči sv'jetljahu njemu),
Gdje je i prije spavo, kad sanak bi snašo ga slatki.
Tu on legne i sada te čekaše divotnu zoru.
A u dvorani osta Odisej divni i tada
Mišljaše on s Atenom, isposmicat kako će prosce.
A Penelopa mudra iz odaje iziđe tada,
Slična Artemidi ona il' zlaćenoj bî Afrodíti.
Stolac joj metnu uz oganj, a ona sjedne na njega
(Stolac bjelòkošću taj i srebrom obložen bješe,
Majstor Ikmàlij ga nekad načinio, podnožje on je
Izvio iz njeg, a runo na stocu ležaše velje).
Na taj se stolac tada Penelopa posadi mudra,
Iz sobe ženske za njom bjeloruke sluškinje dođu;
One raspreme onu silesiju jela i tase,
Koje su oholi prosci ispijali, — raspreme stole,
Na zemlju iz sv'jetnjaka istresu oganj i drva
Nameću drugih, da bude topline i vidjela dosta.
Po drugi put Melànta Odiseja napadne opet:
„Hoćeš li, tuđinče, još bavrljati čitavu noćcu
Po kući i tu nam još dodijavat, za ženama zjati?
Nego, jadniče, odlaz', i gozba ti zauvar bila,
Il' ću te gorućom glavnjom pogoditi, pa ćeš otići".
Mrko pogledav nju Odisej dosjetljivi reče:
„Budalo, što se gnjeviš tolikô i napadaš na me?
Valjada što se ne sjam i rđavo što sam obučen
I što po narodu prosim, jer nužda me nagoni na to?

Takovi kao ja skitači i prosjaci jesu.
I ja sam nekad bogat u obilnoj živio kući
Živio među ljudma i tucaku d'jelio često,
Kakav je goder bio i štogod je trebalo njemu.
Hiljadne imo sam sluge, a i drugog imo sam svega,
Uza što dobro žive i obilni zovu se ljudi.
Ali me pogubi Zeus Kronìjôn, — jer htio je tako.
Za to, o ženo, pazi, da gizdu ne izgubiš svoju
Svu, što imadeš i koja med ženama sada te diči;
Da se u svojemu gnjevu ne rasrdi gospođa na te,
Da se ne vrati kući Odisej, jer nade je jošte!
Ako je on i propo te više se vratiti ne će,
Al' mu Telemah je sin Apolonovom milošću velik,
Te već u kući žena ni jedna ne može gr'ješit,
A on da ne bi znao, jer nije više tolicnî".
Tako joj reče, i to kad mudra Penelopa čuje,
Grdnu izusti riječ Melànti i reknê njojzi:
„Drznico, besramna kujo, ej dobro vidim, što činiš,
Grdno je djelo, što činiš i na glavu sebi gomilaš.
Dobro si znala sve, jer od mene same si čula,
Da sam hotjela ovog tuđinca u sobi svojoj
Pitati o mužu svom, jer u tuzi sam velikoj za njim".
Rekavši to ključarici još Eurìnomi kaza:
„Stolac, Eurìnoma, amo donesi i runo na njemu,
Neka tuđinac sjedne na njega i kazuje meni
I riječ sluša od mene, jer pitati sada ga želim."
Reče, i glatki stolac Eurinoma brzo donese
Te ga onamo metne i runo prostre na njega.
Tu se posadi tada Odisej, divni stradálac,
Med njima besjedit počne Penelopa mudra ovako:
„Ja ću te, tuđinče, sama zapitati najprije ovo:
Tko li si, otkle si? gdje ti je dom? gdje mati i otac?"
Odgovarajuć njoj Odisej dosjetljivi reče:
„Nitko, o ženo, ne bi na beskrajnoj mogao zemlji
Pokudit tebe, jer slava do širokog ide ti neba,
Kao i slava kralja nezazornog, koji med ljudma
Bogobojazan vlada, med ljudima jakima mnogim.
Kojino čuva pravdu, te zemlja nosi mu crna
Pšenice, ječma mu nosi, a drveće puno je ploda,
Udilj legu se stada, a iz mora dobiva ribe,
Vlada je njegova dobra, a narod u sreći živi.

Zato me u kući svojoj o čemu drugome pitaj;
Ne pitaj, gdje mi je rod i očinska gdje mi je zemlja,
Da se ne sjećam tog, da ne napuniš srce mi tugom
Jošte više, jer suzan i nevoljan ja sam, te meni
U kući ne treba tuđoj lelekat i ridat i tako
Sjediti; bez kraja tužit i konca zlo je, i meni
Ti bi zamjerit mogla il' koja sluškinja tvoja
Govoreći, da težak od vina u suzama plovim."
Na to odgovori njemu Penelopa mudra ovako:
„Svaku su ìzvrštinu, o tuđinče, uzrast i lice
Meni uzeli bozi, kad odoše ono Argejci
Pod grad Ilij i mûž moj međù njima bješe Odisej.
Da se povrati on, da lebdi on oko mene,
Veći bi ì ljepšî glas u svijetu bio za mnome,
A sad sam tužna, jer bôg mi toliku posla bijedu.
Jer kolìkô je god gospodárâ otokom silnih,
Sami, šumovitome Zakìntu, Dulìhiju jošte,
I kolìkô li njih na poglednoj Itaci živi,
Svi me na silu hoće i rastaču kuću cijelu,
Za to ne marim ja za tuđince ni pribjegare
Ni za glasníke marim u narodu radine nužne,
Već za Odisejem čeznem, i moje srce se topi.
Prosioci na mene navaljuju, da se udadem,
A ja im izvijam varke; nadahnuo bog mi je pamet,
Veliki u sobi stan da namjestim, tkaninu stanem
Tanko i široko tkati, te ovo prozborim njima:
„„Mlađahni moji prosci, kad umrije divni Odisej,
Polako dan uskorujte taj, kad udat se imam,
Dok ja tkaninu grobnu Laèrtu vitezu svršim,
Da mi uzalud pređa ne pogine, — dokle ga nije
Prebolna zgrabila smrt i sudbina strašna, da žena
Ahejska zamjerila u narodu ne bi mi koja,
Čovjek, što steče mnogo, da mrtav bez pokrova leži." "
Tako im rekoh i njima nagovorim junačko srce.
Od tad po danu tkah uz veliki stan, a po noći
Opet bih sve razdriješila to uz goruće zublje.
Tako sam troljetnom znala prijevarom varat Ahejce.
A kad se četvrto ljeto primàče i dođoše Hore
(Mjeseci prolažahu, i mnogi svrše se dani),
Onda me bestidne kuje odađu, sluškinje moje,
Te me u djelu prosci zateku i poviču na me.

Tako me prinudi nužda i nerada poso dovrših,
A sad udaji već se ne mogu uklonit nit znadem
Drugom se domislit čemu, a roditelji me vrlo
Nagone nà udaju, na prosce srdi se sin mi
Videć, gdje troše imutak, jer odrasto on je i znade
Za kuću brinut se već, i sreću daje mu Zeus bog.
Nego mi za rod svoj ded kaži, odáklê li jesi,
Ta iz staròdrêvna hrasta nijesi ni iz stijene."
Odgovarajuć njoj Odisej dosjetljivi reče:
„Čuj me, Laèrtova sina Odiseja čestita ženo!
Nikako ne ćeš za moj da prestaneš pitati rod me.
Ja ću ti reći, al' jȍš ćeš i u više metnut me jada,
Nego l' ih sada imadem, jer razlog je, tako da bude,
Kada je čovjek od svoje domájê udaljen dugo
Ko ja bludeć po ljudskim gradòvima, nevolje trpeć.
Al' ću ti reći, što pitaš i razbiraš sada od mene.
Zemlja Kreta imade u iskričavome moru,
Zemlja lijepa i rodna, okò njê voda, a na njoj
Mnogi bezbrojni ljudi; gradóvâ je tu devedeset,
Jezici različni tu se isprepleću, tu su Ahejci,
Eteokrétani tu su junačine, tu su Kidónci,
Dorani, kojih su plemena tri, i divni Pelazgi.
Knosos je veliki grad, u njemu je kraljevo Minos
Devet po devet ljeta i drugovo s velikim Zeusom,
Otac mojega oca junačine Deukalijóna;
Deukalijónu kralj Idomènej i ja smo sini,
U uzvijènîh lađah put Ilija odbrodi onaj
I ode s oba Atrida, a meni slavno je ime
Eton; mlađi sam ja, a onaj je stariji, jači.
Tu ti Odiseja vidjeh i gostinske dadoh mu dare;
Nanijela ga silna oluja na zemlju kretsku,
Odbi od Malije njega, kad brođaše žurno pod Troju,
Te on dospje u Amnis, Ilìtijê gdjeno je spilja;
Zli su pristani tamo, te ukloni jedva se buri.
Za Idomèneja stade da pita došavši u grad,
Za svog prijana glavnog, što ljubi ga — reče — i štuje.
Deseta zora je već il' jedanajsta minula bila,
Kako je u lađah ovaj u uzvitih pošo u Ilij,
Te ja dovedoh k sebi Odiseja pa ga ugostih,
Usrdno ja ga častih, jer obilna bijaše kuća.
Njemu i drugovima, što zajedno brođahu s njime,

Bungura, žarkastog vina po narodu skupim i dadem,
Goveda dam im za klanje, da i tim nadovolje srce.
Tu su dvanaest dana Ahejci ostali divni,
Jer ih je ustavljo Borej siloviti, koji ni stati
Nije dao na zemlji, a srditi bog ga je digo;
Tek su trinajsti dan otišli, kad utoli vjetar".
Tako građaše laži Odisej istini slične,
Lice Penelopi sve se rastapalo roneći suze.
Kao što kada se snijeg na visokim brdima topi,
Što ga je nasuo Zefir, a poslije rastapa Euro,
Te od topljenja sn'jega rijeke bujaju tada:
Tako se lijepa lica rastapala njena od suza;
Uza nju sjedi muž, a ona plače za njime,
Od srca žali ženu Odisej, za njim gdje jeca;
Ali njegove oči ko rogovi ili ko gvožđe
Između trepavica i ne trenu, i suze svoje
Lukavo krijaše on. A ona kad sita se ljuto
Naplače, prihvati riječ ovako počevši zborit:
„Mislim te okušat sada, o tuđinče, jesi li zbilja
U kući svojoj ondje ugostio mojega muža
S druzima njegovima bogolikim, kako mi veliš.
Reci mi, kakvo je on odijelo imo na sebi,
Kakav je bio, i kakvi drugari pratiše njega?"
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Teško je iza tolikôg, o ženo, vremena reći,
Jerbo dvadeset veće imade godina tome,
Što je otišo on odbrodiv od moje domaje.
Al' ću ti opet reći, kolikô mi dohvaća pamet:
Vunenu crvenu struku Odisej je imao divni,
Dvogubu; pređica zlatna na njegovoj bijaše struci
S dvojakim cjevčicama, a naprvo umjetni nakit:
Prednjim nogama pas držéći pjegavo lane
Ščepo ga, a još se ono praćàkâ, — i svi se zlatnim
Zvjerima divljahu tima, gdje onaj je ščepao lane
Te ga davi, a ono praćàkâ se hoteći pobjeć.
Na Odiseju jošte i košulju opazih sjajnu,
Košulju takvu, kakva na suhu je kožica lùku,
Tako je bila tanúšna, a sjala se kakono sunce;
Doista mnogo je žena Od'seja motrilo s čudom.
Drugo u srce spravi, što sada mislim ti reći:
Ne znam, dali je tako obučen već kod kuće bio,

*

Il' mu je koji drug darivo, kad šćaše odbrodit,
Ili prijatelj glavni, jer mnogima bješe Odisej
Mio, ta slični njemu Ahejci bjehu rijetki.
Ja mu mjedeni mač i dvogubu haljinu dadoh,
Haljinu crvenu, krasnu i košulju s optokom dah mu
Onda sa čašću njega u pokritu otpravih lađu.
S njime je išo i glasnik od njega stariji malo;
Kakav li bijaše taj, pripovjedit i to ću tebi:
Pleća je bio okrúglìh, crnomanjast i guste kose,
Ime mu bješe Eurìbat; Odisej nad ostale drûge
Njega čašćaše sve, jer znaše mu u svem ugodit."
Reče i pobudi tim u Penelope žudnju, da plače
Ljuće, kad razbere znake, što sigurno njojzi Odisej
Reče; i pošto se ljuto Penelopa naplače sita,
Onda zboriti poče ovako Odiseju ona:
„Od sad ćeš, tuđinče, ti, što do sad si bio bijedan,
U kući mojoj biti u časti i drag ćeš biti.
Jer ja sama mu to odijelo, koje si reko,
Složih, iz komore dah mu i pređicu sjajnu pribodoh,
Nakit neka mu bude. Al' dočekat više ga ne ću,
Da bi se vratio kući u očinsku u zemlju milu.
U lađi koritastoj Odisej je nesrećom svojom
Pošao zlosretni grad nepomènìk vidjeti Ilij!"
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Čuj me, Laertova sina Odiseja čestita ženo!
Nemoj kvariti kožu na obrazu krasnu i nemoj
Srce rastapati muža oplakujuć. Zamjerit ne ću
Ni drugoj ženi ja, kad za drukčijim jauče mužem
Vjerenim svojim, sa kojim u ljubavi izrodi porod, —
Drukčijim, no je Odisej, što slična ga bozima vele.
Nego prestani plakat i moju poslušaj riječ,
Ja ću ti istinski reći, zatajiti ništa ti ne ću:
Čuo sam blizu odavle, u tesprotskom rodnome polju,
Da je Odisej živ i vraća se doma te nosi
Sa sobom zaklade mnoge dragòcjenê, što ih u ljudi
Prosi. Drugove sve pogubio mile je svoje
I lađu prostranu svoju u iskričavome moru
S trinačkog ostrva bježeć, jer srdio Zeus se na njega:
Također Helije bog, kom drugovi zaklali bjehu
Goveda; zato se svi u veoma šumnome moru
Potope oni, a njega na gredi lađènôj iznese

Na kopno val u zemlji Feákâ, koji su roda
Božjeg, i od srca njega ko kakvoga častiše boga;
Svašta mu dadoše mnogo i sami ga zdrava opremit
Htjedoše njegovoj kući. Već odavno bio bi ovdje
On, al' njemu se ovo u duši učinilo bolje:
Širokom zemljom da ide, da sakuplja blago. Od ljudi
Smrtnijeh najbolje znade Odisej, korisno što je,
Nikakav smrtni čovjek nadmudriti ne bi ga mogo.
Tako je meni kralj kazivao tesprotski Fidon;
Samom mi kleo se on u domu lijući žrtvu,
Da je već otisnuta od zemlje lađa i druzi
Spravni su, što će opremit u očinsku milu ga zemlju;
Mene opremi prije, jer tad baš Tespróćani ljudi
Brodiše na Dulihij, na ostrvo pšenicom rodno.
On mi pokaza blago, kolikô ga skupi Odisej,
Tim bi potomke mogo do desetog koljena hranit,
Jer je toliko imo u dvorima kraljevskim blaga;
Jošte mi reče, Odisej u Dodonu da je otìšô
Zeusovu volju da čuje sa visokog brsnatog hrasta
Božjega, kako će doći u očinsku u milu zemlju
Nakon tolikog svoga izbivanja, javno il' tajno.
On ti je dakle zdrav i skoro on će se vratit;
Od prijatéljâ daleko i od mile očinske zemlje
Ne će izbivat već dugo; al' da ti se još i zakunem:
Najvišeg, najboljeg boga od sviju tako mi Zeusa,
Tako mi ognjišta divnog Odiseja, kod kog sam sada,
Sve će se ovo tako izvršiti, kako ti velim.
Još će se godine ove povratiti kući Odisej,
Ovaj kad izmine mjesec, i kada nastane drugi".
Mudra Penelopa njemu ovako prihvati riječ:
„Ej da tvoja se riječ izvršit, o tuđinče, hoće,
Moju bi vidio ljubav i dobio mnoge bi dare,
Te bi te blaženim svatko nazivao, tko bi te sasto!
Ali je meni slutnja u duši, kako će biti:
Nit će se vratiti kući Odisej, niti ćeš dobit
Opremu ti, uredníka jer nema takvih u domu,
Kakav je bio med ljudma Odisej, — ako ga bješe;
On je časne tuđince opremati znao i primat.
Nego, dvorkinje, vi ga opèrite i posteljinu
Postav'te: krevet i struke i jastuke čiste i sjajne.
Neka se grije i tako zlatotronu zoru nek čeka.

A sjutra rano vam njega okupati, namazat valja,
Pa će u kući on uz Telemaha mislit na ručak
U sobi sjedeć, a tkogod od onih ozledi njega
Nemilo, teško njemu ! u domu ovome više
Ne će mu posla biti, ma kako se srdio strašno.
Ta zar ćeš poznati moći, o tuđinče, dali sam umom,
Razborom î pamêću odvojila òd drugîh žena,
Ako se gostio budeš u dvorani ružno odjeven
I ne namazan uljem? Ta čovjek je kratka života.
Tko je nemio sobom i nemilost uvježbo veće,
Njega proklinju živa i žele smrtni mu ljudi
Zla za potonji život i poslije mrtva ga psuju;
Koji li čovjek je čestit i čestitost uvježbo samu,
Njegovu slavu nose tuđinci daleko po zemlji
K svijem ljudma i njega poštènîm nazivaju mnogi".
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Čuj me, Laertova sina Odiseja čestita ženo !
Mrske su meni struke i čisti jastuci sjajni
Od onda, od kad kretska snjegòpadna ostavih brda
Te se u more ja u dugoveslој lađi zavezoh.
Hoću spavati i sad, ko do sad što noći prenoćih
Bez sna, jer mnoge noći na ležnici ružnoj već prespah
Te sam divnu zoru ljepotronu dočeko tako.
Od srca ja ne želim, o ženo, da mi se noge
Operu moje, a njîh se dotàći od onijeh žena,
Koje u domu služe u tvojemu, ne će ni jedna ;
Osim staricu kakvu poštènu ako imadeš,
Što je pretrpjela jada tolìkô, kolìkô sam i ja, —
Takovoj branio ne bih, da dotakne mojih se nogu."
Mudra Penelopa njemu ovako prihvati riječ:
„Nikad, o tuđinče mili, tolìko razuman nije
Iz daljine mi draži tuđinac u kuću došo,
Kao što razumno tî i veoma pametno zboriš.
Staricu imam u domu, što pametno misliti znade,
Koja je nesretnika odgojila, hranila onog ;
Kad ga je rodila mati, u svoje ga primila ruke ;
Tâ će ti oprati noge, i àko slabašna jeste.
Nego ustani daj, Eurìklija mudra, i pođi
Tvog gospodára vršnjaku da opereš noge, jer takve
Negdje su ruke veće Odiseju, takve su noge ;
Brzo samrtni ljudi u nevolji živeći stare."

Tako reče, a baka objeručke sakrije lice,
Suze odroni tople i tužnu prozbori riječ :
„Jaoh za tobom meni, ah nesretnoj, sinko ! Od ljudi
Svijeh je najviše Zeus zamrzio na te, a bio
Sveđ bogobòjazan ti si ! tolìkô gromovnom Zeusu
Izbranih hekatomba i pretilih stegana nitko
Ko ti sažgao nije ! i molio ti si se njemu,
Krasnu da dočekaš starost i svijetlog odgojiš sina,
A on je samome tebi ukratio dan povraćénja !
Tako u tuđem svijetu i njemu negdje se žene
Rugahu, kada je kome u dvore došao slavne,
Kako se ove kuje podruguju, tudjinče, tobom.
Ti se sramotiti od njih i grditi ne daš i zato
Ne puštaš, da te peru, te meni Penelopa mudra
Kći Ikàrija to je naložila, a ja je slušam.
Zato ću noge ti oprat Penelopi za volju mudroj,
A i tebi, jer srce u grudma se mojim od tuge
Buni ; al' besjedu čuj, što sada tebi ću reći :
Mnogi su izmučeni tuđinci ovamo došli,
Ali mislim, da nisam ni jednog Odiseju slična
Vidjela, kako si ti po uzrastu, nogama, glasu."
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče :
„I drugi, starice, tako kazivaju, koji nas oba
Vidješe očima svojim, da jedan smo na drugog vrlo
Nalik, opažaš kako i sama i govoriš pravo".
Tako joj reče, i baka za kotlom sjajnim se maši,
Iz kog je noge prala, — i vode nalije mnogo
Hladne, a za tijem tople dodade, i tada Odisej
Sjedne od ògnjišta dalje i nâ strânu okrene on se
Tamnu misleć u duši, da ne bi primiv mu nogu
Poznala baka požiljak, da ne bi na vidjelo došlo.
K svom gospodaru ona pristupivši htjede ga prati,
Ali poznade odmah požiljak, gdje ga je nekad
Bijelim zubom vepar rasporio, kad je na Parnes
K majčinom hrabrom ocu Autòliku došo i k sinma
Njegovim ; taj je na glasu među ljudma s prijevarnih bio
Zakletvi, a to je imo od Hermije, kom je jagnjèćâ
Palio stegna i kozja na ugodbu, zato je njemu
Hermija rado pomago. Autòlik na polje rodno
Itačko došavši nađe od skora rođena sina
U kćeri, kog mu u krilo Eurìklija metnu, kad presta

Večerat, pa mu ovu izustivši besjedu reče:
„Sad izàberi ime, Autòliče, kojim ćeš čedo
Čeda svojega nazvat, ta mnogo si žudio njega."
A njoj Autolik na to odgovori i rekne ovo:
„Zete i kćeri moja, nazov'te ga, kako vam velim:
Srdeći se na zemlji mnogohranoj na mnoge žene
I ljude evo me kod vas, i zato djetetu ovom
Neka se ime dade Odisej. Kada u napon
I on već jednoć dođe i na brdu parneskom dvore
Velike materinske kad pohodi, gdje mi je blago,
Dat ću mu blaga i natrag opremit ću vesela njega."
Zato je k njemu Odisej zaputio, dare da sajne
Dobije od njeg, i tada Autolik i njegovi sini
Zagrle rukama njega i medenim pozdrave r'ječma:
Njegove matere mati Amfiteja obujmi njega,
Glavu mu ljubiti stane i obje lijepe oči.
Naočitijem sinma Autolik svojima vikne,
Neka zgotove ručak, i oni se pokore njemu,
Onamo odmah vola dovedu petáka, okò njeg
Prionu, ogule ga i svega tad rasijeku,
Sve raskomadaju vješto, na ražnje ponatiču za tim,
Pomnjivo speku sve i razd'jele u d'jele oni.
Čitav se gostiše dan do zalaska samog sunčànôg
I srcu podjednake premàklo nije se gozbe.
Kad već sunce zađe i kada se uhvati tmina,
Legnu na počinak i sna blagodat stanu uživat.
Kada ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda se oprave u lov Autolika sinovi s psima,
S njima zajedno divni Odisej također pođe.
Oni se na strmi brijeg odjeven velikom šumom
Parneski popnu tad i u klance vjetrovite dođu.
U to iz tihih voda okèanskîh dubokih sunce
Zrakama svojima baš na ljudske oranice sine,
Lovci u dolinu zađu, a naprvo tragove njušeć
Iđahu njegovi psi, izà njîh Autolika sini,
A međù njima još i Odisej iđaše divni,
I to blizu pasa, dugosjenim mašući kopljem.
Golemi vepar tu u ležaju ležaše gustom,
Kuda žestoki vlažni nijesu duhali vjetri,
Zrakama gađalo sunce žarkovitim nije ga nikad,
Niti je skroz prokapljivao dažd, i tako je bio

Gust, oko njèga se lišća veoma prosulo mnogo.
Vepar začuje bahat od ljudi i pasa, kad k njemu
Stupahu loveć, i ôn se na jednoć pred njima stvori;
Čekinje su se njemu naježile, plamen iz òčî
Lizaše njegovijeh; Odisej punanom rukom
Dižući dugo koplje, polètî najprije na njga
Raniti ga žèléći, al' vepar skoči sa strane
Te ga preteče i njega nad koljenom raspori pa mu
Mnogo izvuče mesa na zubu, al' ne zadre u kost.
Njega pak rani Odisej u plèće ga desno pogodiv
Te skroz vepra probode oštrice sjajnoga koplja,
I on se u prah smota zaskičav, a duša mu ode,
I oko njega se sini Autolika zabave tada.
Vješto nezazornome Odiseju zavežu ranu,
Bogu sličnom junaku, i ustave crnu mu krvcu
Basmom, i brzo oni u očinske vrate se dvore.
Dobro izvidaju njega Autolik i njegovi sini
Pa ga obdare sjajnim daròvima i brzo njega
Vesela veseli pošlju u itačku milu mu zemlju.
Tu se obraduju i otac i gospođa majka,
Kad im se povrati sin i pitati svašta ga stanu,
Kakav je dobio to požiljak, a on im kaže,
Da ga je vepar na lovu rasporio bijelim zubom,
Kada je pošo na Parnes s Autolikovim sinovma.
Starica spustivši ruke požiljak Odiseju primi
Pa ga taknuvši pozna i odmah ispusti nogu;
Gol'jen u kotao padne, i kotao mjedeni zvekne
Te se na stranu nagne, i voda se izlije iz njeg.
Starici zajedno radost i tuga obuzme dušu,
Oči se napune suza, i besjeda zapne joj bujna.
Onda Odiseja primi za podbradak te će mu reći:
„Ti si, Odiseju, to, oj milo čedo! ne mogoh
Prije te poznat, dok ja te ne opipah svog gospodara."
Reče i pogleda odmah Penelopu očima svojim
Hoteć joj natuknuti, u domu da muž joj je mili,
Ali Penelopa nije ni vidjeti, a ni razumjet
Mogla, jer joj pamet Atena odvŕnu; — Odisej
Za grlo desnicom primi Eurìkliju, à drugôm rukom
Bliže je pritegne k sebi i ovu gukne joj riječ:
„Majo, zašto me hoćeš pogubiti? Ta ti na svojim
Grudma si hranila mene, i sada mnogo pretrpjev

Iza dvadeset ljeta u očinskoj evo me zemlji!
Nego kad u dušu dade ti bog, da mene poznadeš,
A ti sad šuti, da nitko u domu ovom ne sazna;
Jer ću ovo ti reći, i tako će doista biti:
Ako mi prosce bog poubijati ponosne dade,
Ne ću ni dadilji tebi oprostiti, kada već jednom
I druge dvorkinje budem u dvoru svojem ubijo".
Mudra Euriklija njemu ovako prihvati riječ:
„Čedo, kakva ti riječ iz ograde zubne izmàče?
Znadeš, kakvo je srce u mene stalno i tvrdo,
Kakono živac kamen il' gvožđe znat ću da šutim.
Drugo u srce spravi, što sada mislim ti reći:
Ako ti prosce bog poubijati ponosne dade,
Onda ću tebi žene izbrojiti po kući tvojoj,
Koje preziru tebe, a koje su nevine od njih".
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Majo, što ćeš mi njih kazivati? nije ti nužno;
Ja ću ih vidjeti sam i poznati svaku ću od njih,
A ti šuti i taji, prepusti bozima sve to".
Tako starici reče, a ona iz dvorane ode
Drugu donijet vodu, jer ona se izlila prva.
I kad ga opere ona i namaže blistavim uljem,
Opet bliže stolac privuče k ognju Odisej,
Da bi se ogrijao, a u prnje skrije požiljak.
Među njima besjedit počne Penelopa mudra ovako:
„Još ću te nešto malo, o tuđinče, pitati sada.
Odmah će svakome biti vrijeme počinka slatkog,
Koga slađani osvoji san, ma žalosna kako,
Ali mene je bog obdario golemom tugom;
Čitave dane ja se naslađujem kukajuć, tužeć,
Poslove gledajući i svoje i sluškinja mojih;
A kad dođe već noć, kad svuda počivaju ljudi,
Ja u krevetu ležim, okò môg se nemirnog srca
Ljute sabijaju brige i zaplakanu me muče.
Kako Pandàrija kći, slavujica, ptičica siva
Pjeva lijepe pjesme, kad proljeće nastaje prvo
Sjedeć u lišću gustom stabala, — previja mnogo
I glas iz grla sipa mnogozvučno za sinom milim
Svojim i kralja Zeta, za Itilom tuguje ona,
Kojeg je nekad u svojoj ludòsti posjekla mačem:
Tako i meni se srce koleba na dvije strane,

Dali bih čuvala sve u sigurnosti sa sinom svojim,
Veliki, visoki dom i sluškinje i sav imutak
Bojeć se narodnog glasa i poštujuć krevet mužèvljî,
Ili bih pošla za onim Ahejcem, koji je od svih
Najbolji, te me prosi i bezbrojne darove daje.
Dokle mi jošte sin lakòuman bijaše i lud,
Onda mi nije dao, da ostavim kuću mužèvljû
I da se udam, a sada u naponu kad je i velik,
I sam moli me on, da iz očinskih iziđem dvora;
Ljutit radi imutka, Ahejci što mu ga troše.
Nego deder mi san istumači i čuj ga sada:
Dvadeset gusaka imam u domu, i one iz vode
Pšenicu jedu, a jâ se veselim, kada ih gledam;
Al' iz planine sleti orlušina kukasta kljuna
Te im polomi šije i pokla ih; one po dvoru
Ležahu hrpimice, a ôn se digne u eter
Divni, a ja u snu u kuknjavu udarim i plač
I oko mene se tada ljepokose Ahejke skupe,
Gdje sam jecala tužno, što orao pokla mi guske;
Al' on opet doleti i padne na isturen balvan
Krovni te umiri glasom čovječjim mene veleći:
„„Ne boj se ništa, o kćeri Ikàrija snavnog daleko,
Nije to san, već zbilja, i tako tebi će biti:
Guske su prosci, a ja sam otòič orao bio,
A sad muž sam tvoj, i k tebi vraćam se evo,
Pa ću proscima svima sudbinu donijet grdnu"".
Tako mi reče, te slatki i medeni pusti me sanak,
A ja se ogledam i sve u dvoru opazim guske,
Kako pšenicu zoblju iz korita na mjestu istom".
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Nije drukčije, ženo, moguće san istumačit
Niti ga drukud navijat, — ta izreko sam je Odisej,
Kako će sve se izvršit, i proscem se pomalja propast,
Niti će ikoji smrti i Kerama moći utèći".
Mudra Penelopa njemu ovako prihvati riječ:
„Sana zaludnih ima, o tuđinče, ima ih ludih,
Te se po njima sve ne izvršuje ljudima smrtnim.
Dvoja su vrata, kroz koja izilaze ništavi sanci:
Jedna su od rogóvâ, a ȍd kosti bijele druga;
Koji idu kroz vrata od rezane bijele kosti,
To su prevarljivi sni i doglasuju riječi lažne,

Koji na ona glatka na rožana izlaze vrata,
Oni javljaju pravo, kad čovjek vidi ih koji.
Nego mislim, da nije o átlê došao meni
Strašni san, da mene razveseli i sina moga!
Drugo u srce spravi, što sada mislim ti reći.
Evo i zore već nepomènicê, koja će mene
Od kuće odgnat muževljê! Odrediti sada ću borbu:
Metnut ću sjekire ja, što u dvorima svojim ih nekad
On je poređo ko rebra lađênâ, dvanajst na broju;
On je stojeć daleko strijelom gađao kroz njih.
A to ću natjecanje odrediti proscima sada,
Pa tko rukama svojim tetívu najlakše zapne
I tko kroz sjekire sve po redu izmetne str'jelu,
Za tog hoću da pođem i ostavit ovu ću kuću
Svojega vjerenog muža veòma krasnu i punu
Blaga, i nje se mislim i u snu sjetiti kadgod".
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Čuj me, Laertova sina Odiseja čestita ženo!
Nemoj okl'jevati više i u kući borbu odredi,
Jer će se ovamo prije domišljati vratit Odisej,
Nego li prosci luk opipavajuć glatki tetívu
Uzmognu zapeti za nj i izmetnut kroz gvožđe str'jelu".
Mudra Penelopa na to ovako prihvati riječ:
„Da me, tuđinče, ti u dvorani sjedeći hoćeš
Zabavljat, ne bi se san po očima prosuo meni.
Ali ljudima nije moguće ne spavati nikad,
Jer su besmrtni bozi na zemlji žitorodnoj ovoj
Svakome postavili čeljadetu smrtnome način.
Za to ti i ja idem, o tuđinče, u sobe gornje,
Pa ću u krevet leći, što od onda meni je tužan,
Te ga suzama kvasim, Odisej od kad je divni
Pošao zlosretni grad nepomènîk vidjeti Ilij.
Tamo ću počinuti, a tî ćeš u kući leći,
Na zemlju prostri što, il' neka ti namjeste krevet".
Rekne i u sobe gornje u blistave uzađe ona,
Ali ne sama, već uz nju i dvorkinje uzađu njene.
U sobe gornje ona sa dvorkinjama uzàšâv
Plakati za mužem stade za svojim Odisejem dragim,
Dok joj sjajnoka sankom Atena ne ospe kanje.

DVADESETO PJEVANJE.

DOGAĐAJI PRIJE UBIJANJA PROSACA.

A Odisej divni u tr'jemu počine tada,
Volujsku nečinjenu pod sebe je metnuo kožu,
A preko sebe runa ovaca, što klahu Ahejci;
A kad leže, tad baci Eurìnoma struku na njega.
Ali Odisej je ležo ne spavajuć te je u duši
Proscima smišljao zlo. A iz dvorane iđahu žene,
Koje se po običaju obljubiti davahu proscem,
Jedna se smijala drugoj i zbijale svakakve šale.
Od tog se srce njemu u grudima buniti stane,
I on se zamisli tada u duši i u srcu svome,
Bi li skočio sad i dali bi sve poubijo,
Il' bi ih pustio zadnjom i posljednjom k prkosnim proscem],
Da se sa njima ljube; u njemu zalaje srce;
Kao što kuja kad stoji uz svoju nejaku štenad,
Laje na onog, koga ne poznaje, hoće navalit,
Tako lajaše srce u njemu na nedjela kivno;
Al' on se u srce lupi i napadne na njga ovako:
„Strpi se srce, ta věć si pretrpjelo grđi pasjaluk
Onoga dana, kad Kiklop goropadni drûge mi jake
Žderaše, a ti si to podnosilo, dok te je pamet
Iz spilje one opet izvèla, gdje poginut šćaše".
Tako prozbori srce u grudima psujući svoje,
I tad ustŕpî se srce i ono se pokori njemu
Krepko, a on se tamo i ovamo vrtjeti stane.
Kao što želudac pun pretilìnê i krvi kad čovjek
Stane amo i tamo okretati uz vatru žarku
Želeć, da mu se speče što prije, — tako Odisej
Tada se vrtio amo i tamo misleć u duši,
Kako će dignuti ruku na bestidne prosce, gdje ima
Mnogo ih, a on je sam; — al' tada sišavši s neba
Pristupi k njemu Atena na ženu uzrastom nalik;

Čelo glave mu stane i ovu prozbori riječ:
„Zašto si opet budan, nesretniji od svijeh ljudi?
Kuća ovo je tvoja i žena je u kući tvoja.
I sin, kakva bi samo poželjeti mogao tkogod".
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Doista pravo si sve i valjano, boginjo, rekla.
Ali se zamislilo u grudima srce mi nešto
Misleći, kako ću ruke na bestidne dignuti prosce,
Na mnoge sâm, ta oni na iskupu vazda su ovdje.
Osim toga se jošte i o drugom zamislih nečem:
Ako sa Zeusovom voljom i tvojom ubijem prosce,
Kud ću se onda zaklonit? Ded promisli o tom i sama".
Sjajnoka boginja njemu Atena prihvati riječ:
„Drzniče! čovjek se uzda i ù gorêg svojega druga,
Koji je i sam smrtnik i nije tòliko mudar, —
A ja boginja jesam, u nevolji koja te svakoj
Uvijek čuvam, i sada bjelodano ovo ti velim:
Ovdje pedeset četa okò nâs da okolo stane,
Čêtâ smrtnijeh ljudi, i poklat nas hoće u boju,
Opet bi tovne ovce i goveda odgnao njima.
Nego se sanku daj; — ne spavat i čuvat se to je
Muka noćcu cijelu; izàći već ćeš iz zala!"
Tako mu reče Atena i obaspe sankom mu oči;
Boginja uzorita na Olimp otiđe tada.
San kad osvoji njega i svẽ mu razglobi ude,
Iz srca rastjera brige, tad čestita njegova žena
Prene se od sna i sjedeć u krevetu mekome stane
Plakati; i kad se ona već naplače do site duše,
Tada se ženska dika Artèmidi moliti stane:
„Gospođo boginjo, čuj me, Artèmida, Zeusova kćeri!
Ej da sada me ti strijelom u srce zgodiš
I uzmeš život mi odmah, il' mene da zgrabi oluja
Pa da otiđe sa mnom na one pretamne staze
I da u zavojitog Okèana baci me ušće!
Kao što nekad zgrabi oluja Pandàrija kćeri,
Kojim su ubili mater i oca bozi, te same
U kući ostadoše sirotice, — al' Afrodita
Divna ih othrani sirom i slatkijem medom i vinom,
Hera im ljẽpotu dade i razum više no drugim
Ženama smrtnim, a časna Artemida vȉsinu dâ im,
Slavne poslove njih Atena nauči radit.

Al' Afrodita na Olimp na široki kad je uzàšla,
Da bi u gromovnog Zeusa izmolila žuđenje žensko
Curama: udaju cvjetnu (a Zeusu je poznato svašta,
Što je smrtnijem ljudma sudbina, što li im nije),
U to djevojke one odnesoše Harpije i njih
Daše Erȉnijama strahovitim, neka ih dvore:
Tako nek satru i mene vladari olimpski bozi,
Ili ljepokosa nek me Artemida zgodi strijelom,
Pa ću Odiseja vidjet i pȍd zemlju zaći ću strašnu,
A srce ne ću grđem junaku razveseljivat.
Nego još se bijeda podnositi daje, kad tkogod
Grozno plače po danu u svojemu turovan srcu,
Al' bar noću se u san zaveze, kojino svaku
Odgoni radost i tugu, kad sklopi čovjeku kanje;
Meni pak bog prijevarne sne navoditi znade:
Noćas je opet lego uz mȅne, da spava onakav,
Kakav je bio onda, kad ode s vojskom, i moje
Srce se radovaše, jer mislih, zbilja je, ne san."
Kada izgovori to, zlatotrona javi se zora;
Plakaše ona, a glâs joj Odisej čujaše divni.
Pa mu misao dođe, u duši se učini njemu,
Da ga već poznaje žena i uz glavu njemu da stoji;
Struku i runa, što njima pokrivo se, uzme i metne
U sobu sve na stolac i na polje kožu iznese,
U vis podigne ruke ovako se moleći Zeusu:
„Oče o Zeuse, po suhu, po vodi ako me bozi
Vrlo me izmučiv s voljom dovedoše u zemlju ovu,
Onda nek u kući ovoj od ljudi, koji se bude,
Zlamenje čujem, a vani nek javi znak mi se Zeusov."
Tako se pomoli on, i usliši premudri Zeus ga.
Te on s Olimpa sjajnog zagrmi odmah u visu
Iz oblaka, te divni Odisej veseo bude;
A glas od mlinarice iz bliza začuje jedne
Iz kuće, gdje su mlini pastiru naroda bili;
Oko mlinova tih se okrétalo dvanaest žena
Pšenično, ječmeno brašno pripremajuć — okrepu ljudsku];
Samljevši pšenicu druge već spavahu žene, a ona
Od svijeh slabija njih još nije prestala radit,
I kad ustavi mlin progovori (zlamenje kralju):
„Oče o Zeuse, vladaru tî nad bozima, ljudma,

Al' si zagrmio glasno sa zvjezdanog svojega neba!
Nigdje oblaka nema, pokazuješ zlamenje nekom;
Daj izvrši i meni siroti, što ću ti reći:
Zadnjom i posljednjom danas u domu Odiseja divnog
Ljubljenu gozbu nek prosci imadu, koji su meni
Pobili koljena moja srdòbôlnôm mukom i trudom,
Kòliko meljem im brašno, al' posljednjom ručali danas]!"
Čestitoj besjedi toj se i Zeusovu gromu Odisej
Divni poveseli misleć osvetit se zlicama onim.
I druge sluškinje tad se u kraljevskim dvorima krasnim]
Izbude i stanu vječni na ognjištu užizat oganj,
A bogoliki junak Telemah iz kreveta skoči,
Nadjene haljine na se i nȁ pleći naoštren baci
Mač i na noge b'jele privezavši potplate krasne
Koplje ubojno primi s oštrícem od mjedi ljute.
Pođe i stavši na prag Eurikliji reče ovako:
„Kako je posteljom, majo o draga, jelom i pićem
Počašćen u kući stranac? il' možda zanemaren leži?
Jer mi je takova mati, i ako je pametna vrlo:
Ona čovjeka časti nasùmcê, koji je gori,
A drugog, koji je bolji, bez gošćenja znade otpustit."
Mudra Euriklija njemu ovako prihvati riječ:
„Mati je nedužna tvoja; ne krivi sada je, sinko.
Sjedio tu je tuđinac, i vina je do volje pio,
Nije tražio više ni hrane, kad pitaše njega.
Ali kada je već poželio počinka i sna,
Ona sluškinjam reče, nek njemu postelju nastru;
Nego kako je on veòma nesretan, jadan,
Nije na krevetu htio ni jastucima da spava,
Već u trijemu je zaspo na runima ovčjim i koži
Volujskoj nečinjenoj, a strukom pokrismo mi ga."
Reče, — i iz kuće ode Telemah mjedeno koplje
Držeć u ruci i do dva brzonoga pseta za njime,
Med nazuvčáre Ahejce u skupštinu ode Telemah.
Sluškinjam poviče tad Euriklija, ženskinju dika,
Kojano Opa kći Pisenorova sina je bila:
„Na noge sada, te jedne pometite dvorove brzo,
Al' ih pokropite prije; na stoce građene krasno
Sagove crvene bac'te; a druge obriš'te redom

Spužvama stolove sve i vrčeve, dvoušne tase
Ubave očistite, a jedne pođ'te na izvor
Te donesite vode, al' po nju hodite brže,
Jer će se brzo prosci u domu ovome naći,
Rano će doći oni, jer svetkovina je svima."
Reče, te besjedu one i čuju i pokore njoj se,
I njih dvadeset ode na izvor na vodu crnu,
A druge oko posla u dvorima prionu vješto.
U to uniđu sluge prosaca u dvor i drva
Vješto nac'jepaju oni i dobro; i žene se u to
S izvora vrate, a eto i svinjar dođe i tjera
Do tri debela krmka u čitavom najbolja stadu,
I on ih pusti tamo po dvorištu krasnom da pasu,
Za tim Odiseju slatkim riječma progovori ovo:
„Dali te, tuđinče, sada Ahejci paze što više
Il' te ko i prije još sramote po kući ovoj?"
Njemu domišljati na to Odisej odgovori ovo:
„Ej da bogovi hoće, oj Eumeju, grdilo kaznit,
Kako u obijèsti bezakonja svakakva grade
Prosci u kući tuđoj, ne stide se ni malo više!"
Dok su se oni tu razgovarali besjedeć tako,
U to kozopaša k njima Melantije pristupi bliže
Tjerajuć stado koza, od sviju izvrsnije stada,
Proscima ručak, a do dva pastira iđahu s njime.
Ispod bučnog trijema Melantije poveže koze
Pa on Odiseju grdnim riječma progovori ovo:
„Hoćeš li, tuđinče, još bavrljati po kući ovoj
I prosjačit od ljudi, a na polje ne ćeš izići?
Ne mislim, da ćemo nas dva razići se prije no šake
Ogledamo, jer tvoje prosjačenje ni malo nije
Pristojno; ta Ahejci ne goste samo se ovdje!"
Tako mu reče, a njemu Odisej ne prozbori ništa,
Glavu odmakne šuteć i zlȍ po onoga misleć.
Kad li i treći dođe Filètije, glava pastírâ,
Proscima jalovu kravu i koze tjerajuć tovne,
Njega su s njegovim stadom prevèzli lađari na suho,
Koji i druge ljude opremaju, dođu li k njima.
Ispod bučnog trijema Filetije kravu i koze
Sveže pa pristupi bliže k svinjaru i upita njega:
„Kakav je, svinjaru, ovo tuđinac u kuću našu
Došao skoro? od kakvih od ljudi diči se da je

Došao on? i gdje mu je rod, gdje očinsko polje?
Nesretnik! lîkom je on vladaru sličan i kralju;
Nego bogovi svjetske skitače bacat u b'jedu
Znadu, ma bili i kralji, dosuđuju oni im jade".
Reče i dođe k tuđincu i pozdravi desnom ga rukom,
Besjeđu započne s njim i prozbori krilate r'ječi:
„Zdravo, o tuđinče oče, i jednom se rodila sreća
Tebi, koji si sada bijedama obuzet mnogim!
Oče o Zeuse, nema od tebe okrutnijeg boga!
Rađat se ljudima daješ, a smilovat ne ćeš se na njih,
Kad se nalaze u zlu, žalòsti i u bijedi!
Obli me znoj, kad tebe zamòtrih, iz očiju mojih
Udriše suze, jer jâ se Odiseja sjetih, za kojeg
Mislim, da također bludi obučen u takove prnje,
Ako je jošte živ i motri svjetlost sunčànû.
Ako l' je umro već, u Aídovu l' boravi domu,
Teško li meni za njime neporočnim, koji je mene
U kefàlênskôm polju malèna još govedárom
Stavio! A sad je krava množina, i čovjeku drugom
Goveda širokih čela tolìkô se davala ne bi.
Ali ih drugima moram dogonit, da njima se goste,
Ne mare za sina ništa u domu niti se boje
Kazni bogova vječnih, i misle već razdijelit
Među se sav imutak, kad ne vraća još se gospodar,
A srce moje mnogo u grudima promišlja misli,
Jer je veliko zlo otići u drugu zemlju
Zajedno s govedima u tuđega naroda ljude,
Dokle je sin u životu, — al' ostajat tu i uz tuđa
Goveda sjedit i jade podnositi jošte je gore.
Ja bih pobjego bio ka premoćnom drugome kralju
Odavno već, jer ovdje podnositi više se ne da,
Ali jošte se nadam jadniku onom, odáklê
Ne će li doć i razagnati sve po dvorima prosce."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Ti se, kravaru, meni ne činiš rđav ni ludak;
Vidim i sam, da srce u grudima pametno imaš;
Za to ću nešto ti reći i zaklet se velikom kletvom:
Najprije tako mi Zeusa i tako mi gostinskog stola,
Tako mi ognjišta divnog Odiseja, kod kog sam sada,
Dok si još ovdje ti, Odisej će vratit se doma,
Pa ćeš, bude l' te volja, zamotriti očima svojim,

Gdje se ubijaju prosci, što po kući ovoj gospôdê."
Tada Odiseju ovu govèdâr prihvati riječ:
„Ej da Kronijon to izvršit, o tuđinče, hoće,
Moju bi vidio snagu, kolìkâ je, kakve li ruke!"
Tako se pomoli tada i Eumej bozima svima,
Da se Odisej umni u dvore povrati svoje.
Dok su se njih tri tu razgovarali besjedeć tako,
Prosci spremahu smrt Telemahu i zlu sudbìnu,
I njima u taj čas preleti s lijeve strane
Orao, ptić iz visina golubicu plašljivu držeć.
Onda progovori njima i besjedu reče Amfinom:
„Ne će drugovi mili, za rukom nam namjera poći,
Nit ćemo ubit Telemaha mî; — već gozbe se sjet'mo!"
Tako im reče Amfinom, i svima se besjeda svidje;
Onda u dvore božànskôg Odiseja otiđu oni,
Struke metnu sa sebe na stolice i naslonjače;
Onda velike ovne i debele koljahu koze
I svinje koljahu tovne i s paše zakolju kravu.
Za tijem speku drob i razd'jele, onda u vrčih
Vino smiješaju oni, a Eumej im pod'jeli čaše.
Glava pastira kravar Filetije dâ im po redu
Hljeba iz košara krasnih, Melàntej im točaše vino.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.
Onda Odiseja sjedne Telemah pametno misleć,
Uz prag ga kameni sjedne u dvorani ubavoj, tvrdoj,
Malen mu primakne stô i stolicu primakne prostu,
Postavi dio droba pred njega i natoči vina
Njemu u zlaćeni tas i reče mu besjedu ovu:
„Sjedi ovdje i pij međ ljudima vino, a jâ ću
Braniti te od sviju prosaca, da ne grde tebe
Niti te šakama biju; u općinskom domu nijesmo,
Nego u domu božànskôg Odiseja, koji ga meni
Steko je; a vi se, prosci, ustegnite dajte od grdnje
I od nasilja svakog, da ne bude svađe i kavge!"
Tako im reče, a prosci ugrizu se za usne zubma
Smionim čudeći se Telemahovim riječma.
Onda Eupitov sin Antinoje prozbori njima:
„Kolikogôd je ljutu Telemah rekao riječ,
Prímimo mi je Ahejci; veoma prijeteć nam zbori.
Jer nam Kronijon nije dopustio, — inače njega
Mi bismo ućutkali, i ako je zvonki govornik".

*

Tako Antinoje reče, al' mario nije Telemah.
Bozima svetu tad hekatòmbu glasníci po gradu
Itačkome povedu; dugovlasi stanu Ahejci
U sjenovit se gaj Apolóna kupit strjeljača.
Kada već speku meso i s ražnjeva kada ga skinu,
U d'jele podijele i častiše slavnom se časti;
I pred Odiseja oni, što dvorahu, metnuše mesa
Dio onolik, kolìkî i sami dobili bjehu,
Jer sin Odisejev mili Telemah tako im reče.
Proscima junačkijem Atena ne da, da posve
Ustegnu se od grdnje srdòbôlnê, kako će više
Jad Laertovu sinu Odiseju u srce ući.
Među proscima bješe i uvježban zlikovac jedan,
Imenom zvaše se Ktesip, na Sami mu bijaše kuća.
Taj se u blago svoje u golemo uzdo te stade
Ženu Odiseja prosit, što davno je veće izbivo.
On med proscima tada med prkosnim prozbori ovo:
„Čujte me, junački prosci, da rečem nešto vam sada.
Jednaki dio imade tuđinac, kako je pravo,
Kao i mi, jer nije ni pravedno niti je l'jepo
Što ukraćivati gostom Telemaha, koji mu dođu,
Nego mu gostinski dar i od mène evo, i njime
Robinju, koja ga kupa, nek nagradi il' drugog kojeg
Slugu, što ih u domu božanskog Odiseja ima."
Tako rekavši uzme iz košare goveđu nogu
I baci punanom rukom, al' malo odvrativši glavu
Ukloni se Odisej, nasmije se zlorado vrlo
U srcu, i krasno građeni zid tad pogodi Ktesip.
Onda Telemah ovom na Ktesipa napadne r'ječju:
„Doista, Ktesipe, bolje po tebe je, po srce tvoje,
Što ga pogodio nisi, jer hicu uklonio sâm se,
Inače ja po sredini oštrljatim tebe bih kopljem
Pròbô, te namjesto svadbe pripremo bi otac ti dâću
Ovdje; i za to djela nepòdobna neka mi nitko
Ne gradi! Sad ja znam i razumijem, što li je dobro,
Što li je zlo, jer više nijesam lud kao prije.
Nego trpimo još i gledamo, kako se ovce
Kolju, i kako se hljeb i vino u kući troši,
Jere moguće nije, da jedan zabrani mnogim.
Nego me neprijatèljskî vrijeđati nemojte više;
Ako posjeći mene želíte nemilom mjeđu,

I to bih volio ja, jer i umr'jet bilo bi bolje,
Nego li vazda takva nepòdobna motriti djela,
Kako zlòstâvîte tuđince i sluškinje grdno
Gonite amo i tamo po dvorima lijepim mojim."
Tako im reče, i oni umuče svi i zašute;
Napokon prozbori sin Damàstorov njima Agèlaj:
„Prijatelji oj moji, kad pravedno štogod se kaže,
Ne će se ljutiti nitko i udarit pr'jekim riječma.
Nemojte ovog tuđinca zlostávit nit ikojeg drugog
Slugu, što ih u domu božanskog Odiseja ima.
A Telemahu ja bih i materi njegovoj reko
Blagu besjedu sad, u duši l' im ona se svidi:
Dokle se srce još u grudima nadalo vašim,
Da će se vratiti umni Odisej u kuću svoju,
Dotle zamjere ne bi, što čekaste, što ste u domu
Vi zadržavali prosce, jer tako bolje je bilo,
Kada bi vrativ se došo Odisej u kuću svoju.
Al' sad je očito već, da njemu povratka nema.
Nego materi reci, Telemaše, uz nju kad sjedneš:
Za najboljeg i onog, tko najviše nudi, nek pođe,
I ti ćeš očevinom zavladati veseo svojom,
Jest ćeš i piti, a ona imutak će čuvati drugom."
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Tako mi boga Zeusa, Agèlaje, tako mi muka
Očevih, koji daleko od Itake umr'je il' luta,
Ta ja od udaje majku ne odvraćam, nego još kažem,
Neka se za kog hoće udade, i darove silne
Dat ću, al' me je strah silovitom goniti r'ječju
Iz kuće nju; i ne dao bog izvršit se tome!"
Reče Telemah i tada Atena Palada prosce
U neiskazan smijeh navede i pomjeri um im:
Od teškog oni smijeha iskriviše čeljusti svoje
Stanu sirovo meso i krvavo jesti i oči
Pune im budu suza, a duše im slućahu jauk.
Tad Teoklìmen njima bogoliki prozbori ovo:
„Jadnici vi, u kolikôm ste zlu! ta obvite mrakom
Vaše su glave i lica i koljena vaša odozdo!
Lelek strašni vas stoji, i lica su puna vam suza;
Zidovi pokropljeni i balvani krasni su krvlju,
Trijem je utvara pun i dvôr ih je pun, te u Ereb
One u tminu lete, i samoga na nebu sunca

Nestalo je, i opaki mrak po svuda je pao."
Tako im reče, i prosci nasmiju slatko se njemu;
Onda im Polibov sin Eurimah započne riječ:
„Lud je tuđinac taj, što skoro je od nekud došo!
Nego ga, momci, dajte izvedite na polje brže,
Neka na zborište ide, kad ovdje noć mu se čini."
Al' Teoklimen njemu bogoliki prozbori ovo:
„Ne molim, da mi daš, Eurìmaše, tko će me izvest.
Oči i uši sam imadem i dȍ dvije noge,
I bez prijekora imam u grudima srce valjáno;
To sve vodi me van, jer vidim, da se povȑh vâs
Primiče zlo, i nikoji vâs utèći ni izmać
Ne će, bogolikog što vas Odiseja ima u domu
Ljude zlȍstâvȇći, bezakonja svakakva gradeć."
Reče i ostavi kuću, u kojoj se stanuje zgodno,
Ode k Pireju opet, i tâj ga od srca primi.
Jedan po drugom oči povuku prosci i dražit
Stanu Telemaha tad i zbog gosti mu smijat se njemu.
Gdjekoji drski mladić ovako je rekao tada:
„Nitko, Telemaše, nema od tebe lošijih gosti!
Kakvoga opet to skitača prljavog imaš,
Koji je gladan hljeba i vina; za nikakav poso
Podoban nije, a nije ni snažan, već teret je zemlje.
A već drugi ti gost proricati digo se eto.
Nego bolje bi bilo, da poslušaš nešto i mene:
Dajmo u lađu punu vesala bac'mo tuđince,
K Sikilcem njih pošàlj'mo, da od njih ti koristi bude."
Tako rekoše prosci, al' mario nije Telemah
Za te r'ječi, već ôn je na oca gledao mučke
Čekajuć, kad li će ruku na bestidne dignuti prosce.
A kći Ikàrijeva Penelopa mudra je bila
Prekrasan metnula stolac nasùprot dvorani muškoj
Pa je svakoga prosca odatle besjedu čula.
Prosci se smijahu još i večeru spremahu slatku
I obìlatû oni, jer vrlo su zaklali mnogo.
Ali od večere one nemilije ne može biti,
Kakovu boginja htjede i ljudina skoro priredit,
Jer su nedjela grdna već odavno gradili prosci.

DVADESET PRVO PJEVANJE.

POSTAVLJANJE LUKA.

U to Ikàrija kćeri Penelopi mudroj je misò
Sjajnoka boginja vrgla Atena u srce ovu:
Da u dvorani divnog Odiseja proscima metne
Sivkasto gvožđe i luk za borbu i za početak
Pokolja. Uz ljestve tad se Penelopa visoke uspne
Lijepo svinuti ključ u punanu uzevši ruku,
Lijepi mjedeni ključ sa bjelòkosnijem sa drškom.
Ona sa dvorkinjama u posljednju zaputi sobu,
Gdje su zakladi mnogi Odiseja ležali divnog,
Zlato je ležalo i mjed i dobro kovano gvožđe,
K tome je gipki luk i tulac također ležo,
U kom se strȉjele drže, sa ljutijeh mnogo strijela.
U Lakedèmonu sve to darivo mu prijatelj glavni
Ifit, Euritov sin, što bozima bijaše sličan.
U Meseni se s njim Odisej sastao bio,
I to u domu hrabrog Orsìloha. Baš je Odisej
Po dug došao svoj, što narod mu bijaše dužan,
Jer su u lâđama punim vesala Mesénjani došli,
Te su pastire i tri sta ovaca sobom odvèli
S Itake. Poradi toga na poruke momkom Odisej
Na put daleki ode, jer starci ga slahu i otac.
Ifit je pošo pak za nestalih kobila dvanajst
Koje su kobile još mazgòvi tegleći sali.
S tih ga kobila smrt i suđenje poslije snađe,
Kada je k Zeusovu sinu Heràklu došo junaku
Jakome, srčanome, sukrivcu grdnoga djela,
Ifita gosta u domu u svojemu ubi Heraklo,
Zlica nije se bojo bȍžȁnskê kazni ni stola,
Kojim ga ponudio, već Ifita ubi i k tome
Kobile kopita krepkih u dvorima svojim zadrži.
Za njih propitujuć Ifit Odiseja sasta i lûk mu
Darova, što ga otac silnoviti nošaše Eurit,

Te ga na smrti sinu u visokom ostavi domu ;
A mač Ifitu oštri Odisej i ubojno koplje
Dade, da bude mu znak prvínâ gostinske pažnje.
Al' se kod stola nikad ne sastaše, jer sin je Zeusov
Ifita, Euritu sina, umorio bozima sličnog,
Od kog imaše luk Odisej divni, al' u boj
Kad bi u crnim išo u lađama, nije ga sobom
Uzimo, već je ležo u domu ko glavnog mu spomen
Prijatelja, al' vazda u zemlji ga nošaše svojoj.
A kad ženska dika Penelopa do sobe one
Dođe i na prag stupi na hrastov, štono ga tesar
Nekad uglavi vješto i mjerilom izmjeri pravo,
Uklopi dovratnike i vrata postavi sjajna, —
Od biòčuga odmah Penelopa odvije remen
I ključ metne ùnutra, a zasunke stane od vrátâ
Pravo smjerajuć natrag da tura. Kao što pasuć
Bik na livadi rikne, od vrátâ tako i krila
Prasnu, kad razdvoji ključ ih, i sama se otvore brzo.
Kraljica na daske stane na visoke, gdje su ormani
Stajali, a u ormanma od'jela mirisna bjehu.
Rukom posegne ona u orman ì uzmê s klina
Luk i korice sjajne, u kojima bijaše spravljen ;
Za tijem sjedne ondje, na koljena korice metne,
Zaplače ìza glâsa i izvadi luk gospodarev.
Pošto se ljuto mudra Penelopa naplače sita,
Onda u dvoranu ona med prosce ponosne ode
Noseći gipki luk u rukama, noseć i tulac,
U kom se strìjele drže sa ljutijeh mnogo strijela.
S njom su i dvorkinje išle i nosile kovčeg, u kojem
Gvoždje je ležalo i mjed, — sve oruđe kraljevo bojno.
Kada ženska dika Penelopa k proscima dođe,
Stade kraj dovratnika od dvorane građene tvrdo,
Ispred obraza oba povukla je b'jeli prijevjes,
Na obje strane joj staše po dvorkinja čestita jedna.
Odmah proscima ona progovori ì reknê riječ:
„Čujte me, junački prosci, što napadoste na ovu
Kuću te hoćete jesti neprestano ì piti u njoj,
Jer gospodara nema već odavno, i vas ni jedan
Drugoga izgovora izrèći nikakvog ne zna,
Nego mnome se želi oženit, učinit me ženom.
Ali na noge, prosci, kad natječete se za me,

Ja ću veliki luk božànskôg Odiseja metnut,
I tko rukama svojim tetívu najlakše zapne,
I tko kroz sjekire sve po redu izmetne str'jelu,
Za tog hoću da pođem i ostavit ovu ću kuću
Svojega vjerenog muža veoma krasnu i punu
Blaga, i nje se mislim i u snu sjetiti kadgod".
Reče i Eumeju za tim svinjaru zapovjedi divnom,
Neka proscima luk i sivkasto postavi gvožđe.
Eumej primi i postavi luk i zaplače na to,
Zaplače s njim i govèdâr, kad ugleda luk gospodarev.
Grdnu tad izusti riječ Antìnoje ì reknê njima :
„Aj vi seljačke lude, što ne znate dalje od danas
Misliti! kukavice, što plačete? zašto u grudma
Kraljici dirate srce, i bez toga njezino srce
Puno je jada i tuge, kad izgubi miloga muža?
Nego šutite, sjed'te i jedite ili izid'te
Na polje i tamo plač'te i ostav'te oružje ovdje,
Da se natječu prosci u borbi strašnoj, — jer mislim,
Zapeti luk taj glatki da ne će dati se lako,
Jer med ovima svima junaka takvoga nema,
Kakav je bio Odisej, ta i sam sam vidio njega
I još se sjećam, al' ludo dijete jošte sam bio."
Tako reče, i srce u grudma se ponada njemu,
Da će tetivu zapet i gvožđa sva prostrijelit,
Al' on je okusiti strijelu imao prvi
Od nezázornôg onog Odiseja, kojeg je psovo
U kući sjedeć i drûge na njega sve podjarivo.
Snažni i čili njima Telemah progovori ovo:
„Ao veòma je Zeus Kronìjôn zaludio mene!
Mati mi draga veli — i àko je pametna vrlo —
Za drugog da će poći i ovu ostavit kuću,
A ja se evo smijem, veselim se u srcu ludom.
Nego na noge, prosci, kad natječete se za nju!
Nema žene više ovakve u ahejskoj zemlji,
Nema u Pilu je svetom, u Argosu ni u Mikeni,
Niti na kopnu crnom, na samoj je Itaci nema ;
Ta to i sami znate, — što treba mi, mater da hvalim?
Nikakvim izgovorom zavlačit već nemojte poso,
Nećat se nemojte zapeti luk, jer vidjet želimo.
Ja bih se hotio sam na luku ògledat ovom,
Ali zapnem li luk i prostrijelim li gvožđa,

Gospođa majka mi ne će iz dvorova na žalost moju
Otić ni za drugog poći, a sâm bih ostati mogo,
Jer već očevo mogu da primim oružje dično."
Reče i na noge skoči Telemah i crvenu struku,
K tome i oštri mač s raménâ svojijeh skine.
Najprije sjekire u red porazmeće za sve iskopav
Jednu dugačku jamu i mjerilom izmjeri pravo;
Onda utaba zemlju, i prosce obuzme čudo,
Kako je dobro poređo, a nikada vidio nije.
Na prag stane Telemah i ogleda snagu na luku.
Tri put zadrma njim želéći ga k sebi pritegnut,
Tri put ga izda snaga, i ako se u srcu nado,
Da će zapet tetivu i gvožđa sva prostrijelit.
Al' kad četvrti put pritégnu, zapeo tad bi,
Ali Odisej mu migne i zabrani, ako i šćaše.
Snažni i čili njima Telemah progovori opet:
„Ao kolìkâ ću rđa, kolìkî ću ostati slabić!
Ili sam premlad još, te ne mogu se pòuzdat u se,
Rukom da uzbijem onog, tko mene uvr'jedi prije!
Nego na noge vi, od mene koji ste jači,
Kušajte snagu na luku i natjecanje dovrš'mo!"
Tako reče Telemah i na zemlju metne od sebe
Luk prisloniv ga vratma uz krila zglobljena, glatka
Pa za biočug krasni strijelu zadjene brzu;
I on se posadi opet na stolicu, s koje je usto.
Onda Eupitov sin Antìnoje prozbori njima:
„Diž'te se, drugovi svi, i desno idite redom,
Počnite s onoga kraja, gdje počinje točit se vino."
Tako Antinoje reče, i svima se besjeda svidje,
I prvi Enopov sin sa stoca se podigne Liod, —
Taj im je žrtava bio nadgledač i ù zadnjêm kutu
Sjedio vazda uz krčag; bezakonja njemu prosaca
Mrska su uvijek bila, i svima je on zamjeravo.
Liod luk i brzu strijelu u ruke uzme,
Onda na prag stane i ogleda snagu na luku,
Al' mu se zapeti ne da, već vukući izmuči ruke
Mekane, nežuljene i proscima prozbori ovo:
„Drugovi, ja ne mogu da zapnem; drugi nek uzme;
Mnogima ovaj će luk boljarima uzeti dušu,
Uzeti život, pa mnogo i jeste poginut bolje,
Nego li promašit živim i tako ne dobiti ono,

Rašta se skupljamo ovdje i postići udilj želimo.
Gdjekoji sada se nada i želi u srcu svojem,
Da bi Penelopu ženu Odiseja dobio divnog,
Ali kad ogleda snagu na luku, kada ga vidi,
Onda nek traži drugu krasnohaljku Ahejku koju,
Neka joj nosi dare i prosi; a kraljica ova
Pošla za onog, tko najviše dâ i koji je suđen."
Tako im Liod reče, i na zemlju metne od sebe
Luk prisloniv ga vratma uz krila zglobljena, glatka
Pa za biočug krasni strijelu zadjene brzu,
I on se posadi opet na stolicu, s koje je usto
Grdnu tad izusti riječ Antinoje i rekne njemu:
„Kakva ti, Liode, riječ iz ograde zubne izmàče,
Strašna i nemila riječ? Na tebe ljutim se čujuć!
Gdje će mnogima luk boljarima uzeti dušu,
Uzet im život zato, što tî ga ne umiješ zapet!
Nije gospođa majka porodila takoga tebe,
Da znaš zapeti luk i izmetnut brzu strijelu,
Al' će ga ponosni prosci sad drugi zapeti odmah."
Reče i naloži zatim kozaru Melanteju ovo:
„Diž' se, Melanteju, i daj u dvorani oganj zapali,
Veliki stolac metni uz oganj i runo na stolac,
Onda iz kuće loja iznesi veliki kotur,
Pa ćemo ugrijat luk i namazat lojem ga mladi,
Ogledat snagu na njemu i natjecanje dovršit."
Tako mu reče, i oganj Melantej zapali vječni,
Za tijem stolac metne uz oganj i runo na stolac,
Onda iz kuće loja iznese veliki kotur.
Tad su grijući luk mladići oglédali snagu,
Al' ga ne mogoše zapet, i preslabi bijahu za to.
Još je Antinoje čeko i slični bogu Eurimah,
Izmed prosaca prvaci, junaštvom najbolji od svih.
U to iziđu oba pastira iz kuće skupa,
Iziđe svinjar božànskôg Odiseja i s njim govedar,
Za njima iz kuće i sam Odisej iziđe divni.
A kad iz dvorišta iziđu već i dođu pred vrata,
Onda Odisej njima progovori riječi blage:
„Bih li, svinjaru, tebi i tebi, kravaru, reko
Riječ, il' bih premučo? al' srce me nagoni reći.
Kakvi bi braniči vi Odiseju bili, da ovdje
On se odakle nađe iznebuha bogom donesen?

Biste li branili vas dva Odiseja, ili bi prosce?
Rec'te obojica sada, što srce i duša vam veli."
Tada Odiseju ovu govèdâr prihvati riječ:
„Oče, o Zeuse, želju mi tu da hoćeš izvršit!
Da se povrati on, da doma bog ga dovede,
Moju bi vidio snagu, kolìkâ je, kakve li ruke!"
Tako se pomoli tada i Eumej bozima svima,
Da se Odisej umni u dvore povrati svoje.
A kad mišljenje njihno Odisej pravo upozna,
Onda opet njima obojici prihvati riječ:
„Glavom sam ovo ja u domu! natrpjev se mnogo
Iza dvadeset ljeta na postojbinu se vratih.
Vama dvojici znam da željkovan dolazim doma,
Al' vi ste jedini takvi, — od sluge drugog ni jednog
Molitvu bozima čuo nijesam, da mu se vratim.
Zato vam istinu velim, dogoditi što se imade:
Ako mi dade bog poubijati ponosne prosce,
Ja ću oženiti vas obojicu, ubave kuće
Blizu mene ću dat vam obojici i blaga k tome,
Mojega sina braća i drugovi bit ćete meni.
Ali ću još očevîdnî vam znak pokazati sada,
Da bi me poznali dobro i vjerovali u duši:
Vid'te požiljak, kud nekad rasporio zubom me b'jelim
Vepar, kad odoh na Parnes s Autòlikovim sinòvma."
Reče i ukloni dronjke s požiljka velikog svojeg;
Jedan i drugi to kad ugleda i sve raspozna,
Zaplaču i ruke tad na Odiseja hrabroga bace,
Pozdrave njega te glavu, ramena ljubit mu stanu,
A Odisej glavu i ruke poljubi njima.
Koliko plakahu mnogo, sunčànâ bi svjetlost ih zašla,
Da plač Odisej sam ne prekine ovo velèći:
„Prestan'te plakati oba i jàukat; mogo bi tkogod
Iz kuće izić i spazit te i drugim u kući kazat.
Jedan za drugim uđ'te, ne zajedno; — naprvo ja ću
Ući, a onda vî za mnome. Znaka vam evo:
Kòliko ponosnijeh u domu ima prosaca,
Ne će nijedan dopustit, da meni dade se tulac
I luk, — al', Eumeju, tî donesi kroz dvòranu luk mi
Pa mi ga u ruke daj i ženama kazat otiđi,
Tvrdo složena vrata nek zabrave od sobe ženske,
Čuje li koja buku od ljudi, jecanje čuje l'

Iz mjesta zatvorenog, nek na polje nejde ni jedna,
Nego nek ostane šuteć unutra pri svojemu poslu.
Tebi nalažem pak, Filètije divni, da vrata
Dvorišta zabraviš bravom i brže privežeš užem."
Reče i uniđe u dom, u kojem se stanuje zgodno;
Onda se posadi opet na stolicu, s koje je usto,
Za njim uniđu sluge božanskog Odiseja oba.
Tada već obraćaše u rukama luk i Eurìmah
Na plamenu ga s ove i s one grijući strane,
Ali ga nije mogo da zapne, već od srca dičnog
Stenjaše, s uzdahom ovu izustivši besjedu reče:
„Ao kolìkô mi je i mene i drugijeh žao!
Ako mi i jest žao, za ženidbom ne jadam tol'ko,
I drugih Ahejaka imade na Itaci samoj,
Koja je oblita morem, i u drugim ima gradòvma,
Koliko jadam zato, tolìkô slabački što smo,
Te luk bogolikoga Odiseja ne može zapet
Nitko, sramota je to, i unuci za nju će znati."
Njemu Eupitov sin Antinoje prozbori ovo:
„Ne će baš tako biti, Eurimaše, tà vidîš i sam.
Danas se svetkovina u narodu svetkuje božja,
Tko bi danas natezao luk? umir'te se samo
Pa ga ostav'te ovdje, i sjekire možemo ovdje
Ostavit sve, jer mislim, da u dom Odiseja nitko
Sina Laèrtova ne će unići i uzet ih sobom.
Nego vinotoča sada nek natoči žrtvenog vina,
Pa ćemo bozima izlit, krivùljastî luk ćemo spravit.
Recite sjutra kozaru Melanteju, najbolje koze
Neka amo dovede, što ima u čitavom stadu,
Od njih slavnolukom sva Apolonu dat ćemo stegna,
Onda kušajmo snagu na luku i borbu dovrš'mo."
Tako Antinoje reče, i besjeda svima se svidje.
Tada im vodu glasnici lijevati na ruke stanu,
A dječaci krčage do vrha napune vinom,
Tasove razdijele natočiv ih žrtvenog vina.
A kad ga izliju već i po svojoj se napiju volji,
Onda lukavo njima Odisej dosjetljivi reče:
„Preslavne kraljice prosci, oj čujte, što ću vam reći,
Neka vam nešto rečem, što srce u grudma mi kaže.
Molim Eurimaha ja i Antinoja naličnog bogu,
Koji je rekao riječ i ovu, kako valjade;

Ostav'te sada luk, prepustite bozima sve to,
I bog će po volji sjutra ud'jeliti kojemu snagu.
Nego dajte luk taj i meni glatki, da jakost
Svojih ogledam ruku, imádê li sîlâ u mene,
Kakvih bijaše prije u udima mojima gipkim,
Il' ih je nestalo već rad bludnje, rad nikakve njege."
Tako im reče, al' svi to Odiseju zamjere ljuto,
Bojeć se, glatkoga on da ne bi zapeo luka.
Grdnu tad izusti riječ Antinoje i rekne njemu:
„Oj ti kukavče strančе, u tebe pameti nema!
Nije l' ti dosta, što mirno med prkosnim proscima nama
Ovdje se gostiš, i jesti što ne krati nitko ti i još
Slušaš nam razgovore i besjede? besjeda naših
Ne sluša nikakav drugi ni prosjak niti tuđinac!
Vino, tuđinče, slatko i medeno podbada tebe,
Koje i drugom škodi, tko s požudom, bez mjere pije.
Vino i preslavnog nekad Kentàura Euritijóna
Pomami, kada je došo med Làpite, kad je u domu
Silnog junaka bio Pirìtoja. — Pomaman, mahnit
On već od vina u domu Pirìtojevu zločinstvo
Učini; osvoji srdžba junake, te skoče, i njega
Van kroz vrata izvuku i nemilom mjedi ods'jeku
Uši mu, odrežu nos, i pomaman on još u duši
Otiđe vukući svoju bijedu lud i bez úma.
Tako se prvi put eto Kentauri zavade s ljudma,
I Eurìtìjôn pijanac bijede dopade prvi.
Tako i tebe zla će zadèsiti — velim ti — sreća,
Zapneš li ovaj luk, u narodu našemu ne ćeš
Milosti primati više, jer poslat ćemo te odmah
Kralju Ehetu mî, zatiraču smrtnijeh ljudi
U lađi crnoj, a zdrâv se od njega vratiti ne ćeš.
Nego u miru pij, ne zadirkuj mlađe od sebe."
Njemu Penelopa mudra ovako prihvati riječ:
„Nije, Antinoje, stvar ni pravedna, nit je lijepa
Što ukraćivati gostom Telemaha, koji mu dođu.
Bojiš se, veliki luk Odisejev ne bi l' tuđinac
Zapeo pòuzdâv se u snagu i u šake svoje
Te me odveo doma i svojom učinio ženom?
Ni sam valjada on u grudima ne misli na to;
Nek vas se nitko stoga ne žalosti u srcu svome
Gosteć se u kući ovoj; ta nije ni prilika tome."

Polibov sin Eurìmah progovori njojzi ovako:
„Kćeri Ikàrijeva Penelopa mudra, odvesti
Ne će te taj, nit boji se tko, jer prilično nije,
Nego se stidimo ljudi i žena, stanu l' govorit,
Pa će ahejska koja još ì veća kazati rđa:
„„Doista mnogo grđi junaka nezazornog ženu
Prose, a ne mogu ni luk da zapnu glatki, već prosjak
Od nekuda se k njima doskitao neki i lako
On je zapeo luk i svâ je prostr'jelio gvožđa.
Tako će reći tko, a sramota nama bi bila."
Njemu Penelopa mudra ovako prihvati riječ:
„Slavni, Eurimaše, oni u narodu ne mogu biti,
Koji sramotno kuću izjedaju kojeg boljara —
Zašto dakle držite, sramota tô da bi bila?
A tuđinac je ovaj i temeljan i vrlo velik,
Diči se, da je sin valjána oca i dobra.
Nego podajte luk i njemu, pa ćemo vidjet,
Jer ću ti ovo reći, i tako će doista biti:
Zapne l' tuđinac luk i proslavi l' njega Apolon,
Ja ću ga odjećom krasnom obući: košuljom, strukom
I oštro koplje od pásâ i ljudi ću obranu dat mu,
Dvosjekli dat ću mu mač i potplate na noge obje,
Pa ću ga dati oprèmit, kud srce ga vodi i duša."
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
„Nikakav, majko, Ahejac od mene vlasniji nije
Drugome luk taj dati il' ne dati, komu me volja,
Kolikogòd ih svih po brdovitoj Itaci vlada
I po ostrvma, koja kraj zemlje konjogojne leže
Elidske, — ne može nitko zabranit mi, ako tuđincu
Oružje ovo baš hoću da dadem, neka ga nosi.
A sad u sobe pođi i svoje poslove tamo
Gledaj, preslicu, stan i zapovjedi, neka za poslom
Idu dvorkinje tvoje. Muškarci svi će se brinut
Za luk, a najvećma ja, jer u kući ja sam gospodar."
Mati se udivi tome i opet se u sobe vrati,
Jerbo razumnu riječ sinòvljû u srce uze.
U sobe gornje ona sa dvorkinjama uzašav
Plakati za mužem stade za svojim Odisejem dragim,
Dok joj sjajnoka sankom Atena ne ospe kanje.
A divni svinjar luk ponese saviti tada,
I izà tog se svi u domu uscikću prosci;

Gdjekoji drski mladić ovako je rekao tada:
„Kamo si ponio luk, o nesretni svinjaru, kamo,
Mahniti čovječe tî? daleko od ljudi kod svinja
Izjest će skoro te psi, othranio što si ih nekad,
Ako se smiluje nama Apòlôn i ostali bozi!"
Tako mu reku, i lûk tad bojéći se na zemlju metne
Eumej, jere se mnogi uscìktaše po kući prosci.
Ali sa druge strane Telemah zapr'jeti njemu:
„Nosi, oče, jer u dobar čas pokorit se svima
Ne ćeš! kamenjem gledaj da na polje tebe ne prognam,
Ako i jesam mlađi od tebe, al' snagom sam jači.
Ej od prosaca da sam od sviju, što ih imade
U kući ovoj, i snagom i rukama svojima jači,
Gdjekoji naopako iz dvora bi naših izišo,
Kad bih ga poslao ja, jer o zlu rade mi oni!"
Tako im reče, i prosci nasmiju slatko se njemu,
Pa se od teške onda ljutine povrate oni,
Koju imahu na nj, a iz kuće svinjar ponese
Luk i pristupi za tim k Odiseju pa mu ga dade,
Onda dadilju zovne Eurìkliju ì reknê njojzi:
„Ovo, Euriklija mudra, Telemah zapov'jeda tebi:
Tvrdo složena vrata ded zabravi od sobe ženske;
Čuje li koja buku od ljudi, jecanje čuje l'
Iz mjesta zatvorenog, nek na polje nejde ni jedna,
Nego nek ostane šuteć unutra pri svome poslu."
Tako joj reče, a ona nijedne ne pusti r'ječi,
Vrata zabravi domu, u kojem se stanuje zgodno.
Iz kuće mučke skoči Filètije, vrata od dvora
Ograđenoga dobro zaključâ, — u tr'jemu je uže
Biblovo skinuto s lađe na obadva uzvita kraja
Ležalo, i tijem užem Filètije priveže vrata;
U kuću uđe i sjedne na stolicu, s koje je usto,
Motreć Odiseja divnog; a ovaj sa svijeh strana
Vrti i obraća luk te gleda odasvud, da nisu
Pole mu izgrizli crvi, dok ne bješe kod kuće njega.
Tada je gdjekoji k drugu okrenuv se reko ovako:
„Međer prepreden to je pregledač lûka! — u domu
Po svoj prilici bit će da leži mu takav, il' možda
On je namjeran luk načiniti takav, kolìkô
Skitnica u zlu vješti i ovud ga vrti i onud"
Drugi pak obijesni ovako je rekao mladić:

„Ej da njega sreće tolìkô susretne jednoć,
Kòliko bude mu luk moguće zapeti ovaj!"
Tako govoriše prosci, — dosjetljivi odmah Odisej
Veliki prihvati luk i sa strana ga ogleda sviju;
Kao što čovjek, koji uz formingu umije pjevat,
Lijepo pleteno ovčje crijevo sa obje strane
Prima i navija žicu bez truda na novo drvce:
Tako i veliki luk Odisej zape tad lako.
Desnicom rukom primi tetívu te ogleda i nju,
I ko kad zapjeva lasta, — tetíva krasno zabruji,
Ljuto se prosci na to snevesele, lica se njima
Prom'jene, i Zeus strašno zagrmivši zlamenje javi,
A Odisej se divni stradálac poveseli na to,
Što sin lukavca Krona s nebesa mu zlamenje pusti;
Brzu strijelu uzme sa stola, koja na njemu
Ležaše gola, a druge u prostranom ležahu tulu,
Koje su okusiti Ahejci imali za čas.
Sjedeć Odisej na stocu strijelu kod pregipka lûka
Primi pa hvati tetivu i zareze, za tim strijelu
Izmetne gađajuć pravce i prostrijeli nad vrhom
Dřžâlâ sjekire sve, i naskroz strijela izleti
Mjedena teška, i onda Telemahu reče Odisej:
„Tebe, Telemaše, gost, što sjedi u kući tvojoj,
Ni malo ne sramoti! ne promaših biljegu i luk
Dugo se ne mučeć zapeh, cijela mi jošte je snaga,
Kako me prosci psuju i ruže, takav nijesam.
Ali sad je vrijeme Ahejcima večeru spremit,
Dokle je dana, a za tim veselit se drukčije mogu
Pjesmom i formingom oni, jer i to pripada gozbi."
Tako mu reče i migne, na sebe postavi oštri
Mač tad sinak božanskog Odiseja mili Telemah,
Rukom prihvati koplje i oružan blistavom mjedi
Tad uza stolicu on kraj oca svojega stane.

DVADESET DRUGO PJEVANJE.

UBIJANJE PROSACA.

Tada dosjetljivi baci Odisej dronjke sa sebe,
Na prag veliki skoči u rukama tulac držéći
Pun strijela i luk, pred sebe strijele brze
Ondje pred noge prospe i proscima vikne ovako:
„Ova je vaša borba dovršila strašna se evo,
A sad da vidim, i drugu pogoditi biljegu hoću l',
Koje ne zgodi nitko, prodičit me hoće l' Apôlôn."
Reče i naperi on na Antìnoja gorku strijelu.
Tas je upravo krasni Antinoje podići htio
Zlatni, sâ uha dva i obraćaše u rûkû,
Da se napije vina, a na smrt ni mislio nije
U srcu svome, a tkô bi na gozbi i pomislit mogo,
Da bi jedini tko, ma kolike jakosti bio,
Njemu med mnogima smrt i Keru zadao crnu?
U grlo upravo njega Odisej zgodi strijelom, —
I rt strijele odmah kroz mekani iziđe vrat mu,
Na stranu klone Antinoj, iz ruke ispadne tas mu,
Kada ga zgodi Odisej, iz nozdrva debeli mlaz mu
Trgne junačke krvi, po stolu nogama lupi
Te ga odgurne brzo, i na zemlju jestvine spadnu,
Hljeb se uprlja sav i pečeno meso, a prosci
Udare u viku vidjev, gdje junak na zemlju pade,
Skoče sa stolica tad i razlete se po kući i svud
Gledati stanu oni po zidima građenim krasno,
Ali ni štita nigdje ni ubojnog ne bješe koplja,
Te na Odiseja gnjevni ovako vikati počnu:
„U zo čas, tuđinče, gađaš junake! ne ćeš se više
Boriti ni s kim tî, sad smrt ti je sigurna, pr'jeka.
Najboljeg eto si sada pogubio mladog junaka,
Što ga na Itaci bješe, al' jastrebi tebe će kljuvat!"
Tako veljahu svi, jer mislìše, navlaš da nije
Ubio čovjeka on, a nijesu znali luđaci,

Da su im nastavljene već svima na pogubu zamke.
Mrko pogledav njih Odisej dosjetljivi reče:
„Pseta nijedna vî, nijeste mislili više,
Da ću se ikada vratit od Troje, rastakali kuću
Moju ste i silom u njoj obl'jegat ženskinje znali,
Prosiste moju ženu, a jošte sam ja u životu!
Bogova nije vas strah, što širokim vladaju nebom,
Niti je vama stalo do zamjere potonje ljudske;
Al' sad su nastavljene okô vâs na pogubu zamke!"
Tako im reče, i svê njih bljedoća osvoji i strah,
Svaki se ogleda, kud će utèći od smrti pr'jeke.
Jedini njemu Eurìmah ovako prihvati riječ:
„Ako si Itačanin Odisej te kući si došo,
Onda govoriš pravo, Ahejci činjahu sve to,
U kući gradiše mnoga bezakonja, na polju mnoga.
Ali mrtav već leži Antinoje, koji je krivac
Svemu, što radilo se, i uzrok djela je sviju;
Nije ženidbe on tolikô tražio željno,
Nego je mislio drugo, al' nije mu dao Kronìjôn
Itakom uređenom u duši hotio on je
Vladati sam i u zasjedi tvog pogubiti sina,
Ali je eno ubit po pravici, a ti se sada
Smiluj čeljadi svojoj; u tvojoj što se je kući
Izjelo, ispilo što se, u narodu sve ćemo tebi
Naknadit, i još napóse za naplatu tebi će svaki
Dati za volova dvaest i mjedi i zlata, dok srce
Tvoje se smiri, a dotle ljutini ti zamjere nema".
Mrko pogledav njega Odisej dosjetljivi reče:
„Očevinu, Eurìmaše, svu da dade mi svaki,
Što je tko ima, pa jošte i drugo da tome dodade,
Opet svojijeh ruku ustegnuo od krvi ne bih
Prije nego se za sva za nedjela osvetim proscem.
Sada vam ostaje samo il' borit se sa mnom il' bježat
Ne bi li smrti i Keri uteći mogao koji,
Al' vam prijekoj smrti ni jednom ne velim uteći!"
Reče, i svima srce i koljena proscima klonu;
Opet druzima svojim Eurìmah prozbori riječ:
„Prijatelji o mili, ustegnuti krutijeh ruku
Ne misli ovaj čovjek, kad luk je uzeo glatki,
Uzeo tul, te sada strijeljat će s tesanog praga,
Dok ne poubija nâs; al' bojnog se i mi veselja

Sjetimo ! mače povuc'te i stolove pred sobom drž'te
Od brzomornih str'jela, na njega skupa naval'mo,
Ne bismo li od vrata i od praga potisli njega,
Ne bismo l' u grad izišli ; — po gradu će nastati vreva,
Te će posljednjom čovjek strijeljati ovaj odavde".
Tako im reče i mač povuče mjedeni oštri,
Dvosjekli mač i cičeć strahovito skoči na onog ;
Ali u isti čas i Odisej izmetne divni
Hitac i njime on Eurimaha u grudi zgodi
Kod sise, u jetru njemu zabode brzu strijelu.
Na zemlju ispusti mač Eurimah i doteturav
K stolu preko njeg se sruši naglavce i spadnu sa stola
Jela i dvoušni tas ; Eurimah ù smrtnôm strahu
O zemlju udari čelom, o stolicu nogama lupi
Te je drmne, i mrâk se navuče na oči njemu.
Tada pred naočitog Odiseja skoči Amfinom
Oštri trgnuvši mač, kroz vrata ne bi li kako
Mogao njemu utèći, al' njega preteče Telemah
Pa ga među ramena ostrágu pogodi kopljem,
Kopljem mjedòkovnijem i tisne ga kroz grudi njemu ;
Sruši se, stane ga jek i čelom o zemlju lupi.
Tada skoči Telemah dugosjeno ostaviv koplje
U Anfinomu ondje bojéći se vrlo, da prosac
Koji ne navali na nj, dugosjeno dokle bi koplje
Vadio, te ga mačem ne udari il' ne pos'ječe
Nagnuta ; zato Telemah doleti k milome ocu,
Stane uz njega i ove progovori krilate r'ječi :
„Odmah ću, oče, štit i do dva ti koplja donesti,
I šljem mjedeni sasvim, što stoji čvrsto na čelu,
Pa ću se i sam ja naoružati, dat ću svinjaru,
Dat govedaru, što treba, jer bolje je spremnima biti."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče :
„Trči, donesi, dok jošte strijela za obranu imam,
Da me samoga oni ne odrinu kako od vrata."
Tako mu reče, i oca Telemah posluša milog,
U sobu onu otrči, gdje oružje ležaše slavno.
Izvadi osam kopalja i četiri štita iznutra,
K tome gustogriva on mjedokovna četiri šljema
Izvadi i sve ponesav doleti k milome ocu.
Sebe najprije on naoruža mjeđu, i pastir
Jedan se i drugi tad naoruža oružjem krasnim

I uz Odiseja oni svaštoznanog hrabroga stanu.
Dok još za bojak bješe strijela, dotle Odisej
Jednog po jednog je prosca strijeljao u kući svojoj
Gađajuć pravo, i jedan za drugijem padahu gusto.
A kad se jurve premàče strijèlâ za gađanje kralju,
Onda postavi luk, da stoji uz dovratnik jedan
Dvorane građene tvrdo prisloniv ga uza zid sjajni,
Zatim on na ramena štit četvorostruki metne,
Lijepo izdjeljan šljem konjogrivni na glavu stavi
Junačku, — ozgo se kita na njemu tresaše strašno,
Još dva junačka koplja sa mjedenim okovom uzme.
Nekakva bjehu vratàšca u zidu sazdanom krasno,
A nad samijem pragom od dvorane građene tvrdo
Prolaz u hodnik bješe, a vrata na prolazu jaka.
Na ta zapovjedi vrata svinjaru pazit Odisej,
Kod njih da stoji, a pristup do vrata bio je jedan.
Kad li Agèlaje proscem progovori ovo im veleć :
„Ne bi l' se uspeo tko na vratašca, dragi oj moji,
Sve da narodu javi, po gradu da nastane vreva,
Te bi posljednjom čovjek strijeljao ovaj odavde."
Njemu kozopaša na to Melantej odgovori ovo :
„Ne može, gojenče Zeusov Agèlaje, biti, jer vrata
Krasna, kojano vode na dvorište, strašno su blizu,
Mučan je hodnikom prolaz, i jedan bi valjatan junak
Mogo nas ustavit sve ; al' iz komore da vam donesem
Oružje svima, jer mislim, u komoru i nikud drukud
Oružje sakri Odisej i njegov svijetli sinak."
To izgovori kozar Melantej i kroz kućne ode
Hodnike uske odmah u komoru pa on odatle
Dvanaest štitova uzme i dvanaest uzme kopalja,
Uzme gustogrivijeh, mjedokovnih kaciga dvanajst,
Brzo k proscima s tijem odleti i sve im dade.
Tada koljena klonu Odiseju i milô srce,
Kada opazi prosce, gdje oružje meću na sebe
I mašu kopljima dugim, — strahota se učini njemu,
Te on Telemahu odmah progovori krilate r'ječi :
„Jamačno nekakva žena, Telemaše, u kući na nas
Ljuti navaljuje boj, il' žena ili Melantej."
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo :
„Ja sam ti, oče, to pogriješio i drugî nitko,
Čvrsto složena vrata od komore kad otvorih

Te ih i ostavih tako ; a pogledo netko je bolje.
Nego, Eumeju divni, otiđi, od komore vrata
Deder zatvori i gledaj, dal' sluškinja ne radi koja
To il' Dolijev sin Melantej, na kojega sumnjam."
Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
U to u komoru opet Melantej uniđe kozar
Po krasno oružje proscem, al' svinjar ga opazi divni
Te on Odiseju, koji na blizu stajaše, reče :
„Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laertov,
Mrski doista čovjek, što sumnjamo na njga i sami,
Ide u komoru opet, ded reci sada mi pravo,
Dali bih ubio ga, od njèga budem li jači,
Il' bih ga doveo k tebi, da kažnjen bude od tebe
Za sva nedjela svoja, što počini u tvom u domu?"
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče :
„Ja ću ponosne prosce s Telemahom ovdje zadržat
Sada u dvorani ovoj, ma kòliko htjeli izići,
A vas dvojica noge prevratite ì rûke onom,
Pa ga u komoru bac'te i za sobom svežite vrata,
Ovijte pleteno uže okò njeg, onda povuc'te
Na stup na visoki ga, do greda dignite u vis,
Neka se žestokih živ na stupu namuči muka."
Reče, te besjedu oni i čuju i pokore njoj se,
Pa u komoru pođu, da onaj ih u njoj budúći
Nije ni opazio unutra oružje tražeć ;
Oni uz dovratnike sa obadv'je stadoše strane.
Kada izlazeć na prag kozopaša stupi Melantej
Lijepu kacigu jednu u jednoj ruci držeći,
A štit u drugoj širok starodrevan, uprljan, pljesniv,
Štit Laèrta junaka, što nošaše njega mladićem,
Al' se već zaležao, i šȁv se na remenju strgo,
Ona dvojica skoče, kozara za kosu prime
Pa ga povuku unutra i na tle ga povale jadna,
Ruke i noge onda Melanteju prevrate dobro
Pa ih užetom svežu srdobolnim, kako je bio
Reko im sin Laertov Odisej, divni stradálac,
Oviju pleteno uže oko njeg, onda povuku
Na stup na visoki ga, do greda ga podignu u vis.
Tad si mu, Eumeju, ti o svinjaru rekao grdno :
„Ovdje ćeš čitavu noć, Melanteju, dobro prenoćit
Ležeć u krevetu mekom, a tako i priliči tebi ;

Dobro ćeš vidjeti zoru ranoranku, kada od voda
Ona okèanskìh dođe zlatotrona, kadano koze
Goniš proscima ti, da gotove u kući gozbu."
Tako ostąne ondje Melantej opako svezan,
A njih dvojica metnuv na sebe oružje vrata
Zatvore sjajna i kralju svaštoznanom hrabrome pođu.
Kipeći gnjevom stanu uz njega, četvorica tad ih
Bjehu na pragu, a mnoštvo u dvorani jakih mladića.
Onda Zeusova kći Atena k onima dođe,
Nalik uzrastom bješe na Mentora, nalik i glasom.
Njoj se poveseli odmah Odisej i rekne ovo :
„Mentore, u kletoj pomoz' u nevolji, sjet' se dobara,
Što ti ih mili drugar učinih ! ta mî smo vršnjaci !"
Reče joj sluteć, Atena da razgonivojska je Mentor,
A s druge strane se svi u dvorani uscikću prosci,
I tad Damastorov sin Agèlaje povikne prvi :
„Da ne nagovori tebe Odisej, Mentore, pazi !
Udarat nemoj na prosce i njemu nemoj pomagat,
Jer će se namjera, mislim, ovako izvršiti naša :
Kada smaknemo ove, kad smaknemo sina i oca,
Mi ćemo s njima ubit i tebe, jere si nakan
To u dvorani radit, i svojom ćeš platiti glavom.
A kad oružje naše žestinu izvadi iz vas,
Onda koliko imaš imutka na polju, doma,
S njim ćemo mi pomiješat Odisejev ; tvojih sinova
Ne ćemo ostavit živih u dvorima, à kćeri tvoje
Ne će ni čestita žena u itačkom boravit gradu."
Tako joj reče, i na to Atena se naljuti jače
I na Odiseja ona ovako poviče gnjevno :
„Nema krepkoga srca u tèbe, Odiseju, više
Niti junáštva, ko onda, s Trojancima kad si se devet
Borio godina živo neprestano Helene radi,
Kćeri slavnoga oca, bjeloruke ; mnoge junake
U strašnoj borbi si poklo, i Prijamov savjetom tvojim
Širokih ulica grad Ahejci osvojili bjehu,
A sad na domu već svom i imanju pred proscima kukaš,
Što ti junaštva treba ! al' dragane, stupider k meni,
Pogledaj, Alkimov sin da znadeš kakav je Mentor
Među dušmanskim ljudma, kad dobra vraćati treba."
Reče Atena, al' jošte ud'jelit pobjedu ona
Odlučnu ne htje, već htjede Odiseja divnog i sina

Naočitog mu vidjet junáštvo, vidjeti snagu.
Odmah zatijem na krov poleti čađave kuće
I sjedne tamo ptici učinivši lasti se slična.
Sin Damastorov stade Agèlaje hrabriti prosce,
Stade ih hrabrit Eurìnom, Amfìmedon i Demoptòlem,
Još i Polìktorov sin Pisàndar i hrâbrî Polib,
Jer ti od sviju prosaca junaci najbolji bjehu,
Koji življahu još i za život se borahu jošte,
A druge već je luk savladao i gûstê str'jele.
Tada Agèlaje proscem progovori ovo im veleć:
„Prijatelji oj mili, ustegnuti ovaj će čovjek
Sada već krute ruke, jer Mentor je od njeg otišô
Iza hvastanja praznog, i ovi su ostali prazni
Ispred vrata; ne bac'te sad skupno dugačka koplja,
Nego najprije nas šestorica bac'mo, Kronijon
Ne bi l' nam dao pogodit Odiseja i slavu steći,
Za druge nije nas brige, kad ovog srušimo samo."
Tako im reče, i oni po njegovu svi nagovòru
Bace koplja pogodit želéći, al' ne da Atena.
Jedan zabode koplje u dovratnik građene tvrdo
Dvorane, drugi opet u vrata složena čvrsto,
Jasenovača teška i mjedena nekom se u zid
Zabi; i hicima kad se prosaca uklone òni,
Onda im besjedu počne Odisej, divni stradálac:
„Prijatelji oj mili, sad i ja bih rekao nama,
U guste prosce koplja da bacimo, koji nas žele
Ubiti nakon sviju bezakonja pređašnjih svojih."
Tako im reče, i oni tad oštra izmetnu koplja
Pravo smjerajuć svi; Demoptòlema zgodi Odisej,
A Eurìjada zgodi Telemah, a Elata svinjar,
A Pisàndra ondje govèdâr na mrtvo ubi.
Tada sa golemom svi sa zemljom sastave zube,
Te se dvorani u kut povuku živi, — a òni
Skoče unutra tad, iz mrtvácâ povade koplja.
U njih četvoricu po drugi put izbaciše prosci
Oštra koplja pogodit želéći, al' ne da Atena.
Jedan zabode koplje u dovratnik građene tvrdo
Dvorane, drugi opet u vrata složena čvrsto,
Jasenovača teška i mjedena nekom se u zid
Zabi; — Amfìmedon tada Telemaha ruci u članak
Darne i u kožu samo odòzgô rani ga mjeđu,

Ktesip jošte svinjara nad štitom dugijem kopljem
U rame zadre, al' koplje preleti i na zemlju padne,
A svaštoznani hrabri Odisej i njegovi druzi
U guste prosce oštra izbaciše iznova koplja.
Tada Eurìdamasa gradobija zgodi Odisej,
A Amfìmedona Telemah, a Poliba Eumej;
Ktesipa opet govèdâr Filètije u prsi zgodi
Oštrijem kopljem i nad njim pocikujuć vikne govedar:
„O Politèrsov sine, podrugljivče, nikako više
Nemoj ludovat ni drsko govorit, već ostavi poso
Vječnijem bogovima, jer oni mnogo su jači.
Za nogu uzdarje to ti za onu je, koju si dao
Kralju bogolikome, kad po kući hođaše proseć."
Tako goveda čuvar krivorogih reče; — Odisej
Dugijem pogodi kopljem Damàstoru sina iz bliza,
A Euénoru sina Liòkrita rani Telemah
Kopljem posrêd slabînâ te proturi koplje kroz njega,
I on se sruši na obraz i čelom o zemlju lupi.
Egidu, ljudsku smrt, Atena podiže tada
Visoko s krova, i srce prosaca se preplaši ljuto,
Stanu po dvorani bježat ko stado krava, kad na njih
Brzi natrkuje obad i gonit ih nemilo uzme
Kadgod u proljetno doba, kad udulje veće se dani.
Ona četvorica sad ko krivonokti kukastih kljuna
Jastrebi kad iz planine dolete i na ptice padnu,
Ptice iz oblačnih gornjih krajévâ na ravan hrle,
Ali ih jastrebi kolju zaletjev se na njih, a uteć
Ne da se niti obránit, a ljudma je zabava motrit:
Tako oni u domu navaliv na prosce ubijat
Stanu ih sa svijeh strana, sijeku se njihove glave,
Grdna ih piska stoji, po podu im puši se krvca.
Ali k Odiseju Liod pritrči i koljena njemu
Zagrli, molit ga stane i krilate prozbori r'ječi:
„Ja ti koljena grlim, a ti se smiluj i žacaj
Ubiti me, jer ženi ne rekoh u kući nikad
Nikojoj ništa zlo ni učinih, već sam i prosce
Od toga odvraćao, učinio tko bi što takvo.
Ali me ne htješe slušat, da od zla ustegnu ruke;
Za to ih suđenje njihno i snašlo bezakonja radi,
A ja sam njima žrtve nadglédao, ništa ne skrivih,
A sad ću umr'jet, kad hvale poštênu djelu se ne znaj!"

Mrko pogledav njega Odisej dosjetljivi reče:
„Ako se dičiš, da žrtve među njima tî si nadgledo,
Onda si molio valj'da u dvorani bogove često,
Da ja daleko vazda od povratka slatkoga budem,
Milu ženu mi tî da odvedeš, da porod ti rađa.
S toga ni ti ne ćeš ukloniti mučnoj se smrti."
Tako mu reče i mač povuče punanom rukom,
Koji je ležo, od kada Agèlaj ga padajuć mrtav
Pusti iz ruke, te njime Lióda pogodi u vrat;
Još je govorio on, a u prah već glava mu padne.
Femije, Terpijev sin, od Kere je bježao crne,
Pjevač, koji je pjesme med proscima nagonjen pjevo,
Formingu zvonku u ruku držéći blizu vratašca
Stane on tad dvoje u duši misleći svojoj:
Bi li iz dvorane brže do dvorišnog pobjego Zeusa,
Velikog boga, i sjeo uz žrtvenik ubavi njegov,
Na kom je goveđa stegna Odisej i otac mu žego,
Ili bi skočio k njemu i molio koljena grleć.
I misleć tako smisli, da ovo bolje će biti;
Da Laertovu sinu Odiseju koljena primi.
Tad on formingu šuplju na zemlji ostavi svoju
Izmed krčága i stoca, na kojem su srebrni klinci,
Onda pritrči on k Odiseju, koljena njemu
Zagrli, molit ga stane i krilate prozbori r'ječi:
„Ja ti koljena grlim, a tî se smiluj i žacaj
Ubit me, poslije sam ćeš žalostit se, što si pjevača
Posjeko, koji pjesme i ljudma i bozima pjevam.
Ja sam pjevač samouk, zasadio u srce meni
Bog je svakakve pjesme, a tebi pjevajuć mislim
Bogu da pjevam, pa za to ne žèli odrubit mi glavu.
To ti i mili sin Telemah kazati može,
Od volje drage ni štogod želeći ja da nijesam
Ovamo dolazio, da proscem pjevam po gozbi,
Već su me na silu mnogi dovodili jači junaci."
Reče, — a snažni to Telemah ì čilî čuvši
Odmah svojemu ocu, što blizu stajaše, reče:
„Stani, ne rani ovog, jer ništa skrivio nije;
Još ćemo Medona pustit glasníka živa, što za me,
Dok sam dječak još bio, u domu se brinjaše svagda,
Ako ga nije govèdâr il' svinjar smaknuo veće;
Ili ga namjer nanèsla na tebe, što mahnito biješ."

Reče Telemah, a čuje i Medon razuma puni,
Što se šćućurio bio pod stolac i navuko kožu!
Goveđu zguljenu skoro na sebe od Kere bježéći;
Odmah ustane on ispod stoca ì kožu zbaci,
Zatim k Telemahu skoči i koljena zagrli njemu,
Pa ga moliti uzme i krilate prozbori r'ječi:
„Ja sam, Telemaše, ovo, ded stani te reci i ocu,
Da me ne umori jači budući oštrijem kopljem
Srdeći se na prosce, izjedali što su imutak
Njegov u domu, a ništa ludaci ne častiše tebe."
Na to se njemu dosjetljiv Odisej nasmije veleći:
„Ne boj se, jer te spase Telemah i izbavi tebe,
Neka ti vidi duša, pa ì drugôm gdjekome reci,
Kako činjenje dobro od zločestog mnogo je bolje.
Nego iz krvi sada izid'te iz dvorane ove
Van na dvorište ti i pjevač pjesama puni,
Ondje sjedite vi, dok ne učinim, što mi je nužno."
Tako im reče, i oni obojica iz sobe odu,
Onda se posade oni uz žrtvenik velikog Zeusa
Svud se ogledajući i smrti se jednako bojeć.
Stane se i Odisej po domu ogledat, dal' prosac
Ne krije koji se živ i Keri se uklanja crnoj;
Ali ih ogrezle sve u prahu vidi i krvi
Vidi ih natrpane na gomile kakono ribe,
Koje u okatoj mreži izvukoše ribari na žal
Niski iz pjenastog mora, i one su sve na pijesku
Pobacate i žele u morske se valove vratit,
A već žarkovito sunce iz sviju izvadi život:
Tako su pobacati i prosci u hrpama bili.
Tada Telemahu sinu dosjetljivi reče Odisej:
„Daj mi Eurikliju amo pozovi dadilju, sinko,
Nešto ću kazati njoj, što na srcu upravo imam."
Tako mu reče, i svoga Telemah posluša oca,
Pa on kucne na vrata Eurikliji dadilji veleć:
„Starice vremenita, požuri se, koja u domu
Našem na naše paziš na robinje, kakve li jesu;
Otac te zove moj, ded dođi, da kaže ti nešto."
Tako joj reče, i ona ni jedne ne pusti r'ječi;
Od sobe otvori vrata, u kojoj se stanuje zgodno,
I pođe dalje, a pred njom Telemah stane koračat.
Među mrtvacima ona Odiseja ubitim nađe:

Kakono lav uprljo se on u krvi i prahu,
Kakono lav, što ide naždérav se tornoga vola,
Pa mu se krvave prsi i obraza njegova oba,
Te je pogledat prava strahota u oči njega:
Tako su ruke i noge Odiseju krvave bile.
I kad Euriklija spazi mrtvace i silnu krvcu,
U ciku udarit htjede strahovito videći djelo,
Al' kolikô i htjede, Odisej je od tog uzdrži,
Besjedu započne s njom i krilate prozbori r'ječi:
„U srcu raduj se, stara, ustegni se, ciktati nemoj,
Jer pocikivat je grijeh nad poklanijem nad ljudma.
Ove je svladala božja sudbina i njihova zloća,
Jer ne častiše nikog od ljudi od pozemljara,
Ni rđu, a ni junaka valjána, kad k njima bi došo.
Za to ih suđenje njihno i snašlo bezakonja radi.
Nego mi deder žene izbroji po kući ovoj,
Koje preziru mene, a koje su nevine od njih."
Njemu dadilja mila Euriklija prihvati riječ:
„Evo ću istinu tebi, o sinko, kazati sada.
U kući tvojoj imade pedeset ženskijeh glava,
Robinja, koje smo mi naučile poslove radit,
Vunu grebenat i činiti sve, što pripada službi;
Dvanaest od njih u svemu na besramnost daše se svaku,
Koje ne časte ni mene ni same Penelope mudre.
Sin ti je odrasto istom Telemah, a mati mu nije
Htjela dopustit, da ženskinju on zapov'jeda kućnom.
Nego da pođem sada u blistave u sobe gornje,
Gdje ti je ženu bog uspavao, da javim njojzi."
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Kraljice jošte ne budi, već ovamo žene pošalji,
Koje su nedjela grdna u domu gradile do sad."
Tako starici reče, a ona iz dvorane ode
Ženama onijem kazat i potjerat brže da idu.
Tada svinjara k sebi Odisej i sîna zovne
I govedára, te njima progovori krilate r'ječi:
„Počnite sada mrtvace iznosit i ženama kaž'te,
Zatijem prekrasne stoce i stolove vodom oper'te
Spužvama šupljikastim od nečisti obriš'te svake.
A kad mi uredite cijelu kuću, izved'te
Onda robinje vî iz dvorane građene tvrdo
Izmed kućerka njih i dvorišne ograde dobre

S'jecite mačevima dugosjeklim, duše iz sviju
Dokle ne izvadite, da ne misle više na ljubav,
Što su je imali s prosci sve kradom se ljubeći s njima".
Tako im reče, a u to i robinja eto na iskup,
Jecaju strašno i suze iz očiju bujne im teku.
Najprije pomorene iznosit stanu mrtvace,
Pa ih pod trijem meću od zatvorenoga dvora,
Jednoga do drugog meću mrtvaca, — goni Odisej
I naređuje sve, a one preko volje nose.
Zatijem prekrasne stoce i stolove operu vodom,
Spužvama šupljikastim od nečisti obrišu svake;
Onda Telemah, govedar i svinjar gvozdene uzmu
Lopate i njima pod od dvorane građene tvrdo
Očiste; smet su iznosile van i bacale žene.
I kad dvoranu tako cijelu urede oni,
Robinje onda izvedu iz dvorane građene tvrdo,
Izmed kućerka njih i dvorišne ograde dobre
Metnu u usko mjesto, odakle se pobjeći ne da.
Razumni druzima tada Telemah besjedu počne:
„Ne ću uzeti dušu iz ovijeh poštenom smrti,
Koje su na glavu moju i na glavu matere naše
Bacale sramotu svaku i koje su spavale s prosci".
Reče i uže lađe mrkokljune zamakne o stup
Velik i oko kućerka Telemah ga baci i tû ga
Zapne visòko, ni jedna da ne takne nogama zemlje.
U zamku razastrtu na grmu kao što znadu
Grlice ili drozdi uletjet dugokrili tražeć,
Gdje će prenoćit, al' tû ih strahoviti dočeka konak:
Tako i one glave po redu imajuć svima
Njima zamčice bjehu na vratu, da prejadno umru;
Noge im praćnuše se, ne zà dugo, nego za časak.
Onda kroz trijem u dvor Melanteja oni povedu
I mjedi oštrom nos odsijeku i uši njemu
Pa mu otrgnu snagu i sirovu bace je psima.
Ruke i noge oni u srdžbi mu odrežu svojoj.
Za tijem sva tri ruke i nòge opravši vrate
U dom k Odiseju se, i djelu već bješe svršetak.
Tada dadilji miloj Euriklji reče Odisej:
„Sumpora, lijeka zlu, i vatre, bako, donesi,
Pa ću dvoranu ja prokadit; Penelopu zatim
Idi pozovi amo, sa dvorkinjama nek dođe;

I druge sluškinje sve pozovi po kući amo."
Njemu dadilja mila Euriklija prihvati riječ:
„Doista pravo si sve i valjano rekao, čedo !
Nego da odjećom tebe obučem, košuljom, strukom?
Oko širokih svojih ramena zavit u dronjke
Nemoj stajati ovdje, jer zamjere moglo bi biti."
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Nek mi se najprije vatra u ovoj dvorani nađe !"
Reče, a dadilja mila Euriklija posluša njega,
Pa mu donese sumpor i vatru. Tako Odisej
Dvoranu prokadi dobro i kuću čitavu i dvor.
Starica kroz krasne tada Odisejeve kroz dvore
Prođe, da ženama kaže i potjera, brže da idu.
Robinje iz sobe pođu, u rukama luči im bjehu,
Oko Odiseja sve se salete, grlit ga uzmu,
Pozdravljajuć ga glavu, ramèna ljubit mu stanu,
Za ruke svaka ga primi, te želja Odiseja slatka
Snađe, da plače i jeca, jer svȅ ih je još raspoznavo.

DVADESET TREĆE PJEVANJE.

PENELOPA PREPOZNAJE ODISEJA.

Starica ijučuć ode Euriklija u sobe gornje
Kraljici javit, da čovjek u domu njezin je mili;
Sve joj koljena dršću, poskakuju noge joj same.
Čelo glave joj stane i ovu joj prozbori riječ:
„Diži se, dijete drago, Penelopa, — očima svojim
Ono da ugledaš sad, što očekuješ od srca svedni.
Tu je Odisej u domu u svojemu, kasno doduše,
Junačke prosce je sve poubijao, koji mu kuću
Potiraše i dobro izjedaše, gnjetoše sina."
Al' njoj Penelopa mudra ovako prihvati riječ:
„Majo, bogovi tebe zaludiše, kojino mogu
Luda učinit i onog, veòma koji je mudar,
Nesmotrenika pak urazúmit bogovi znadu;
Oni i tebe sad zaslijepiše pametnu negda.
Što mi se rugaš, majo, mukotrpnici u duši,
Te mi dojavljuješ krivo i mene budiš izȁ sna
Slatkoga, što mi je kanje zaklopio te ih zavezo?
Jer još zaspala tako nijesam, od kad Odisej
Pođe zlosretni grad nepomȅnīk vidjeti Ilij;
Nego siđider opet, Euriklija, u sobu žensku.
Da mi je koja druga od žena, što ih imadem,
Došla takove glase dojaviti, te me probudit,
Nemilice bih nju odȁgnala u sobu žensku
Natrag, al' tebe starost zaštićuje od toga tvoja".
Njoj Euriklija tada progovori dadilja mila:
„Ja se ne rugam tebi, oj dijete drago, već u svom
Domu doista jeste Odisej, kako ti rekoh;
Onaj tuđinac je on, što u kući grđahu svi ga,
A Telemah je znao već davno, on da je ovdje,
Ali je pametno mučo i tajio očine misli,
Dokle ob'jesne prosce za nasilja ne kazni njihna."
Tako Penelopi reče, a ona sa postelje skoči

Radosna te se svije okò njê i odroni suzu ;
Besjedu započne s njom i krilate prozbori r'ječi :
„Deder mi reci pravo, o majo mila, — Odisej
Dali se doista doma povratio, kako mi veliš?
Kako je on na prosce na bestidne digao ruke
Sam budući, a oni na gomile bijahu vazda?"
Njoj Euriklija tada progovori dadilja mila :
„Ne vidjeh niti saznah, već jecanje onih sam čula,
Koje je smicao on. U srijedi složene dobro
Sobe sjeđasmo mi u strahu kod zaprtih vrata,
Kad li iz sobe mene pozove sin tvoj Telemah,
Kojeg je otac na to i poslao k meni ; — i došav
Vidjeh, med pobitijem gdje proscima stoji Odisej,
Jedan na drugom oni po zemlji po tvrdoj leže
Okolo njega, i tî bi u duši vesela bila
Videć ga, gdje se je ko lav uprljo u krvi i prahu.
A sad, oboru kad su kod vrata svi već na kupu,
Velik je oganj Odisej zapalio, sumporom kadi
Prekrasne dvore, a mene, da zovnem te, poslo je k tebi.
Nego hajde, da tebi i njemu duša veselja
Okusi, koji ste mnogo pretrpjeli svakakvih zala.
Sada davnašnja evo izvršila želja se tvoja :
Živ ti je došao on, na ognjištu svom je i tebe
Nalazi u kući î sîna svog i svima se proscem,
Koji mu pakostiše, osvetio u kući svojoj".
Mudra Penelopa njoj ovako prihvati riječ :
„Nemoj ijukati, majo, tolìkô ni pocikivat !
Znadeš i sama, kolìkô u domu drag bi nam bio
Svima, a najviše meni i djetetu, porodu našem.
Ali istini glasi nijesu, koje mi veliš,
Nego je neki bog poubijao ponosne prosce
Ljutit na bijes njihov srdobolni, na zla im djela,
Jer ne častiše nikog od ljudi od pozemljara
Ni rđu niti junaka valjana, kad k njima bi došo.
Zato postradaše oni s bezakonja, — al' u daljini
Izgubi povratak svoj Odisej te poginu i sam."
Njoj Euriklija tada progovori dadilja mila :
„Kakva ti, čedo, riječ iz ograde zubne izmače?
Muž je na ognjištu tvoj na domu, a ti si jošte
Nevjerna srca i veliš, da nikad se vratiti ne će !
Nego da i znak još očevìdnî iskažem tebi :

Kad sam ga prala, prepoznah požiljak, kud ga je nekad
Bijelim zubom vepar rasporio, i htjedoh tebi
Kazati, ali mi on na usta postavi ruku,
Te mi ne dade reći vještinom i pamećn svojom.
Nego hajde, i same za okladu evo ti mene,
Ako prijevara bude, pogubi me najgorom smrti."
Mudra Penelopa njoj ovako odgovori na to :
„Odluke bogova vječnih dokučiti teško je tebi,
Majo draga, kolìkô i jesi pametna, vješta.
Nego k milome ipak otiđimo mojemu sinu,
Mrtve da vidim prosce i onoga, koji ih ubi".
Reče i siđe na to Penelopa iz soba gornjih
U srcu misleći mnogo, bi l' pitala muža s daleka,
Il' bi mu odmah glavu poljubila, primila ruke.
Pa kad Penelopa uđe prekò praga kamenog veće,
Prema Odiseju ona uz oganj se posadi žarki
Uz drugi zid, a Odisej uz visoki sjedeći uz stup
Strmo gleda i čeka, prosloviti hoće l' mu štogod
Snažna njegova žena, kad očima ugleda njega.
Ona mučaše dugo i sjeđaše, čudo je snađe,
Sada bi poznala njega po obličju njegovu jasno,
Sad ga poznala ne bi, jer bijaše ružno odjeven.
Grdnu izusti riječ Telemah ì kâžê njojzi :
„Mati, nemati moja, alà si neljupka srca !
Što se daleko držiš od oca? zašto uz njega
Ne sjedneš ovdje, razbirat i pitati zašto li ne ćeš?
Drugoj ne bi ženi podnèslo srce, da sjedi
Od muža svoga daleko, kad zala mnogo pretrpjev
Iza dvadeset ljeta na postojbinu joj dođe !
Ali je srce tvoje od kamena uvijek tvrđe."
Mudra Penelopa njemu ovako prihvati riječ :
„Čudi se, dijete moje, u grudma mojima srce,
Te ja ne mogu riječ prosloviti, pitat ne mogu
Niti pogledat mogu u lice. Ako je zbilja
Ovo Odisej i kući povratio se, upoznat
Mi se možemo dvoje još i bolje, jere imamo
Nâs dvoje tajne znake, za koje ne znaju drugi."
Reče i na to se divni stradálac Odisej nasmije
I on Telemahu odmah progovori krilate r'ječi :
„Pusti, Telemaše, majku, u dvorani neka me pita,
I neka kuša mene, jer i bolje još će me poznat.

Što sam prljav i loše odjeven, zato me ona
Prezire, zato i veli, da muž joj nijesam. Al' dajmo
Mislimo, kako bi sve se učiniti najbolje moglo.
Jer kad ubije tko u narodu čovjeka jednog,
Kojino osvetnika imade za sobom malo,
Ipak ostavlja svojat ubilac i očinsku zemlju.
A mi potporu gradsku pomorismo, najbolju momčad,
Što je na Itaci bješe, ded promisli o tome i sam".
Razumni njemu na to Telemah odgovori ovo:
„Deder promotri, mili oj oče, sam, jer od ljudi
Najbolju tvoju pamet od sviju vele, da nitko
Ne bi se òd smrtnîkâ u mudrosti s tobom oglédô.
Mi ćemo za tobom b'jesno pohitjeti svud, i junaštva
Mislim da ne će nedostat, koliko smo snagom vrijedni."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Evo ću sada ti kazat, što najbolje čini se meni.
Najprije svi se opèr'te i košulje za tim obuc'te,
Onda sluškinjam rec'te u domu, nek se obuku;
Zvonku formingu svoju nek pjevač uzme božanskî,
Neka udara po njoj, da počne se vesela igra;
I tko začuje vani, nek veli: svatovi tu su,
Prolaznik koji nas čuje il' susjed koji iz bliza.
Neka u široki grad o umorstvu sviju prosaca
Ne pukne prije glas, dok nè pôđêmo u svoje
Mi mnogodrvno polje i onamo hoćemo vidjet,
Kakvo li će nam dobro ud'jeliti olimpski Zeus-bog."
Reče, te besjedu oni i čuju i pokore njoj se;
Svi se operu oni i košulje zatim obuku,
Opreme se i žene, i pjevač uzme božànskî
Formingu šuplju i ôn tad u sviju pobudi želju,
Da se zapjeva slatko i igra zaigra divna.
Veliki tutnjati dom Odisejev stane od noga,
Kȍliko igrahu ljudi i žene pasane krasno.
Tada je gdjekoji reko izvána čujući sve to:
„Kraljicom prošenom mnogo oženio netko se sada;
Zločesta žena! gdje nije mužèvljê velike dvore
Htjela čuvati vjerno, dok ne vrati muž joj se pravi."
Tako je gdjekoji reko, a ne znaše, kako je bilo.
A tad junačina dâ se Odisej u kući svojoj
Od ključarice oprat Eurinome, namazat uljem,
Ona u košulju njega obuče i krasan ogrtač;

Niz glavu tada ga pospe Atena mnogom ljepotom,
Krupnijim učini njega, a s glave kosu mu gustu
Spusti, koja je bila perunici cvijetu slična.
Kao kad čovjek vješt oko srebra obl'jeva zlato,
Kog je naučio Hefest i Palada s njime Atena
Umještvo svakojako, te radi dražesna djela:
Tako je oblit milotom Odisej po plećima, glavi.
Iz banje iziđe on na bogove uzrastom nalik
I on se posadi opet na stolicu, s koje je usto,
Naprema svojoj ženi, i njojzi započne riječ:
„Tebi, o čudna ženo, od sviju nježnijeh žena
Bogovi olimpski daše vladari najtvrđe srce;
Drugoj ženi ne bi podneslo srce, da sjedi
Od muža svoga daleko, kad zala mnogo pretrpjev
Iza dvadeset ljeta na postojbinu joj dođe.
Nego mi deder tî, o majo, postelju nastri,
Pa ću leći, jer ovoj u grudma je gvozdeno srce."
Mudra Penelopa njemu ovako prihvati riječ:
„Ohola, čovječe čudni, nijesam niti se čudim,
Ja ne prezirem tebe i znadem, kakav si bio,
Na dugoveslој lađi od Itake kada si pošo.
Izvan ložnice tvrde i ubave, koju je negda
Sâm načinio, krevet, Euriklija, nabij mu, nastri.
Kada mu nabiti van iznesete krevet, na njega
Metnite runa i struke i jastuke čiste i sjajne."
Reče kušajuć muža Penelopa, na to Odisej
Zlovoljan vrloj svojoj ovako progovori ženi:
„Ženo, doista vrlo srdobolnu rekla si riječ!
Tko je prenio moj kud drugamo krevet? ta to bi
Muka i vještome bila, već ako došao ne bi
Sam bog te ga lako po svojoj maknuo volji,
Ali ga lako ne bi ni jedan krenuo smrtnik
Živi, makar i bio u naponu, jer znak imade
Umjetni krevet taj, što načinih ga ja, a ne drugi.
Među ogradom grm je dugoliste masline rasto
Te se razgranio potlje i rascvo, raširio ko stup.
Oko masline sobu sagrádih te je dovrših,
Kamenjem gustim obzidah, načinih joj i svod odozgo,
Jaka složena vrata izà tog u duvar metnem,
Onda okrešem kosu dugolistoj maslini onoj,
Pa sve od kor'jenja panj opsiječem i ugladim niјеđu,
*

Ugladim vješto i dobro i mjerilom izmjerim pravo,
Krevetu načinim nogu od njega i izbušim svrdlom
I počnem graditi krevet odátlê, dok ga ne svrših,
Za tim bjelokošću, zlatom i srebrom iskitim krevet;
Volujski protegnem remen preko njeg crven i sjajan
Eto ti znak izrekoh, al' sada ne znam, o ženo,
Je li mi na mjestu krevet na svojemu, il mu je tkogod
Posjeko maslinov panj i premjestio ga drukud."
Tako joj reče, a njojzi i koljena i srce klonu,
Kada razbere sve, što Odisej joj sigurno reče.
Zaplače ona i k njemu poleti i savije ruke
Okolo vrata njemu i poljubi glavu mu veleć:
„Nemoj se srditi na me, Odiseju, koji si bio
Mudriji od svih ljudi, al' bozi nam daše bijedu.
Zavideć nama oni ne pustiše, mladosti da se
Namladujemo skupa, da starosti dođemo na prag.
A ti se nemoj ljutit na mene, zamjerit nemoj,
Što te na prvi pogled nijesam grlila odmah,
Jer je uvijek moje u grudima strepilo srce,
K meni da ne bi došo i prevario me tkogod
Svojim riječma, jer mnogi o laži rade i o zlu.
Nikada Zeusova kći iz Argosa Helena ne bi
Legla s tuđincem i dala obljubit se, dà budê znala,
Da će je ikada natrag dovesti ahejski sini
Ubojni u dom njezin na postojbinu joj milu.
Ali je boginja nju potàkla bila, te djelo
Helena učini ružno u duši ne misleć prije
Na grijeh teški, te i mi nastradasmo jadno sa njega.
Ali kad si mi sad očevîdnê rekao znake
Kreveta našeg, što nije ni jedan ih vidio smrtnik
Drugi osim mene i tebe i dvorkinje jedne,
Aktore, koju mi otac, kad amo polažah, dade,
Koja nam dvorkinja vrata od ložnice čuvaše tvrde,
Sada vjerujem tebi, i ako sam pretvrda srca."
Reče i pobudi tim u Odiseja žudnju, da plače;
Plakaše vrlu ženu držéći, žuđenje svoje.
Ko što brodarom se zemlja na veliku ukaže radost,
Kojim je na moru lađu Posìdôn građenu dobro
Razbio, valima silnim i vjetrima gonjenu lađu,
Malo je samo brodara uteklo iz pjenastog mora
Plivajuć zemlji, a sô se po udima zgusnula njima,

Radosno stupaju oni na suho zlu se ukloniv:
Tako se radovaše i kraljica gledajuć muža,
Sa vrata nè pûštâše Odiseju bijelih ruku.
Plakahu jedno i drugo, i njih bi ružoprsta zora
Našla u plaču, da nije Atena se sjajnoka bila
Dovila, te noć dugo na međi skrajnjoj zadrži,
A kod okèanskîh voda zlatotronu ustavi zoru,
Ne dade upreć joj konje, što ljudma donose svjetlost,
Faetona i Lampa, zoronosna do dva ždrijepca.
Onda progovori ženi Odisej dosjetljivi ovo:
„Još se nikako, ženo, nijesmo kraju primakli
Našijeh muka, jer truda još ostaje, mjere mu nije,
Truda mnogoga teškog, što valja sve mi izvršit,
Jer mi je duša tako Tirèsijina prorekla
Onaj dan, kad uníđoh u dvore Aídove pitat,
Kad li ću sam se povratit, a kada li drugovi moji.
Nego hajde, ženo, u krevet da idemo odmah,
Da bismo počinuli i slatkoga užili sanka."
Mudra Penelopa njemu ovako prihvati riječ:
„Dočekat tebe će krevet, kad ushtije samo ti srce,
Kada su bogovi jednom već dali, te si mi došo
U dom uređen svoj i u zemlju očinsku svoju;
Nego kad u dušu dade ti bog, te ono spoménu,
Reci mi, kakav ono je trud, — i onako ću saznat
Poslije za nj, a nije baš zlo, da saznam već sada."
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
„Budalo, što si me stala veoma nagonit, da kažem?
Ja ću ti dakle sve iskazati ništa ne tajeć,
Al' ti se ne će srce veseliti, jer ne veselim
Ni ja se sam! U ljudske Tirèsija gradove mnoge
Reče mi s veslom zgodnim u ruci zaputit da imam,
Dokle ne dođem tamo, gdje ne znaju za more ljudi,
Koji ne sole jela i slano ne jedu ništa,
Kojima poznate još rumèngrudê lađe nijesu,
A ni za zgodna vesla ne znadu, za krila lađênâ.
Očit mi reko je znak, zatajiti ne ću ti njega:
Kada mi drugi dođe u susret putnik i rekne
Meni, na svojemu b'jelom da ramenu vijaču nosim,
Tada mi zgodno veslo zatàći u zemlju valja,
Gospodu zaklati tad Posidónu klanicu krasnu,
Valja mi bika i ovna i nerasta zaklati njemu

I kući vratit se tad, hekatòmbe svete prikazat
Bozima besmrtnijem, vladarima širokog neba,
Svima po redu prikazat. A izvan mora će meni
Doći smrt, al' blaga će bit i ubit će mene,
Kada me lijepa starost već svlada, a ljûdi sretno
Živjet će okolo mene. Izvršiti sve će se, reče."
Mudra Penelopa njemu ovako prihvati riječ:
„Ako ti bogovi hoće da priprave sretniju starost,
Onda se nadati možeš, bijedama da ćeš umaći."
Dok su se njih dvoje tu razgovarali besjedeć tako,
Dotle spremaše krevet Eurìnoma s dadiljom starom,
Mekanu posteljinu, a luči im sv'jetljahu žarki.
Kada nabiju već i nastru i prirede krevet,
Onda starica spavat u svoju otiđe sobu,
A Eurìnoma njega povede dvorkinja spavat
S njegovom ženom držéći u rukama pred njima zublju.
Pošto ih ona svede, tad otiđe. Veselo dođe
Njih dvoje na mjesto ono, gdje krevet bijaše stari.
U to prestanu već Telemah, govedar i svinjar
Igrom truditi noge i ženama prestati reknu,
U sjenovite sobe počivati zatijem legnu.
I kad ono se dvoje već ljubavi nasite drage,
Jedno drugome stane govoriti veselo, slatko:
Ženska pripovjedi dika Penelopa, što je u domu
Trpjela gledajući prosaca mrskijeh četu,
Koji za sebe klahu i goveda i ôvce tovne,
Mnogo točahu vino iz vrčeva. A njoj Odisej,
Zeusovo čedo, stane govoriti, koje l' je jade
Zadao ljudma, a kakve pretrpio i sam je muke,
Sve joj pripovjedi to, a s nasladom slušaše ona,
Na oči ne pade san joj, dok ne rekne sve joj Odisej.
Počne, kako je svlado Kikónce prve, a tada
Kako se našao on u lotòfaškôm rodnome polju,
Što l' je učinio Kiklop, naplatio kako l' je njega
Za jake drugove, koje bez milosti izjeo bješe;
Kako je k Eolu došo, što radosno dočeka njega,
Pa ga i opravi na put, al' suđeno ne bješe još mu
U milu očinsku zemlju povratit se, već ga oluja
Zgrabi pa po moru ribnom ponèsê, te stenjaše teško
Kako je u grad došo lestrìgônskî, u grad Telèpil,
Kako su lađe mu tu postradale i nazuvčari

Druzi mu, a sam je on otplovio u crnoj lađi;
Kako je lukava Kirka, domišljata, ispriča ženi,
I u dvorove vlažne Aídove kako je došo,
Gdje je imao dušu Tebanca Tirèsijê pitat,
Došo je u lađi punoj vesala i vidio drûge
Sve i majku, što rodi i othrani malahnog njega.
Reče, kako je pjesmu miloglasnih čuo Sirena;
Hridi Satari-lađe, strahovitu za tim Haribdu
I Skilu kako je prošo, kud ljudi ne prolaze c'jeli;
Kako su zaklali mu drugari goveda boga
Helija; kako im lađu pogodio sumpornìm gromom
Višnji je gromovnik Zeus, i valjatni drugovi svi mu
Izgiboše i sâm on uteče Kerama hudim;
Na Ogigiju otok Kalìpsi kako je nimfi
Došo, i ona njega kod sebe u prostranoj spilji
Držala željeć, da bude joj muž, te hranila njega
Govoreć, besmrtnim da će učinit ga i vazda mladim,
Al' ne okrenu ona u grudima srca mu nikad;
Kako je zatim mnogo pretrpjev k Feácima došo,
Koji od srca njega ko kakova častiše boga,
Poslaše u lađi njega do postojbine mu mile
Dobro ga mjedi obdariv i zlatom i odijelom. —
Riječ kad posljednju reče, tad osvoji slatki ga sanak,
Udove razglobi sve mu i iz srca rastjera brige.
Sjajnoka boginja tad se Atena domisli drugom:
Kad je već mislila ona u duši, da se Odisej
Zasitio sa ženom već spavanja i sanka slatkog,
Onda ranoranku zoru zlatotronu boginja makne
Od okèanskìh voda, da svjetlost ljudma donese;
Usta iz postelje meke Odisej i prozbori ženi:
„Mi smo oboje, ženo, već siti mnogijeh muka:
Ti si plakala ovdje za povratkom nesretnim mojim,
A ja se vratiti željah, al' mnogijem jadima mene
Zeus su i ostali bozi odbijali ôd milôg doma.
A sad, kad smo se već u ložnici sastali ljupkoj,
Ti mi u kući čuvaj imutak, što ga imadem;
Prosci mi izjedoše prkožđžije mnogo ovaca,
Al' ću ih mnogo sam naplijenit, a drugih Ahejci
Dat će mi, dok se sve ne napune ovčare moje.
A sad u polje idem mnogodrvno, vidjeti želim
Svoga čestitog oca, što za mnom tuguje mnogo.

Ti si pametna, ženo, al' opet ovo ti velim:
Kako ograne sunce, po gradu će glasovi poći,
Da sam u kući ja poubijao ponosne prosce;
A ti sa dvorkinjama uzađi u sobe gornje
I tamo sjedi te nemoj ni gledati nikog ni pitat."
Reče i na pleći metne Odisej oružje krasno,
Probudi za tim svinjara, Telemaha i govedara,
Pa im oružje bojno zapovjedi u ruke uzet.
Poslušaju ga te se oružaju sva tri i vrata
Otvore, iziđu van, a pred njima pođe Odisej.
U to se svjetlost rasu po zemlji, ali Atena
Mrakom ih obavije i iz grada brzo izvede.

DVADESET ČETVRTO PJEVANJE.

UMIR.

U to ubitih duše prosaca Kilénjanin zovne
Hermija za sobom bog u rukama palicu držeć
Od zlata načinjenu, što njome zaklapa oči
Ljudima, kojima hoće, a druge budi iza sna.
Palicom zamahne tom, i cvrčeći duše polete.
Kao što kada cvrče unutra u spilji strašnoj
Slijepi miši i l'jeću, kad koji iz povorke spadne
Sa stijene, gdje drže u redu jedan se drugog:
Tako cvrčahu duše prosaca, dok je ispréd njîh
Vlažnijem putovima izbavitelj Hermija išo.
Kraj okèanskîh voda, kraj leukadske hridine pođu
I kraj sunčevih vrata, kraj zemlje, gdje stanuju sanci;
Na asfòdelskôm polju iza toga brzo se nađu,
Gdjeno borave duše, preminulih utvare ljudi.
I tu nađoše dušu Ahìleja, Peleju sina,
Dušu nezazornoga Antìloha, dušu Patrokla,
Nađoše Ajasa dušu, što licem i uzrastom bješe
Iza nezazornoga Ahileja Danajac prvi;
Oko ovog su tu se sakupljale duše; a blizu
Dođe i duša tad Agamèmnona, Atreju sina,
Žalosna sva; oko njega na iskupu bijahu drugi,
Što smrt i udes s njim su u domu Egìstovu našli.
Pelejevoga sina progovori najprije duša:
„Svi smo, Atrejev sine, govorili, najdraži da si
Gromovnom Zeusu od sviju junaka svedni, jer glava
Ti si mnogijem bio junacima jakijem ondje
Na polju trojanskome, gdje mučismo muke Ahejci.
Ali i tebi je smrt i sudbina imala doći
Za rana, čemu nitko ne utječe, tkogod se rodi.
Bar da si našao smrt i sudbinu, kad si još bio
Na polju trojanskom tî u časti, kada si vlado;
Tad bi ti svi načinili grob Ahejci, i tako

Slavu bi i sinu svom iza sebe veliku steko ;
Ali ti suđeno bî, da prejadnom pogineš smrću."
Njemu Atrídova duša progovori na to ovako :
,Sretni Pelejev sine, Ahileju, bozima slični,
Sretan̂ si, što si daleko od Argosa pao pod Trojom,
A oko tebe Ahejci i Trojci su najbolji pali
Trgajuć se za tebe, u vrtlogu prašine kad si
Ležao velik i golem zaboraviv borit se s kôlâ.
A mi se čitav dan Ahejci borasmo drugi ;
Ne bi prestao boj, da ne prèkide Zeus ga olujom.
Iz boja na lađe mi te iznesosmo pa te na odar
Stavismo i u mlakoj u vodi krasnu ti kožu
Oprasmo, namazasmo, i Danajci okolo tebe
Tople ronjahu suze i s glave strižahu kosu,
Mati ti iz mora dođe, kad začu glasove takve,
S pomorskim boginjama i po moru stane ih svemu
Kuknjava strašna, i svȅ tad Ahejce spopadne jeza.
U lađe koritaste tad skoče te bi otìšli,
Da ih stvari mnogih ì stârîh ne odvrati znalac
Nestor, kojeg im svjet se i otprije najbolje sviđo ;
On im dobro želéći progovori i rekne ovo :
,,„Stan'te, Argejci, i nikud ne letite, ahejska djeco !
S pomorskim boginjama Ahìlejeva se evo
Primiče mati, da bude na pogrebu pokojnog sina.""
Reče, — i ne htješe više Ahejci junačine bježat.
Okolo tebe kćeri starìnê morskoga staše,
Jecajuć tužno ruhom obuku ambrosijskim tebe,
Lijepim glasom te tad naizmjèncê stanu naricat
Devet Muza, te nisi bez súzâ vidio nikog,
Kako je začinjala jasnogrla nad tobom Muza.
Jednako plakasmo mi te sedamnaest dana i noći,
I mi smrtnici ljudi i bogovi besmrtni s nama,
A osamnajsti dan te sažegosmo, — okolo tebe
Zaklasmo goveda mnogo krivorogih, tovnih ovaca,
U ruhu gorio si božanskom i u mnogoj masti
I u slatkome medu ; Ahejci u oružju mnogi,
Dok si gorio još, oko lomače trčkahu tvoje,
Konjici i pješaci, i veliki urnebes nasta.
Kad te je uništio već sasvim plamen Hefèstov,
Onda ti bijele kosti, Ahileju, skupismo zorom
Čistim ih oblivši vinom i mastima ; mati nam dade

Dvoušni kondir zlatni veléći, dar Dionísa
Da ti je to, a slavni ga bog izradio Hefest.
U kondiru su tom, Ahìleju svijetli, kosti
Tvoje s kostima mrtvog Patròkla, Menètiju sina,
Odjelito od kòstî Antìloha, kojega ti si
Častio iza smrti Patròklovê nad sve drugare.
Tad mi kopljanici Argejci, hrabrena vojska,
Nasusmo divotan hum i velik nad kostima vašim
Na iznòsitôm br'jegu Helèsponta širokog onog,
Da se pomalja već iz daljìnê putnikom morskim,
Koji su sad u životu i koji će poslije biti.
Mati izmoli tvoja u bogova prekrasne dare
Pa ih med ahejske metne boljare, da za njih se bore.
Ti si na pogrebu mnogih junaka, Ahìleju, bio,
Kada bi umro kralj i kada bi na to mladići
Stali se opasivat i natjecat za dare bojne ;
Al' bi se najviše tî u svojemu čudio srcu,
Da si vidio dare, srebronoga Tetida što ih
U čast je metnula tebi, jer bozi te ljubljahu vrlo.
Tako ni mrtav tî izgubio ime nijesi,
I vazda slavu ćeš imat i diku na svem svijetu ;
Al' ja svršivši rat — veselje kakvo imadem,
Kada mi Zeus na povratku mom jadovitu propast
Odredi, i to od ruku Egìsta i proklete žene?"
Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
Kad li pristupi bliže skoroteča k njima provodač
Vodeći duše prosaca, što pobi ih divni Odisej.
Oni u čudu njih zamotriv u susret im pođu,
I Agamèmnona tada Atrída duša prepozna
Odmah Amfimedona, Melàneju preslavnog sina,
Jer mu bijaše živeć na Itaci prijatelj glavni.
Njemu Atrídova duša progovori prva ovako :
„Kakva, Amfimedone, bijeda vas snašla, te u mrak
Pod zemlju dođoste vî po izbor junaci, vršnjaci?
Nitko po gradu ne bi boljara odabro tako !
Je l' vas u lađama vašim savladao možda Posidôn
Vjetrove silne na vas oboriv i goleme vale?
Ili vam pakostiše dušmáni ljuti na suhu,
Kada ste goveda njima i ovce grabili krasne,
Ili kad ste se za grad, za žene borili gdjegod?
Reci mi, kada te pitam, ta prijatelj — dičim se — glavni

Tvoj sam: dali se sjećaš, u dvorove kada sam vaše
S bratom Menelajem došo bogolikim, na put u Ilij
Željeć Odiseja sklonit, da ù lâđah pokritih pođe?
Čitav je minuo mjesec, prebrodismo široko more,
I Odiseja jedva gradobiju mogosmo navest."
Duša Amfimedona odgovori njemu ovako:
„O Agamemnome kralju, o Atrejev preslavni sine,
Sjećam se svega, o Zeusov o gojenče, kako mi veliš;
Ja ću ti istinski sve, po redu sve ću ti reći,
Kako se dogodi smrt i skončanje nemilo nama.
Prosci smo bili žene Odiseja, kojega dugo
Ne bješe kući, a ona od udaje nije se mrske
Nećala niti se uda, već crnu nam spremaše Keru
I smrt te lukavstvo ovo u umu zamisli svojem:
Namjesti veliki stan u svojoj sobi te uze
Tanko i široko tkati i ovo prozbori nama:
„„Mlađahni moji prosci, kad umrije divni Odisej,
Polako dan uskorujte taj, kad udat se imam,
Dok ja tkaninu grobnu Laërtu vitezu svršim, —
Da mi uzalud pređa ne pogine, — dokle ga nije
Prebolna zgrabila smrt i sudbina strašna, da žena
Ahejska zamjerila u narodu ne bi mi koja,
Čovjek, što steče mnogo, da mrtav bez pokrova leži.""
Tako reče te nama nagovori junačko srce.
Od tad po danu tkaše uz veliki stan, a po noći
Opet bi sve razdriješila to uz goruće zublje.
Tako je troljetnom znala prijevarom varat Ahejce;
A kad se četvrto ljeto primače i dođoše hore
(Mjeseci prolažahu, i mnogi se svršiše dani),
Tada nam ženska jedna pripovjedi znajući pravo,
Te mi zatekosmo onu, gdje krasnu razdrešuje pređu.
Tako je prinudi nužda i nerada posao svrši.
Tkaninu baš kad pokaza izatkavši veliku pređu,
Kada je opra, te suncu il' mjesecu bijaše slična,
Tada je od nekuda Odiseja doveo zli duh
Na kraj ga doveo polja, na kojem življaše svinjar.
Mili onamo sin božânskôg Odiseja dođe
Vraćajuć se iz Pila pjeskovitog u lađi crnoj;
Tu njih dvojica smrt zasnovaše proscima ljutu
Pa tad zapute u grad u preslavni, — poslije dođe
Divni Odisej, a pred njim Telemah je došao bio.

Svinjar Odiseja ružno obučena u grad dovede,
Starcu Odisej bješe i kukavnom prosjaku sličan,
O štap se upirao, pokrivalo jadno ga ruho.
Kad se pokaza on iznebuha, nitko ga od nas
Ne mogaše da pozna, ni oni, koji su bili
Stariji, te mi stasmo i grdit ga i nabacivat
Stasmo se na nj, a on je u domu trpio svojem
Grdnje i bacanja naša u duši se strpjeti znajuć.
Ali kada ga duh egidònošê Zeusa potâče,
Prekrasno oružje skupi s Telemahom, svojijem sinom,
Pa sve u komoru spravi i zasunkom zatvori vrata,
Sa mnogom lukavosti zapovjedi zatijem ženi,
Luk nek postavi prosçem, nek sivkasta postavi gvožđa
Tužnijem nama za borbu, za pokolja našeg početak.
Nitko od svijeh nas tetívu tvrdoga luka
Nije mogao zapet, i preslabi bijasmo za to,
Al' kad veliki luk Odiseju u ruke htjede
Doći, svi mi tada povikasmo, da mu se nema
U ruke dati luk, ma kolikô govorio nama;
Ali podjari njega Telemah i reče, nek zapne.
Kad luk u ruke primi Odisej, divni stradálac,
Lako je zapeo njega i sva je prostr'jelio gvožđa,
Na prag korači nogom i s groznijem pogledom stane
Strijele sipati brze; Antînoja pogodi kneza,
Zatim na druge stane izmètati strijele ljute
Gađajuć pravo, i jedan za drugijem padahu gusto.
Moglo se vidjet, da pomoć imadu od boga nekog,
Jere po kući oni prepustivši svome se srcu
Sa svih ubijaju strana, sijeku se prosačke glave,
Grdna ih piska stoji, po podu im puši se krvca.
Tako smo umrli mi, Agamèmnone, — naša tjelesa
Jošte po kući leže, još pokopana nijesu,
Jer nam rođaci još po dvorima ne znaju našim,
Da nam iz rana isperu krv i na òdre nas metnu
I da nad nama tuže, jer takova čast je mrtvacem."
Njemu Atrídova duša progovori na to ovako:
„Blažen li, sine Laertov, domišljat Odiseju, ti si,
Koji si dobio ženu, u koje je mnogo vrline!
Kako Ikàrijeva je kći Penelopa umna
Dobro imala srce! Odiseja, vjerenog muža,
Kako se sjećala vazda! Izgubiti zato se ne će

Nikada slava njene vrline, i milom će pjesmom
Med pozemljarima ljudma Penelopu bozi prodičit.
Ko kći Tindàrejeva učinila ona zločinstva
Nije ni ubila muža ; — po ljudma strašna će pjesma
Ići o ovoj, i glâs je izâ njê ostao zao
I drugim ženama slabim, ma bile inače dobre."
Dok su se oni tu razgovarali besjedeć tako
Dûboko stojeć pod zemljom u dvorima boga Aída,
Dotle izišavši ona četvorica iz grada dođu
Na krasno obrađeno Laertovo polje, što nekad
Bijaše stekao on veoma se namučiv mnogo.
Tu je imao kuću, okò njê i drugê zgrade,
Gdje su mu jele, spale i sjedile njegove sluge
Nevoljnici, i oni po želji radiše sve mu.
Tu je i starica bila Sikeljanka, koja je starca
Usrdno dvorila ondje, daleko od itačkog grada.
Slugama tu Odisej progovori î sînu svome :
„U kuću uređenu uniđite vâs tri te krmka
Ponajboljega dajte zakolj'te i priprav'te ručak,
A ja ću najprije oca Laerta kušati našeg,
Hoće l' me poznati odmah zamotriv me očima svojim,
Ili me poznati ne će, jer dugo sam, dugo izbivo!"
Tako im reče Odisej i slugama oružje bojno
Pruži, te u kuću oni pohite, i tad Odisej
Prema voćnjaku ode plodorodnom, oca da kuša.
Dolija ne nađe u vrt unišavši velik nit nađe
Ikog od njegovih sina i sluga tamo, jer bili
Svi su otišli, da za plot od voćnjaka nakupe trnja,
I sam je starac s njima zaputio i prvi išo ;
Samo u uređenom u voćnjaku svojega oca
Nađe, gdje okapa sâd ; na njemu je košulja ružna
Prljava, iskrpljena, privezo od volujske kože
Nazuvke iskrpljene uz gol'jeni bojeć se ogrepst,
Zbog trnja ima na rûkû rukavice ; ozgo na glavi
Kapu od kozje kože imade množeći tugu.
Kada divni stradálac Odisej ugleda njega,
Gdjeno ga bije starost, a u srcu veliku tugu
Ima, pod krušku stane pod visoku roneći suze.
Onda se zamisli on u duši i u srcu svojem,
Bi li sad ogrlio, poljubio oca i njemu
Kazao, kako je došo u očinsku vrativ se zemlju,

Il' bi ga pitao prije i okušo sa svijeh strana.
I misleć tako smisli, da ovo bolje će biti :
Da bi ga bodljikavim riječma najprije kušo.
Tako misleći divni Odisej u susret mu pođe ;
Starac je baš okopavao sâd i oborio glavu,
Svijetli pristupi tada mu sin i besjedu reče :
„Nastojat oko vrta, o starče, umiješ dobro,
Njeguješ sve, i ništa u vrtu bez njege nije
Nî sâd ni smokva nije, ni maslina, nije ni loza
Ni kruška nije ni jedna ni gredica bez njege tvoje.
Nego ću nešto ti reći, al' nemoj se srdit u duši :
Ti si bez njege sam, u starosti jadnoj si svojoj
Uprljan sav i obučen si zlo, obučen si ružno.
Radi lijenosti tvoj te gospodar ne pušta tako
Bez njege ; ništa se, starče, na tebi ne pomalja ropsko
Ni lik ni veličina, jer kralju naličan ti si,
Takvome, koji sit i okupan u meku spava,
Kako i jeste pravo, da ljudma starijem bude.
Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu :
Čiji si sluga tî, nad čijim li nastojiš vrtom?
Daj odgovori mi pravo, da znadem, što te sad pitam :
Jesmo li doista došli na Itaku, kako mi reče
Čovjek, s kojim se sastah, kad dolažah amo, al' nije
Bio veoma ugodljiv, jer nije se hotio sklonit,
Da mi iskaže sve i sasluša da me, kad pitah
Za svoga prijatelja za glavnoga, dali mi živi,
Ili je umr'o već i boravi on kod Aida.
Ja ću ti reći, a ti me čuj i u srcu pamti :
Nekad na postojbini pogostio čovjeka ja sam,
Koji mi došo je u dom, i od onda drugi mi nije
Miliji iz daljine tuđinac u kuću došo.
Dičio on se, da rodom sa Itake je i k tome
Reče, Arkísijev sin Laèrto da mu je otac.
Ja ga u kuću svoju dovedoh pa ga ugostih,
Usrdno ja ga častih, jer obilna bijaše kuća,
Gostinskijem ga darma obdarih, kako valjade,
Krasno kovana zlata poklonio njemu sam sedam
Talenta i vrč sav od srebra iskićen cv'jećem,
Dvanajst mu struka dadoh jednogubih, sagova dvanajst],
Plašteva krasnih tolikô, tolikô i košulja jošte,

Osim toga mu dadoh ljepotice četiri vješte
U divnim poslovima, što sâm ih je htio izabrat.'
Na to mu njegov otac odgovori roneći suze:
„U zemlju došo si onu, za koju, tuđinče, pitaš,
Ali bijesni njom i bezakoni vladaju ljudi!
Zalud si bezbrojne dare poklonio, darovo onom,
Jer da živa ga budeš u itačkom našao polju,
On bi te l'jepo ti dare i doček vrativši mili
Opravio, jer tako zaslužuje gostitelj prvi.
Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu:
Koja je godina sad, da ugostio nesretnog svog si
Glavnoga prijatelja, a mojega zlosretnog sina
(Ako ga ikada imah)? — daleko od očinske zemlje,
Od milih u moru negdje već izjele ribe su njega
Ili je zvjeradi plijen i pticama posto, te nije
Mati obukla njega i oplakala ga s ocem,
Koji ga rodismo nekad! Penelopa obilna darma
Nije kukala njemu nad odrom, kako valjade,
Niti mu zatisnu oči, jer takova čast je mrtvacem.
Daj odgovori mi pravo, da znadem, što te sad pitam:
Tko li si, otkle si? gdje ti je dom, gdje mati i otac?
Gdje ti je brza lađa, s bogolikim druzima što te
Doveze? ili si došo ko suputnik na lađi tuđoj,
Pa su te ostavili lađari i dalje otišli?"
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Evo ću sasvijem sve to po istini kazati tebi:
Iz Alìbasa ja sam, gdje dvorove slavne imadem,
Sin Polipámonov vlastelj Afìdas meni je otac,
Ime je moje Epérit. Od sikanske zemlje je mene
Amo odbio bog, kud nijesam hotio doći.
Uz polje lađa je moja daleko od itačkog grada.
A Odiseju sada već peta godina teče,
Što je otišao on odbrodiv od moje domaje,
Zlosretnik! Sretne se ptice na dèsnôj pokazaše strani
Njemu, i ja se njima veseleći opravih njega,
Te on veselo ode. U duši se nadasmo tada
Dočekivat se još i darivat se darima sjajnim."
Reče, i crne tuge Laërta obuzme oblak,
Te on čađavog prâ obadvjema rukama zgrabi
Pa ga uzdišuć tužno po glavi sijedoj saspe.
To Odiseja dirne u duši, i njega u nosu

Nešto zabridi ljuto, kad pogleda miloga oca,
Skoči i poljubi njega, okò njeg se savi veléći:
„Ja sam ti evo onaj, za kojega pitaš, oj oče!
Iza dvadeset ljeta u očinskoj evo me zemlji.
Nego prestani plakat i jaukat roneći suze,
Jer ću ti nešto reći: veoma nam treba se žurit,
U kući našoj sam sve poubijao prosce za grdnje
Sveteći se njima srdòbôlnê, za sva zločinstva."
Njemu Laerto na to odgovori i rekne ovo:
„Ako si doista sin moj Odisej i dolaziš amo,
Reci mi znak očevìdnî, da njime uvjeriš mene."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Najprije očima ovaj požìljak gledni, kud vepar
Bijelim zubom me je rasporio, kad sam na Parnes
Pošao, kad ste me ti i gospođa poslali majka
K milome majčinom ocu Autoliku, dà dâre od njeg
Dobijem, koje se meni privolio, obećo dati,
Kada je došao amo. Po uređenom ću tebi
Voćnjaku stabla izbrojit, što nekad ih meni si dao,
Kada te moljah dječakom po vrtu za tobom hodeć;
Iđasmo sred njih, a tî si nazivo ih govoreć o svih,
Deset si jabuka meni i trinaest krušaka dao,
Smokava dao četrest, i tako mi isto pokazo
Loze pedeset redóvâ i obreko dati; u svoje
Doba je svaki zreo, svakovrsnog grožđa imade,
Kada Zeusove Hore odozgo pritisnu moćno."
Tako mu reče, a srce Laërtu i koljena klonu,
Kada razbere sve, što Odisej mu sigurno reče.
Rukama obujmi sina, al' ostavi odmah ga svijest,
Njega prigrli k sebi Odisej, divni stradálac;
Ali kad odahne opet, kad sabra se svijest u njemu,
Onda prihvati riječ ovako počev govorit:
„Još vas, oče o Zeuse, u Olimpu širokom ima
Bogova, ako su b'jesni, bezakoni kažnjeni prosci!
Ali se strašno bojim u duši, da ovamo odmah
Čitav itački narod ne nagrne, glase da oni
Ne puste svakud po svima gradòvma kefàlênskê zemlje."
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Ne boj se, neka ti to, oj oče, ne muči srca!
U kuću hajd'mo sad, što blizu je ovome vrtu,
Kud sam Telemaha već, svinjara i govedara

Poslao, da što prije prigotove u kući ručak."
Tako rekavši pođu obojica k lijepom domu.
I kad do kuće dođu, u kojoj se stanuje zgodno,
Nađu Telemaha u njoj, svinjara i govedára,
Sitno gdje režu meso, miješaju žarkasto vino.
U to junačinu starog Laerta u njegovoj kući
Dvorkinja okupa ona Sikeljanka, namaže uljem
Njega i strukom ga krasnom obuče. Tada Atena
Pristupi k njemu i ljúdî pastiru objači ude,
Većim ga učini vidjet i krupnijim, nego je bio.
Iz banje iziđe tada Laerto, a sin se mili
Začudi njemu vidjev, gdje bozima vječnim je sličan,
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
„Neki besmrtni bog učinio tebe je, oče,
Te si vidjeti ljepši i licem pa i visinom."
Razumni na to njemu Laerto odgovori ovo:
„Ej da otac mi Zeus i Atena dâ i Apòlôn,
Kad sam na kopnu ono na obali Nerik osvajo,
Onaj uređen grad, Kefaléncima kada sam vlado,
Da sam se takav jučer u dvorima obreo našim
S oružjem preko raménâ, uz tebe stajao da sam
Te se borio s prosci, razglobio koljena mnogim
Ja bih u domu, i tî bi u duši veseo bio!"
Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
Ònî posao svrše i zgotove ručak i redom
Onda se posade svi na stolice i naslonjače,
I već pružahu ruke za jelima, — kad li im blizu
Dolije pristupi starac i sinovi starčevi dođu
Od rada poljskoga trudni, Sikeljanka stara ih majka
Zovnu izìšâvši po njih, — othranila ona je sve njih,
Dvorila usrdno starca, kad svladala već ga je starost.
Kada opaze oni Odiseja i prepoznádû,
Od čuda oni se maći ne mogoše, al' im Odisej
Onda progovori milim riječma ovako im veleć:
„Starče, sjedider k ručku; i čuđenja dajte se prođ'te,
Jer mi u kući dugo stojimo vâs neprestance
Čekajuć; već smo željni za hranom pružiti ruke."
Tako im reče, a starac raširivši Dolije ruke
K njemu pristupi tad i u članak mu poljubi ruku,
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
„Mi se uželjesmo tebe, i sada si eto nam došo,

Kad se ne nadasmo više, dovedoše bozi te sami!
Zdrav i čestit nam da si! obdarili bozi te srećom!
Nego mi reci pravo, da znadem, što te sad pitam:
Je li poznato mudroj Penelopi, da si se amo
Ti povratio već, il' glasnika da pošljemo njojzi?"
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
„Poznato je, o starče: što treba brinut se tebi?"
Tako mu reče, i Dolij na stolac se posadi glatki.
Tako i starčevi sini Odiseja opkole dičnog
Pa ga pozdravljat stanu i ruke njemu stiskivat,
Zatim uz oca svoga uz Dolija sjednu po redu.
Tako se u kući oni užurbaše okolo gozbe.
Dotle je oblazila po gradu Zeusova kaža
Javljajuć strašno poklaće prosaca i njihovu Keru,
I ljudi čujući jedan odávdê, drugi odándê
Nagrnu ispred dvora Odiseja uzdišuć, krčeć,
Iznošahu mrtvace, i svojeg pokapo je svaki;
Koji su iz drugih bili gradova, u lađe brze
Polože mrtve i dadu brodarom, da voze ih kući.
Tada u skupštinu pođu na iskup u srcu sjetni.
Kada se saberu već i na iskupu kada se nađu,
Onda ustane Eupit među njima i počnê riječ;
Njemu je na srce tuga bez prebola bila se slegla
Za Antinojem sinom, što ubi ga prvog Odisej.
Za njim plačući on progovori i rekne ovo:
„Prijatelji o moji, Ahejcima grdno je djelo
Čovjek počinio taj; junake je nà lâđjah mnoge
Odveo, prostrane lađe pogubio î momčâd svoju,
A sad je došo te pobi kefàlênskê prve boljare!
Nego za njime hajdémo, dok brže uteko nije
U Pil il' Elidu divnu, Epéjci gdje su gospoda;
Hajd'mo il' ćemo od sad prijekorni do v'jeka biti,
Jer sramota je to, i unuci za nju će znati,
Ne kaznimo li sada ubilce naših sinova
I braće. Mojemu srcu već ne bi godilo živjet,
Nego bih brzo mrtav med pokojne zašo. Al' hajd'mo
Za njima, dok nas nijesu pretekli odbrodivši na put."
Plačući rekne im to, i Ahejce obuzme žalost.
U to pristupe k njima božànskî pjevač i Medon,
Pošto ih pusti san, iz kraljevskih dvora i stanu
Po sredini med svima, i u čudu svatko se nađe.

Onda razuma puni progovori med njima Medon:
„Čujte me, Itačani! — božanski nije Odisej
Ova učinio djela prekò voljê bogova vječnih;
Sâm sam besmrtnog boga zamotrio, koji je blizu
Uz Odiseja stajo i Mentoru sličan je bio.
Besmrtni bog je sada Odiseja hrabrio stojeć
Pred njim, a sada je opet po dvorani plašio, tjero
Prosioce, te jedan za drugijem padahu gusto."
Tako im reče, i svê njîh bljedoća osvoji i strah.
Tada Mastorov sin Halitèrso, viteški starac,
Koji budućnost je znao i prošlost, proslovi njima;
On im dobro želéći progovori i reknê ovo:
„Čujte me, Itačani, što kazati sada vam želim.
Poradi vaše zloće dogodiše takva se djela,
Jer nijeste ni mene ni Mentora, ljudma pastira,
Slušali, sinima rekli, da prestanu jednom ludovat.
Oni u drskosti zloj učinili grdno su djelo
Trošeć imutak i ženu sramoteć onom-boljaru,
Za kog govorahu da vratiti nigda se ne će.
A sad nek ostane tako, i poslušajte, što velim:
Nejdimo na nj, da bijede se sam ne dobavi tkogod."
Tako im reče starac, i više ih od pola skoči
Gromotno vičuć, a drugi na iskupu ostanu jošte,
R'ječ Halitèrsova ne bi po ćudi im, voliji bjehu
Eupita slušat, i oni po oružje brže pohite.
I kad junačku mjed na sebe metnuše veće,
Onda pred grad oni pred široki dođu na iskup,
A njih povede Eupit ludàija misleć osvetit
Sina svojega krv, al' odande nije se više
Imao vratiti kući, već udes dočeka tamo.
Tad Kronijónu Zeusu Atena progovori ovo:
„Oče Kronide naš, nad vladarima vladaru prvi,
Reci mi, kada te pitam: što kriješ u srcu svome?
Hoćeš li i dalje boj medù njima i strašni pokolj
Dizat il' stvoriti ljubav med jednom i dugom stranom?"
Njoj odgovarajuć Zeus nebesa oblačitelj reče:
„Što razabiraš za to, o kćerce, što li me pitaš?
Zar ti nijesi bila odlučila odluku sama,
Da se k onima jednoć Odisej s osvetom vrati?
Po volji radi, a ja ću što valja, kazati tebi.
Pošto je prosioce Odisej pobio divni,

Neka se vjerom tvrdom zakunu, i on nek u njih
Ostane kraljem, a mi učinimo, krv da sinova
I braće svoje oni zaborave; neka se ljube
Kao i prîje, te mira i blâga nek med njima bude."
Reče te potakne tim i onako željnu Atenu;
Vinuv se olimpskoj gori niz glavice boginja ode.
Pošto namire ònî za medenim jelima žudnju,
Onda im besjedu poče Odisej, divni stradalac:
„Van nek izide koji i pogleda, nejdu li ljudi."
Reče, i na tu riječ izišavši Dolijev sinak
Stane na pragu kućnom i opazi veće ih blizu,
Tad on Odiseju ove progovori krilate r'ječi:
„Evo ih blizu već, al' orùžâjmo i mi se brže!"
Reče, te skočiše oni i oružje metnuše na se,
Samčetvrti Odisej i Dolijevih sinova
Šest, još oružje uzmu Laerto i Dolije stari,
Obadva veće sijeda, al' za nuždu jošte bojnici.
I kad junačku mjed na sebe metnu, tad vrata
Otvore, izidu van, i pred njima pode Odisej.
Onda Zeusova kći Atena pristupi k njima,
Nalik uzrastom bješe na Mentora, nalik i glasom.
Divni se patnik Odisej poveseli boginju spaziv
I milom sinu odmah Telemahu proslovi ovo:
„I sam ćeš znati sada, Telemaše, i sam ćeš zaći,
Gdje se u ljutom boju ogledaju prvi junaci,
Znat ćeš, da ti oce ne valja sramotiti i rod,
Koji smo po svoj zemlji na glasu s junáštva i snage".
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
„Vidjet ćeš, budeš li htio, oj oče, i sam, s ovakvim
Srcem da ne ću ti rod sramotiti, kako mi veliš."
Reče, i veseo na to Laerto progovori riječ:
„Kakav je dan to, o mili o bozi, alà se vesèlîm!
Gdje mi se prepiru sin i unuk radi junáštva!"
Sjajnoka boginja k njemu Atena pristupi veleć:
„Najdraži meni od svih drugova, Arkìsijev sine,
Sjajnokoj Zeusovoj kćeri i samom se Zeusu pomoli,
Brzo der koplje zavrti dugosjeno i daj ga baci."
Palada reče Atena i udahne velju mu snagu,
I on se velikog Zeusa pomolivši sjajnokoj kćeri
Brzo koplje zavrti dugosjeno i bâcî njega
Te njim Eupita u šljem sa mjedenim poličjem zgodi,

Šljem mu ne odbi koplja, već ono kroza nj preleti,
Sruši se, stane ga jek, na njemu oružje zvekne,
Tad med rtnike udri Odisej i sin mu sv'jetli
I stanu mačima sjeći i dvoreznim kopljima svuda.
Svu bi pogubili čeljad i uzeli povratak svima,
Da tad ne bude kći egidònošê Zeusa Atena
Glasno povikala i sav umirila narod veleći:
„Dajte se, Itačani, okanite strašnoga boja,
Pa se bez krvi brže raziđite kućama svojim!"
Tako im reče, te njih bljedoća osvoji i strah,
Oni se prestraše svi, iz ruku im oružje padne,
Oružje padalo sve je po zemlji, kada Atena
Povikne, i svi se u grad razbježe života željeći.
Al' tad poviče strašno Odisej, divni stradálac,
Vine se stisnuvši se ko orao ptić iz visina,
Za njima naturi se, al' sumpòrnim gromom zagrmi
Zeus i pred sjajnoku kćer silnovitog oca ga hiti.
Onda Odiseju ovo Atena sjajnoka reče:
„Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laertov,
Jednako krvavi rat završi i ostan' se boja,
Da se gromoglasni Zeus na tebe rasrdio ne bi."
Tako mu reče, a njû je Odisej poslušo rado,
Boginja Palada zatim Atena učini vjeru
Kći egidonoše Zeusa med jednom i drugom stranom,
Nalik uzrastom bješe na Mentora, nalik i glasom.

TUMAČENJE RIJEČI I IMENA.

Afrodita je boginja ljepote i najljepša od sviju boginja.

Ahejci je upravo ime jednoga plemena grčkoga, a Homer ga upotrebljava za sav grčki narod.

Aid je bog podzemnoga svijeta, kamo dolaze duše, pošto tijelo umre. Kako je smrt ljudma mrska, tako im je mrzak i ovaj bog i žena mu Persefoneja.

ambrosija je jelo bogova, koje daje besmrtnost; bogovi je upotrebljavaju također kao pomast, kao sredstvo za miris i poljepšavanje. Ispor. **nektar.**

Amfitrita je žena Posidonova, kraljica mora.

Apolon je bog svjetlosti, dakle i sunca, te se zove i Feb; sin je boginje Lete i brat Artemide.

Ares je bog rata.

Argejci su upravo ljudi iz Argosa (Arga), ali Homer upotrebljava to ime i za sav grčki narod.

Argos (Arg) je grad u Peloponesu, ali Homer upotrebljava to ime također za čitav Pelopones, pače i za čitavu Grčku.

Artemida je sestra Apolonova i boginja lova. Ona je i boginja smrti u žena.

asfodel je neka biljka nalik na ljiljan.

Atena je boginja mudrosti, ženskih poslova pa i rata.

Atlas je morski div, koji na svojim ramenima drži nebeske stupove.

Atrid (s grčkim nastavkom), t. j. Atrejev sin.

biblovo uže (21, 390), t. j. uže načinjeno od lika biljke bibla (od papirove biljke).

Boot je ime jatu zvijezda, **u** kojemu je osim drugih zvijezda Arktur (t. j. čuvar medvjeda). Ime **Boot** (Bootes) upravo znači: govedar.

Borea ili **Borej** je sjeverni vjetar.

Danajci je Homeru ime za sav grčki narod, kad ga misli u boju pod Trojom.

Demetra je boginja mirna života, usjeva i plodova.

Dionis je bog vinove loze i vina.

Dodona je grad u Epiru s najstarijim proročištem grčkim, i to Zeusovim.

Eejka, t. j. Kirka, koja živi na ostrvu **Eeji,** za koje se misli da ga treba tražiti negdje daleko na sjeverozapadu.

egida je strašni Zeusov štit, kojim diže oluju i zadaje strah; zato se i zove: Zeus **egidonoša.**

Egipat nije Homeru samo poznata ona zemlja u Africi, već mu znači i rijeku Nil, **koja tom** zemljom teče.

elektar ili **elektron** je jantar, — a u 4, 73. znači smjesu od zlata ($^4/_5$) i srebra ($^1/_5$).

Eoja je boginja zore.

Epejci su stanovnici sjeverne Elide, zemlje u Peloponesu.

ereb(os) je podzemni svijet, kad se misli taman.

Erehtej je starodrevni kralj atenski, koji je u svoje kraljevstvo uveo štovanje boginje Atene.

Erinije su zli duhovi, koji progone velike grješnike.

eter je vazda vedri, čisti i svijetli nebeski prostor, koji stoji iznad oblaka i zemaljskog uzduha.

Etiopci su narod, koji živi na krajnjem istoku i na krajnjem zapadu; dakle su upravo dvoji Etiopci; jedni su i drugi vrlo bogoljubni, te ih bogovi često pohađaju.

Eur je jugoistočni vjetar, koji donosi oblake i kišu.

Feačani (Feaci) su sretan i blažen narod na ostrvu Sheriji; oni ne ratuju ni s kim, nego žive mirno i bave se brodarstvom, pa su u tome prvi vještaci na svijetu.

Feb je pridjevak boga Apolona i označuje ga kao boga svjetlosti.

foka, grč. *φώκη*, morska životinja (sisavac), koja se učenim lat. imenom zove Phoca vitulina, njem. Robbe ili Seehund, rus. тюлень (otud u Šulekovu rječniku *tulanj*, koje je iz toga rječnika ušlo u prva dva izdanja ove knjige).

forminga je muzička sprava sa strunama.

Ftija je grad i okolina mu u južnoj Tesaliji; tu je kraljevao Pelej, otac Ahilejev.

Geja je upravo zemlja, a onda i boginja zemlje.

Giganti su strašan narod, sve sami divovi; bili su vrlo opaki, i za to ih je Zeus satr'o.

Gorga je nekakva grdosija strašna pogleda u podzemnom svijetu.

Harite su boginje draženti i milote, dvorkinje Afroditine. Koliko ih ima, Homer ne veli, a poslije se govorilo, da su tri.

Harpije su upravo boginje oluje, koja sve grabi i nosi sa sobom; one odnose i ljude bez traga.

Hefest je bog ognja i veliki vještak u poslimà kovačkim.

hekatomba je žrtva, kad se na jednoć žrtvuje 100 ovaca ili goveda; ali slabo se kad toliko žrtvovalo, te hekatomba može značiti uopće poveću žrtvu.

Helada je u Homera gotovo isto što Ftija, t. j. zemlja u južnoj Tesaliji, država Pelejeva.

Helije upravo je sunce, a onda i bog sunca.

Hera je sestra i žena Zeusova i po tome kraljica bogova i ljudi.

Hermija ili **Hermes** je osobiti bog, koji je glasnik bogova i pratilac duša u podzemni svijet.

Hiperijon je pridjevak boga Helija, a znači: sin Višnjega (t. j. neba).

Hore su boginje četiriju godišnjih doba i vratarice na Olimpu.

Ilij je isto što Troja

Itaka je malo ostrvo u jonskome moru; vidi o njoj u III. izdanju Ilijade str. XXVI. i d.

Kefalenska zemlja ili **Kefalenija** je poveliko ostrvo u jonskome moru na zapadnoj strani Itake.

Kentauri su divlji narod u Tesaliji, više su nalik na zvjerad nego na ljude.

Kera je vrsta ili način smrti; ljudi mru koji ovako, koji onako, a kako koji umre, to je njegova Kera.

Kilenjanin se veli bogu Hermiji, jer se rodio na brdu **Kileni**, koje je u peloponeskoj zemlji Arkadiji.

Kitera je malo ostrvo između Krete i južne obale Peloponesa. Tu se mnogo štovala boginja Afrodita, koja je ondje rado boravila, zato joj se i kaže **Kiterka**.

Kron je bog, koji je negda svijetom vladao, otac Zeusa, Posidona i Aida; zato se Zeus po njemu zove **Kronid** ili **Kronion**, t. j. sin Kronov.

Lakedemon je zemlja u južnom Peloponesu sa glavnim gradom Spartom, gdje vlada Menelaje; ali se Lakedemon uzima i za grad Spartu (na pr. 13, 414 i 15, 1).

Lapiti su narod u Tesaliji pod gorom Olimpom.

Leta je mati Apolona i Artemide, koje je rodila sa Zeusom.

lotos je nekakva biljka sa crvenim slatkim jagodama; po njoj, što je jedu, prozvani su **Lotofazi**, narod, za koji se može misliti da je sjedio na sjevernoj obali Libije (u Africi).

Maja je kći Atlasova; njezin i Zeusov sin je bog Hermija.

Mikena je grad argolske zemlje u Peloponesu, prijestolnica kralja Agamemnona.

Muze su boginje pjevanja i pjesništva; u Homera je Muza sad jedna, sad ih je nekoliko; na jednom mjestu (Od. 24, 60) veli, da ih je devet, kako je bio običaj i kasnije misliti.

nektar je crvenkasto, mirisavo piće bogova.

Nimfe su mlađahne boginje, koje stanuju po brdima, pri izvorima, u spiljama, u rijekama i u moru.

Not je južni vjetar, koji obično donosi kišu.

Ogigija je izmišljeno ostrvo, na kojemu živi Kalipsa. Ne može se dakle reći, gdje ga treba tražiti.

Okean je voda, što teče oko čitave zemlje (Homer pomišlja zemlju kao veliki kolut); u nj zalazi sunce, mjesec i zvijezde.

Olimp je planina izmedju Makedonije i Tesalije. Vrhovi su mu pokriti snijegom i oblacima. Grci su držali, da na Olimpu stanuju bogovi.

Ortigija je nekakva izmišljena zemlja.

Osa je brdo u Tesaliji.

Parnes je visoka planinà u srednjogrčkoj zemlji Fokidi.

Pelij je planina u Tesaliji.

Persefoneja je kraljica podzemnoga svijeta, žena Aidova, strašna i nemila kao i on.

Pierija je zemlja u Makedoniji, nazvana po brdu Pieru, koje je u njoj.

Pil je grad u Peloponesu uz more, prijestolnica starca Nestora. Vidi o tome gradu u III. izdanju Ilijade str. XXXII.

Pita je okolina, u kojoj se nalazilo proročište Apolonovo kraj Parnesa.

Plejade su poznate one zvjezdice, što ih mi zovemo Vlašići.

Posidon je bog mora, brat Zeusu i Aidu.

Prelje (7, 197) su boginje, koje svakome čovjeku pri porodu usuđuju, što ga čeka u životu, a to one čine predući mu nit života; što je dulji nit, s tim je dulji život. Homer im ne veli imena ni broja, a poslije se mislilo, da su tri.

pribjegar ili **pribjegor** uzimam u II. i III. izdanju Ilijade i Odiseje za Homerovo *ἱκέτης*, što znači čovjeka, koji u velikoj kakvoj nevolji **pribjegne** kome moleći ga za pomoć i obranu. U Vukovu se rječniku (a po njemu i u Ivekovićevu) navode obje te riječi samo kao ljudska vlastita imena: Pribjȅgār, Pribjȅgor; ali jamačno se obje mogu uzeti i kao obične imenice (nomina appellativa). Na njih me je već prije 15 godina naputio prof. A. Musić.

prijatelj glavni (ili: glavni prijatelj) upotrebljavam u II. i III. izdanju Ilijade i Odiseje za Homerovo *ξεῖνος*; to su jedan drugome dva čovjeka, kojima su postojbine razdaleko, a žive u velikom prijateljstvu, te će jedan drugoga svagda lijepo dočekati, kad mu gostom dođe. To od prilike znači **glavni prijatelj** i u našim narodnim pjesmama, kako je u Vuka knj. II. (1845.) str. 227. i knj. III. (1846.) str. 363.

Sama je isto ostrvo, koje se zove i Kefalenija.

Sherija je ostrvo, na kojemu žive Feačani. Po svoj je prilici to Korkira (Krf).

Sidon je slavan grad u feničkoj zemlji.

Sikanija je isto što Sicilija.

Sirija je izmišljena zemlja negdje daleko na zapadu.

Skir je ostrvo u egejskome moru Eubeji na sjeveroistoku.

Sparta je grad u Lakedemonu.

Stiks ili **Stig** je velika voda u podzemnom svijetu. Njome se kunu bogovi, i to je najveća njihova kletva, jer kako je Stiks voda u podzemnom svijetu, u carstvu smrti, tako bog, koji se tom vodom kune, predaje samoga sebe smrti, ako ne govori istinu.

Taf (Tafos) je malo ostrvo u jonskome moru između Leukade i Akarnanije ; čovjek otud je **Tafljanin.**

talent je u Homera neka mala količina zlata (oko 25 grama) ; u kasnija vremena vrijedio je talent mnogo više.

Tened je ostrvo pred obalom trojanskom.

Tesprоćani su narod u Epiru oko Dodone.

Tetida je morska boginja, majka Ahilejeva, kojega je rodila s kraljem Pelejem.

Titon je sin trojanskoga kralja Laomedona i muž boginje Zore.

Trinakija je nekakvo ostrvo, po kojemu pasu goveda sunčeva. Misli se, da je to Sicilija.

Triton je potok u srednjogrčkoj zemlji Beotiji ; za boginju se Atenu govori : „kod Tritona rođena".

Troja je grad i zemlja oko njega na sjeverozapadnoj obali Male Azije. Vidi o tome gradu u III. izdanju Ilijade str. XXI. i d.

Zakint je ostrvo u jonskome moru prema Elidi ; danas ga zovu Zante.

Zefir je zapadni vjetar, oštar i studen, donosi obično kišu i snijeg.

Zeus je najveći bog, gospodar čitavoga svijeta, neba i zemlje, glava svih drugih bogova. Posidon i Aid su mu braća, a Hera mu je sestra i žena.

ŠTA JE U KOJEM PJEVANJU.

I.

Pjesnik zazvavši Muzu, da mu pjeva o Odiseju, pripovijeda, kako su se bogovi u svojem vijeću sami među sobom složili u tome, da se Odisej već jednoć vrati u svoje kraljevstvo, pošto ga je Kalipsa veoma dugo zadržavala na svojem ostrvu Ogigiji. Boginja Atena, osobita prijateljica Odisejeva, pohiti iza toga k dvoru Odisejevu na Itaku. Ondje mnoga mlada gospoda prose Odisejevu ženu Penelopu, da za kojega od njih pođe, jer vele, da se muž njezin ne će više vratiti. Boginja u čovječjem liku pristupi k Odisejevu sinu Telemahu gradeći se, da je ona Mento, kralj tafski, pa ga nagovara, neka sabere sutra ljude u skupštinu i neka u njoj zaprijeti proscima, koji mu trate blago na svoje gozbe, te neka zaputi u Pil k Nestoru i u Spartu k Menelaju pitati, nijesu li što čuli o njegovu ocu. Na to se prosci vesele u kući Odisejevoj do večeri, i onda se raziđu svojim kućama i Telemah ide spavati.

II.

Kad se sjutradan skupe Itačani u skupštinu, tuži im se Telemah na prosce, koji mu kuću zatiru, te se moli narodu, da to proscima zabrani. Antinoje, i sam prosac, reče, da tome nijesu krivi prosci, već Penelopa, koja ne će da pođe za kojega od njih. U visini se pomole dva orla te se stanu biti ; tada starac Haliterso veli, da to sluti na pogibiju prosaca, a Eurimah, također prosac, smije se starcu. Telemah ište, da mu se dâ lađa, pa da ide u svijet oca tražiti. Mentor sjeća Itačane, kako je Odisej bio dobar kralj, a oni mu ni toliko nijesu zahvalni, da bi zabranili proscima rasipati njegovo imanje. Na to plane Liokrit, također prosac, i raspusti skupštinu. Telemah ode k moru, i k njemu dolazi Atena u obliku Mentora te mu reče, da će mu pribaviti lađu, i obeća, da će s njime putovati. Na to se vrati Telemah kući i zapovjedi sluškinji Eurikliji, da mu spremi brašnjenicu za put, ali Penelopi ništa da ne govori. Atena u obliku Mentora izmoli lađu u Noemona, sabere društvo, i oni se s Telemahom zavezu u more.

III.

Nestor upravo žrtvuje s narodom Posidonu žrtvu, kad dođe Telemah s Mentorom, t. j. s Atenom. Nestor ih dočeka vrlo lijepo, Telemah ga pita, zna li šta o njegovu ocu, a Nestor ne znajući ništa

o njemu, pripovijeda, kako je sam putovao kući od Troje, spominje smrt Agamemnona i osvetu Oresta te napućuje Telemaha, da ide k Menelaju, da će mu taj znati kazati o ocu, jer se nedavno vratio, pošto se nalutao kojekuda. Atena pred večer ostavi društvo i odleti u obliku orla, Nestor je prepozna i obeća žrtvovati joj govedo. Telemah prenoći u Nestorovu dvoru i sjutradan u zoru odveze se s Nestorovim sinom Pisistratom k Menelaju, omrknu kod Diokleja u Feri i drugi dan stignu u Spartu k Menelaju

IV.

Menelaje upravo ženi sina i udaje kćer. On Telemaha i Pisistrata prijateljski dočeka i ugosti. Za večerom razveseli Helena, žena Menelajeva, goste, koji su se bili rastužili čuvši iz ustiju Menelajevih udes Odisejev. Drugi dan pita Telemah Menelaja, što zna o njegovu ocu, a Menelaj zna slabo što kazati o Odiseju, nego s tim više pripovijeda svoje doživljaje poslije propasti Troje ; među drugim pripovijeda, kako se sastao s proročkim pomorskim bogom Protejem, koji mu je prorekao sudbinu i otkrio mu neke događaje, što su ih doživjeli ostali grčki junaci na polasku ispod Troje. — U to svijećaju prosci, kako će ubiti Telemaha, da im dulje ne smeta ; to javlja Penelopi glasnik Medon, a kraljicu dvostruko zaboli taj glas, jer još nije znala, da joj je sin otišao u svijet ; zatim stane moliti se boginji Ateni, da joj izbavi sina, a boginja pošalje Penelopi radostan san, koji je utješi. Prosci zasjednu na ostrvu Asteri, dok se vrati Telemah s puta.

V.

Bogovi se kupe drugi put u vijeće. Zeus šalje Hermiju nimfi Kalipsi, kod koje boravi Odisej već sedam godina, da joj javi volju Zeusovu, neka pusti Odiseja sa svojega ostrva. Ta je zapovijed Kalipsi vrlo neugodna, ali se pokorava i veli Odiseju, neka gradi čamac ; a kad ga on načini, daje mu ona obilnu brašnjenicu. Odisej odlazi. Osamnaesti dan njegova plovljenja opazi ga Posidon i digne oluju, skrha mu lađu, te bi Odisej propao, da mu se ne bude smilovala pomorska boginja Leukoteja i dala mu veo, da se njim opaše, i tako se izbavi. Odisej se jedva izvuče iz vode i ispliva go i veoma trudan i izmučen na feačko ostrvo Sheriju.

VI.

Boginja Atena nagovara u snu Nausikaju, kćer kralja Alkinoja, neka pođe u jutru na vodu prati rublje. Sjutradan dopusti to Alkinoje svojoj kćeri, te ona ode na kolima s nekoliko dvorkinja. Svršivši djevojke posao stanu se igrati, a njihova buka probudi Odiseja, koji se na to stane moliti Nausikaji, da mu se smiluje. Ona mu dâ odijelo, i on se opere i hoće s njom u grad feački k njezinu ocu, ali ga Nausikaja naputi, da ne ide on — tuđinac — s njome, mladom djevojkom, u grad, da ne bi bilo kuđenja, već neka poslije iza nje dođe u grad, i on će onda već lako naći dvore Alkinojeve. Tako Odisej zaostane pred gradom u gaju boginje Atene.

VII.

Malo poslije Nausikaje ulazi Odisej u grad feački ; tu se sastane s njime u obliku djevojčice Atena, obavije ga mrakom, da ga ne bi nitko vidio, i pokaže mu dvore Alkinojeve. Kad Odisej stupi unutra, nađe kralja i kraljicu i najodličnije Feačane ; Odisej se savije kraljici Areti uz koljena i moli je, da mu se dade lađa, da se vrati kući. Alkinoje ga lijepo dočekuje i obećava mu, da će ga dati opraviti u njegovu domovinu. Za večerom prepoznaje kraljica Areta ruho na Odiseju i pita ga, tko je on i otkle mu to ruho? Odisej ne odgovara, tko je, već samo veli, da putuje od Kalipse, i pripovijeda, što je sve pretrpio od Kalipsina ostrva pa do feačkoga i kako se sastao s Nausikajom. Iza toga idu svi na počinak.

VIII.

Alkinoje drugi dan saziva skupštinu i s njom se dogovara, kako će tuđinca kući njegovoj opremiti. Iza toga je u Alkinoja gozba, a poslije gozbe sprema se mladež na rvanje ; među rvače stupi i Odisej te ih sve nadbaci kolutom. Iza toga stane pjevač Demodok pjevati ljubavni jedan događaj Aresa i Afrodite, a mladež igra uz tu pjesmu. Onda feačka gospoda saberu darove Odiseju. Opet je gozba i opet pjeva Demodok, ali sada o drvenom konju, kojim su Ahejci prevarili Trojance. Odisej se od mila rasplače, jer je u pjesmi pjevač spominjao i njega ; tada ga Alkinoje pita, tko je on i zašto plače?

IX.

Odisej pripovijeda, kako je odbrodio od Troje. Veli, da se najprije namjerio na Kikonce, da im je grad razorio, ali su ga oni ipak odagnali s njegovom družbom. Brodeći odavde baci ga bura k Lotofazima, a otud doplovi do kiklopskoga ostrva. Uzme sa sobom dvanaest drugova i pođe razgledati zemlju. Lutajući oni po ostrvu dođu ka spilji Kiklopa Polifema, koji je bio sin Posidonov. Oni uđu u spilju, a kad se Kiklop vrati s paše, zatvori se s njima u spilji i izjede ih u dva dana šestoricu. Odiseju pođe za rukom opiti vinom Kiklopa, pa dok on pijan spavaše, izbije mu Odisej sa svojim drugovima jedino oko iz glave. Sjutradan mu izmakne sretno Odisej, pa kad bude sa drugovima već podaleko, javi mu e on, a Kiklop baci za njim golem kamen, ali ga ne pogodi.

X.

Brodeći od kiklopske zemlje dođe Odisej sa drugovima do ostrva, na kojemu je kraljevao Eol, kralj vjetara. Eol se smiluje na Odiseja te mu dade vjetrove svezane u mijeh ; samo Zefir ne bi svezan, te on tjeraše lađu prema Itaci. Na putu drugovi u zao čas razvežu mijeh i svi vjetri izlete pa lađu pognaju natrag k Eolovu ostrvu, ali Eol Odiseja i njegove drugove otjera od sebe kao ljude mrske bogovima. Na to krenu na zapad i namjere se na Lestrigonce, koji mu unište jedanaest lađa i dosta drugova. Samo jedna lađa ostane Odiseju, i on doplovi s njom i sa četrdeset i četiri druga do Eeje, gdje je živjela

Kirka, koja polovinu njegova društva, kad dođu k njoj, pretvori u svinje. Odiseju priteče u pomoć bog Hermija, koji mu dade nekakvu travu kao ustuk od svake čarobije Kirkine. Tom travom nadvlada Odisej Kirku, i ona mu posvinjene drugove pretvori natrag u ljude. Kod Kirke probavi Odisej godinu dana, a onda ga ona svjetuje, da ide u podzemni svijet pitati proroka Tiresiju o svojoj budućnosti. Kad se on sa društvom sprema na put, umre mu u dvorima Kirkinim jedan od drugova, Elpenor.

XI.

Vjetar nanese Odiseja k narodu kimerskome, koji je živio na međama mora i okeana. Tu nađe Odisej ulaz u podzemni svijet i žrtvuje žrtvu ; na to se stanu kupiti premnoge duše, ali Odisej nijednoj ne da srknuti krvi od žrtve, prije nego li se napije Tiresija. Najprije ugleda on Elpenora i obeća mu, da će mu tijelo sahraniti, onda ugleda mater Antikliju, zatim Tiresiju, kojega pusti piti, i on mu onda kazuje, što ga još čeka ; iza toga pusti Odisej svoju mater, da pije, a onda mu ona kazuje, što mu se sve dogodilo u kući iza njegova odlaska. Tada dođu krv piti duše mnogih negdašnjih junaka ; dođe Agamemnon, Ahilej, Patroklo, Antiloh i Ajas, sin Telamonov. Tada vidi Odisej i suca Minoja, Oriona, mučenike Titoja Tantala i Sisifa, napokon i lik Herakla. Tada se tek Odisej vrati iz ih krajeva.

XII.

Došavši on natrag do Kirke sahrani tijelo Elpenorovo, a Kirka mu veli, što ga čeka na putu i kako će se moći tome ukloniti. Slušajući njezin savjet prođe sretno pokraj Sirena, ali kad dođe do Skile i Haribde, šestoricu mu drugova proguta Skila. Drugovi ga zatim nagnaju, da krene lađom prema trinačkome ostrvu, gdje je bog Helije imao svoja goveda i ovce. Vjetrovi ne dadoše dugo ostaviti to ostrvo, i kad drugovima nestane hrane, oni zakolju nekoliko Helijevih goveda, premda im je Odisej bio rekao, da to nipošto ne čine. Helije tuži Zeusu drugove Odisejeve, a Zeus ih, kad već otplove od Trinakije, smrću kazni na moru ; svi se podave u vodi, samo Odisej na dvije grede lađene doplovi nekako, ali tek za devet dana, do Kalipsina ostrva Ogigije.

XIII.

Kad već Odisej ispripovijeda svoje doživljaje, feačka ga gospoda opet obdare, a Alkinoje ga opet počasti. Pred večer uđe Odisej u lađu, i feački ga veslači odvezu do Itake i ostave ga na obali itačkoj, a Odisej ne zna ništa za to, jer tvrdo spava. Veslači otplove od Itake, ali im Posidon blizu Sherije pretvori lađu u kamen. — Kad se Odisej probudi, začudi se, gdje je on to, i tada dođe k njemu Atena u obliku mlada pastira. Ona mu reče, da je to Itaka ; za tim mu se očituje, da je ona glavom Atena, sakrije mu feačke darove u spilju i nagovara ga, da pobije prosce ; a da ga nitko ne bi poznao, pretvori ga u prosjaka.

XIV.

Odisej zaputi k svinjaru Eumeju, koji ga dakako ne može prepoznati, ali on ipak lijepo dočeka neznana prosjaka i počasti ga svinjetinom i vinom. Nazoviprosjak veli i kune se Eumeju, da će se Odisej za kratko vrijeme vratiti, ali Eumej to ne vjeruje ; Odisej onda pripovijeda izmišljenu priču o sebi, kako je mnogo lutao i kod Tesproćana čuo za Odiseja. U to dođu Eumejevi momci s paše sa svinjama. Eumej zakolje Odiseju tusto krme za večeru. Poslije večere odu svi spavati, a Odisej pripovijeda opet o sebi izmišljenu priču i izmoli od Eumeja plašt, jer je noć studena. Eumej iziđe iz kolibe, da spava kod svinja.

XV.

Telemaha opominje Atena u snu, neka se već jednoć vrati na Itaku. On se u jutru odveze s Pisistratom dobivši darove od Menelaja i Helene. Kod Pila uzme sa sobom u lađu i Argejca Teoklimena, koji je bio vrač, a sada ga gone rođaci čovjeka, koga je on bio ubio. — U to se vrijeme razgovaraju Eumej i Odisej ; onaj pripovijeda, kako su ga Feničani ugrabili njegovu ocu, kralju u Siriji i prodali ga Laertu. Sjutradan se doveze u jutru Telemah sa svojim društvom do Itake ; drugovi se odvezu u grad, a on sam ode k Eumeju

XVI.

Došavši Telemah k Eumeju pozdravi se s njim i pošalje ga k svojoj materi u grad, neka joj javi, da se on sretno vratio sa svoga puta. Kad Eumej ode po tom nalogu u grad, pretvori Atena starca prosjaka u junaka, kakav je doista bio, i on se očituje sinu Telemahu. Onda se njih dvojica stanu dogovarati, kako će osloboditi Penelopu i kuću od prosaca. U grad doplovi lađa Telemahovih drugova, koji također šalju glasnika k Penelopi, da se Telemah vratio ; za kratko vrijeme doplovi i zajednička lađa prosaca, koji se vrlo ljute zbog uzaludna zasjedanja i kupe se na dogovor te odlučuju Telemaha ubiti. Penelopa čuje, šta su oni odlučili, i dođe među njih i žestoko navali zbog toga na Antinoja, a Eurimah onda dvoličeći uvjerava Penelopu, da Telemahu nijedan prosac ne će ništa. — Eumej se vraća u svoj stan, a Atena pretvara opet Odiseja u stara prosjaka.

XVII.

U jutru pođe Telemah u grad i pripovijeda materi u kratko, gdje je sve bio. Malo poslije krenu u grad Eumej i Odisej ; pred gradom se sastanu s kozarom Melantejem, koji Odiseja izgrdi i udari ga nogom u bedro. Kad već dođu u kraljevski dvor, prepozna pas Argos u starom prosjaku svoga gospodara Odiseja i od radosti pogine. Prosci se tada upravo goste, i Odisej pođe od jednoga do drugoga proseći podjelu ; svi mu dadu nešta, samo Antinoje napadne na njega i udari ga podnožjem. Penelopi bude to vrlo žao i dade

pozvati k sebi prosjaka, da joj kazuje, nije li što čuo o njezinu mužu, a Odisej obriče, da će doći na večer. — Eumej se vraća na polje k s injama ostavivši Odiseja u kraljevskom dvoru.

XVIII.

U Odisejevu kuću dolazi prosjak Ir, koji hoće da odagna drugoga prosjaka, što ga nalazi kod prosaca, t. j. Odiseja. Ali ovaj se ne da odagnati. Na to zažele prosci, da se njih dvojica rvu, pa koji bude jači, dobit će dobru večeru. I tako se oba prosjaka uhvate popojaske. Odisej za čas svlada Ira i teško ranjena baci pred vrata. Penelopa dođe među prosce i kara sina, što je dopustio tu borbu, a prosce lukavo navede, da joj dadu udadbene darove. Poslije toga nastave prosci gozbu, a Odiseja izgrdi sluškinja Melanta i prosac Eurimah, koji baci podnožje na njega, ali ga promaši. Napokon se raziđu svi u svoje kuće spavati.

XIX.

Kako su se već prije bili dogovorili, Odisej i Telemah posakrivaju oružje, da ga ne mogu naći prosci, kad im zatreba. Zatim se Odisej razgovara s Penelopom, koja ga dakako ne poznaje, a on je vara veleći, da je Krećanin, sin Deukalijonov, a brat Idomenejev; da je prije dvadeset godina lijepo dočekao Odiseja, kojega je oluja nanijela na Kretu. Dalje veli, da je u tesprotskoj zemlji čuo za Odiseja, da će za kratko vrijeme doći kući. Na to zapovjedi kraljica sluškinji Eurikliji, da strancu noge opere; ova odmah prepozna Odiseja po brazgotini na nozi, ali joj Odisej zaprijeti, da nikome ne govori, da se je on vratio. Penelopa veli, da će sjutradan odrediti, neka se prosci natječu u strijeljanju, i koji nadvlada druge, za onoga će ona poći, kad već vidi, da nije drukčije. Zatim ode spavati i Odiseja također opravi na počinak.

XX.

Noću nevaljale sluškinje izlaze iz kuće k proscima na grješna djela; Odisej ih pun gnjeva gleda, ali se opet ustrpi čekajući zgodniji čas, kad će sve bezakonike kazniti. Pred jutro dobije od Zeusa dva povoljna znamenja, iz kojih razabira, da će mu djelo poći za rukom. Iza toga dođe Eumej sa svinjama, a Filetije s kozama, da imaju prosci šta klati za gozbu. Filetije ljubazno govori s neznanim prosjakom i ljuto žali za Odisejem, koji se tako dugo već ne vraća. — Prosci vijećaju, kako će ubiti Telemaha, ali ih u tome preplaši jedno znamenje, i oni pođu u kuću Odisejevu na gozbu. Ktesip baci kravlju nogu na Odiseja, ali ga ne pogodi. Proscima proriče Teoklimen tešku pogibiju, a oni mu se smiju. Penelopa sve riječi prosaca dobro čuje, jer sjedi blizu dvorane, gdje se oni goste.

XXI.

Penelopa nagovara prosce, neka se natječu, tko će zapeti luk Odisejev i njim izmetnuti strijelu kroz dvanaest u zemlju zabodenih sjekira, i kome to dvoje pođe za rukom, za njega će ona poći. Prosci

se neki natječu, ali uzalud, nijedan ne može luka da zapne, zato daju naložiti vatru i loja donijeti, da se luk ugrije i namaže, ne bi li se dao lakše zapeti. U to iziđu Filetije i Eumej iz kuće, a Odisej za njima, pa im se kaže, tko je on, i reče im, neka pozatvoraju vrata, da ne bi koji prosac mogao uteći, kad ih stane ubijati. Ni Eurimah ne može luka zapeti, te dođe red na Antinoja, ali on odgodi natjecanje na sjutradan. Tada zamoli Odisej, da njemu dadu ogledati svoju snagu, a prosci se na to naljute i jedva mu dopuste, pošto ih opomene Penelopa. Odisej brzo zapne luk i prostrijeli sve sjekire

XXII.

Kad to Odisej sretno svrši, naperi luk na Antinoja i ubije ga, onda vikne ostalima, da je on Odisej. Eurimah ga moli, da im oprosti, ali uzalud, Odisej i Telemah ubijaju jednoga za drugim, a kozar se Melantej nekako ukrade i donese proscima oružje iz sobe, u kojoj je bilo sakrito, ali ju je Telemah zaboravio zaključati. Melantej ode drugi put po oružje, ali ga uhvate Eumej i Filetije pa ga svežu za stup, da im ne uteče. Prosci se svojim oružjem ne mogu obraniti, jer boginja Atena najprije u obliku Mentora, a zatim u obliku lastavice gleda boj i božanskom svojom moći navraća pobjedu Odiseju i njegovim drugovima, koji ubijaju prosce jednoga za drugim, a oni jedva neznatno rane Telemaha i Eumeja. Kad već budu svi prosci mrtvi, onda zapovjedi Odisej svojim pomoćnicima, da tjelesa prosaca iznesu iz dvorane, a samu dvoranu da očiste od krvi. Na to povješaju dvanaest besramnih sluškinja i iza žestokih muka ubiju Melanteja. Iza toga okadi Odisej sumporom kuću, da je osnaži od grijeha i dade pozvati vjerne sluškinje, s kojima se vrlo lijepo pozdravi.

XXIII.

Euriklija odleti k Penelopi i javlja joj glasove, kojima je misli vrlo razveseliti, ali ona ne vjeruje mnogo, no ipak se dade nagovoriti, te ode u donje sobe i tu nađe Odiseja, ali još ne vjeruje. Odisej zapovjedi ukućanima, neka pjevaju i igraju, da se nitko u gradu ne bi dosjetio, da su prosci pobijeni. Onda se on okupa, a boginja ga Atena učini opet jaka i čila, i kad on reče Penelopi tajnu o njihovoj bračnoj postelji, kako je načinjena, onda istom povjeruje Penelopa, da je to Odisej, jer nitko drugi nije znao za tu tajnu. Sad se njih dvoje zagrle i odu na počinak, a tako isto odu počivati i drugi ukućani. Već je zora, ali Atena produlji noć, da ono dvoje mogu pripovijedati jedno drugome svoje doživljaje. Prije nego usnu Odisej i Penelopa, pripovijeda on njoj u kratko, što je doživio, od kako je krenuo od Troje. U jutru ustane Odisej i ode s Telemahom, govedarom i svinjarom izvan grada k ocu svome Laertu.

XXIV.

Hermija vodi duše prosaca k Aidu, i tu se osim ostalih duša namjere na duše Ahileja i Agamemnona. Duša Amfimedonova pripovijeda duši Agamemnonovoj, kako se Odisej vratio kući i njih prosce poubijao. — U isto vrijeme dođe Odisej s onom trojicom svojih pomoćnika k ocu Laertu, koji živi izvan grada u voćnjaku. Odisej najprije taji, tko je on, ali se za čas kaže, da je on sin njegov Odisej, i pripovijeda starcu, kako je pobio prosce. Zatim odu otac i sin u kuću, gdje ih već čeka ručak. Tu se pozdravi Odisej sa starcem Dolijem i njegovim sinovima. Kad već budu gotovi s ručkom, eto ti gomila Itačana, koje je pobunio Eupit, da ubiju Odiseja, koj je toliku momčad pogubio. Odisej s vjernim drugovima iziđe u boj, otac njegov pogodi i na smrt rani Eupita, i s tim se boj svrši, jer ne da Atena, da se krv lije, te ona pomiri Odiseja s njegovim narodom.

POPRAVCI.

Pjev. 2. st. 344. „skopljena" popravi „sklopljena".
„ 4. „ 431. „veče" popravi „veće".
„ 8. „ 234. „i svi" popravi „svi i".
„ 8. „ 332. „svoji" popravi „svojim".
„ 8. „ 392. „svaki nas njemu" popravi „svaki od nas mu"
„ 12. „ 64. i 79. „pećina" popravi „hridina".
„ 12. „ 71. „pećine" popravi „hridine".
„ 12. „ 250. „jadnicī" popravi „jadníci".
„ 15. „ 389. treba da bude kao st. 351.
„ 15. „ 505. „razmotrivši, gdje se što radi" popravi „kad zemlje razgledam svoje".
„ 16. „ 36. treba da bude kao st. 351. u 15. pjev.
„ 19. „ 449—451. neka bude ovako: Raniti ga želeći, al' na to vepar sa strane skoči te ga preteče, nad koljenom raspori njega, mnogo izvuče mu mesa...
„ 22. „ 155. „kad" popravi „kada".
„ 22. „ 445. „imali" popravi „imale".
„ 24. „ 476. „dugom" popravi „drugom".

Gdješto je koji akcenatski znak otpao ili krivo metnut; — dosta često je koje slovo otpalo ili ispalo, na pr. 10, 126. „o mah" mjesto „odmah", — 17, 262. „orminga" mjesto „forminga". — 24, 337. „Vo njaku" mjesto „Voćnjaku" i t. d.

* * *

Mislim, da će dobro biti navesti ovdje popravke i III. izdanju **Ilijade** (dakako osim onih, koji su navedeni u samome tome izdanju na str. 430).

Pjev. 2. st. 341. „Zavjete" popravi „Zavjere".
„ 4. „ 220. „glatoga" popravi „grlatoga".
„ 4. „ 394. „Hemenov" popravi „Hemonov".
„ 5. „ 233. „ostanu" popravi „stanu".
„ 5. „ 234. „htjedu" popravi „htjednu".
„ 5. „ 673. „Likejcem" popravi „Likijcem".
„ 6. „ 64. „u slabine" popravi „u slabine njega".
„ 6. „ 209. „u Efiri" popravi „što u Efiri".
„ 7. „ 406. „čujem" popravi „čuješ".

Pjev.	8.	st.	221.	„pridržavajući”	popravi	„pridržavajuć”.
„	8.	„	507.	„nakupite”	popravi	„nakup’te”.
„	8.	„	529.	„čuvat”	popravi	„čuvati”.
„	9.	„	117.	„Ovaj”	popravi	„Onaj”.
„	10.	„	76.	„štit i kaciga”	popravi	„kaciga, štit”.
„	11.	„	92.	„ubi”	popravi	„te ubi”.
„	11.	„	99.	„Agamemnon kralj”	popravi	„kralj Agamemnon”.
„	11.	„	223.	„maleni”	popravi	„malena”.
„	11.	„	241.	„Hipodamas”	„	„Ifidamas”.
„	11.	„	451.	„nijesi”	„	„nisi”.
„	13.	„	41.	„u duši”	„	„u duši u svojoj”.
„	13.	„	59.	„obojicu”	„	„oba”.
„	13.	„	472.	„uzda u snágu”	„	„ȕ snâgu uzda”.
„	13.	„	654.	„zemlju”	„	„zemlji”.
„	15.	„	96.	„kave”	„	„kakve”.
„	17.	„	324.	„ocu”	„	„oca”.
„	18.	„	283.	„razgledati”	„	„razderati”.
„	18.	„	292.	„i Frigiju”	„	„u Frigiju”.
„	19.	„	134.	„Iako”	„	„Tako”.
„	22.	„	159.	„nijesu”	„	„nisu”.
„	22.	„	202.	„bio”	„	„dotle”.
„	23.	„	135.	„bacahu”	„	„bacahu njih”.
„	24.	„	368.	„onaj”	„	„ovaj”.

Pogrješni su stihovi (jer imaju jedan slog previše): 1, 555 — 2, 608; — 24, 338.

Pet je stihova preskočeno, i to: u pjev. 5. stih 227.: A ja ću na kola uzić, da borbu zametnem s njime (iza stiha: Nego primider...); — u pjev. 8. stih 433.: Hore im od kola odmah ljepogrive otpregnu konje (iza stiha: Tako rekavši...); — u pjev. 12. stih 73.: Ne mislim, da će se onda i glasnik vratiti od nas (iza stiha: Od lađa...); — u pjev. 16. stih 204.: Okrutniče, drugare prekȍ voljê njihove držiš (iza stiha: Strašni Pelejev...); — u pjev. 21. stih 186.: Veliš, da ti je rod od širokog potočnog boga (iza stiha: S djecom...).

I u Ilijadi je dosta često otpalo ili ispalo koje slovo, a gdjekoja je štamparska pogrješka u akcentima.